

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Železný Kříž a Československo
The Iron Cross and Czechoslovakia
Bc. Pavel Hervíř

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Vít Vlnas, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: N D-NJ

2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Železný kříž a Československo“ vypracoval pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 06. 12. 2017

.....

podpis

Rád bych touto cestou vyjádřil uznání a poděkování panu Prof. PhDr. Vítu Vlnasovi, Ph.D. za rady, pomoc a vstřícnost. Rovněž bych chtěl poděkovat panu Harry Faknerovi za pomoc s obstaráním a zapůjčením důležitých materiálů a vstřícnost a odbornou pomoc při realizaci této diplomové práce

ABSTRAKT:

Předkládaná diplomová práce si klade za cíl představit řád Železného kříže v kontextu českých dějin poloviny dvacátého století, ve kterých zaujal své místo nikoliv jako symbol osvobozovacích válek, kterým v době svého vzniku byl, nýbrž jako nástroj totalitního režimu. Vedle popisu vývoje samotného řádu si tato práce klade za cíl, představit držitele Rytířského kříže coby nejvyššího stupně Železného kříže, udíleného vojákům německé branné moci původem z Československa během druhé světové války. Práce rovněž zahrnuje osobní krátké příběhy těchto původem „československých“ veteránů, doplněné řadou osobních informací. Nedílnou součástí práce je také osvětlení významu symbolu Železného kříže a jeho postavení ve společnosti v době třetí říše. Rovněž je zde prezentován jeho ucelený příběh, na kterém je možné demonstrovat jeho vlastní proměnu v rámci dějinného vývoje.

Práce je rozdělena do několika částí. Úvodní část zahrnuje stručnou historii řádu Železného kříže od jeho vzniku až do konce druhé světové války. Následná kapitola se zabývá vznikem a významem Rytířského kříže a jeho schvalovacím a procesem. Další kapitola si klade za cíl představit držitele Rytířských křížů původem z českých zemí a rovněž objasnit jejich angažmá v rámci německých ozbrojených sil za druhé světové války. Poslední kapitola se zabývá samotným vzestupem nacismu v Německu a jeho transformací do podoby válečné ideologie německých ozbrojených sil za druhé světové války se všemi jejími důsledky. V této kapitole je rovněž kladen důraz na osvětlení, jaké postavení Železný kříž v rámci nacistického režimu zaujímal. Text celé práce je doplněn ilustračním materiálem.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Řád, Rytířský kříž, nacismus, válka, udatnost, válečné zločiny, symbol, historie

ABSTRACT:

The presented diploma project places emphasis on introducing the Order of the Knight Cross in context of the Czech history of the half of the twentieth century. This order took its place in the Czech history not as a symbol of liberating wars, which it was in time of its birth, but as an implement of totalitarian regime. Apart from the description of the development of the order itself, this project aims at presenting the holders of the Knight Cross as the highest level of the Iron Cross which was given to soldiers of German defence power of Czechoslovak origin during the second world war. This project also includes short personal stories of these veteran soldiers of “ Czechoslovak “ origin enhanced with a lot of personal information. The integral part of this dissertation is also the explanation of importance of symbol of the Iron Cross and its position in the society of the time of the Third Reich. There is also shown its coherent story on which it is possible to illustrate its own transformation under the terms of historical development.

The dissertation is divided into several parts. The introductory part covers a brief history of the Order of the Iron Cross from its birth to the end of the second world war. The next chapter deals with the birth and the importance of the Knight Cross and its approval process. Another chapter focuses on presenting the holders of the Knight crosses of the Czech origin just as explaining their engagement within German armed services in the second world war. The last chapter looks into the very expansion of Nazism in Germany and its transformation into the form of war ideology of German armed services in the second world war with all its consequences. This chapter also puts emphasis on explanation of the position of the Iron Cross within the Nazi regime. The text of the whole dissertation is filled with illustrative material.

KEYWORDS:

Order, Knight Cross, Nazism, war, bravery, war crime, symbol, history

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Analýza pramenů.....	8
2.1	Odborné publikace	8
2.2	Archiv.....	11
2.3	Ostatní	11
3	Stručná historie řádu Železného kříže (1813 - 1945)	12
3.1	Železný kříž 1813	15
3.2	Železný kříž 1870.....	19
3.3	Železný kříž 1914.....	24
3.4	Železný kříž 1939.....	29
4	Rytířský kříž.....	37
4.1	Charakteristika.....	37
4.2	Vývoj řádu.....	38
4.3	Proces schvalování a udílení Rytířského kříže	44
5	Držitelé Rytířského kříže původem z Čech, Moravy a Slezska.	54
5.1	Angažmá českých Němců ve druhé světové válce.....	54
5.2	Příběhy českých držitelů Rytířského kříže	58
5.2.1	Držitelé Rytířského kříže původem z Československa	59
5.2.2	Držitelé Rytířského kříže žijící v Československu a slovenští spojenci třetí říše	150
6	Železný kříž a nacismus – zneužitý symbol osvobozenecých válek (zločinná role wehrmachtu během druhé světové války).....	153
6.1	Nacismus a výstavba německých ozbrojených složek	153
6.2	„Válka o životní prostor“.....	156
6.3	Železný kříž ve stínu hákového kříže.....	167
7	Závěr.....	170
8	Seznam informačních zdrojů.....	171
7.1	Vydané prameny a literatura	171
7.2	Internetové zdroje.....	173
8	Přílohy	175
	Seznam použitých fotografií:	187

1 Úvod

Tato diplomová práce si klade za cíl, představit držitele Rytířského kříže řádu Železného kříže původem z Československa. Na základě konzultací s paní doc. PhDr. Alenou Míškovou, Ph.D a následně panem prof. PhDr. Vítém Vlnasem Ph.D. bylo stanoveno, že vymezení bude vnímáno pouze jako geografické. Z tohoto důvodu byly do práce zahrnuty jednak osoby původem z Československa, tak také ze zaniklého Rakouska-Uherska.

Nedílnou součástí obsahu této práce je ucelený vývoj řádu Železného kříže a dále pak detailní popis schvalovacího procesu a historického vývoje samotného Rytířského kříže coby nejvýznamnějšího válečného vyznamenání třetí říše, udíleného jednotlivcům. Další velmi důležitou částí této práce je popis budování německé armády ve stínu nacismu a její následné nasazení ve druhé světové válce. Zde je důraz položen především na popis válečných zločinů, kterých se vedle politických organizací NSDAP dopouštěly také útvary pravidelné armády. V tomto ohledu je nezbytné osvětlit především vedení války se Sovětským svazem, na jehož území se převážná část z nich udála.

Informace o držitelích Rytířského kříže a jeho vyšších stupňů jsou čerpány téměř výhradně ze zahraniční literatury a tuzemských archivů. Několik informací bylo rovněž získáno zprostředkovaně z pravidelných setkání veteránů, pořádaných společností *Ordensgemeinschaft der Ritterkreuzträger*,

V moderní historii není mnoho tak výrazných symbolů, které by se zapsaly do širokého povědomí laické i odborné veřejnosti, tak jako právě Železný kříž. Nicméně, ne každý zná jeho úplnou historii, a ne každý si uvědomuje, že se nejedná o symbol nacismu, nýbrž symbol nacisty zneužitý. Když na konci třicátých let dvacátého století vypukla druhá světová válka, byl spolu s ní vzkříšen také tento významný symbol z dob osvobozenecých válek, který měl pozvednout nacionální cítění a odhodlání k boji proti nepřátelům Německa, tak jako již třikrát během své více jak stoleté historie. Během této války se však jeho držitelé vedle celé řady vojáků německých ozbrojených sil stali také prokazatelně váleční zločinci.

V posední fázi své existence tak obdržel Železný kříž stigma, které jej vlastně provází dodnes a rozděluje tak do jisté míry i současné veřejné mínění v názoru na jeho možnou rehabilitaci či dokonce možnost jeho případného budoucího opětovného „vzkříšení“. V tomto ohledu je rovněž v této práci prezentováno několik informací, které mohou do určité míry ovlivnit názor, zda je možné tento řád rehabilitovat či nikoliv, případně do jaké míry lze Železný kříž z let 1939 - 45 považovat za symbol nacismu nebo naopak za prestižní vojenské vyznamenání, udělované pouze za válečné zásluhy.

2 Analýza pramenů

2.1 Odborné publikace

Primárními zdroji mé práce bylo několik zahraničních publikací. Při popisu historie a vývoje Železného kříže jsem vycházel především z dvoudílné studie od Franka Wernitze *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*, která velmi zevrubně popisuje vývoj řádu od jeho počátků v době osvobozovacích válek, dále pak jeho obnovení v době německo-francouzské války v letech 1870-71 a končí kapitulací německých vojsk za první světové války, kdy se Železný kříž stal poprvé masovým vyznamenáním. Text je doprovázen četným obrazovým materiálem, který obsahuje vedle různých ilustrací a dobových fotografií také fotokopie původních listinných materiálů. Druhý díl je zpracován jako velmi kvalitní faleristická příručka, která nabízí vedle detailních fotografií jednotlivých stupňů Železných křížů 1813, 1870 a 1914, také jejich detailní popis. K doplnění chybějících informací jsem rovněž využil knihu *The Iron Cross: A History, 1813-1957* od Gordona Williamsona, zahrnující také epochu druhé světové války. Dále pak velmi detailně zpracovanou publikaci *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren Stufen* Dietricha Maetze, která obsahuje podrobné informace o nejvyšších stupních řádu Železného kříže 1939. Kniha se mimo jiné zabývá také výrobním procesem řádu. Rámcově popisuje také udíleci proces. Její hlavní přínos však tkví především v popisu jednotlivých Rytířských křížů podle výrobců (včetně vyšších stupňů RK., Velkokříže a Hvězdy 1939), demonstrováných na přílohovém fotografickém materiálu. K doplnění informací k vývoji Železného kříže 1939 byla využita faleristická publikace od Světozára Pavlíka *Vyznamenání a bojové odznaky Třetí říše*.

K sepsání kapitoly o držitelích Rytířských křížů původem z Československa jsem primárně využil knihu Floriana Bergera *Ritterkreuzträger aus Österreich und den k.u.k. Kronländern*, sepsanou na základě informací ze zahraničních odborných publikací a archivních materiálů (informace obsažené v této knize vycházejí z: Militärarchiv Freiburg i. Br., Militärarchiv Berlin-Lichtefelde, Militärarchiv Kornelimünster v Cáchách, Kriegsarchiv Vídeň a vládní organizace WAST v Berlíně). Kniha obsahuje rovněž data z dobových periodik *Völkischer Beobachter*, *Flensburger Nachrichten*, *Das Schwarze Korps*, *Salzburger Zeitung*, *Heimatbote*, *Der Freiwillige*. Pro ověření a doplnění chybějících informací jsem použil knihu Veita Scherzere *Die Ritterkreuzträger 1939-1945*, která je uceleným katalogem všech držitelů tohoto řádu. Její jednoznačnou předností je, že její autor vycházel pouze z verifikovaných zdrojů (kniha obsahuje informace uložené v: Militärarchiv Freiburg i. Br, Militärarchiv

Kornelimünster v Cáchách, Deutsche Dienststelle WAST, Referat V. Berlin, Gedenkstätte Deutscher Widerstand-Berlin, Archiv Jürgen Heinze-Berlin, Archiv Manfred Dörr Grasellenbach, Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e. V.) a dále také z dobových periodik *Bozner Tagblatt*, *Flensburger Nachrichten*, *Kulturwart*, a *Völkischer Beobachter*. U držitelů Rytířských křížů z řad armády a Waffen-SS se dochovala převážná většina pramenů v původní listinné formě (původní návrhy na udělení R.k., osobní evidenční karty atd.), a to včetně zvláštních knih, vedených personálním úřadem armády, obsahujících stručné zápisy o jednotlivých držitelích Rytířských křížů. V případě držitelů z řad Luftwaffe autor vycházel z uceleného přepisu, uloženého v centrální pobočce spolkového archivu, neboť většina původní vedené dokumentace byla na základě stanovaného hesla „*Feuertod*“ před koncem války plánovitě spálena. Původní vedené záznamy o držitelích Rytířských křížů z řad Kriegsmarine padly za obětí leteckým úderům na německé hlavní město v listopadu 1943. Ačkoliv personální úřad námořnictva pokračoval ve vedení nové dokumentace, není v současném spolkovém archivu ani část těchto původních materiálů. Kompletní, avšak nedobový přepis původních seznamů držitelů Rytířských křížů z řad námořnictva byl nakonec objeven v centrálním archivu v Cáchách. V rámci archivu německé vládní instituce WAST v Berlíně (*Wehrmachtauskunftstelle für Kriegerverluste und Kriegsgefangene*), se dále podařilo objevit dobové knihy, obsahující alespoň souhrnný soupis o držitelích z řad námořnictva. Převážná většina záznamů o udělených Rytířských křížích všech složek německé branné moci je tedy v německých archivech dohledatelná. Problém představuje až samotný konec války, kdy vzhledem k přenesení udílecích oprávnění na pověřené armádní velitele a celkovému rozpadu systému, zůstalo určité procento vyznamenaných bez náležitých dokumentů. V takovém případě je možné vycházet z evidence společnosti držitelů řádu Rytířského kříže „OdR“, *Ordensgemeinschaft der Ritterkreuzträger*. V některých sporných případech v minulosti potvrdila OdR udělení Rytířských křížů i bez náležitých dokumentů se zpětnou platností. Dalšími publikacemi, které jsem pro ověření informací o jednotlivých držitelích využil, byla kniha *Ritterkreuzträger 1939-1945 z roku 1976* od Gerharda von Seemen, obsahující převážnou část všech držitelů tohoto řádu, a také knihu *Verleihung genemigt!* Jasta W. Schnedera, zabývající se výlučně držiteli z řad SS a Policie. Rovněž i kniha *Verleihung genemigt!* vychází z archivních materiálů (Bundesarchiv Koblenz, Zentralnachweisstelle / Kornelimünster, Militärarchiv Freiburg, Deutsche Dienststelle WAST., Gemeindarchiv Arnhem Holland, General service Administration Washington D. C., Imperial War Museum Londýn, Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e. V. Kassel.) Část informací, obsažených v této knize pochází z originálních úředních dokumentů (*Ranglisten*

der Reichheeres 1920-1934, Dienstalterlisten der Schutzstaffel der NSDAP, Personalveränderungsblätter der SS) a zahraničních knih.

Informace nezbytné k popsání procesu schvalování a udílení Rytířských křížů jsem čerpal z knih: *Die Ritterkreuzträger 1939-1945* od Veitha Scherzera. Další velmi důležitý titul, který jsem využil, byla kniha *Ritterkreuzträger 1939-1945* od Gerharda von Seemen, v jehož přílohách se nalézají fotokopie originálních dokumentů a také korespondence autora s bývalými příslušníky personálního úřadu armády a posledním prezidentem třetí říše velkoadmirálem Karlem Dönitzem. Částečným zdrojem informací k procesu udílení řádu byla také kniha *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren Stufen* Dietricha Maetze. Informace o vývoji německých ozbrojených sil a jejich zločinech jsem primárně čerpal z knihy „*Norimberský proces*“ od J. J. Heydekera a J. Leeba. Kniha je velmi přehledně zpracována a obsahuje rovněž řadu záznamů z výslechů klíčových postav procesu. Dalším zdrojem informací k tomuto tématu byla publikace *Hitlerovi generálové* Chrisopera Chanta a také kniha *Odposlechy* Sönke Neitzela, která obsahuje přepisy nahrávek tajných odposlechů německých generálů z britského zajetí v letech 1942 - 1945. Záznamy byly pořizovány skrytě, což dává jejich obsahu větší autentičnost. Tematické okruhy výpovědí jsou: politika a strategie, válečné zločiny, reakce na 20. červenec 1944 (atentát na Hitlera) a Národní výbor západ – úvahy o kolaboraci s nepřítelem. Kniha poskytuje opravdu nevšední pohled do mysli Hitlerových válečných manažerů. Informace o hnutí odporu jsem načerpal z knihy *Opposition gegen Hitler, Deutscher Widerstand 1933-1945* od Ulricha Cartariuse. Dalším zdrojem k této problematice byl již výše uvedený titul *Norimberský proces* od J. J. Heydekera a J. Leeba, dále pak *Poslední prušák* Charlese Messengera, *SS Hitlerova černá garda*. Karola Grünberga a *Akta Hitler* od Henrika Eberleho a Mattiase Uhla.

Část informací k problematice etnických Němců sloužících v německých ozbrojených složkách za druhé světové války jsem čerpal z publikace *Češi ve wehrmachtu, zamlčované osudy* od Františka Emmerta a také z knihy *Provinění proti národní cti, „Malá retribuce“ v českých zemích a trestní komise v Benešově u Prahy* od Pavla Kmocha.

Informace k výstavbě a nasazení německých ozbrojených sil za druhé světové války jsem převzal z celé řady publikací. K těm nejstěžejnějším patří *Poslední prušák* od Charlese Messengera, *SS Hitlerův nástroj teroru* Gordona Williamsona, *Kříž proti hvězdě* Franze Kurowskiho, *Stíhací esa Luftwaffe* Svatopluka Matyáše, *Hitlerovi generálové* od Christopera Chanta, *Ocelová lavina* od Daria Jędrzejewského a Zbigniewa Lalaka a *Výška útoku 4000* od Cajuse Bekkera a další.

2.2 Archiv

Ve snaze doplnit co nejvíce informací k popisovaným držitelům Rytířského kříže původem z Československa, jsem se rovněž obrátil na tuzemský *Vojenský ústřední archiv v Praze* a následně také na *Vojenský historický archiv v Bratislavě*. Z těchto zdrojů se mi podařilo získat informace o výkonu prezentační služby v československém vojsku u Ernsta Jansy, Josefa Hampla, Karla Wettengela, Maxe Haschbergera, Martina Hrušťáka, Josefa Schmieda, Jana Hlauschky a Augustina Antonína Pietschmanna. Ve věci dalších čtyř osob, které jsem poptával, jsem byl však obeznámen, že k těmto jménům ani jedna z výše uvedených institucí nemůže podat žádné bližší informace, neboť kmenové listy narozených v letech 1887–1900 byly v 70. a 80. letech minulého století téměř všechny vyskartovány a v 80. a 90. letech minulého století skončily obdobně také kmenové listy ročníků 1903–1910. Ponechány zůstaly pouze listy příslušníků 2. čs. voj. zahraničního odboje.

2.3 Ostatní

K přesné interpretaci obsahu vybraných dokumentů jsem využil také internetových zdrojů, které obsahují kopie dobových rozkazů, zákonů a nařízení. Např. *Smlouva mezi Česko-Slovenskou republikou a Německou říší o otázkách státního občanství a opce č. 300/1938 Sb.*, dále *Výnos o zřízení protektorátu Čechy a Morava č. 75/1939 Sb.* Dále také německý zákon č. 8/1935“ o znovuvybudování ozbrojených sil. Dalšími důležitými dokumenty, které je nezbytné v práci uvést, jsou některé rozkazy vrchního velitelství německé branné moci. K těm nejdůležitějším patří *Nařízení ve věci nakládání s válečnými zajatci*, dále tzv. „*Komisařský rozkaz*“, které odhalují temnou stránku německých ozbrojených sil za druhé světové války. Obdobným způsobem jsem využil rovněž Zprávu SS Jürgena Stroopa tzv. „*Stroop Bericht*“ ze zásahu při povstání v židovském varšavském ghettu počátkem roku 1943. Veškeré odkazy internetových zdrojů jsou součástí přílohy této práce.

K doplnění některých informací k jednotlivým stupňům Železných křížů z období 1939 - 1945 jsem dále využil katalog německých řádů a vyznamenání *Bewertungskatalog Orden und Ehrenzeichen Deutschland 1871 - 1945 Band 3*, Detleva Niemanna. Některé informace o rozměrech i variantách řádu jsem interpretoval z vlastních sesbíraných dat, na základě evidence originálních vyznamenání.

3 Stručná historie řádu Železného kříže (1813 - 1945)

Toto významné vojenské vyznamenání spatřilo světlo světa počátkem roku 1813 jako jeden ze symbolů boje za svobodu pruského království proti imperiální napoleonské Francii. Aby bylo možné pochopit, co vedlo k jeho vzniku a jaký význam mu byl následně přikládán, je třeba se nejprve vrátit zpět do roku 1806. Prusko jako jediná evropská mocnost nevstoupilo do válečného konfliktu s Francií v době bojů třetí koalice v předcházejícím roce, jejíž úsilí v důsledku porážky v bitvě u Slavkova 2. prosince 1805 skončilo nezdarem. Na rozdíl od svých sousedů se pruský král Fridrich Wilhelm III. ozbrojenému konfliktu s Napoleonem snažil za každou cenu vyhnout. Přesto k válce mezi oběma státy nakonec došlo o půl roku později. Důvodem změny postoje pruského krále ve vztahu k Francii bylo Napoleonovo porušení vzájemných dohod, především ohledně Hanoverska a také stupňující se obavy z následné francouzské expanze východním směrem. Ve snaze vytvořit „status quo“, uzavřel pruský král alianci s ruským carem. V srpnu 1806 pak Prusové mobilizovali. Přesto v té době Fridrich Wilhelm III. stále ještě doufal v jiné než vojenské řešení. Dne 1. října 1806 obdržel Napoleon pruské ultimátum s požadavkem na vyklizení všech území na levém břehu Rýna. Po jeho vypršení následovalo vypovězení války. Napoleonova vojenská reakce byla rychlá a sledovala jediný cíl, porazit Prusy ještě před tím, než do bojů zasáhnou ruská vojska. Již od počátku konfliktu se situace pro Prusy nevyvíjela dobře. Po porážkách u Jeny a u Auerstädtu 13. října 1806 obsadila francouzská vojska většinu pruského území. Určitou nadějí se stala zimní bitva u Jílového, která skončila patem. Definitivní pruskou zkázu nakonec přinesla bitva u Friedlandu 14. června 1807. V důsledku porážky byl Fridrich Wilhelm III. donucen podepsat tzv. Tylžský mír, na jehož základě ztratilo pruské království všechna území západně od řeky Labe. Na území, které Prusové získali při trojím dělení Polska, vzniklo Varšavské velkovévodství coby Napoleonův vazalský stát. Gdaňsk byl ustaven jako svobodné město pod správou Francie. Zbývající území pak nechal Napoleon zatížit válečnými reparacemi v podobě dodávek dobytka, potravin a dalších věcí nezbytných pro vlastní armádu. O rok později byla celková reparační suma vyčíslena na neuvěřitelných 141 milionů tolarů. V konečném důsledku bylo pruské království zredukováno na Braniborsko, Pomořansko, západní a Východní Prusy a polovinu Dolního Slezska. Jednou z forem splátek vynucených reparací se stalo ubytování 200 000 francouzských vojáků, kteří zde žili na náklady hostitelské země po dobu dvou let. Strategické pevnosti na Odře Štětín, Küstrin a Hlohov zůstaly ve francouzských rukách. Okupační vojenská správa rovněž převzala kontrolu nad státními příjmy. Pruská obchodní bilance v důsledku plnění

Napoleonovy kontinentální blokády rovněž výrazně utrpěla, a tak plnění požadovaných reparací zůstalo především na zemědělské produkci země. Další omezení suverenity se týkala rovněž stavu a výzbroje armády, jejíž počet byl v konečné fázi zredukován na 42 000 mužů. Jako symbol podrobení nechal francouzský císař sundat Kvadrigu z Braniborské brány, aby ji poté odvezl do Paříže, kde ji pak věnoval své gardě. V těchto časech se královský dvůr uchýlil do Memelu ve Východním Prusku, kde setrval téměř dva roky. Poté přesídlil do Královce, než se mohl v roce 1809 opět vrátit do Berlína. V důsledku vojenské porážky, následných sankcí a také tlaku předních domácích osobností, byl pruský král nucen provést rozsáhlé státní reformy. K předním osobnostem, které se na nich podílely, patřili Karl von Stein a Karl August von Hardenberg. Stein-Hardenbergovy reformy zahrnovaly řadu správních reforem, které provázely další společenská a politickohospodářská opatření, jako například změny agrárního registru a živnostenského řádu. Došlo také k realizaci školské reformy a k založení první berlínské univerzity Wilhelmem Humboldtem. Vydáním emancipačního ediktu nabylo zrovnoprávnění také židovské obyvatelstvo. Dalším významným krokem bylo uskutečnění důležitých armádních reforem, za které zodpovídali především generálové Gerhard Scharnhorst a August Neinhart von Gneisenau. V temných časech francouzské nadvlády svitlo světýlko naděje se zahájením protifrancouzské občanské války ve Španělsku následované pokusem rakouského ozbrojeného povstání, které však skončilo porážkou v bitvě u Wagramu 6. června 1809. Právě v této době se v Prusku poprvé objevila myšlenka založení nového řádu. Ve svém dopise králi z 8. srpna 1811 se generál Gneisenau zabýval úvahou o vytvoření milic po vzoru španělské občanské války, které by zahájily otevřený boj s Francouzi. Rovněž v dopise zmínil nezbytnost vytvoření zvláštního vyznamenání k jejich ocenění v nadcházejících bojích. Svou úvahu ohledně podoby nového řádu načrtl na konci textu. Skica připomínala rovnoramenný trámový kříž, který byl po svých okrajích bíle olemován.¹ Pruský král však z obavy k myšlence národního povstání proti Francii nesáhl, a tak musel i koncept řádu zůstat prozatím uložen a vyčkat na svou vhodnější příležitost. Ještě před tím však musela pruská vojska podpořit coby spojenec Napoleonovo tažení do Ruska. Když však v zimě roku 1812 Napoleonova *Le grande Armée* v Rusku vyhladověla a následně téměř zmrzla, nabral vývoj událostí zcela jiný směr. K rozvázání Prusko-Francouzské aliance došlo již koncem prosince 1812. Napoleon si byl velmi dobře vědom, že Prusové nezůstanou v neutralitě dlouho. Dne 9. února 1813 byla v pruském

¹ Informace z obsahu dopisu generála von Gneisenau čerpány z: WERNITZ, Frank. *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*. Wien: Verlag Militaria GmbH, 2013. ISBN 978-3-902526-58-8. s. 67

království vyhlášena mobilizace. V souvislosti s ní 27. února 1813 obdržel šéf pruského tajného civilního kabinetu Daniel Ludwig Albrecht rozkaz, zpracovat návrh hierarchizace a stanovení úrovně nového vyznamenání, které z vůle pruského krále dostalo podobu kříže zhotoveného ze železa. V témže měsíci vznikla také šestá protifrancouzská koalice Ruska, Pruska, Rakouska, Anglie a Švédska. Dne 10. března 1813 předal šéf tajného kabinetu konečnou podobu odsouhlaseného obsahu zřizovací listiny k Železnému kříži králi. Ve stejný den došlo také k jejímu oficiálnímu podpisu. Následně pak 17. března 1813 vyhlásil Fridrich Wilhelm III. Francii „osvobozovací válku“. Králova poselství „mému národu“ a „mým vojevůdcům“ zveřejnil 20. března 1813 ve svém 34. vydání slezský deník *Schlesische privilegierte Zeitung*. Z jejich obsahu se nyní poprvé široká veřejnost dozvěděla o zřízení nového válečného vyznamenání a také o vzniku prusko-ruské aliance. Po svém zveřejnění v tisku byla zřizovací preambule k Železnému kříži dne 26. 3. 1813 zapsána do sbírky zákonů pruského království. Celý dokument sestával z devíti článků a úvodního svolání, které zní:

„V současné velké katastrofě, která zcela ovlivňuje osud naší vlasti, si tak zaslouží silného ducha, který národ vysoko povznáší, na památku obzvláštního zvěčnění a ocenění. Neústupnost, s kterou národ překonal tak nezdolné utrpení železných časů, aniž k bojácnosti klesl, prokázal tak velkou odvahu, která vytrvá, oživující každou hrud' a opírající se o víru a věrnou oddanost králi a vlasti.

Proto jsme se rozhodli, získané zásluhy, které vzniknou v nyní propuklé válce, buď ve skutečném boji s nepřátelei nebo jinak v poli či zázemí, avšak vždy v souvislosti s tímto velkým bojem za svobodu a nezávislost, obzvláště vyznamenat, a toto osobité vyznamenání po této válce dále neudělovat.

V souladu s tím nařizujeme, následující:

1. Jen pro tuto válku platným vyznamenáním našich poddaných, kteří se zasloužili o vlast, je

Ž e l e z n ý k ř í ž

V úvodní části textu je vyzvednut význam sounáležitosti, odvahy a neústupnosti, který je opřen o tradiční křesťanské hodnoty, dále o věrnost a oddanost králi. Věrnost a oddanost k národu zaujímá až poslední místo. Úvodní prohlášení tak plně zachovává tradiční feudální principy, kde na prvním místě stojí víra v boha následována vládnoucím královským rodem. Sakrální rozměr válečnému tažení pak dává samotný symbol kříže, na který text preambule rovněž odkazuje. V tomto kontextu je tedy možné Železný kříž vnímat jako symbol svaté války, určený však výhradně pruským státním příslušníkům. Volba data zřízení řádu na 10. března 1813 nebyla náhodná. Friedrich Wilhelm III. tak učinil na den narozenin své zesnulé manželky, královny Luisy vévodkyně Meklenburgsko-Střelické, jejíž věčnou památku měl

symbolicky připomínat. Zpracováním návrhu byl pověřen známý neoklasicistní architekt a malíř Karl Friedrich Schinkel, muž, jenž později prostřednictvím svých architektonických návrhů vtiskl novou podobu také pruskému hlavnímu městu. Jako motiv pro rodící se řád použil „tlapatý“ kříž s černě zbarveným středem a stříbrným okrasným olemováním. Proporčně návrh vycházel tak, že ramena kříže tvořila čtvercovou základnu. Návrh tak odrážel znaky kříže, který byl dříve používán Řádem německých rytířů, jehož část v čele s velmistrem Albrechtem z rodu Hohenzollernů stála roku 1525 u zrodu pruské státnosti. Ačkoliv je K. F. Schinkel nezpochybnitelným tvůrcem podoby řádu, svůj příspěvek k jeho konečnému vzhledu přidal sám pruský král, kterému se původní návrh zdál příliš strohý. Na základě skic a doprovodného textu Friedricha Wilhelma III. ve znění: *„Šňůra perel stojící nyní mezi ustupujícím stříbrem a hlubokou černí je tím nejsvětlejším tónem. A vložila do silné a obzvláště stanovené formy bohatý život“*², došlo k doplnění okrasného vroubkování po celém obvodu stříbrného orámování řádu. Pruský král navzdory určitým obavám rovněž prosadil výrobu jednoduchého kroužkového zavěšení Železného kříže II. třídy.

3.1 Železný kříž 1813

Na základě zřizovacího dekretu z 10. března 1813 sestával řád Železného kříže ze třech stupňů, a sice ze Železných křížů II. a I. třídy a Velkokříže. První dva stupně řádu byly určeny jak všem vojákům bez rozdílu hodnosti coby ocenění za prokázanou odvalu a rozhodnost v boji, tak také osobám, které zásadně přispěly k válečnému úsilí ve vlasti. Rozdíl mezi bojovou a nebojovou variantou Železných křížů II. třídy představovalo pouze barevné provedení stuhy. Vojákům byl řád udělován na černo-bílé stuze, zatímco nebojovému personálu³ na bílo-černé. Oproti tomu Železný kříž I. třídy existoval pouze v jednom provedení. Zvláštní stupeň řádu představoval Velkokříž, jenž byl určen polním velitelům, kteří vedením svých jednotek zásadně přispěli k vítězství v bitvě, případně dobyli významnou nepřátelskou pevnost, nebo se jim naopak podařilo vlastní pevnost v boji s nepřítelem ubránit. Způsob udílení jednotlivých stupňů řádu byl posloupný, což v praxi znamenalo, že každý vyznamenaný nejdříve obdržel Železný kříž II. třídy, aby mu mohl být případně následně udělen Železný kříž I. třídy. Na udělování Velkokřížů se toto pravidlo nevztahovalo. Jak již bylo uvedeno výše, samotný řád sestával ze železného „tlapatého“ kříže, s rameny

² WERNITZ, Frank. *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*. Wien: Verlag Militaria GmbH, 2013. ISBN 978-3-902526-58-8. s. 67. s. 122.

³ V rámci německé terminologie se pro osoby, jež obdržely Železný kříž II. třídy s bíločernou stuhou, často užíval termín „*nicht Kombatanten*“ čili nebojový personál. Jednalo se většinou o armádní úředníky v důstojnických či poddůstojnických hodnostech, zástupce průmyslu, členy dvora, státní úředníky a ministry.

kónicky sbíhajícími se od kraje ke středu, zasazeného do stříbrného rámečku s okrasným vroubkovaným lemováním. Proporčně návrh vycházel tak, že ramena kříže tvořila čtvercovou základnu. V protikladu k jiným vyznamenáním se jednalo o jednoduchý design bez zvláštních příkras, zcela odpovídající neoklasicistnímu stylu autora. Středky všech třech stupňů řádu byly vyráběny z litého železa. Jejich výrobou pověřila královská *Generalordenskomision*⁴ (GOK) primárně berlínskou slévárnu. Druhým výrobcem, který se v důsledku zpoždění výroby na produkci železných středů částečně podílel, byla slévárna ve slezské Gliwici. Okrasné rámečky všech stupňů řádu vyráběly GOK pověřené klenotnické firmy výhradně z pravého stříbra.

Avers strana středu Železného kříže II. třídy 1813, je zcela hladká, prosta jakýchkoliv ornamentů nebo nápisů. Naproti tomu revers strana má ve svém středu svazek tří dubových lístků, směřujících vlevo vpravo a vzhůru. Dále je na horním rameni kříže umístěna pruská královská koruna s iniciály FW (*Friedrich Wilhelm*), znázorňujícími zakladatele řádu. Na spodním rameni je pak umístěn letopočet 1813. Kříž je zasazen do rámečku, zhotoveného ze stříbrného plechu, jehož provedení, celkový vzhled i rozměr se během výroby měnily. Finální model okrasného rámečku je složen ze dvou částí (přední a zadní) a po vložení železného středu spojen po svém vnějším obvodu. Horní rameno kříže je opatřeno příčným závěsným okem s kroužkem, kterým je provlečena stuha, znázorňující barvy rodu Hohenzollernů. Kříž byl dle ustanovení nošen v knoflíkové dírci saka uniformy. Později byla z praktických důvodů na místo celého řádu nošena pouze samotná stuha. První varianty Železných křížů II. třídy s tenčími stříbrnými okraji měří 38,5 x 38,5 mm, oproti tomu pozdější varianty se širšími rámečky až 44,8 x 44,8 mm. Šířka stuhy k Železným křížům II. třídy oscilovala od 36,5 mm až do 41,5mm. Identické provedení avers strany středu má také Železný kříž I. třídy. Rozdíl představuje zpracování revers strany rámečku řádu, která je většinou vyrobena z hladkého stříbrného plechu a opatřena osmi oky, umístěnými po dvou na každém rameni kříže, jejichž pomocí se řád upevňoval na oděv. Tento závěsný systém byl později nahrazen řadou dalších variant. Standardem se nakonec stala vertikální zapínací spona s pojistným háčkem, procházející středem kříže. Řád byl nošen na levé straně hrudi. Velikosti Železných křížů I. třídy oscilovaly od 40 x 39,1 mm až do 42,3 x 41,7 mm. Celkový počet všech Železných křížů II. třídy 1813 představuje 16 441 kusů, udělených vojákům a důstojníkům pruské armády a 371 kusů nebojovému personálu. Oproti tomu Železných

⁴ Pruská královská instituce spravující veškeré náležitosti, týkající se královských řádů a vyznamenání. Zdroj: WERNITZ, Frank. *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*. Wien: Verlag Militaria GmbH, 2013. ISBN 978-3-902526-58-8. s. 140-141.

křížů I. třídy bylo celkem uděleno pouhých 635 kusů.⁵ Důvod, proč se Železný kříž nestal masovým vyznamenáním, tkvěl v principu udílecích oprávnění, kterými disponoval výlučně pruský král. Vedle samotného řádu obdržel každý nově vyznamenaný také dekret o jeho nabytí. Důstojníkům byl udělován dekret v podobě patentu, jehož forma a obsah vycházely ze středověkých tradic. Dokument byl vytištěn na zvláštním papíru o rozměru 36,1cm x 22 cm. Po doplnění údajů o novém držiteli byl ještě opatřen královskou pečetí a osobně podepsán Fridrichem Wilhelmem III. Oproti tomu poddůstojníci a příslušníci mužstva obdrželi tzv. *Besitzzeugnis*. Jednalo se potvrzení o držbě řádu, ve formě předtištěného dokumentu, vyhotoveného na obyčejném papíru o rozměru 20 cm x 25 cm. Po doplnění údajů o novém držiteli byl každý *Besitzzeugnis* ještě opatřen podpisem předsedy královské *Generalordenskomision* generála Friedricha Otto von Dierickeho.

Nejvyšší stupeň řádu Železného kříže představuje Velkokříž. Od běžných Železných křížů se liší na první pohled nejen svým rozměrem, ale také kvalitou zpracování. Celkový vzhled řádu odpovídá běžnému Železnému kříži II. třídy, nicméně oproti němu je jeho velikost dvojnásobná (u Velkokříže 1813 činí průměrná velikost řádu 65 x 65 mm). Na rozdíl od nižších stupňů řádu je Velkokříž koncipován coby „*Halsorden*“ k nošení na krku. K tomuto účelu je na horním rameni opatřen podélným závěsným okem se sponou a zavěšen na 68 mm široké černo-bílé řádové stuze. Během osvobozovacích válek byl Velkokříž udělen celkem pětkrát. První tři exempláře byly uděleny v průběhu roku 1813. O rok později obdrželi Velkokříž ještě generálové Friedrich Bogislaw hrabě Tauentzien a Johan David Ludwig von Yorck. Všichni držitelé velkokříže zastávali pozice velitelů armád případně sborů a byli zároveň také držiteli obou stupňů železných křížů a to navzdory skutečnosti, že tato podmínka nebyla v obsahu zřizovací listiny výslovně uvedena. Určitou zvláštnost představovalo udělení Velkokříže švédskému korunnímu princí Carlu Johannovi. Vzhledem k cizí státní příslušnosti a relativně vlažnému přístupu k válečnému dění, lze ocenění bývalého Napoleonova maršála považovat spíše za politický akt.

⁵ Údaje o počtech udělených řádů převzaty z: WERNITZ, Frank. *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*. Wien: Verlag Militaria GmbH, 2013. ISBN 978-3-902526-58-8. s. 176-177

Držitelé Velkokříže 1813

- Generál polní maršál Gebhard Leberecht Fürst Blücher von Wahlstatt (31. srpna 1813)
- Korunní princ Carl Johann (Bernadotte) Švédský (srpen 1813)
- Generál pěchoty Friedrich Wilhelm Graf Bülow von Dennewitz (15. září 1813)
- Friedrich Bogislaw Emanuel Graf Tauentzien von Wittenberg (26. ledna 1814)
- General Johan David Ludwig von Yorck (26. března 1814)

Zvláštním a jedinečným stupněm Železného kříže 1813, který však nebyl uveden ve zřizovací preambuli z 10. 3. 1813, byla Hvězda k Velkokříži Železného kříže. Tento stupeň řádu, jehož charakter byl především symbolický, udělil Fridrich Wilhelm III. polnímu maršálu Blücherovi, za jeho přispění k vítězství nad Napoleonem v rozhodující bitvě u Waterloo. Řád sestává z osmicípé plaménkové hvězdy tvořené četnými klenutými prameny, symbolizujícími zář s malým Železným křížem ve svém středu. Na avers straně hvězdy je umístěná dlouhá vertikální spona s pojistným okem, sloužící k uchycení řádu na oděv. Celkový rozměr hvězdy je 77 x 76,5 mm a vsazeného Železného kříže 32 x 32 mm. Po smrti polního maršála byly Hvězda i Velkokříž předány zpět berlínské *Generalordenskomision* a následně uloženy v královské „umělecké pokladnici“. Později se oba nejvyšší řády polního maršála přemístily do královské zbrojnice, kde přibližně do roku 1901 tvořily součást expozice. Po roce 1945 byly tyto artefakty prohlášeny za zmizelé. Teprve v roce 2007 se poprvé po více jak 60 letech objevily jejich fotografie v katalogu sbírek Muzea moskevského Kremlu a Státního historického muzea v Moskvě.

Na základě zřizovací listiny byly všechny stupně řádu Železného kříže svým držitelům pouze propůjčeny.⁶ Po smrti oprávněných držitelů byly jejich Železné kříže odesílány zpět GOK v Berlíně, která je následně během několika desetiletí spravovala. Tyto podmínky se rovněž vztahovaly i na všechny držitele Velkokříže, a tak také po smrti švédského krále obdržela GOK Velkokříž a další pruská vyznamenání svého bývalého spojence. Téměř všechny shromážděné kříže (s výjimkou Velkokřížů) byly následně zbaveny svých stříbrných rámečků a uskladněny v královském dělostřeleckém skladu v Berlíně. Určitá část z nich byla zachována v původním stavu pro muzeální účely a předána královské berlínské zbrojnici a Muzeu Hohenzollernů.⁷

⁶ Sloveso „*verleihen*“ má v němčině více významů. Vedle propůjčení znamená také udělení. V tomto případě se vzhledem k povinnosti návratu řádu nejspíše jedná o první možnost.

⁷ Informace převzaty z: WERNITZ, Frank. *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*. Wien: Verlag Militaria GmbH, 2013. ISBN 978-3-902526-58-8. s. 145.

Posledním nepřímým doplňkem řádu Železného kříže z let 1813-15 se stal tzv. Chlumecký kříž. Toto vyznamenání na první pohled vzhledově velmi podobné Železnému kříži I. třídy však představuje zcela samostatné vyznamenání, jehož charakter je však ryze pamětní. Jeho vznik byl spojen s potřebou ocenit statečnost ruských gardových jednotek, které pod velením ruského generála Alexandra Ivanoviče Osterman-Tolstoj porazily francouzský sbor generála Dominique Josepha Vandamme 17. srpna 1813 v bitvě u Chlumce. Cena, kterou zde koaliční a to především ruská vojska za vítězství zaplatila, byla velmi vysoká. Jedním z důvodů proč nebyl k ocenění statečnosti ruských vojáků využit samotný Železný kříž, tkvěla ve formulaci podmínek jeho zřízení, na jejichž základě se držitelem řádu mohl stát pouze pruský státní příslušník. Chlumecký kříž byl zřízen ve dvou základních provedeních. Varianta zhotovovaná z plechu o rozměru 39,4 x 39,4 mm byla určena poddůstojníkům a příslušníkům mužstva, zatímco důstojníci obdrželi variantu z lisovaného stříbrného plátu, vzhledově velmi podobnou Železnému kříži I. třídy. Velikosti důstojnických variant Chlumeckých křížů se pohybují od 38 x 38 mm až do 45 x 45 mm. Celkový počet udělených chlumeckých křížů sestával ze 443 exemplářů udělených důstojnickému sboru a 11 120 kusů poddůstojníků a příslušníků mužstva.⁸

S návratem Kvadrigy na Braniborskou bránu vznikla také myšlenka, ozdobit berlínský monument namísto ní jen samotným Železným křížem, coby etablovaným státním symbolem obnoveného pruského království. Nakonec však bylo realizováno kompromisní řešení dle návrhu K. F. Schinkela v podobě umístění motivu Železného kříže 1813 v dubovém věnci na vrcholek hole bohyně vítězství Victorie, tvořící hlavní postavu původního čtyřspřeží. Ačkoliv byl Železný kříž při svém zrodu pojímán jako jednotný symbol, jehož úkolem vedle pozvednutí Pruska v boji proti Francii měl být také stimul vedoucí k sjednocení německých států, zůstala tato idea nerealizována, neboť na základě dohod vítězných mocností během Vídeňského mírového kongresu došlo k vytvoření Německého spolku, který však zůstal konglomerátem samostatných států a svobodných měst pod předsednictvím Rakouska.

3.2 Železný kříž 1870

Ačkoliv v obsahu původní zřizovací listiny z 10. března 1813 je uvedeno, že Železný kříž byl zřízen pouze pro čas „osvobozovacích válek“, dočkal se svého prvního obnovení prostřednictvím syna Fridricha Wilhelma III. pruského krále Wilhelma I. na počátku německo-francouzské války v letech 1870-71, které se po boku pruského království zúčastnila

⁸ Informace o počtech udělených křížů převzaty z: WERNITZ, Frank. *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*. Wien: Verlag Militaria GmbH, 2013. ISBN 978-3-902526-58-8. s. 201.

také převážná většina německých států. Za hlavního strůjce války s Francií lze označit pruského ministerského předsedu Otto Eduarda Leopolda von Bismarck-Schönhausen. Od okamžiku svého nástupu do funkce ministerského předsedy Pruska v roce 1862 sledoval Bismarck jediný cíl, kterým bylo sjednocení německých států pod pruskou královskou korunou. V rychlém sledu podnikl tři vojenské konflikty, díky nimž došlo ke spojení německých států tzv. „shora“. Prvním z nich byla krátká Dánsko-německá válka z roku 1864, ve které se zemím Německého spolku zastupovaných Rakouskem a Pruskem podařilo v rychlém sledu porazit dánské království a zajistit si tak nadvládu nad Šlesvickým a Holštýnským vévodstvím. Správu nad dobytým územím si následně rozdělily obě mocnosti. Nedlouho na to posloužila rakouská správa Holštýnského vévodství Bismarckovi coby záminka k další válce. Ve skutečnosti se Bismarck intenzivně snažil rozbít Německý spolek pod rakouským předsednictvím a pruské výpady proti bývalému spojenci byly pouze hledáním dostatečného důvodu k válce, která by umožnila nové mocenské dělení ve střední Evropě. Německý spolek, jakožto výsledek Vídeňského kongresu z roku 1815 se Prusko pokusilo již jednou v minulosti uchvátit. Ozbrojený konflikt, který mezi oběma státy hrozil již za časů vlády Fridricha Wilhelma IV. v roce 1850, byl však odvrácen především zásluhou rakouské vojenské rozhodnosti, podpořené ze strany ruského cara. Prusko tak bylo donuceno k potvrzení stávajícího „statusu quo“ ve formě podepsání tzv. Olomoucké punktace. Nicméně běh událostí v roce 1866 přál jednoznačně Prusům, neboť politické rozpory mezi Rakouskem a Ruskem otevřely Prusům cestu k vedení války beze strachu z možného ruského angažmá. Dalším vítaným spojencem se v nadcházející válce stali také Italové, kteří se již dříve opakovaně pokoušeli o dobytí severoitalských habsburských držav. V rychlém sledu jednání uzavřel Bismarck vojenské spojenectví s Itálií a s příslibem diplomatického řešení krize držel do jisté míry francouzského císaře Napoleona III. v nevědomosti. Následná válka Pruska proti Rakousku a jeho spojencům byla rychlá a drtivá. Do konfliktu se vedle obou velmocí zapojily také velké státy Německého spolku (na rakouské straně: Bavorsko, Sasko, Bádensko, Württenbersko, Nassauské vévodství, atd.) Navzdory početní převaze německých států v čele s Rakouskem se však moderní pruské armádě a jejím spojencům podařilo v rychlém sledu zvítězit. V důsledku rakouské porážky a následného Pražského míru, uzavřeného 23. srpna 1866, zanikl Německý spolek. Jeho nástupcem se stal Severoněmecký spolek pod pruským vedením, jehož hranici od ostatních jihoněmeckých států tvořila řeka Mohan. Během jednání o novém uspořádání německých států zavázal Bismarck své bývalé protivníky z řad zrušeného Německého spolku (včetně jihoněmeckých států jako byly Bavorsko Bádensko, Württenbersko) aliančními závazky k Prusku. Posledním krokem k úplnému sjednocení

německých států se nakonec stal ozbrojený konflikt s Francií, na jehož počátku byl spor o nástupnictví na uvolněný španělský trůn, eskalovaný „Emžskou depeší“⁹, jejíž zveřejnění v tisku vyburcovalo francouzské veřejné mínění k vyhlášení války pruskému království. Na základě diplomatických nót z roku 1866 však mobilizovaly proti Francii společně s Pruskem také Bádensko, Württenbersko, Bavorsko, Hesensko a ostatní státy severoněmeckého spolku. Válka započala 13. června 1870. V bitvě u Sedanu 1. září 1870 padl do zajetí francouzský císař. Navzdory tomu však válka pokračovala až do května následujícího roku, a vyvrcholila obležením a ostřelováním Paříže. V konečném důsledku přivedila konec Napoleona III. a Prusům umožnila vznik Německého císařství, k jehož proklamaci došlo v zrcadlovém sále ve Versailles dne 18. ledna 1871. V rámci reparačních podmínek přišla Francie mimo jiné o území Alsaska a Lotrinska, což znemožnilo rychlé poválečné urovnání vztahů mezi oběma zeměmi. Následná francouzská zarputilost se naplno projevila během první světové války a následně také po ní.

Vyhlášením války Francie Prusku došlo dne 19. července 1870 k prvnímu obnovení řádu Železného kříže, jehož úvodní proklamace zněla takto:

„Vzhledem k vážné situaci naší vlasti, s vděčnou vzpomínkou na hrdinské činy našich předků z velkých let osvobozovacích válek. Rozhodli jsme se, mým v bohu odpočívajícím otcem zřízený Řád Železného kříže v jeho celém významu opět nechat ožít.“

Text upozorňuje na ohrožení existence vlasti a připomíná hrdinské činy předků z dob osvobozovacích válek. Železný kříž v textu tak opět zaujímá úlohu symbolu boje za svobodu a existenci země. Struktura obnoveného řádu i podmínky udílení jeho jednotlivých stupňů zůstaly ve shodě s předchůdcem z let 1813-15. Ve shodě zůstal i způsob nošení jednotlivých stupňů. Rozdíl představovala především kvalita provedení řádu a také zpracování avers strany železného středu. Všechny tři stupně řádu nesly na své čelní straně pruskou královskou korunu, umístěnou na horním rameni, ve svém středu pak iniciál W (Wilhelm) a letopočet 1870, umístěný na spodním rameni kříže. Revers strana středu zůstala identická se svým předchůdcem z let 1813-15. Průměrná velikost Železných křížů II. třídy činila 41,5 x 41,5

⁹ Emžská depeše byla telegrafická zpráva pruského krále Wilhelma o výsledku jednání pruského krále s francouzským vyslancem hrabětem Benedettim, ve věci nástupnictví na uvolněný španělský trůn. V obsahu depeše Wilhem potvrdil, že nebude na španělský trůn prosazovat Leopolda z rodu Hohenzollern-Sigmaringen. Před odesláním oficiální depeše však Bismarck její obsah upravil a teprve poté dne 13. 7. 1870 nechal zveřejnit. Důležitou úpravou v textu byla pasáž týkající se možného ohrožení unie mezi Severoněmeckým spolkem a jihoněmeckými státy, jejíž význam Bismarck zdůraznil. Čili nikoliv Emžská depeše či kandidatura, nýbrž existence unie německých států. Francouzská reakce na její obsah byla natolik bouřlivá, že veřejné mínění donutilo Napoleona III. vyhlásit válku Prusku, na což Bismarck čekal. Zdroj: KRIEGER, Karl-Friedrich a MÜLLER, Heiner a VOLRATH, Hanna. Dějiny Německa. Vyd. 2. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004 ISBN 80-7106-188-3. s. 182.

mm. Šířka stuhy Železného kříže. II. třídy se pohybovala od 25,8 do 31,5 mm. Její barevné provedení zůstalo beze změn. Během války a následně také po ní bylo uděleno celkem 45 450 Železných křížů II. třídy. Z toho 41 706 Železných křížů II. třídy na černo-bíle a 3 744 na bílo-černé stuze. Za zmínku stojí také udělení určitého počtu Železných křížů II. třídy důstojníkům zdravotní služby britského původu během obléhání Paříže. V případě Železných křížů I. třídy dosahovala průměrná velikost vyráběných řádů 42,4 x 42,6 mm. Většina vyrobených exemplářů byla opatřena sklopnou zapínací sponou s pojistkou ve tvaru háčku. Vedle standartní spony byla vyráběna rovněž celá řada dalších rozmanitých variant zapínání. Celkový počet všech udělených Železných křížů I. třídy dosáhl počtu 1 295 kusů.¹⁰ Tak jako v případě samotných řádů zůstala také forma i rozměr udělovaných dekretů ve shodě se svým předchůdcem z let 1813-15. Pro důstojníky a vojenské úředníky v důstojnické hodnosti byly opět vystavovány zvláštní patenty, opatřené podpisem pruského krále¹¹, zatímco poddůstojníci a příslušníci mužstva obdrželi *Besitzzeignis* dekrety, podepsané předsedou *Generalordenskomision*.

Obdobně jako nižší stupně řádu byl také Velkokříž z roku 1870 téměř identického vzhledu jako jeho předchůdce z roku 1813. Rozdíl spočíval především ve zpracování avers strany kříže, která odpovídala nižším stupňům Železného kříže. 1870 a také v celkové vyšší kvalitě zpracování řádu. Celkový rozměr vyráběných Velkokřížů činil 60 x 60,5 mm. Stuha k Velkokříži 1870 o šířce 57 mm byla oproti modelu z roku 1813 užší. Během války bylo celkem uděleno 8 Velkokřížů generálům německých vojsk. Všichni držitelé Velkokříže 1870 s výjimkou náčelníka štábu německé armády byli veliteli jednotlivých armád a v jednom případě sboru. Sám německý císař Wilhelm I. se stal pouze jeho čestným držitelem a nosil jej více méně sporadicky.

¹⁰ Údaj o počtech udělených Železných křížů 1870 obou tříd převzat z: WERNITZ, Frank. *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*. Wien: Verlag Militaria GmbH, 2013. ISBN 978-3-902526-58-8. s. 268.

¹¹ Pouze patenty pro držitele Železných křížů na bílo-černé stuze podepisoval Wilhelm I. skutečně. Všechny ostatní patenty byly opatřeny razítkem s královým podpisem. Zdroj: WERNITZ, Frank. *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*. Wien: Verlag Militaria GmbH, 2013. ISBN 978-3-902526-58-8. s. 290.

Držitelé Velkokříže 1870

- Helmuth Graf von Moltke (22. března 1871)
- August Karl von Goeben (22. března 1871)
- Princ Friedrich Karl von Preußen (22. března 1871)
- Korunní princ Albert von Sachsen (22. března 1871)
- August Karl von Werder (22. března 1871)
- Edwin von Manteuffel (22. března 1871)
- Korunní princ Friedrich Wilhelm von Preußen (22. března 1871)
- Král Wilhelm I. von Preußen – pouze čestným držitelem
- Velkovévoda Friedrich Franz II. von Mecklenburg-Schwerin (4. prosince 1871)

V roce 1895 na oslavu 25. výročí vítězství ve válce proti Francii nechal císař Wilhelm II. zřídit tzv. *Jubiläumsspange* „25“. Spona sestávala ze třech navzájem se překrývajících dubových listů, v jejichž středu byla umístěna číslice 25, symbolizující pětadvacáté výročí vítězství nad Francií a také založení německého císařství. Spona byla lisována ze stříbrného plechu a nošena na stuze k Železnému kříži II. třídy. Jejími příjemci se stali všichni držitelé Železných křížů II. třídy 1870. Obdobně jako v případě Železných křížů z časů „osvobozovacích válek“ vztahovala se povinnost návratu vyznamenání rovněž na držitele všech Železných křížů 1870. Tuto povinnost zrušil až německý císař Wilhelm II. prostřednictvím kabinetního rozkazu z 30. června 1913. Od tohoto okamžiku dostali pozůstali možnost volby, zda si řád ponechají coby památku na zesnulého, nebo jej odevzdají GOK.

Na konci vítězného tažení proti Francii dosáhl význam Železného kříže svého vrcholu. Nově ustavené císařství v čele s Pruskem bylo dle mínění Wilhelma I. subjektem s vlastním odkazem, který nebyl přímým pokračovatelem Svaté říše římské. V tomto ohledu se společně s pruským jednohlavým orlem etabloval na císařskou standartu také Železný kříž, který se tak poprvé od svého vzniku stal znakem většiny německých států. Obdobně jako na konci osvobozovacích válek, byl symbol Železného kříže rovněž přidán na kopí bohyně Victorie, umístěné na nově postaveném vítězném sloupu na náměstí Königsplatz v Berlíně.

3.3 Železný kříž 1914

Vznik německého císařství v červnu 1871 byl vyvrcholením několikaleté pruské sjednocovací politiky. Po následujících sedmnáct let pak držel Bismarck za pomoci mezinárodních dohod a spojeneckých vazeb mladé německé císařství mimo jakékoliv nebezpečí.¹² V roce 1888 umírá německý císař Wilhelm I., který nad Bismarckem držel ochrannou ruku a ponechával mu volnost v rozhodování. Korunní princ Fridrich III. následoval svého otce o pouhé tři měsíce později. A tak na uvolněný trůn nastoupil devětadvacetiletý Wilhelm II. Vztah mladého císaře a stárnoucího říšského kancléře byl od prvopočátku provázen řadou rozporů. Wilhelm II. nechtěl být pouze reprezentativní figurkou, a tak prosazoval svou autoritu z pozice moci. Rovněž také nesouhlasil s Bismarckovou kontinentální politikou, jejímž hlavním úkolem bylo zajištění stability a existence současné Německé říše, bez výrazných koloniálních ambicí. Po dvou letech vzájemných konfliktů podal Bismarck 18. března 1890 rezignaci na posty pruského ministerského předsedy, říšského kancléře a ministra zahraničí, kterou mladý císař po dvou dnech přijal. Po Bismarckově odchodu se pak Wilhelm II. společně s novým kancléřem Leo von Caprivi pokoušel o sblížení Německa s Velkou Británií. Souběžně s průmyslovou revolucí provázenou rovněž rozvojem obchodu, výrazně expandovalo také německé obchodní loďstvo. Zároveň s tím započal také rozmach německého válečného námořnictva, o jehož výstavbu se vedle císaře zasazoval především státní sekretář říšského úřadu námořnictva Alfred von Tirpitz.¹³ Díky těmto krokům a v důsledku německé neústupnosti v oblasti námořních zájmů, skončily také veškeré snahy o nalezení společné dohody s Velkou Británií. Německým diplomatickým „Faux pas“ se rovněž stalo vyjádření podpory státům Transvaalu v jižní Africe, které Britové považovali za otevřený akt nepřátelství. V důsledku zániku smlouvy spolku tří císařů, a následným vznikem aliančních dohod mezi Francií a Ruskem koncem devatenáctého století se Německo ocitlo v sevření z východu i západu. Určitou nadějí pro budoucnost celé Evropy představovaly

¹² Hlavní problém pro Německo představovala Francie, kterou se Bismarck za pomoci smlouvy spolku tří císařů snažil držet v izolaci. Určitým problémem během tohoto období se stalo pouze k ochladnutí německo-ruských vztahů v důsledku berlínské arbitráže, vedené za účelem revize výsledků Rusko-turecké války. Zdroj: KRIEGER, Karl-Friedrich a MÜLLER, Heiner a VOLRATH, Hanna. Dějiny Německa. Vyd. 2. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004 ISBN 80-7106-188-3. s. 194.

¹³ Ačkoliv bývá výstavba moderního německého válečného loďstva přičítána pouze císařově a Tirpitzově megalomanské touze opanovat světové oceány, byla jeho existence částečně ospravedlnitelná také rozmachem německé obchodní flotily, k jejíž ochraně měly bitevní lodě tzv. „Risigoflotte“ sloužit. Tento argument z části pravdivý,razil von Tirpitz coby mantru k prosazení horentních finančních investic, nutných k výstavbě nových válečných pravidel. Zdroj: NOVOTNÝ, František. *Veleobři oceánů*. Praha: Albatros plus, 2003. ISBN 80-00-01170-0. s. 50-51.

konference světových velmocí o omezení zbrojení, které však skončily nezdarem.¹⁴ S podpisem Anglofrancouzské námořní konvence v červenci 1912, definitivně zanikla možnost vytvoření protiváhy spojeneckému svazku Francie a Ruska.¹⁵ Průsečíkem zájmů všech evropských mocností se na přelomu století stal Balkán. Když pak v říjnu 1908 během první balkánské války anektovalo Rakousko-Uhersko území Bosny a Hercegoviny, byla evropská válka téměř na spadnutí. Veřejné mínění některých zemí (především pak v Německu) bylo již počátkem druhého desetiletí dvacátého století přesvědčeno, že jediné válka povede k uvolnění stávajícího napětí a její vznik je jen otázkou času. Válku evropských mocností nakonec spustil úspěšný atentát na rakouského následníka trůnu arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este, provedený 28. června 1914 srbskými aktivisty během jeho oficiální návštěvy Sarajeva. Samotný atentát v důsledku geopolitického rozložení sil posloužil jako spouštěcí mechanismus k válce, kterou jedni považovali za nutnost k dosažení lepších mocensko-politických pozic a druzí jako pomstu za staré křivdy, které zůstaly neodčiněny. Po 37 dnech plných diplomatických tahanic všech evropských mocností, vyhlásilo Rakousko-Uhersko s podporou Německa Srbsku válku. Následná řetězová reakce uvedla do činnosti alianční smlouvy mezi jednotlivými státy, v jejichž důsledku se starý kontinent rozdělil na dva tábory. V létě 1914 stály státy Dohody tvořené Spojeným královstvím, Francií, Ruskem, Srbskem a krátce nato také Japonskem proti centrálním mocnostem, sestávajících z Německa, Rakousko-Uherska a Osmanské říše. O rok později se k Dohodě připojila Itálie a následně v roce 1917 také USA. Na stranu centrálních mocností během války přistoupilo v roce 1915 již jen Bulharsko. Neutralitu v Evropě si zachovaly pouze Španělsko, Švýcarsko, Nizozemsko a státy Skandinávie. První velká válka, odstartovaná na půdě starého kontinentu se téměř okamžitě přenesla také na střední východ, do Asie, Afriky a Tichomoří. Po osmi dnech od zahájení bojů nechal císař Wilhelm II. výnosem ze dne 5. srpna 1914 také obnovit Řád Železného kříže, jehož úvodní proklamace zněla takto.

„Vzhledem k vážné situaci, kdy je naši drahé vlasti napříč vnucena válka, a ve vděčné vzpomínce hrdinských činů našich předků ve velkých letech osvobozené války a bojů za sjednocení Německa, chceme naším v bohu odpočívajícím pradědem zřízený Řád Železného kříže nechat opět znovu ožít.“

¹⁴ Dohoda o omezení zbrojení byla jedním z cílů již první a druhé Haagské mírové konference v letech 1899 a 1907. Vzhledem k rozporům však nebylo dosaženo kompromisu. Výsledkem obou konferencí byly pouze smlouvy a deklaráce v oblasti válečného práva a pokojného řešení sporů. Zdroj: KRIEGER, Karl, Friedrich.; *Dějiny Německa*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-188-3. s. 207.

¹⁵ I když Francouzsko-britská námořní dohoda neměla povahu pevného spojení, stala se jeho přímým předstupněm. Této dohodě předcházela srdečná dohoda Velké Británie a Francie, vymezující koloniální zájmy obou zemí, uzavřená v roce 1904.

Úvodní pasáž preambule zmiňující hrdinské činy předků z časů osvobozenecských válek a následně bojů za sjednocení Německa, odkazuje na stoletou tradici řádu, jenž stál u zrodu obnoveného pruského státu v době napoleonských válek a následně se etabloval coby symbol nového německého císařství. Nepřímo rovněž spojuje prostřednictvím formulace „vnucená válka“ vítězství ve válkách za nezávislost z let 1813-15 a za sjednocení Německa v letech 1870-71, kterých bylo dosaženo za cenu těžkých bojů. Po sémantické stránce je text odrazem patriotické proklamace v duchu obou minulých válek a volá nové obránce vlasti se vzpomínkou na ty, jež toto vyznamenání obdrželi. Obdobně jako jeho předchůdci sestával řád opět ze Železných křížů II. a I. třídy a Velkokříže. Novinkou se stalo zavedení doplňkové klauzule, která výslovně stanovila udělení Velkokříže nezávisle na nižších stupních řádu. V rámci následné novelizace podmínek obnoveného řádu ze 4. června 1915 byla poprvé v historii Železného kříže oficiálně zavedena možnost jeho udělení také vojákům a civilistům z řad zahraničních spojenců Německé říše.¹⁶ Z celkového pohledu zůstal vzhled i rozměr nových Železných křížů identický se svými předchůdci z let 1870. Jediný vizuální rozdíl představoval letopočet 1914 umístěný na spodním rameni kříže avers strany řádu. Vedle rozličných odchylek velikostí vyráběných křížů, jsou známy také různé tvarové diference (např. kříž s úzkými rameny tzv. *Schinkel-Typ*, kříž vydutý atd.). V případě Železných křížů I. třídy se vyráběly rovněž rozličné varianty jejich upínacích mechanismů. Novinkou ve výrobním procesu se stalo zavedení lisování železných středů řádu, které oproti tradičnímu výrobnímu procesu celkovou produkci výrazně zrychlilo a také zlevnilo.¹⁷ Navzdory masové produkci, která dosáhla dosud nevídaných rozměrů, byly téměř všechny Železné kříže opatřeny rámečkem z pravého stříbra. Stuha k Železnému kříži II. třídy se opět vyráběla v černo-bílém a bílo-černém provedení. Její šířka oscilovala od 25 do 30 mm. Na základě srpnové mobilizace 1914 bylo povoláno do zbraně celkem 3 820 000 vojáků. Z těchto důvodů musel německý císař přistoupit také ke změně dosavadního systému udílení Železných křížů. Na základě ustanovení z 2. září 1914 přenesl oprávnění udílet Železného kříže II. třídy také na své velící generály. Výhradní schvalovací pravomoc si ponechal nad návrhy k Železným křížům I. třídy. V případě válečného námořnictva zůstala pravomoc udílet Železného kříže obou

¹⁶ K zahraničním držitelům obou stupňů tohoto řádu patřili např. rakouský císař Karel I., vrchní velitel bulharské armády generál Schwekow, ministr války Osmanské říše Ismail Enver Pascha, šéf vojenské kanceláře rakouského císaře Egon Zeidler-Daublebsky von Sterneck, rakouský polní maršál Eduard von Böhm-Ermolli a také Mustafa Kemal „Atatürk“. Zdroj: WERNITZ, Frank. *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*. Wien: Verlag Militaria GmbH, 2013. ISBN 978-3-902526-58-8 s. 419-421.

¹⁷ Přesto se Železného kříže 1914 vyráběly rovněž tradičním způsobem po celou dobu války. Zdroj: WERNITZ, Frank. *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*. Wien: Verlag Militaria GmbH, 2013. ISBN 978-3-902526-58-8 s. 369.

stupňů výlučně v rukou německého císaře. Díky tomuto kroku a rovněž také v důsledku nepříznivého válečného vývoje, dosáhly počty udělených Železných křížů II. a I. třídy 1914 ve srovnání se svými předchůdci z let 1813 a 1870 skutečně astronomických čísel. Během celé války bylo uděleno 5 000 000 Železných křížů II. třídy, z toho 6000 z nich na bílo-černé stuze za vojenské zásluhy ve vlasti. Statisticky se tedy jeho držitelem stal každý druhý voják německých ozbrojených sil. V případě Železných křížů I. třídy se celkový počet vyšplhal na 163 000 kusů. Z toho 191 držitelů jej získalo za zvláštní zásluhy ve vlasti.¹⁸

Zvláštním dodatkem k obnovenému řádu se stalo zavedení Spony k Železnému kříži II. třídy 1870. Tímto krokem došlo k odklonu od dosavadní praxe z let 1870-71, kdy držitelé Železných křížů II. třídy 1813, kteří měli být opětovně vyznamenáni stejným stupněm řádu během Německo-francouzské války, namísto toho obdrželi rovnou Železný kříž I. třídy 1870. Ve snaze o vytvoření jednotných podmínek došlo z císařova rozhodnutí ke zřízení zvláštní spony, kterou obdržel každý držitel Železného kříže II. třídy 1870, jež měl být v právě probíhající válce opětovně vyznamenán stejným stupněm řádu. Spona sestávala z kvádrů o rozměrech 33 x 7,5 mm, který nesl ve svém středu miniaturu Železného kříže 1914 o rozměru 12,5 x 12,5 mm. K její výrobě se používalo stříbro, případně postříbřená měď. Novelizovaný zákon „*O obnovení řádu Železného kříže*“, řešící tuto problematiku, nabyl účinnosti 4. června 1915. Ačkoliv průměrný věk potenciálních příjemců Spony kolísal od 55 do 70 let, bylo během celé první světové války uděleno přibližně 900 jejích exemplářů.¹⁹ V důsledku přenesení udílecí pravomoci na jednotlivé velitele a vzhledem k enormnímu nárůstu počtu vyznamenaných došlo také k unifikaci řádových dekretů. Oproti dřívější praxi dostávali nyní všichni vyznamenaní tzv. *Besitzzeugnisse* dokumenty, potvrzující držbu příslušného Železného kříže. Jejich provedení i textová formulace měla několik podob. Předtištěné dokumenty byly přibližného formátu A4. Jejich obsah byl zredukován na oslovení ve tvaru „*Jménem jeho výsosti císaře a krále je z rozkazu velícího generála udělen Železný kříž.*“²⁰ Na předtištěný dokument bylo doplněno jméno a zařazení vyznamenaného a datum udělení řádu. Dokument byl ještě opatřen podpisem příslušného kompetentního velitele.

Obdobně jako v případě nižších stupňů řádu, odpovídal také vzhled i zpracování Velkokříže 1914 svému předchůdci z let 1870. Celkový rozměr řádu činil 60,8 x 60,9 mm. Stejně jako

¹⁸ Počty udělených železných křížů převzaty z: WERNITZ, Frank. *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*. Wien: Verlag Militaria GmbH, 2013. ISBN 978-3-902526-58-8. s. 395.

¹⁹ Počty převzaty z: WERNITZ, Frank. *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*. Wien: Verlag Militaria GmbH, 2013. ISBN 978-3-902526-58-8. s. 428. s. 429.

²⁰ Formulace oslovení se rovněž lišily. Užívali se např. „*Jménem jeho výsosti pruského krále, Jménem jeho výsosti německého císaře.*“

běžné Železné kříže byl také rámeček Velkokřížů 1914 zhotovován ze stříbrného plechu. Během první světové války bylo oficiálně uděleno celkem pět exemplářů tohoto vyznamenání. Jeho příjemci se stali výlučně němečtí generálové, z nichž pouze Leopold bavorský nebyl pruského původu.

Držitelé Velkokříže 1914

- Paul von Hindenburg (9. prosince 1916)
- Wilhelm II. - čestným držitelem
- August von Mackensen (9. ledna 1917)
- Leopold von Bayern (4. března 1918)
- Erich Ludendorff (24. března 1918)

Podruhé a zároveň také naposledy v celé historii řádu byla na samém konci první světové války udělena také Hvězda k Velkokříži Železného kříže. Jejím držitelem se stal generál polní maršál Paul Ludwig Hans Anton von Beneckendorff und von Hindenburg. Počátkem března 1918 zahájila německá armáda pod taktovkou dua Hindenburg-Ludendorf ofenzívu na západní frontě, jejíž úvodní úspěšná část nazvaná „operace Michael“ umožnila německé armádě postoupit o více jak 60 kilometrů na západ. V euforii z počátečního postupu se německý císař rozhodl udělit Hvězdu k Velkokříži náčelníkovi generálního štábu německé armády. Von Hindenburg obdržel řád 25. března 1918. Jeho výrobou byla pověřena berlínská firma „Godet & Sohn“. Hvězda k Velkokříži sestávala obdobně jako její předchůdkyně z osvobozovacích válek z osmicípé klenuté plaménkové hvězdy o rozměru 84 x 84 mm. V jejím středu byl umístěn Železný kříž 1914 o velikosti 44 x 44 mm a upevněn za pomoci čtyř šroubů. Na revers straně řádu byla opět umístěna dlouhá vertikální spona s pojistným okem. K výrobě korpusu hvězdy bylo použito pozlacené stříbro. Informace o současném osudu originálu řádu však nejsou známy.

Pro úplnost historie Železného kříže 1914 je nezbytné zmínit také tzv. Hildegardin řád. Jednalo se o provizorní látkové provedení, udělované vojákům koloniálních jednotek, působících v jihozápadní Africe, které vzniklo na základě domluvy mezi územním guvernérem Theodorem Seitzem a velitelem koloniálních jednotek v jihozápadní Africe podplukovníkem Joachimem von Heydebek. Látkové kříže zajišťovala guvernérova žena paní Hildegard Seitz prostřednictvím příslušnic tamního německého Červeného kříže, které je vyráběly. Pojem Hildegardin řád *Hildegard Orden* pak mezi vojáky koloniálních jednotek rozšířily právě zdravotní sestry. S nástupem nového velitele *Schutztruppe* v listopadu 1914 skončila rovněž praxe udělování látkových křížů. Do té doby bylo uděleno celkem devět

exemplářů příslušníkům německých koloniálních jednotek.²¹ Do dnešní doby se dochovalo jen několik kusů tohoto vsutku exotického řádu.

3.4 Železný kříž 1939

K poslednímu obnovení řádu Železného kříže došlo s vypuknutím druhé světové války. Důvody vedoucí k jejímu vzniku, je však třeba hledat již na konci první velké války. V důsledku celkového vyčerpání sil na frontách i v zázemí a celkové bezvýchodnosti situace, požadovalo německé vrchní velení armády zastavení bojů již koncem září 1918. Ještě před uzavřením příměří v Compiègne 11. listopadu 1918, došlo v Německu k povstání posádek válečných lodí v přístavech na severu země, které záhy přerostlo v celostátní revoluci. Pod tlakem okolností německý císař abdikoval. Proklamací vzniku republiky, vyčtené Philippem Scheidemannem²² z balkonu říšského sněmu 9. listopadu 1918, definitivně zaniká spolu s německým císařstvím také pruská monarchie. Mírová jednání ve Versailles následujícího roku se nesla ve znamení prosazení tvrdých kapitulčních podmínek, v jejichž důsledku přišla Německá říše o všechny své kolonie a rovněž také části svého území na starém kontinentu. Na západě země to byla především oblast Alsaska-Lotrinska a horního Šlesvicka. Na východě pak ztratila Německá říše části západního Pruska, Pomořanska, Poznaňska, Slezska a Memelu, ve prospěch nově vznikajících států. Území Sárska po následujících 15 let spadlo pod správu Společnosti národů. Podstatnou část kapitulčních podmínek tvořily také finanční reparace, jejichž suma byla vyčíslena na 67,7 miliard zlatých marek. Neméně důležitou část Versailleské smlouvy tvořila rovněž omezení obranyschopnosti země. Vedle redukce stavu německé armády, byl nyní zcela zakázán vývoj a nasazení ponorek, bojových letadel a tanků. Rovněž došlo k výraznému omezení počtu i tonáže válečných lodí, kterými mohla nyní výmarská republika disponovat. Všechny moderní bitevní lodě původní císařské flotily se staly kořistí vítězných mocností.²³ Poválečné Německo, zmítané vnitřní revolucí, přijetí takto tvrdých podmínek vnitřně ještě více rozpoltilo. Klid v zemi udržovaly společně s armádou především jednotky *Freikorps*, tvořeného bývalými frontovými vojáky. Od počátku své existence byla výmarská republika poznamenána řadou revolučních převratů. Po neúspěšném zřízení bavorské republiky rad sovětského vzoru, následoval v roce 1920 tzv.

²¹Zdroj: WERNITZ, Frank. *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*. Wien: Verlag Militaria GmbH, 2013. ISBN 978-3-902526-58-8. s. 367.

²² Philipp Heinrich Scheidemann byl německý sociálně demokratický politik a publicista. V roce 1919 zastával úřad říšského kancléře Výmarské republiky.

²³ Téměř všechny těžké lodě císařské „*Hochseeflotte*“ potopily jejich vlastní osádky, aby se nestaly kořistí vítězných mocností. Zdroj: NOVOTNÝ, František. *Veleobři oceánů*. Praha: Albatros plus, 2003. ISBN 80-00-01170-0. s. 69.

Kappův puč, jehož strůjci se pokusili o znovunastolení monarchie. K radikálním frakcím se počátkem dvacátých let připojila také malá národněsocialistická dělnická strana, v jejímž čele stanul doposud neznámý řečník jménem Adolf Hitler. Do širšího podvědomí veřejnosti se nacisté zapsali v roce 1923 svým „pochodem na Berlín“. Hitlerův pokus o státní převrat, vyvolaný obsazením Porůří francouzskou armádou, byl však v samém počátku rozehnán jednotkami armády a policie na mnichovském náměstí Odeonsplatz. Na základě následného soudního procesu došlo k zákazu strany a k uvěznění jejího vůdce společně s několika dalšími nacisty. V druhé polovině dvacátých let nastalo období stabilizace poměrů a oživení hospodářství. Výmarská vláda vyřešila splácení válečných reparací prostřednictvím úvěrů u zahraničních bank. Určitou předzvěstí nastupujících zlých časů se stala smrt významného budovatele demokracie Gustava Stresemanna počátkem října 1929. Vyhlídky dlouhodobého udržení růstu německé ekonomiky skončily společně s krachem na New Yorkské burze koncem října téhož roku. Nastupující celosvětová finanční krize se projevila nejhůře právě v Německu, jehož ekonomika byla na úvěrech a zahraničních investicích zcela závislá. Bez finanční podpory upadla výmarská republika do nové politicko-hospodářské krize. Se stoupající nezaměstnaností vzrůstala rovněž podpora extrémistických politických frakcí, a tak vedle komunistů slavili úspěch především nacisté, jejichž finanční podporovatelé z řad průmyslníků si od jejich vůdce slibovali lepší vyhlídky. Opakovaně docházelo k novým volbám, ze kterých vycházeli stále více posílení především nacisté. Počátkem ledna 1933 kdy řady nezaměstnaných tvořilo již šest milionu lidí, se i Hitlerova nacistická strana ocitla v krizi. Stranická pokladna zela prázdnotou a část nacistů v čele se spoluzakladatelem strany Gregorem Strasserem vyjednávala za Hitlerovými zády o vzniku nové vlády bez vůdce NSDAP. V hodině dvanácté pro Hitlera přišel Franz von Papen s nabídkou vzniku menšinové vlády nacistů, podporované konzervativci mediálního magnáta a předsedy Německé národně lidové strany Alfréda Hugenbergova. S výsledky jednání seznámil von Papen říšského prezidenta von Hindenburga, který 30. ledna 1933 jmenoval Hitlera říšským kancléřem. Papenovým a Hugenbergovým názorem bylo, že v takto složené vládě dokáží Hitlera udržet na uzdě. Oba rovněž očekávali, že se nový říšský kancléř svými politickými kroky sám brzy znemožní. Krátce po tzv. „uchopení moci“ však došlo 28. února 1933 k požáru říšského sněmu. K tomuto činu se později doznal Holanďan Marinus van der Lubbe. Nacistům však celý případ posloužil jako záminka k prosazení právních norem omezujících svobody a práva v zemi.²⁴ Poslední překážku na cestě k úplné konsolidaci moci ve státě představovala

²⁴ „Vyhláška říšského prezidenta o ochraně lidu a státu“ vkládala rozsáhlé pravomoci do rukou represivních složek a státního aparátu. Zákon „o jednotosti“ z 31. března 1933 rušil občanský sněm, krajské rady a obecní

politická konkurence. V důsledku požáru říšského sněmu, došlo 28. února 1933 k zákazu komunistické strany, kterou s půlročním odstupem následovala také SPD. Zbylé politické strany byly následně postupně rozpuštěny. Vznikem zákona č. 479 *proti zřízení politických stran* z 14. června 1933, se NSDAP stala jediným politickým subjektem Německé říše, jejíž legitimita byla opětovně potvrzena celostátními volbami v prosinci téhož roku. Po ukončení konsolidace státní moci, se Hitler rozhodl vypořádat se s „vnitřními nepřáteli strany a státu“. Během tzv. „noci dlouhých nožů“ z 29. na 30. června 1934, nechal odstranit spolu s vedením SA také celou řadu svých bývalých politických odpůrců. Po smrti říšského prezidenta Hindenburga 2. srpna 1934 sloučil Hitler úřad říšského prezidenta s úřadem říšského kancléře. Tímto krokem se stal rovněž vrchním velitelem armády. Eliminací velení SA si zajistil podporu německé armády, jejíž vrchní velení mu z vděčnosti nabídlo osobní přísahu věrnosti. A to navzdory faktu, k Hitlerem odstraněným osobám patřili také armádní generálové Kurt von Schleicher a Ferdinand von Bredow. Současně s dokončením převzetí moci se naplno rozběhla také zbrojní výroba. Prioritou reorganizované německé branné moci se mělo stát opětovné vybudování silné armády. Již za dob výmarské republiky docházelo k pozvolnému obcházení Versaillské mírové smlouvy, nicméně teprve vydáním zákona č. 375. *O zřízení ozbrojených sil*, Hitler mírovou smlouvu z roku 1920 jednostranně vypověděl. Po zavedení všeobecné branné povinnosti a oznámení existence vojenského letectva, se posledním krokem k legalizaci ozbrojených sil stala Britsko-německá námořní smlouva z 18. června 1935, na jejímž základě byla Německu umožněna výstavba velkých válečných lodí v poměru 1:3. Následující rok pak na Hitlerův rozkaz obsadila německá vojska demilitarizované Porýní. V témže roce byl rovněž schválen „čtyřletý plán“, na jehož základě byla provedena reorganizace výrobních kapacit a finančních prostředků v zemi. Cílem tohoto kroku byl urychlený rozvoj armády, která měla být schopna do čtyř let vést válku. Generální zkouškou na ni bylo vyslání vojenského expedičního sboru do španělské občanské války v létě 1936. Během třech let trvajících bojů zde Němci odzkoušeli nové zbraně a koncepce vedení boje, které pak s úspěchem použili v prvních letech druhé světové války. V říjnu 1936 vznikl železný pakt „Osy Berlín-Řím“, ke kterému se v témže roce připojilo také japonské

úřady. Úřady samosprávy tak byly obsazovány v souladu s výsledky celostátních voleb do říšského sněmu z 5. března. 1933, což umožnilo tisícům členů nacistické strany proniknout do jejich orgánů v celé zemi. *Zmocňovací zákon* umožnil vládě (kabinetu) přijímat zákony bez jejich schválení Říšským sněmem po dobu čtyř let. *Koordinační zákon* ze 7. dubna 1933 zřizoval ve všech zemích s výjimkou Pruska (kde byla tato funkce zřízena již v roce 1932) tzv. říšské guvernéry s rozsáhlými pravomocemi, kteří byli jmenováni říšským prezidentem a podřízeni přímo říšskému kancléři. Tito „*Reichsstatthalter*“ ve svých správních oblastech jmenovali a odvolávali ostatní státní úředníky a soudce. Rovněž na ně bylo převedeno právo přijímat příslušné zemské zákony. Zdroj: KRIEGER, Karl-Friedrich a MÜLLER, Heiner a VOLRATH, Hanna. *Dějiny Německa*. Vyd. 2. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2004 ISBN 80-7106-188-3. s. 269-272

císařství. Navzdory vysoké podpoře armádních kruhů se koncem třicátých let začala řada důstojníků Hitlera obávat. Vedle prosazování rasových čistek v rámci armády, představovaly hlavní problém především vůdcovy velmocenské ambice. K nejvýraznějším odpůrcům nově nastaveného kurzu patřili ministr války polní maršál Werner von Blomberg²⁵ a vrchní velitel armády generálplukovník Werner von Fritsch²⁶. Po jejich odstranění za pomoci intrik převzal Hitler sám vrchní velení branné moci. Koncem třicátých let pak zahájilo Německo expanzi za hranicemi své země.

Dne 12. března 1938 obsadila německá vojska Rakousko. Německý „Anschluss“ východní marky byl proveden za podpory fašistické Itálie, která původní spojení s Rakouskem nahradila novými vazbami k Německu. Ještě v témže roce vznesl Hitler územní požadavky také vůči ČSR. Následná mezinárodní politická krize, eskalovaná Hitlerem přivedla Německo až na práh nové války. Koncem září 1938 však nakonec došlo k diplomatickému řešení krize na úkor malého Československa, které bylo donuceno postoupit Německu požadovaná území, za cenu zachování míru v Evropě.²⁷ V březnu následujícího roku německá vojska obsadila zbytek Československa, a to navzdory deklarovaným územním garancím. V reakci na okupaci zbytku českých zemí, uzavřela Velká Británie 25. srpna 1939 spojenecké smlouvy s Polskem, které nyní čelilo územním požadavkům Německé říše. Po neúspěšných jednáních nacistů o osudu Gdaňska s polskou stranou, odcestoval Hitlerův ministr zahraničních věcí Joachim von Ribbentrop do Moskvy, kde se mu podařilo uzavřít desetiletý pakt o neútočení mezi Německou říší a Sovětským svazem, která umožnila Němcům vést válku bez strachu z konfliktu na všech frontách. Jako záminka k vyhlášení války Polsku posloužil Němcům zinscenovaný případ vysílače Gleiwitz, provedený 31. srpna 1939 zvláštním komandem SS. Po zahájení válečných operací proti Polsku 1. září 1939 byl následujícího dne vydán zákon č. 159 *O obnovení řádu Železného kříže*, na jehož základě byla stanovena hierarchizace řádu a podmínky jeho udílení. Oproti svým předchůdcům doznal obnovený Železný kříž několika podstatných změn. K již standartním třem stupňům řádu přibyl nově Rytířský kříž, jehož

²⁵ Werner Eduard Fritz von Blomberg (2. září 1878 - 14. března 1946) – veterán z první světové války, první polní maršál Wehrmachtu a člen NSDAP. Od 30. ledna 1933 říšský ministr války. Od 15. května 1933 do 26. ledna 1938 rovněž působil jako vrchní velitel Wehrmachtu. Zdroj: CHANT, Christopher a kolektiv. *Hitlerovi generálové*. Přeložil I. Rušák. Praha: Svojtka & Co., 1998. ISBN 80-7237-050-2.

²⁶ Werner Thomas Ludwig Freiherr von Fritsch (4 srpen 1880 – 1822 září 1939) – významný důstojník Wehrmachtu, člen německého vrchního velení armády (*Oberkommando des Heeres*) vrchní velitel armády, a druhý německý generál v pořadí, který padl v boji. (W. von Fritsch byl zabit 22. září 1939 během obléhání Varšavy.) Zdroj: CHANT, Christopher a kolektiv. *Hitlerovi generálové*. Přeložil I. Rušák. Praha: Svojtka & Co., 1998. ISBN 80-7237-050-2.

²⁷ V noci z 9. na 10. listopadu 1938 provedli nacisté Německu celostátní pogrom proti židovskému obyvatelstvu coby státem řízenou pomstu za vraždu sekretáře německého velvyslanectví v Paříži Ernsta vom Ratha.

úkolem bylo zaujmout místo nejvyššího vojenského vyznamenání za statečnost, udělovaného jednotlivci bez rozdílu hodnosti a společenského postavení. Vývoj a hierarchizace Rytířského kříže jsou předmětem samostatné kapitoly, a proto zde není více rozebírán. Další novinkou se stalo zavedení černo-bílo-červené stuhy k řádu, symbolizující národní barvy Německé říše. Tendence zavedení národních barev namísto tradiční černobílé zde byly již dříve, nicméně teprve se změnou statusu řádu z rodového na státní vyznamenání došlo k jejich prosazení. Důvodem byla především snaha vymanit řád, coby státní symbol, z područí svých tvůrců a vtisknout mu zcela nový význam. V tomto duchu byl rovněž koncipován i úvodní text preambule.

„Poté, co jsem se rozhodl, povolal německý národ do zbraně k obraně proti jemu vnuceným hrozcím útokům. Obnovuji, vzpomenuvši hrdinských bojů, které synové Německa v předchozích velkých válkách při obraně vlasti přestáli, Řád Železného kříže.“

Již z obsahu textu je patrná celková změna charakteru řádu. Zatímco v dřívějších dobách symbolizoval jednotu boha, panovníka a národa ve společném boji za vlast, jeho nynější poslání obdrželo poněkud druhořadý charakter. Řád, nyní obnovený z moci a vůle vůdce a kancléře Německé říše, obdržel pouze status proslulého vojenského vyznamenání, jehož význam spočívá v držbě, nikoliv v jeho skutečném odkazu. Obsahovou shodu s preambulemi z let 1813, 1870 a 1914 je možné spatřit pouze ve formování obsahu textu, zdůrazňujícího obranný charakter války, což však vzhledem k záměrům nacistického vedení státu lze považovat pouze za argumentační propagandu. Naskýtá se tedy otázka, proč nacisté nevytvořili jiný řád, který by úlohu Železného kříže převzal a byl spojen pouze s novým státním zřízením a nikoliv s režimem, který Hitler považoval za reakcionářský a tedy přežitý? Odpověď je nasnadě, neboť Želený kříž vedle válečného vyznamenání zastával také úlohou tradičního státního symbolu, který by se velmi obtížně nahrazoval.²⁸ Dalším důvodem byla jeho popularita, obzvláště pak mezi těmi, kteří se již dříve stali jeho nositeli. K této skupině patřilo i mnoho předních nacistů včetně vůdce Německé říše. Z těchto důvodů byl Železný kříž novým režimem převzat, nicméně zbaven svých původních vazeb a přetvořen do podoby státní instituce.

Takto transformovaný řád nyní sestával z Železného kříže II. a I. třídy, nově zřízeného Rytířského kříže a Velkokříže. Oproti svým předchůdcům obdržel Železný kříž 1939 pevný princip posloupného udílení jednotlivých stupňů. Tak jako již dříve i nyní nesly všechny

²⁸ S nástupem nacistů k moci však došlo k nahrazení celé řady dřívější tradičních symbolů. Např. vedle znaku hákového kříže byla jako neoficiální hymna nové Velkoněmecké říše hojně používána „Píseň Horsta Wessela“.

stupně řádu shodné vizuální zpracování. Hlavním a také jediným dekorativním motivem řádu se stala svastika v rotaci, umístěná ve středu kříže na avers straně řádu, symbolizující nový národně socialistický režim. Na spodním rameni kříže byl umístěn jako obvykle letopočet obnovení řádu, nyní prezentovaný datem 1939. Revers strana kříže byla zbavena veškerých dynastických prvků i okrasných motivů. Zůstal zde pouze letopočet 1813, představující rok založení řádu. Další novinkou Železného kříže 1939 oproti svým předchůdcům z let 1813, 1870 a 1914 byl jeho nynější ryze vojenský charakter. Úlohou tzv. nebojového vyznamenání převzal v nacistické řádové hierarchii Válečný záslužný kříž,²⁹ který byl nyní udílen namísto dřívějšího Železného kříže na bíločerné stuze, určeného pro tzv. „nebojový personál“. Obdobně jako jejich předchůdci z let 1914, vykazovaly i nyní Železný kříž II. a I. třídy rozličné rozměrové i designové odchylky. Běžná varianta Železného kříže II. třídy měří 44,6 x 44,7 mm a je zavěšena na 28 mm široké černo-bílo-červené stuze. Běžný Železný kříž I. třídy měří 44 x 44 mm. Na rozdíl od svých předchůdců byly okrasné rámečky všech Železných křížů II. a I. třídy vyrobeny z tzv. *Neusilber*³⁰ materiálu. Střední řádů obou základních stupňů byly zhotovovány lisováním z různých druhů kovových materiálů. Celkový počet všech udělených Železných křížů II. třídy představuje zhruba 2,5 milionu.³¹ Oproti tomu celkový počet udělených Železných křížů I. třídy tvoří přibližně 500 000 exemplářů.³²

Pro opětovně vyznamenané držitele Železných křížů 1914 byly nyní zavedeny Spony k Železným křížům II. a I. třídy 1939. Spona k Železnému kříži II. třídy měla základní tvar lichoběžníku. Motivem řádu byl státní symbol v podobě orlice s roztaženými křídly, držící dubový věnec se svastikou v rotaci, umístěný nad letopočtem 1939. Spony k Železnému kříži II. třídy 1914 se vyráběly ve dvou velikostech. Větší provedení měřilo 30 x 30 mm, zatímco

²⁹ Přesněji Řád válečného záslužného kříže „*der Orden des Kriegsverdienstkreuzes*“. Řád byl založen A. Hitlerem dne 18. října 1939. (zákon č. 2069), a sestával ze třech stupňů (Válečného záslužného kříže II. a I. třídy a Rytířského kříže). Základ vyznamenání tvoří maltézský kříž s vykrojenými rameny s tenkou obrubou vyplněný zrněním. Uprostřed je umístěn kruh ve tvaru věnce z dubových ratolestí se svastikou. Na revers straně řádu je v středovém dubovém věnci umístěn letopočet 1939. Varianta s meči je protknuta dvěma vzájemně kolmými meči, procházejícími středem kříže. Zdroj: SEEMEN VON, Gerhard. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945*. Oldenburg: Podzun-Pallas-Verlag GmbH, 1987. ISBN: 978-3790900514. s. 395.

³⁰ V Německu označován také jako „Nickelsilber“, u nás znám pod označením Alpaka. Jedná se o slitinu mědi, niklu a zinku a případně dalších kovů. Průmyslově používaný poměr činí 62 % mědi, 18 % niklu a 20 % zinku. Zdroj: MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. ISBN 978-0-9797969-1-3. s. XVII.

³¹ Informace převzata z: PAVLÍK, Svetozár. *Vyznamenání a bojové odznaky Třetí říše*. Martin: Kozák-Press, 2007. ISBN 978-80-969292-6-9. s. 15.

³² Vzhledem k tomu, že do března 1942 bylo dle dostupných pramenů prezidentské kanceláře odesláno celkem 205194 Železných křížů I. třídy složkám německé branné moci, jeví dříve uváděné počty zahrnující celkovou sumu 300000 kusů jako chybné. Vzhledem k tomu, že v následujících válečných letech se udělování Železných křížů v důsledku nepříznivého válečného vývoje výrazně liberalizovalo, jeví deklarovaná suma jako nepravděpodobná. Zdroj: MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. ISBN 978-0-9797969-1-3. s. 33-34

menší 25 x 25 mm. Materiálem pro výrobu řádu byl rovněž „Neusilber“. Spona se připínala na černo-bílou stuhu Železného kříže II. třídy 1914. Spona k Železnému kříži I. třídy byla se sponou k Železnému kříži II. třídy vzhledově téměř identická. Rozdíl spočíval ve větším rozměru řádu³³ a způsobu jeho nošení. Spona se umísťovala nad horní rameno Železného kříže I. třídy 1914. K její výrobě se používalo vedle slitinových materiálů také stříbro. Celkový počet všech udělených spon k Železným křížům obou stupňů dosáhl přibližně 170 000 exemplářů.³⁴ Každý nový držitel Železného kříže nebo Spony obdržel současně s vyznamenáním také dekret o jeho nabytí. Jednalo se o předtištěný dokument (většinou formátu A4), v jehož obsahu byly uvedeny: jméno, hodnost a zařazení vyznamenaného a datum udělení řádu. Po vyplnění byl každý dokument ještě opatřen podpisem oprávněného velitele.

Nejvyšší stupeň řádu představoval již tradičně Velkokříž. Jeho vzhled plně korespondoval s nižšími stupni Železného kříže 1939. Jediným oficiálně pověřeným výrobcem řádu se stala firma *C. E. Junker*. Železné středy řádu se vyráběly lisováním. Okrasný rámeček řádu byl zhotovován výlučně z pravého stříbra. Celkový rozměr řádu činil 63 x 63,5 mm. Jako odchylku od tradičního pojetí, nechal Hitler první Velkokříže opatřit zlatým okrasným rámečkem. Tato změna byla uvedena i v obnovovací preambuli z 2. září 1939, kde je zlato coby materiál rámečku Velkokříže výslovně uvedeno.³⁵ Při následné novelizaci zákona č. 159 *O obnovení Železného kříže* z 3. června 1940, se společně se zřízením Dubových ratolestí k Rytířskému kříži vrátilo Velkokříži jeho původní stříbrné orámování. Celkově se odhaduje, že do doby novelizace zákona mohlo být vyrobeno přibližně 10 exemplářů se zlatým rámečkem.³⁶ Vedle standartního provedení Velkokříže existovala ještě varianta řádu identického rozměru, avšak s onyxovým středem a platinovým rámečkem. Dle dostupných informací se jednalo o provedení, vyrobené na zakázku pro jediného držitele Velkokříže 1939, kterým byl Hermann Göring.³⁷ Vlastní řád obdržel osobně od Hitlera společně s titulem

³³ Celkový rozměr Spony k Železnému kříži I. třídy činí 44 x 31mm. zdroj: PAVLÍK, Svetozár. *Vyznamenání a bojové odznaky Třetí říše*. Martin: Kozák-Press, 2007. ISBN 978-80-969292-6-9. s. 21.

³⁴ Počet spon k Železnému kříži II. třídy představuje přibližně 100000 kusů. Zdroj: PAVLÍK, Svetozár. *Vyznamenání a bojové odznaky Třetí říše*. Martin: Kozák-Press, 2007. ISBN 978-80-969292-6-9. s. 17.

³⁵ Zdroj: SEEMEN VON, Gerhard. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945*. Oldenburg: Podzun-Pallas-Verlag GmbH, 1987. ISBN: 978-3790900514. s. 388.

³⁶ Zdroj: MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. ISBN 978-0-9797969-1-3. s. 325

³⁷ Jeden z exemplářů, které Göring osobně nosil. Originál se stříbrným orámováním padl za oběť během náletů na říšské hlavní město. Je známo, že říšský maršál vlastnil několik kopií původního řádu. Výrobcem těchto duplikátů by mohla být firma *Gebrüger Godet & Co. Berlin*. Zdroj: WILLIAMSON, Gordon. *The Iron Crosses a History 1813-1957*. Poole: Blandford Press, 1984. ISBN 978-0713714609. s. 155.

říšského maršála 17. července 1940 během tzv. třetího historického zasedání říšského sněmu. Důvodem k udělení Velkokříže dle Hitlerových slov byl Göringův rozhodující podíl na vybudování a organizaci nové Luftwaffe a také jeho zásadní vliv na jejím strategickém velení během vítězného západního tažení proti Francii v roce 1940. Společně s řádem obdržel Göring rovněž zvláštní dekret. Jednalo se o ručně psaný dokument, jehož základ tvořil pergamen, který byl následně vsazen do zvláštní darovací kazety potažené kůží modré barvy a osazené pozlaceným státním znakem se svastikou, doplněnou brilianty. Po svém obvodu byla celá kazeta bohatě ozdobena ornamenty a drahými kameny.

Vedle určitého počtu Velkokřížů nechala prezidentská kancelář zhotovit také několik prototypů Hvězdy k Velkokříži řádu Železného kříže 1939. Obdobně jako v letech 1813-15 a 1914-18 byl i nyní základním atributem pro udělení Hvězdy k Velkokříži požadavek udělení samotného Velkokříže. Tento parametr však v rámci německé branné moci splňoval pouze Hermann Göring. Nicméně vzhledem k vývoji velkých operací Luftwaffe v následujících válečných letech, nebyl k jejímu oficiálnímu zřízení a následnému udělení vrchnímu veliteli Luftwaffe žádný podstatný důvod. Celkem jsou známy dva prototypy Hvězdy k Velkokříži. První varianta řádu je složena z osmicípé klenuté plaménkové hvězdy o průměru 80 mm, v jejímž středu je umístěn Železný kříž I. třídy standartního tvaru o průměru 44 mm. Hvězda je tvořena celkem 48 klenutými prameny, symbolizujícími zář. Kříž je k hvězdě uchycen za pomoci čtyř nýtů. K výrobě hvězdy bylo použito pozlacené stříbro. Řád je na avers straně opatřen tradiční vertikální zapínací sponou. Oproti tomu druhý prototyp řádu nese ve svém středu odlišnou variantu Železného kříže tzv. *Schinkel-Typ* o rozměru 40 mm. Oba známé exempláře byly nalezeny vojáky 3. pěší divize americké armády na konci války na zámku Klessheim nedaleko rakouského Salzburgu, kde bylo uschováno mnoho dalších různých vysokých státních a válečných vyznamenání, z nichž některé nebyly nikdy oficiálně zřízeny.³⁸

³⁸ MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. ISBN 978-0-9797969-1-3. s. 335 - 343

4 Rytířský kříž

4.1 Charakteristika

Jak již bylo uvedeno výše, se zahájením Druhé světové války 1. září 1939 byla obnovena a zřízena celá řada vojenských řádů a vyznamenání. Mezi nimi také Železný kříž. Vrchní velení Německé armády bylo o již v pořadí čtvrtém zřízení řádu informováno prostřednictvím armádního předpisu č. 82, vydaného 5. září 1939. V článku 1. tohoto dokumentu bylo uvedeno rozčlenění jednotlivých stupňů, které doznalo oproti svým předchůdcům jedné zásadní změny. K již tradičním třem stupňům z dřívějších dob přibyl Rytířský kříž. Důvodem jeho vzniku nebylo jen prosté vyplnění mezery mezi Železnými kříži a Velkokřížem jak by se na první pohled mohlo zdát, nýbrž šlo vytvoření zcela nového stupně řádu, který převzal úlohu nejvyššího vojenského vyznamenání za statečnost, udělovaného jednotlivci. Dalším neméně významným úkolem Rytířského kříže bylo odstranění rozdílů mezi důstojníky a mužstvem, známých z dřívějších dob. Za časů monarchie platil tzv. systém dvojího metru, neboť důstojníkům byl coby nejvyšší vojenský řád za statečnost udělován proslulý *Pour le Merite*³⁹, zatímco poddůstojníkům a mužstvu byla za stejné výkony udělována *Zlatá medaile za statečnost*. Důvod tohoto stavu lze vidět především ve statutu, kterému se *Pour le Merite* těšil. S jeho udělením se totiž stal novopečený držitel „plnoprávným“ rytířem řádu *Pour le Merite* a společně s vyznamenáním obdržel rovněž četné výsady a benefity. Z těchto důvodů byl *Pour le Merite* udělován výhradně důstojníkům, kteří za časů monarchie pocházeli především z řad šlechty. Teprve zřízením Rytířského kříže řádu Železného kříže se tak poprvé podařilo odstranit dřívější společenské rozdíly a vytvořit jednotný motivační prostředek pro všechny příslušníky ozbrojených složek bez rozdílu jejich postavení či společenského původu, přesně v souladu s budováním nové pospolitě společnosti, prezentované heslem: „*Jedna říše, jeden národ, jeden vůdce!*“

Samotný Rytířský kříž tak jako ostatní stupně Řádu Železného kříže 1939 sestával ze železného středu a okrasného rámečku s vroubkováním. Na rozdíl od nižších stupňů řádu

³⁹Řád původně pojmenovaný *de la Générosité (za ušlechtilost)* založil roku 1667 princ Friedrich Braniborský (pozdější pruský král Friedrich I.). V červnu 1740 jej převzal král Friedrich II. „veliký“. Vtiskl mu nový název i podobu. Řád *Pour le Merite (za zásluhy)* od tohoto okamžiku převzal nejen úlohu nejvyššího vojenského vyznamenání, ale i vysokého státního ocenění. Během Friedrichovi vlády byl udělen celkem 924 krát. Devalvace řádu přišla v době vlád Fridricha Wilhelma II. a III., kdy byl *Pour le Merite* udělován mimo jiné také z pravomoci velících generálů, a jeho četnými příjemci se stali cizinci. Během vlády Friedricha Wilhelma II. byl řád udělen celkem 1006 krát z toho dokonce pětkrát opakovaně stejným osobám. Během vlády jeho syna Friedricha Wilhelma III. pak celkem 2454krát. Z toho 1588 kusů připadá na období osvobozovacích válek proti Napoleonovi v letech 1813-1815, kde počet zahraničních příjemců (převážně Rusů) činil 1470 vyznamenaných. Zdroj: WERNITZ, Frank. *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*. Wien: Verlag Militaria GmbH, 2013. ISBN 978-3-902526-58-8. s. 60-62.

byl rámeček Rytířského kříže vyráběn téměř výhradně z pravého stříbra⁴⁰. Vzhled i design středu řádu a okrasného rámečku plně korespondovaly s ostatními stupni Železného kříže. Zásadní rozdíl představoval celkový rozměr řádu, který byl oproti nižším stupňům o něco větší. Obdobně jako Železný kříž II. a I. třídy vykazovaly také Rytířské kříže různé rozměrové a estetické odchylky. Příčinou tohoto jevu byl fakt, že řád vyráběli různí výrobci nezávisle na sobě. Na rozdíl od nižších stupňů řádu byl Rytířský kříž produkován v malých sériích, a tak byla jeho finální kompletace více méně záležitostí jednoho muže.⁴¹ Průměrná velikost vyráběných Rytířských křížů se pohybuje kolem 48,3 x 48,2 mm. Rytířský kříž obdobně jako Velkokříž byl koncipován coby *Halsorden* k nošení na krku. Z tohoto důvodu byl rámeček kříže na horním rameni opatřen podélným závěsným okem se sponou a upevněn na černo bílo červené stuze široké 45 mm a dlouhé 72 cm.

4.2 Vývoj řádu

Na počátku války představoval Rytířský kříž nejvyšší vojenské vyznamenání statečnost udělované jednotlivci bez další hierarchizace⁴². Již o necelý rok později však vyvstala potřeba, znovu ocenit některé, už jednou vyznamenané příslušníky ozbrojených složek, kteří i nadále prokazovali mimořádné vojenské výkony. Do této skupiny tzv. *Experten* patřili zpočátku především bojovní piloti a velitelé ponorek. Postupem času k nim přibývali osádky tanků a samohybných děl a také příslušníci pěchoty, jejichž podíl v závěrečném období války jednoznačně převládl. Z výše uvedených důvodů došlo 3. června 1940 ke zřízení *Dubových ratolestí k Rytířskému kříži*. V té době bylo v řadách německé branné moci již 124 držitelů Rytířského kříže. Autor knihy *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes* Dietrich Maerz se domnívá, že datum zřízení Dubových ratolestí nebylo náhodné, neboť dva dny na to zahájili Němci rozhodující ofenzívu (*Fall Rot*) na řece Sommě, která vyvrcholila obsazením Paříže a následnou kapitulací celé Francie⁴³. Dubové ratolesti sestávali ze třech navzájem se překrývajících dubových listů o celkovém rozměru 19,1 x 20,1 mm. K jejich

⁴⁰Většina Rytířských křížů byla zhotovena ze stříbra o ryznosti „800“. Nicméně je možné se setkat i s exempláři s vyraženým puncovním číslem „935“, které vyráběla např. firma Steinhauer & Lück. Zdroj: MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren, Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. ISBN 978-0-9797969-1-3. s. 18.

⁴¹ Konečnou kompletaci řádu prováděl, tak jako v případě Velkokříže, pouze jeden pověřený klenotník. Zdroj: MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren, Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. ISBN 978-0-9797969-1-3. s. 27.

⁴² „Rytířský kříž Železného kříže lze získat za obzvláštní činy odvahy, rozhodující v boji. Předpokladem zde jsou: Vlastní samostatné rozhodnutí, vynikající osobní statečnost a rozhodující dopad na vedení bojů ve větším měřítku.“ Zdroj: WOLF, Jakub. *Mzda činu*. Brno: Český spisovatel s.r.o., 2010. ISBN 978-80-87391-33-4. s. 18.

⁴³ Úplným vyvrcholením pokoření Francie se stala inscenace v Compiègne, kde dne 22. června 1940 kapitulovala francouzská armáda. Jednání proběhlo na stejném místě a ve stejném salonním vagonu francouzského maršála Ferdinanda Foché, ve kterém 11. listopadu 1918 žádala německá delegace o příměří na konci První světové války.

výrobě se používalo výhradně stříbro⁴⁴. Řád byl nošen tak, že nahradil původní závěsnou sponu Rytířského kříže, zhotovenou ze stříbrného drátu a zaujal její místo. Prvním nositelem Dubových ratolestí se stal Generál Eduard Dietl. Řád obdržel coby ocenění za příkladné velení jednotkám horských myslivců během norské kampaně na jaře 1940. V průběhu války bylo následně uděleno celkem 869 exemplářů Dubových ratolestí příslušníkům německých ozbrojených složek. Dalších osm držitelů vzešlo z řad spojenců Třetí říše⁴⁵.

Následným mezníkem ve vývoji řádu se stal rok 1941. V této době vedle probíhající středomořské a africké kampaně, vedené za účelem podpory svého italského spojence, zahájil Hitler 22. července 1941 tažení proti Sovětskému svazu. V souvislosti s rozsáhlými vojenskými operacemi vyvstala téměř okamžitě také potřeba opětovného rozšíření škály Rytířského kříže. A tak spatřily světlo světa *Dubové ratolesti s meči* a *Dubové ratolesti s meči a brilianty*. Oba stupně řádu byly zavedeny současně dne 28. září 1941. Ve sbírce zákonů se aktualizovaná podoba původní zřizovací listiny objevila 4. října 1941. Dubové ratolesti s meči sestávaly z původních dubových ratolestí, doplněných dvěma zkříženými meči o délce 24,2 mm a průměru 2,4 mm, umístěnými na spodním okraji řádu. Horní část řádu byla s původními dubovými ratolestmi rozměrově i zpracováním zcela identická. Kvalita použitého stříbra rovněž zcela odpovídala Dubovým ratolestem. Prvním držitelem Mečů se stal stíhací pilot, podplukovník Luftwaffe Adolf Galland, následován s denním zpožděním podplukovníkem Luftwaffe Wernerem Möldersem⁴⁶. V průběhu války bylo toto vyznamenání uděleno celkem 150 příslušníkům německé branné moci. Jediným držitelem Mečů z řad německých spojenců se stal japonský admirál Isoroku Yamamoto⁴⁷. Na rozdíl od Dubových ratolestí a Mečů doznal design i výroba Briliantů výrazných změn. Na základě negativního ohlasu na první verzi řádu, vyráběnou berlínskou firmou *Gebrüder Godet & CO*, byla jejich další výroba svěřena výhradně firmě *Otto Klein Hanau*. Každý jednotlivý exemplář byl zhotovován vybraným klenotníkem jako unikátní šperk. Základní design sice vycházel z Dubových ratolestí s meči, ale celková kvalita zpracování i vzhled se výrazně

⁴⁴ výhradně o ryzosti 900. Zdroj: MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren, Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. ISBN 978-0-9797969-1-3. s. 245.

⁴⁵ K těm nejvýznamnějším patřili: japonský admirál Isoroku Yamamoto, finský polní maršál Carl Gustaf Mannerheim a vůdce valonských dobrovolníků Léon Gegrelle. Zdroj: SEEMEN VON, Gerhard. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945*. Oldenburg: Podzun-Pallas-Verlag GmbH, 1987. ISBN: 978-3790900514. s. 372-374.

⁴⁶ Zvláštností je, že oba příslušníci Luftwaffe obdrželi své Meče 21. a 22. 6. 1941. Tedy v době, kdy tento řád ještě oficiálně neexistoval. O udělení Mečů oběma pilotům existuje vedle podkladů vydaných OKW ještě další písemný doklad, uvedený v dobovém časopise *Uniformenmarkt*, z června 1941. Zdroj: MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren, Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. ISBN 978-0-9797969-1-3. s. 265.

⁴⁷ Všechny tři stupně Rytířského kříže obdržel posmrtně 27. května 1943. Zdroj: SEEMEN VON, Gerhard. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945*. Oldenburg: Podzun-Pallas-Verlag GmbH, 1987. ISBN: 978-3790900514. s. 374.

lišily. Po zhotovení korpusu řádu byly do povrchu dubových lístků a rukojetí obou mečů vsazeny pravé brilianty. Vedle unikátnosti zpracování byl dalším rozdílem oproti původním Dubovým ratolestem a Mečům také celkový rozměr řádu⁴⁸. K jeho výrobě se vedle tradičního stříbra používala rovněž platina. Prvním držitelem Briliantů se stal čerstvě povýšený plukovník Luftwaffe Werner Mölders⁴⁹. Během celé války se jejich nositeli stalo celkem 27 příslušníků výlučně z řad německé branné moci.

Koncem roku 1944 přistoupil Hitler ještě jednou k rozšíření škály Rytířského kříže. Zřízení *Zlatých dubových ratolestí* 29. prosince 1944 bylo zapříčiněno obdobnými okolnostmi, jako tomu bylo v předchozích případech, nicméně vedle nich také snahou maximálně vytěžit z prestiže Železného kříže, který nyní převzal úlohu symbolu záchrany Velkoněmecké říše před definitivní porážkou. Výrobou řádu byla opět pověřena firma *Otto Klein Hanau*. Rozměry i design řádu tak zůstaly identické s původními Brilianty. Hlavní rozdíl tak představovalo použití zlata pro výrobu korpusu řádu⁵⁰. Vedle změny materiálu byla mimořádnost *Zlatých dubových ratolestí* zdůrazněna také tím, že mohly být uděleny pouze dvanáctkrát. Nicméně v podmínkách německé branné moci, nalézající se v prosinci 1944 již dávno za svým zenitem, byla pravděpodobnost udělení všech dvanácti exemplářů již jen iluzí. Jejich jediným držitelem se nakonec stal plukovník letectva Hans Ulrich Rudel⁵¹. Řád převzal osobně s Hitlerových rukou za přítomnosti nejvyšších státních představitelů 1. ledna 1945 ve vůdcově *Orlím hnízdě* nacházejícím se u obce Langenhain-Ziegenberg v Hesensku⁵².

Ve snaze zabránit devalvací samotného Rytířského kříže bylo také opakovaně přistoupeno ke změnám podmínek, potřebných pro jeho získání. Obdobný postup byl rovněž aplikován i ostatních stupňů řádu. Nejvýrazněji se změny požadavků na získání Rytířského kříže dotkly

⁴⁸ Řád měřil 33,2 mm na výšku a 22,4 mm na šířku. Vycházel tak oproti Mečům o cca 3 mm širší i vyšší. Zdroj: MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren, Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. ISBN 978-0-9797969-1-3. s. 295.

⁴⁹ Řád obdržel po dosažení stého sestřelu dne 16. 7. 1941. Obdobně jako v případě mečů došlo k prvnímu udělení Briliantů před jejich oficiálním zavedením. Zdroj: FRASCHKA, Günter. *S Meči a Brilianty*. Plzeň: Mustang s.r.o., 1996. ISBN 80-7191-130-5. s. 226.

⁵⁰ Vyznamenaný obdržel dva exempláře rádu. tzv. „A-Stück“ zhotovený z 18 karátového zlata s pravými brilianty a „B-Stück“ vyrobený ze 14 karátového zlata, osazený safíry. Zdroj: MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren, Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. ISBN 978-0-9797969-1-3. s. 310.

⁵¹Hans Ulrich Rudel (2. července 1916 – 18. prosince 1982) byl německý bombardovací pilot a úspěšný ničitel tanků. Létal především na legendárním Junkersu Ju 87 i celé řadě dalších typů bitevních letounů. Do aktivní služby nastoupil v roce 1941. Operačně působil výhradně na východní frontě. Během bojového nasazení potopil sovětskou bitevní loď Marat, jeden křižník, torpédoborec, 70 vyloďovacích člunů, zničil 519 sovětských tanků, přes 800 vozidel různých typů, více než 150 dělostřeleckých postavení a protiletadlových zbraní, čtyři obrněné vlaky, řadu mostů a železničních tratí. Dosáhl devíti potvrzených vzdušných vítězství. Před koncem války se nacházel na území Československa. Spolu s několika piloty, kteří se rozhodli uniknout před sovětským zajetím, odletěl 8. května 1945 z domovského letiště v Čechách a po dvouhodinovém letu přistál na Američany obsazeném letišti Kitzingen. Zdroj: BRÜTTING, Georg. *Německá esa na střemhlavých bombardérech*. Plzeň: Mustang s.r.o., 1995. ISBN 80-85831-53-8.

⁵²BRÜTTING, Georg. *Německá esa na střemhlavých bombardérech*. Plzeň: Mustang s.r.o., 1995. ISBN 80-85831-53-8. s. 76.

pilotů, kteří společně s veliteli ponorek představovali nejpočetnější skupinu příjemců v prvních válečných letech. Od počátku války až do napadení Sovětského svazu činil požadavek stíhacího letectva pro získání Rytířského kříže nejméně 20, v případě Dubových ratolestí pak 40 a pro získání mečů dokonce 70 vzdušných vítězství. Když však po zahájení východního tažení v létě 1941 začaly počty sestřelů stíhacích pilotů dramaticky narůstat, byla původní kritéria shledána jako naprosto nevyhovující. Nejvhodnějším a zároveň nejsnazším protiopatřením se stalo navýšení původních požadavků, které na sklonku téhož roku dosáhly dvojnásobku. Vedle samotného navýšení bylo přistoupeno také k diferenciaci bojišť, neboť spojenečtí piloti, bojující na západní frontě a ve Středomoří, byli pro německé stíhače tvrdším protivníkem, než jejich sovětské spojenci.⁵³ Rozdíl tkvěl především v úrovni výcviku pilotů a výkonech nasazených letadel. Ze západních spojenců bylo německé Luftwaffe více než rovnocenným soupeřem především Britské královské letectvo a později také síly USAF. Obě země disponovaly moderními typy letadel a průměrná délka pilotního výcviku zde trvala dva roky. Kritické období roku 1940, kdy Britské královské letectvo trpělo nedostatkem pilotů i letadel, se díky nekonceptnosti německých náletů a nakonec především v důsledku přeměrování Hitlerovy pozornosti na východ podařilo odvrátit. Na rozdíl od Němců, jejichž průmysl byl od konce roku 1941 vystaven stále intenzivnějším leteckým úderům, pracovaly americké zbrojovky nerušeně se stále zvyšující se intenzitou a tak vedle kvalifikovaného leteckého personálu produkovaly obě země rovněž i dostatečný počet nových typů letadel. Z těchto důvodů zůstala hlavní a víceméně jedinou výhodou německé Luftwaffe její taktika, vyvinutá v průběhu španělské občanské války, kterou si spojenecké síly na západě velmi rychle osvojily. Oproti tomu byla situace na východní frontě diametrálně odlišná. Ačkoliv, sovětské letectvo mělo k dispozici v roce 1941 v příhraničních oblastech téměř trojnásobek letadel co Němci, jejich technologická úroveň i koncepce velení byly beznadějně zastaralé.⁵⁴ Další handicap představovala absence rádiového vybavení u většiny starých modelů letadel z éry občanské války ve Španělsku. A tak v nastalém chaosu těsně po vypuknutí války, vedli jednotliví velitelé letek své formace do boje, tak říkajíc na vlastní pěst. Výsledkem úvodní fáze operace Barbarossa tak byla katastrofální bilance ztrát sovětského letectva, v jejímž

⁵³Požadavky vzdušných vítězství přejaty z knihy: MATYÁŠ, Svatopluk. *Stíhací esa Luftwaffe*, Cheb: Svět křídel, 1994. ISBN 80-85280-21-3. s. 53-54.

⁵⁴ Na rozdíl od Němců, jejichž letectvo mělo vlastní organizační a velitelskou strukturu, podléhaly útvary sovětského letectva přímo jednotlivým velitelům pozemních armád. Tento stav trval až do ledna 1942. Díky tomu nebylo sovětské letectvo schopno konsolidované obrany vlastních armád, natož efektivního protiútoky, který by dokázal bojově zkušeného a technicky vyspělejšího protivníka výrazněji poškodit. A tak v důsledku nedostatku moderních letadel a naprosto nefunkčního systému velení dosáhly sovětské ztráty v prvním týdnu operace Barbarossa astronomických 4990 letadel. Oproti tomu představovaly německé ztráty 179 zničených strojů. Zdroj: KUROWSKI, Franz. *Kříž proti hvězdě*. Praha: Naše vojsko s.r.o., 2008. ISBN 80-206-0585-1. s. 54-56.

důsledku Němci zcela ovládli sovětský vzdušný prostor a tuto výhodu si podrželi po celou úvodní fázi války se Sovětským svazem. Důvod, proč se Němcům nepodařilo Sovětské letectvo zcela eliminovat, spočíval jednak ve změně priorit ve vedení letecké války na východě, spočívající v přímé podpoře bojujících armád a rovněž v absenci vlastního strategického bombardovacího letectva, které by dokázalo zasáhnout sovětský zbrojní průmysl, evakuovaný za Ural. Zásadní změna ve vývoji letecké války na východě přišla s počátkem roku 1943. Se ztrátou dobitého území na Kavkaze a kapitulací obklíčeného Stalingradu, utrpěla také Luftwaffe řadu vysokých ztrát. Sovětská materiální převaha byla v té době ještě umocněna spojeneckými dodávkami na základě zákona *O půjčce a pronájmu*, díky které Rusové vykryli výpadky vlastního zbrojního průmyslu a získali stroje západní výroby, výkonově srovnatelné s nepřítelem. A tak hlavní devizou německých pilotů bojujících na východě, zůstala jejich zkušenost a koncepce vedení boje. Navíc se zhoršující se situací na domácí frontě, bylo vrchní velení Luftwaffe donuceno stahovat z východu stále více leteckých eskader k obraně vlasti. Oslabení východní fronty se okamžitě odrazilo ve ztrátách leteckého personálu a neschopnosti Luftwaffe plnit zde zadané úkoly. Dle slov bývalého leteckého esa JG 52 Hanse Ewalda představovala východní fronta rozdíl oproti západu v tom, že Rusové měli více ztrát, které se odrazily v počtech získaných vzdušných vítězství, ale na druhé straně si neustálé bojové nasazení Luftwaffe vyžádalo mnoho obětí i na německé straně. Dokladem toho byla sumarizace ztrát eskader JG 51, JG 52 a JG 54, která představovala přibližně 1000 padlých a nezvěstných pilotů v průběhu celé války na východě. Vedle výše uvedených eskader vykazala vysoké ztráty v průběhu války na východě také celá řada dalších leteckých útvarů.⁵⁵ Pro názornou ilustraci výše uvedeného srovnání poslouží informace z roku 1943, kdy se požadavek na udělení Rytířského kříže na východní frontě pohyboval od 75 až do 100 sestřelů, zatímco na západě a ve středomoří osciloval od 20 do 50 sestřelů. V období 1943 - 44 bylo zapotřebí pro získání Dubových ratolestí na východní frontě 125 – 150 vzdušných vítězství. Oproti tomu na západě ve stejné době činil požadavek mezi 60 - 70 sestřely. Pro získání Mečů musel stíhací pilot na východní frontě v roce 1942 dosáhnout rovných 100 sestřelů. O rok později již dokonce 200 - 220 a v úvodních měsících roku 1944 celých 250 vzdušných vítězství. Na západě vystoupal požadavek na udělení Mečů na úctyhodných 150 vzdušných vítězství, nicméně oproti východní frontě šlo o sumu přibližně poloviční⁵⁶.

⁵⁵ Zdroj: MATYÁŠ, Svatopluk. *Psala mi esa Luftwaffe*. Cheb: Svět křídel, 2005. ISBN 80-86808-23-8. s. 56-57.

⁵⁶ Na počátku války proti Sovětskému Svazu disponovali Němci nejen kvalitnějšími stroji, ale především lepším výcvikem a bojovými zkušenostmi. Tento handicap Sověti postupem času částečně snížili, a to především nasazením nových tipů letadel

Další významnější úprava stávajícího systému hodnocení stíhacích pilotů Luftwaffe přišla společně s masivními údery čtyřmotorových bombardérů na Německo. Aby posuzování výkonů bylo pokud možno co nejobektivnější, přistoupilo se k zavedení tzv. „bodového systému“, jehož úkolem byla snaha zohlednit vedle samotných sestřelů také poškození nepřátelských strojů⁵⁷. V případě ostatních složek německé branné moci zůstaly podmínky pro získání Rytířského kříže a jeho vyšších stupňů více méně neměnné, neboť na rozdíl od žní stíhacích pilotů byly zlaté časy ponorkových osádek a pilotů bombardérů v roce 1943 již pouhou minulostí a v případě pozemních jednotek se nejčastěji dekorovanými stali velitelé tanků a samohybných děl, jejichž počet však nepředstavoval zdaleka takové množství, aby bylo nutné přistoupit k revizi stávajícího systému. A tak jedinou výraznější změnu ve sféře vlivu německé armády představovalo zavedení udělovacích podmínek pro tzv. „ničitele tanků“ ze 7. března 1945, na jejichž základě mohl získat Rytířský kříž každý příslušník německé branné moci, kterému se podařilo zničit „alespoň“ šest nepřátelských tanků v tzv. „boji zblízka“ za použití pancéřových pěstí či jiných prostředků, spadajících do kategorie výzbroje pěchoty⁵⁸. V tomto ohledu je však možné jednoznačně hovořit o zneužití Rytířského kříže coby symbolu sebeobětování obdobné úrovň, jako v případě japonských kamikadze, neboť riziko vlastní smrti v bojových střetech s tanky nepřítele bez podpory vlastních tanků či dělostřelectva bylo neúměrně vysoké.

Celkový počet Rytířských křížů, udělených v průběhu druhé světové války představuje přibližně 7400 exemplářů. Přitom ještě počátkem roku 1944 byl celkový úhrn sotva poloviční. Od počátku války do poloviny roku 1944 se průměrný měsíční počet udělených Rytířských křížů pohyboval kolem 150 - 180 kusů, zatím co od poloviny roku 1944 neklesl pod 200 za měsíc. Nárůst udělených Rytířských křížů byl na jedné straně způsoben tím, že Německo v roce 1944 vedlo boj doslova na všech frontách a tak o možnosti získat prestižní bojová vyznamenání nebyla nouze. Na druhé straně zde však byla nutnost udržení bojového ducha vyčerpaných německých jednotek, což vyžadovalo motivační prvek, kterým Rytířský kříž bezesporu byl. Z těchto důvodů je možné hovořit o určité devalvací řádu. Bilance udílení nejvyššího vojenského vyznamenání tak nepřímo odrážela stav, ve kterém se Hitlerova

vlastní i západní konstrukce. Úroveň výcviku vzhledem k potřebám fronty zůstala po celou válku spíše podprůměrná. Oproti tomu na západě byl letecký personál i technika vysoké úrovně. Odrazem celé skutečnosti byly především statistiky ztrát z leteckých bojů na obou frontách.

⁵⁷ Vedle dosažení sestřelu jednotlivých druhů letadel zohledňoval bodový systém také poškození dvoumotorových a čtyřmotorových letadel, případně tzv. „doražení“ poškozeného nepřítele. Zdroj: MATYÁŠ, Svatopluk. *Stíhací esa Luftwaffe*, Cheb: Svět křidel, 1994. ISBN 80-85280-21-3 s. 52-53.

⁵⁸ V oficiálním textu jsou uvedeny tzv. „*Nahkampfmitteln*“ tedy prostředky pro boj zblízka jakými jsou např.: ruční granáty, protitankové miny, zápalné lahve atd. Zdroj: SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945 Die Inhaber des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939....* Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2. s. 36.

Velkoněmecká říše v posledním válečném roce nalézala. Na základě statistiky počtů udělených Rytířských křížů je tak poměrně snadné predikovat vývoj válečných operací na všech frontách. V září 1944, tedy na počátku rapidního nárůstu udílení, již Němci prohráli bitvu v Normandii a ve zmatku opouštěli francouzské území. Ve stejné době na východě vrcholila sovětská letní ofenzíva, která rozdrtila německou Skupinu armád střed a posunula tak východní frontu o více jak 400 km na západ. Vše ještě umocňovala ztráta vzdušné nadvlády nad vlastním územím, díky které byla klíčová průmyslová města doslova zdecimována. Dalším dokladem vážnosti situace, ve které se třetí říše nalézala, byl fakt, že během posledního roku války zaznamenali Němci takové lidské ztráty jako za uplynulé čtyři válečné roky dohromady. Ve světle těchto událostí není tedy žádným překvapením, že během posledních 15 měsíců neustálých vojenských katastrof dosáhl celkový počet udělených Rytířských křížů dvojnásobku. Naprostým vrcholem se stal říjen 1944, kdy měsíční úhrn dosáhl 327 kusů. Obdobná bilance byla zaznamenána na přelomu března a dubna 1945. V té době se silně vyčerpané německé armády zoufale pokoušely zastavit sovětský nápor na Berlín, kde se společně s vrchním velením branné moci nacházel také vůdce třetí říše. I přes určitou devalvací způsobenou výše popsaným vývojem válečných operací posledního roku války si však Rytířský kříž svůj výjimečný status uchoval. Obdobný vývoj postihl rovněž i vyšší stupně řádu snad jen s výjimkou *Zlatých dubových ratolestí*.⁵⁹

4.3 Proces schvalování a udílení Rytířského kříže

Výjimečnost Rytířského kříže nespočívala jen v jeho postavení ve skupině vojenských vyznamenání, ale rovněž i v procesu schvalování a následného udělování. Pro názornost je nejlépe porovnat proces udělování Rytířských křížů s praxí aplikovanou u nižších stupňů řádu. Na základě rozkazu OKH-29a/3.6.41/1.3.43-PA/P/5 (b) byla pravomoc schvalování a udělování Železných křížů II. a I. třídy svěřena jednotlivým velitelům divízi. Dalšími oprávněnými osobami v pořadí směrem vzhůru pak byli velitelé sborů, armád a jako poslední pak velitelé armádních skupin. Zvláštní postavení v celém systému zaujímal Vrchní velitelství armády (OKH), kde každé udělení Železného kříže II. a I. třídy schvaloval osobně Hitler. Povinností každého oprávněného velitele bylo vyplnit tzv. *Vorschlagsliste*, čili seznam návrhů na udělení, aby na základě tohoto dokumentu obdržel požadované Železné kříže. Po každém jednotlivém udělení byl proveden záznam do zvláštního dokumentu, který byl následně odeslán vyšším stupňům velení, až doputoval na personální oddělení Vrchního

⁵⁹ Z celkového počtu 869 udělených *Dubových ratolestí* připadá polovina na posledních 14 měsíců. Ze 150 *Mečů* padla polovina během posledních 10 měsíců. Ze všech 27 nositelů *Briliantů* připadá polovina na posledních 14 měsíců války. Zdroj: MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren, Stufen. Richmond*: B&D Publishing, 2007. ISBN 978-0-9797969-1-3. s. 241, 242, 268, Příloha str. č. IX.

velitelství Německé armády (OKH/PA). Další související agendu představoval zvláštní formulář, který vyplňovalo každé příslušné oddělení (v posloupnosti velení) vždy dvacátého v měsíci. Formulář obsahoval informace, kolik Železných křížů bylo v období minulého měsíce v příslušných útvarových skladech, kolik jich bylo uděleno a kolik vydáno coby náhrady za poškozené či ztracené. Vedle Železného kříže byl obdobný systém aplikován také u řady dalších vojenských vyznamenání rozličné úrovně, jejichž udílení bylo svěřeno do pravomoci velitelů bojových útvarů.

V případě Rytířských křížů se jednalo o zcela odlišný proces. Organizační aparát evidence a udělování zpravovala společně výlučně Prezidentská kancelář (PKZ), umístěná do budovy Nového říšského kancléřství v Berlíně.⁶⁰ Obsahovou část jednotlivých návrhů na udělení Rytířského kříže zpracovávaly samostatně jednotlivé složky branné moci (Armáda, válečné letectvo, válečné námořnictvo) v souladu s příslušností navrženého. Nejnižším velitelským stupněm, který byl oprávněn podat návrh na udělení Rytířského kříže, byli v případě armády velitelé rot či dělostřeleckých baterií. U Luftwaffe byli nejnižším oprávněným článkem velitelé letek. V žádném případě nebylo možné, aby jednotliví velitelé, ať už na jakékoli úrovni velení navrhovali sami sebe. Ke zpracování návrhu na udělení Rytířského kříže se používal předepsaný tiskopis nazvaný *Vorschlag für Verleihung des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes*. Zpracovaný dokument obsahoval ucelený zápis obsahující nacionále, zařazení navrhovaného a dále popis celé události. V případě poddůstojníků a mužstva byl součástí návrhu ještě stručný životopis. Vyplněný dokument byl následně vojenským kurýrem odeslán na velitelství praporu, poté pluku, divize, sboru, armády a skupiny armád.⁶¹ Každá výše uvedená velitelská struktura měla za povinnost se k návrhu vyjádřit a vydat buď souhlasné stanovisko, nebo jej zamítnout. V případě nesouhlasu mohl být návrh z důvodu požadavku doplnění odeslán zpět, nebo byl překvalifikován na udělení jiného vyznamenání, případně úplně zamítnut.

Konečnou instanci ve věci zpracování návrhů na udělení Rytířských křížů v rámci jednotlivých ozbrojených složek představovaly jejich personální úřady, které zodpovídaly za správnost a obsahovou úplnost těchto dokumentů. Určitou zvláštností v systému byly

⁶⁰ Další činností PKZ bylo poptávat požadované řády u jednotlivých výrobců. Dále provádět kontroly kvality vyráběných řádů a vyznamenání a v souvislosti s tím udělovat, případně odjímat výrobní licence. Zdroj: SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945 Die Inhaber des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939....* Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2.

⁶¹ Výše uvedený počet jednotlivých velitelských stupňů nebyl konstantní. Lišil se např. v závislosti na tom, zda příslušná divize organizačně spadala pod velení sboru anebo byla přímo podřízena velení příslušné armády. Rovněž bylo zcela běžné, že některé samostatně operující divize nebo armády měly své vlastní velitele podřízené přímo Vrchnímu velitelství armády (OKH), případně rovnou Vrchnímu velitelství branné moci (OKW) a nepodléhaly tak příslušným velitelům skupin armád. Zdroj: SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945 Die Inhaber des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939....* Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2. s. 32.

jednotky Waffen-SS, které však velmi záhy spadly do společné evidence s příslušníky německé armády⁶². V rámci personálních úřadů ozbrojených složek se zpracováním jednotlivých návrhů na udělení Rytířských křížů zabývala zvláštní oddělení. Ta pak prověřené návrhy postupovala vrchním velitelům jednotlivých ozbrojených složek (W. von Brauchitsch - armáda. H. Göring – Luftwaffe, E. Reader později K. Dönitz - Kriegsmarine). Pokud jednotliví vrchní velitelé vyslovili s návrhy souhlas, putovaly nově vytištěné⁶³ a takto před-schválené *Vorschlagsliste* do kanceláře šéfa Personálního úřadu armády (HPA) zastávajícího rovněž funkci šéfadjutanta OKW u vůdce. Ten je obratem odeslal na příslušný úřad prezidentské kanceláře (*PKZ – Ordenskanzlei*) k posouzení, zda jsou legislativně v pořádku a teprve takto prověřené návrhy předkládal osobně Hitlerovi, který měl ve věci udělení Rytířského kříže a jeho vyšších stupňů konečnou rozhodovací pravomoc. Po jeho sebevraždě 30. dubna 1945 přešla tato kompetence následujícího dne na nově jmenovaného říšského presidenta, kterým se stal vrchní velitel válečného námořnictva velkoadmirál Karl Dönitz, který ji 3. 5. 1945 na základě ústně předaného zmocnění částečně přenesl na jednotlivé velitele armádních skupin a samostatně operujících armád. Rozhodovací kompetence si ponechal nad příslušníky námořnictva a letectva. Jednalo se však velmi krátké období, které oficiálně skončilo 11. května 1945.

V průběhu války doznal systém schvalování návrhů na udělení Rytířských křížů celé řady změn. Nejvýraznější z nich postihly především velitelskou a administrativní strukturu německé armády. Již v prosinci 1941 vypadl z procesu schvalování generál polní maršál Walter von Brauchitsch, který byl z důvodu vojenské porážky před Moskvou v zimě 1941 ze své funkce vrchního velitele armády odvolán. Po jeho odchodu zůstal tento post neobsazen⁶⁴. Další změny v systému přineslo zřízení zvláštního oddělení

⁶²Útvary Waffen-SS měly vlastní personální úřad, který zpočátku zpracovával návrhy na udělení Rytířských křížů příslušníků W-SS. Nicméně vzhledem k faktu, že všechny ostatní návrhy na vyznamenání příslušníků Waffen-SS zpracovával Personální úřad armády (HPA), došlo velmi záhy k celkové unifikaci systému. Šlo o logický postup vzhledem k tomu, že bojové útvary Waffen-SS měly s armádou společnou i velitelskou strukturu. V rámci Personálního úřadu armády přebíral předkládané návrhy příslušníků Waffen-SS pověřený styčný důstojník SS. Jeho povinností bylo dokumenty prověřit a v případě kladného zhodnocení předat Říšskému vůdci SS ke schválení. Pokud i on předložené návrhy odsouhlasil, putovaly zpět na Personální úřad armády ke konečnému zpracování a následnému předání Úřadu adjutanta OKW, který je společně s ostatními předložil Hitlerovi. Zdroj: SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945 Die Innhaler des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939....* Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2. s. 44.

⁶³V této fázi schvalování provedlo každé příslušné personální oddělení jednotlivých složek wehrmachtu úplný přepis dokumentu, který byl pak předkládán úřadu adjutanta OKW a následně přímo Hitlerovi. Jednalo se o dvojlíst formátu DIN-A-4. Zápis se prováděl na zvláštním psacím stroji tzv. „*Führerschreibmaschine*“ opatřeného nestandardně velkými písmeny. Zdroj: SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945 Die Innhaler des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939....* Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2. s. 33.

⁶⁴Odvoláním von Brauchitsche přešla oprávnění Vrchního velitele německé armády ve věci schvalování návrhů na udělení Rytířských křížů na šéfa OKW polního maršála Wilhela Keitela. Zdroj: SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945 Die Innhaler des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939....* Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2. s. 44.

P5 (*Ordensabteilung*) v rámci Personálního úřadu armády (HPA), jehož 1. *Staffel* přesněji jeho část nazvaná *Referat 5a* převzala veškeré povinnosti spojené se zpracováním návrhů na udělení Rytířského kříže a jeho vyšších stupňů⁶⁵. Počátkem roku 1945 pak vypadala organizační struktura armády, zabývající se zpracováním návrhů na udělení Rytířského kříže následovně. Předkládané návrhy od jednotlivých polních útvarů zpracovávalo zvláštní oddělení personálního úřadu armády (Referat 5a - 1. *Staffel*) pod vedením odpovědného zpracovatele majora Joachima Domaschka⁶⁶. Jeho úkolem bylo každou žádost individuálně zkontrolovat, zda obsahuje všechny formální náležitosti a vyjádření všech jednotlivých stupňů velení a rovněž posoudit zda popisovaný čin splňuje předpoklad pro udělení Rytířského kříže. Pokud výše jmenovaný předkládaný návrh neschválil, rozhodovalo se buď o úplném zamítnutí, případně o překvalifikování na udělení jiného vyznamenání⁶⁷. Kladně zhodnocené návrhy následně putovaly na stůl vedoucího celého oddělení generálporučíka Ernsta Maisela⁶⁸, který nezávisle na majoru Domaschkovi provedl opětovnou kontrolu podle shodných kritérií. Rovněž i on měl možnost každý předložený návrh buď odsouhlasit a předat dál, nebo jej překvalifikovat či úplně zamítnout. O přísnosti posuzování předkládaných návrhů hovoří fakt, že z celkového počtu, které v průběhu celé války odpovědní příslušníci personálního úřadu armády zpracovávali, jich 42% nikdy nedosáhlo Hitlerova psacího stolu.⁶⁹ Akceptované návrhy následně putovaly do rukou vedoucího personálního úřadu armády

⁶⁵ Odd. „Referat 5a“ bylo vyčleněno z personálního úřadu a přiřazeno k vrchnímu velitelství armády, dislokovaném v komplexu Mauerwald 20 km od Hitlerova Vlčího doupěte ve Východním Prusku. Zde odd. setrvalo až do 21. října 1944, kdy v důsledku postupu sovětských jednotek příslušníci Referatu 5a komplex opustili a přesunuli se s společně s OKH do Zossenu. Zdroj SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945 Die Inhaber des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939....* Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2, s. 45-46.

⁶⁶ Joachim Domaschk 20. 5. 1914 – 21. 6. 1986 (sám držitel Rytířského kříže s dubovými ratolestmi). Svou kariéru zahájil coby poručík 14. roty 10. pěšího pluku. Na podzim 1939 se zúčastnil přepadení Polska, následně pak západního tažení na jaře 1940. V následujícím roce bojoval na Balkáně a později také v Rusku. Během těžkých bojů u Stalingradu utrpěl zranění. Ze stalingradského kotle byl následně evakuován. Po svém zotavení počátkem roku 1943 převzal velení I. praporu nově zformovaného 10. pěšího pluku, se kterým se vrátil na východní frontu. Celkem byl 11 krát zraněn v boji. V prosinci 1944 byl přeložen do generálního štábu armády, kde převzal funkci zpracovatele personálního odd. Do konce války dosáhl hodnosti podplukovníka. Zdroj: STOCKERT, Peter. *Die Eichenlaubträger 1940 - 1945, 4 Band.* Bad Friedrichshall: Nussbaum Medien, 1998. ISBN 3-932915-01-1.

⁶⁷ V těchto případech jako alternativa připadaly v úvahu: *Německý kříž ve zlatě* případně *Čestný list armády*.

⁶⁸ Ernst Maisel 20. 9. 1896 – 16. 12. 1978 (sám držitel Rytířského kříže). Vojenskou kariéru zahájil již v roce 1915 jako dobrovolník 12. pluku polního dělostřelectva Bavorské armády. Po první světové válce zůstal jako jeden z mála důstojníků v řadách německého reichswehru. Do druhé světové války vstupoval již jako podplukovník. V roce 1940 během tzv. „podivné války“ působil ve štábu IX. armádního sboru v Kasselu na západní hranici s Francií. V roce 1941 - 42 velel bojovým útvarům na Balkáně a následně pak v Rusku. V říjnu 1942 přichází povýšení do hodnosti plukovníka a převelení do funkce vedoucího oddělení personálního odd. Německé armády. V červnu 1943 je povýšen do hodnosti generálmajora. V říjnu 1944 pak do hodnosti generálporučíka a zároveň ustaven do funkce zástupce šéfa Personálního úřadu armády (HPA). Po ukončení vyšetřování atentátu na Hitlera z 20. 7. 1944 byl pověřen společně s generálem Wilhemem Burgdorfem předat Hitlerovo ultimátum polnímu maršálu E. Rommelovi. Ten se následně na základě předneseného memoranda rozhodl spáchat sebevraždu. Zdroj: *Ernst Maisel, in: Internationales Biographisches Archiv 45/1949 vom 31. Oktober 1949*, im Munzinger-Archiv

⁶⁹ SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945 Die Inhaber des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939....* Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2. s. 36.

generála Wilhelma Burgdorfa, který rovněž zastával post šéfadjutanta Vrchního velitelství wehrmachtu (OKW). Generál Burgdorf každý obdrženy návrh na udělení nejprve odeslal na příslušné oddělení prezidentské kanceláře (PKZ) k posouzení, zda je legislativně v pořádku. Teprve prověřené dokumenty pak předkládal vůdci ke konečnému rozhodnutí. Pokud Hitler návrh odsouhlasil, putovala informace o udělení opět na příslušný úřad prezidentské kanceláře, kde byl proveden záznam do kartotéky a vystaveno předběžné osvědčení o vlastnictví *Vorläufiges Besitzeugnis*⁷⁰. Dále prezidentská kancelář uvolnila jeden exemplář Rytířského kříže a odeslala jej novému držiteli. Vrchní velitelství wehrmachtu prostřednictvím svého šéfadjutanta rovněž informovalo své oddělení propagandy, aby předalo zprávu tisku. Souběžně s tím byla odeslána informace o udělení na centrální úřad wehrmachtu, kde byla následně zaevidována a archivována.

První zpětná vazba směrem k vyznamenanému byla v podobě odeslání telegramu příslušnému útvaru, kde se nově vyznamenaný nacházel. Dalším krokem pak bylo předání dokumentu *Vorläufiges Besitzeugnis* vyznamenanému. Samotné udělení Rytířského kříže prováděl zpočátku války vedle armádních velitelů také Hitler. V pozdějším období si vyhradil výsadu osobního udělení pouze u vyšších stupňů řádu.

Takto nastavený systém fungoval až do 20. 4. 1945. Nicméně již koncem února 1945 došlo v důsledku postupu sovětských armád k přesunu celého personálního úřadu armády se všemi svými archiváliemi (bez 1. Staffel) z Berlína na jihozápad Německa do města Hannoversch Münden. Zde úřad setrval až do 2. dubna 1945, kdy byl postupem amerických jednotek 12. armádní skupiny donucen k dalšímu přesunu tentokrát do jihobavorského Traunsteinu.⁷¹ Samotná evakuace proběhla za pomoci železniční přepravy během několika dní. Dne 11. dubna 1945 podepsal Hitler rozkaz, na jehož základě mělo dojít k rozdělení nejvyšší velitelské struktury branné moci na dvě části. Z tohoto důvodu zástupce šéfa personálního úřadu generál Meisel odeslal z Berlína personálnímu úřadu do bavorského Traunsteinu dálnopis s rozkazem, neprodleně vytvořit samostatný útvar personálního úřadu armády, jehož úkolem bylo převzít agendu HPA od vojenských útvarů, dislokovaných v severní oblasti

⁷⁰ Jednalo se o předtištěný dokument formátu A4, který představoval dekret potvrzující nabití určitého druhu a stupně řádu v našem případě pak Rytířského kříže. Na tiskopis se pak na psacím stroji doplnily údaje o novém držiteli a dokument byl opatřen razítkem příslušného personálního úřadu a doplněn podpisem odpovědného velitele, kterým byl buď šéf vrchního velitelství příslušného druhu vojska, případně vedoucí personálního úřadu, nebo jeho zástupce.

⁷¹ Ze stejných důvodů opustily hlavní město také personální úřady ostatních složek branné moci. Personální úřad Luftwaffe se již v létě 1944 přemístil nejprve do Dessau-Kochstedt. Od 19. 3. 1945 se nacházel ve Wasserburgu na řece Iln. Záhy na to byl však donucen k dalšímu přesunu tentokrát do Alp, až skončil v Tumersbachu u Zellského jezera. V Berlíně zůstalo jen detašované pracoviště „Šéfa pro Vyznamenání a disciplinární věci“, které bylo podřízeno k Nacionálně-socialistickému velicímu štábu Luftwaffe. Personální úřad válečného námořnictva se přesunul po evakuaci z Berlína počátkem února 1945 na sever Německa. Nejdříve se usadil ve městě Vartel nedaleko Wilhemshafenu. Odtud se přemístil na konci dubna k Dönitzovu štábu do Flensburgu. Zdroj: SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945 Die Inhaber des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939....*. Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2.

Německa. Vedením úřadu čítajícího deset důstojníků, patnáct poddůstojníků a členů mužstva byl pověřen plukovník Goerke, původně šéf 3. oddělení P1 HPA. Po zformování se nový útvar přesunul z Bavorska do armádního komplexu v Zossen-Wünsdorf u Berlína, aby zde plnil důležité administrativní úkony tamních armád nezávisle na personálním úřadu armády v Traunsteinu. Dne 20. 4. 1945 započalo organizační dělení velícího štábu wehrmachtu a generálního štábu armády na dvě části. Velící štáb A (Dönitz) převzal kontrolu severních oblastí a velící štáb B (Kesselring) zase jižních. V důsledku změny organizační struktury velení se podstatná část osazenstva původního velícího štábu wehrmachtu a generálního štábu armády přesunula na jih Německa. Společně s nimi opustili Berlín také pracovníci 1. Staffel personálního úřadu armády, zabývající se schvalováním návrhů na udělení Rytířského kříže a jeho vyšších stupňů. Dne 24. 4. 1945 pak dosáhli prostoru Berchtesgadenu, kde obratem navázali na svou původní činnost. Tento přesun byl proveden na základě předpokladu, že Hitler hlavní město říše opustí a povede další bojové operace ze svého sídla v bavorských Alpách. K plánovanému odchodu z Berlína na jih však nakonec nedošlo, neboť odpoledne 22. 4. 1945 se diktátor rozhodl, že zůstane v hlavním městě společně s náčelníkem generálního štábu armády generálem Krebsem, šéfadjutantem OKW, šéfem personálního úřadu generálem Burgdorfem a zástupcem válečného námořnictva viceadmirálem Voßem. Společně s nimi setrvali v Berlíně rovněž další příslušníci vrchního velení německé branné moci. Téhož dne vedl Generál Meisel v prostorách nového říšského kancléřství rozhovor se svým nadřízeným generálem Burgdorfem. Jeho obsah není znám, nicméně s největší pravděpodobností zahrnoval záměr, přenést oprávnění ve věci udělování některých řádů a vyznamenání na jednotlivé armádní velitele. Důvodem tohoto kroku bylo vedle postupu nepřítele také neustále se zhoršující spojení mezi vůdcovým hlavním stanem v Berlíně a ostatními velitelskými strukturami mimo něj. Ještě téhož dne došlo k ústnímu předání příslušného zmocnění prostřednictvím radiového spojení jednotlivým velitelům armádních skupin a samostatně operujících armád, které obsahovalo mimo jiné oprávnění k udělování Německého kříže ve zlatě, Čestného listu armády a Železných křížů II. a I. třídy členům štábu, ne však Rytířského kříže a jeho vyšších stupňů.⁷² O den později opustil generál Meisel Berlín, aby se přes Drážďany a Prahu přesunul do Marktschellenbergu nedaleko Berchtesgadenu v horním Bavorsku, kam dorazil 25. 4. 1945. Ve stejnou dobu obdrželi šéf vrchního velitelství wehrmachtu polní maršál Wilhelm Keitel a jeho zástupce a náčelník operačního štábu wehrmachtu generálplukovník Alfred Jodl od Hitlera rozkaz, aby se odebrali

⁷² Informace převzatá z přepisu originálního rozkazu OKH/PA/P5 z 22. 4. 1945. Zdroj: SEEMEN VON, Gerhard. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945*. Oldenburg: Podzun-Pallas-Verlag GmbH, 1987. ISBN: 978-3790900514. s. 397.

z obklíčeného Berlína do štábu velkoadmirála Dönitze a s veškerými dostupnými jednotkami se pokusili provést průlom a následně vyproštění obklíčeného hlavního města říše. Díky tomuto kroku nakonec nedošlo k vytvoření *velícího štábu A*, jak bylo původně zamýšleno, nýbrž k jeho vtělení do z Berlína evakuovaného štábu OKW. Na základě rozdělení velitelské struktury zpracovávaly nyní příchozí návrhy na udělení Rytířských křížů dvě samostatné části původního oddělení P5⁷³ personálního úřadu armády. Na jihu v bavorském Marktschelengeru pokračoval ve své původní činnosti major Domaschk, zatímco na severu v rámci HPA/A převzal tuto činnost plukovník Goecke a jemu podřízený zpracovatel kapitán Dr. Görske. Ostatní postupy schvalovacího procesu včetně předkládání jednotlivých návrhů Hitlerovi ke konečnému rozhodnutí zůstaly beze změn. Zpracovatelskou činnost personálního úřadu „A“ (HPA/A) je nutné v této době považovat spíše za teoretickou, neboť v důsledku neustálých přesunů vynucených postupem nepřítele, se jeho jednotlivé části opět spojily až ve Flensburg-Mürwigu dne 3. 5. 1945.⁷⁴ Koncem dubna 1945 v důsledku územních ztrát a vlivem přetížení zbylých komunikačních linek bylo vrchní velení branné moci donuceno znovu upravit stávající systém schvalování návrhů na udělení Rytířských křížů. Za účelem přenesení dalších oprávnění na jednotlivé velitele armádních skupin bylo vypracováno příslušné memorandum, které obsahovalo vedle celé řady různých zmocnění také oprávnění k udílení Rytířského kříže a jeho vyšších stupňů. Ačkoliv bylo sepsáno již 28. 4. 1945, k jeho uvedení do praxe nakonec došlo až s nástupem nového říšského presidenta velkoadmirála Karla Dönitze. V období od 28. 4. do 30. 4. 1945 bylo realizováno pouze tzv. „prozatímní“ přenesení oprávnění ve věci udílení Rytířských křížů na dvě další armádní struktury, které vedle Adolfa Hitlera mohly příchozí návrhy na udělení schválit, aniž by je musely dále předkládat hlavě státu ke konečnému rozhodnutí.⁷⁵ Pro oblast sever disponoval konečným rozhodovacím oprávněním šéf OKW generál polní maršál Wilhem Keitel. Na jihu rozhodoval z pověření prezidentské kanceláře o konečném schválení či zamítnutí jednotlivých návrhů osobně

⁷³ Personální úřad armády sestával původně z čtyř oddělení. P1 (plánování, personální záležitosti, vedení dokumentace důstojníků), P2 (disciplinární záležitosti důstojníků), P3 (obsazení míst důstojníků generálního štábu) a P4 (Vedení personálních aktů důstojníků tzv. zvláštních životopisů). Od 1. ledna 1943 bylo zřízeno zvláštní odd. P5 tzv. „*Ordensabteilung*“, zabývající se výlučně schvalováním návrhů na udílení některých řádů a vyznamenání, dále pak vedením a zpracováváním dokumentace k udílení všech vojenských řádů a vyznamenání.

⁷⁴ Přesto je možné nalézt ve spolkovém archivu vyplněné návrhy na udělení Rytířských křížů zpracované HPA/A a následně schválené na základě zmocnění z 28. 4. 1945 šéfem OKW polním maršálem Keitelem ve Flensburgu s datací 28. 29. a 30. 4. 1945. Zdroj: SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945 Die Inhaber des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939....* Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2. s. 63.

⁷⁵ Obdobné zmocnění ze stejných důvodů nakonec obdržel také šéf personálního úřadu Luftwaffe generál Meister. Na jeho základě mohl jako poslední instance rozhodovat o udělení či zamítnutí příchozích návrhů příslušníků letectva od přibližně 28. 4. do 30. 4. 1945. Přesněji však do odpoledne 1. 5. 1945, než obdržel informaci o Hitlerově smrti. Zdroj: SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945 Die Inhaber des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939....* Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2. s. 96.

zástupce šéfa HPA generál Meisel. Ve všech tzv. sporných případech (mimo Berlín) rozhodoval o osudu jednotlivých návrhů výlučně šéf OKW polní maršál Keitel. V obklíčeném hlavním městě zodpovídal za zpracování jednotlivých návrhů na udělení Rytířských křížů šéf personálního úřadu a šéfadjutant OKW u vůdce generál Burgdorf, který všechny prověřené návrhy od útvarů podléhajících LVI. tankovému sboru a bojujících v ulicích Berlína, předkládal osobně Hitlerovi ke konečnému rozhodnutí. Princip osobního předání vyšších stupňů Rytířského kříže prostřednictvím hlavy státu zůstal v platnosti až do 29. 4. 1945, kdy sovětský nápor ve vládní čtvrti hlavního města, učinil jakékoliv pokusy vyznamenaných dostavit se do budovy Nového říšského kancléřství neproveditelnými. Po Hitlerově sebevraždě 30. 4. 1945 došlo k přerušení činnosti mimo berlínských zpracovatelských institucí, neboť v důsledku změny hlavy státu přestala platit prozatímní zmocnění obou velitelských struktur působících mimo hlavní město. Na rozdíl od Hitlera byl totiž velkoadmirál Dönitz ve svém štábu ve Flensburgu dosažitelný a to jak prostřednictvím kurýrní služby či telefonicky. Rovněž již nebylo možné návrhy schválené pověřenými útvary HPA později zpětně verifikovat Hitlerovým podpisem. Po nástupu Karla Dönitze do funkce říšského prezidenta se rozhodovací struktura na krátko vrátila do podoby z 22. 4. 1945. Ze schvalovacího procesu však kromě Hitlera vypadl také šéfadjutant OKW generál Burgdorf, neboť společně s náčelníkem generálního štábu německé armády generálem Krebsem spáchal ve vůdcově bunkru 1. 5. 1945 sebevraždu. K poslední zásadní změně v systému schvalování udílení Rytířských křížů přistoupil velkoadmirál Dönitz 3. 5. 1945, kdy z důvodu zhoršující se situace německých armád a s ohledem na neustálé přetížení komunikačních sítí, předal příslušná zmocnění určeným velitelům armádních skupin a samostatně operujících armád. Rozhodovací pravomoc si ponechal nad příslušníky válečného námořnictva a letectva. Dalším důvodem vedle komunikačních obtíží byl fakt, že nový říšský prezident převzal stát v okamžiku jeho největší agonie a byl tak donucen řešit především otázky zajištění existence německého národa. Z těchto důvodů se schvalování a udělování státních řádů a vyznamenání stalo jaksí druhotnou záležitostí. S přenesením příslušných pravomocí na jednotlivé velitele armádních skupin se naskýtá také otázka, zda pověření velitelé vedle samotného zmocnění vůbec obdrželi nějaké Rytířské kříže, neboť v době zavedení Dönitzova zmocňovacího rozkazu byla Ordenskanzlei evakuované prezidentské kanceláře již neaktivní a části personálního úřadu disponující určitým množstvím řádů a vyznamenání v důsledku neustálých přesunů o mnoho svých zásob přišly.

Nehledě na skutečnost, že samotná výroba řádů a vyznamenání byla v polovině dubna oficiálně ukončena.⁷⁶

Několik dní před koncem války se stále ještě nalézala celá řada návrhů na udělení Rytířského kříže a jeho vyšších stupňů ve stádiu zpracování, které vzhledem k blížící se bezpodmínečné kapitulaci již nebylo možné řádně dokončit. Část z těchto návrhů ležících na příslušných personálních úradech (armády, letectva a námořnictva) nyní formálně sloučených do společného personálního úřadu wehrmachtu byla tzv. paušálně schválena prostřednictvím nového státního prezidenta. Po válce se Dönitz k problematice udělení Rytířských křížů během posledních dvou válečných dní vyjádřil v dopise autorovi knihy *Ritterkreuzträger 1939 - 1945*, Gerardu von Seemen, ve kterém uvedl: *“Všechny návrhy na udělení Rytířského kříže a jeho vyšších stupňů, které dorazily na vrchní velitelství wehrmachtu, případně na velící štáb wehrmachtu ještě před kapitulací, byly mým prostřednictvím schváleny za předpokladu, že byly dle stanoveného postupu řádně vyplněny a schváleny příslušnými strukturami jednotlivých složek branné moci, tedy armádou včetně Waffen-SS, válečným námořnictvem a letectve, a do úrovně velení armády všemi příslušnými veliteli útvarů doporučený.”*⁷⁷ Toto paušální schválení však nezahrnovalo návrhy zpracovávané majorem Domaschkem a doporučené generálem Meiselem v jižní části Německa, neboť většina velícího štábu B polního maršála Kesselringa byla již 3. května 1945 v oblasti mezi Berchtesgadenem a Bad Reichenhall obsazena americkými jednotkami. Zbytky štábu se přesunuly do oblasti Saalfelden, kde o čtyři dny později rovněž padly do zajetí. Informace o kapitulaci velícího štábu B byla vrchnímu velitelství wehrmachtu ve Flensburgu známa. Když tedy nový říšský prezident rozhodoval o osudech nezpracovaných návrhů na udělení Rytířských křížů během posledních dvou dnů, jmenoval výlučně struktury podléhající přímo OKW na severu země a zahrnul pouze ty návrhy, které již celým procesem prošly a čekaly pouze na konečné stanovisko vrchního velitele branné moci. Nicméně vzhledem ke skutečnosti, že velkoadmirál Dönitz vydal toto prohlášení pouze ústně, nelze jím takto schválené návrhy neudělení Rytířského kříže a jeho vyšších stupňů považovat za právně platné. Aby tomu tak bylo, musel by Dönitz buď všechny návrhy osobně schválit, nebo vydat písemný pozměňovací výnos

⁷⁶ „Před svým přeložením do Postupimi se major Domaschk obrátil telefonicky na vedoucího oddělení P5 plukovníka Steuera do Traunsteinu s dotazem, zda se tiskopisy *Verläufiges Besitzezeugnis* pro Rytířské kříže nenacházejí ve skladu P5 a odkud je možné získat příslušné řády. Plukovník Steuer kontaktoval šéfa prezidentské kanceláře, který obratem odpověděl, že již 18. dubna 1945 sdělil příslušným velícím strukturám zprávu, že výroba řádů byla s okamžitou platností ukončena a rovněž říšská tiskárna žádné další listiny netiskne. Dále doplnil, že všechny vytištěné dekrety byly odeslány přímo 1. Staffel a tedy se ve skladech P5 nenacházejí.“ Zdroj: SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945 Die Inhaber des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939....* Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2. s. 48.

⁷⁷ Zdroj: SEEMEN VON, Gerhard. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945*. Oldenburg: Podzun-Pallas-Verlag GmbH, 1987. ISBN: 978-3790900514. s. 400.

v podobě vyhlášky k zákonu č. 159 z 2. 9. 1939 o obnovení Železného kříže. Vyhlášení změn ve formě vydání rozkazu nemá pro tento akt dostatečnou právní sílu. Aby bylo možné docílit požadované změny, je zapotřebí užít právní normy stejného významu (např. prováděcí vyhláška) nebo vyšší (zákon).⁷⁸

Za zmínku rovněž stojí, že navzdory platné bezpodmínečné kapitulaci německých sil, navázalo oddělení Referat 5a – 1. Staffel, dislokované v Saalfelden nedaleko Zell am See s několikadenním odstupem na svou činnost. Během období od 11. 5. až do 16. 5. 1945 zpracovával major Domaschk společně s generálem Meiselem celkem šest návrhů na udělení Rytířského kříže. Z toho tři případy byly doporučeny, dva obdržely poznámku: „nezpracováno“ a jeden zůstal neuzavřen⁷⁹. Všechny tyto návrhy, ačkoliv byly opatřeny datem 7. 5. 1945, jsou však z důvodu bezpodmínečné kapitulace německých vojsk ze dne 8. 5. 1945 a následného Dönitzova nařízení⁸⁰ ze dne 12. 5. 1945 právně neplatné.

⁷⁸ Zdroj: SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945* Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2. s. 71-72.

⁷⁹ Jednalo se o návrh na udělení Dubových ratolestí generálporučíku Ottovi Fretter-Pico. Zdroj: SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945 Die Inhaber des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939....* Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2. s. 69.

⁸⁰ V obsahu tohoto nařízení je možnost zpětné datace schvalovaných návrhů striktně zakázána. Zdroj: SEEMEN VON, Gerhard. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945*. Oldenburg: Podzun-Pallas-Verlag GmbH, 1987. ISBN: 978-3790900514. s. 398.

5 Držitelé Rytířského kříže původem z Čech, Moravy a Slezska.

5.1 Angažmá českých Němců ve druhé světové válce

Po skončení první světové války se v důsledku Saint-Germainské mírové smlouvy stali bývalí rakousko-uherský Němci, žijící na území Čech, Moravy, Slezska a Slovenska občany nového Československého státu. Úvodní poválečné separatistické snahy německých pohraničních oblastí nezískaly podporu dohodových mocností, a tak v rámci udržení územní celistvosti nového státu zjednala pořádek v příhraničních oblastech československá armáda. Sudetští Němci se uchýlili k víceméně pasivnímu odporu, a tak české vojsko od 31. října 1918 do 28. ledna 1919 postupně zajistilo pohraniční oblasti. Ačkoliv německé etnikum čítalo více jak tři miliony obyvatel, představovalo v novém mnohonárodnostním státě menšinu. Následné dvacetileté soužití bylo provázeno obdobnými problémy, jako tomu bylo již za časů monarchie. Namísto narovnání vzájemných vztahů nahradily křivdy minulosti křivdy současnosti. Zásadním milníkem ve vzájemných vztazích se stala celosvětová hospodářská krize, odstartovaná krachem na New Yorkské burze 24. října 1929. Ve snaze minimalizovat ekonomické dopady se československé vlády soustředily především na podporu velkých tuzemských koncernů, aniž by výrazně zohlednily hospodářskou situaci v pohraničí. Důsledkem těchto kroků, jakkoliv v daných podmínkách nutných a užitečných, se stal nárůst protičeskoslovenských nálad, kterých počátkem třicátých let hojně využívala především Sudetoněmecká strana SdP⁸¹ založená Konrádem Henleinem. Na rozdíl od tradičních německých politických stran⁸² působících v tehdejší Československu, se SdP podařilo oslovit názorově nejednotné německé obyvatelstvo, a jeho podpory následně využít k prosazení nacionalistických a separatistických kroků. Přestože nárůst odstředivých tendencí Němců v pohraničí představoval určitý problém, opravdovou hrozbou pro existenci státu se stal v okamžiku, kdy se Henleinova nacionalistická SdP stala nacistickou frakcí, plně spolupracující s německou NSDAP.

V druhé polovině třicátých let bylo Německo již plně konsolidovaným totalitárním státem, který po vypořádání se s vnitřní opozicí pomýšlel na otevřenou expanzi v zahraničí. První obětí Hitlerových mocenských choutek za hranicemi Německa se stalo Rakousko, které po zavraždění kancléře Dollfusse rakouskými nacisty a ztrátě podpory Mussoliniho Itálie

⁸¹ Založená v říjnu 1933 původně jako *Sudetendeutsche Heimatfront (SHF)*

⁸² K tradičním německým pro československy se stavějícím stranám patřily: *Německá sociálně demokratická strana dělnická, Německý svaz zemědělců, Německá křesťansko-sociální strana lidová, Německá demokratická svobodomyšlná strana*. Naproti tomu separatistické křídlo tvořily: *Německá národně socialistická strana dělnická a Německá národní strana*. Obě dvě se v roce 1933 rozpustily samy, aby tímto krokem přešly zákaz činnosti ze strany státu. V roce 1935 se obnovená Německá národní strana účastnila voleb. V této době však již nedokázala čelit vlivu Henleinovy SdP.

zůstalo zcela osamoceno. „Anschluss“ Rakouska⁸³, který byl následně v okolních zemích přijat coby spojení jednoho německého národa s druhým, představoval také pomyslný hřebíček do rakve mladého československého státu, neboť po anexi Rakouska se Hitlerova pozornost obrátila právě na jeho severního souseda. Obdobně jako v případě Rakouska docílil Hitler prostřednictvím Henleinovy SdP a neustálým stupňováním územních požadavků vůči československé vládě a prezidentu Benešovi eskalaci konfliktu až na práh války. V tomto okamžiku do průběhu politických jednání zasáhl druhý muž třetí říše Hermann Göring, který prostřednictvím italského vůdce nabídl západním mocnostem svolání summitu do bavorského Mnichova. Jednání započalo 29. září 1938 za přítomnosti ministerského předsedy Velké Británie Nevilla Chamberlaina, ministerského předsedy Francie Édouarda Daladiera, německého vůdce Adolfa Hitlera a jeho italského spojence Benita Mussoliniho. Zástupci Československa nebyli k jednání přizváni. Již krátce po půlnoci z 29. na 30. září dochází k dohodě, která je následně stvrzena podpisy všech zúčastněných stran⁸⁴. Ještě téhož dne odpoledne byly podmínky mnichovského diktátu přijaty vládou bez dalšího projednání parlamentem. V důsledku akceptace dohody se převážná většina původního českého pohraničí stala takřikajíc přes noc říšským územím. Vedle německého etnika, čítajícího více jak tři milióny obyvatel, zůstalo na novém říšském území také přibližně půl milionů Čechů.⁸⁵ Tento problém se nakonec částečně vyřešil přijetím Smlouvy „o otázkách státního občanství a opce č. 300/1938 Sb.“, na jejímž základě byla všem obyvatelům sudetské župy, kteří žili na tomto území před rokem 1910, automaticky přidělena německá státní příslušnost.⁸⁶ Výjimku z pravidla představovaly územní oblasti Těšínska a Hlučínska. V případě Hlučínska byl uplatněn postup plného začlenění do území Německé říše⁸⁷. Naproti tomu těšínský region se nejdříve v důsledku vzniku mnichovské dohody stal polským územím, a to navzdory faktu, že nadpoloviční většina obyvatel regionu se v té době hlásila k české národnosti⁸⁸. Teprve po prohrané válce s Německem počátkem října 1939 byl těšínský region včleněn do nově

⁸³ Tímto aktem Hitler porušil Saint Germainskou mírovou smlouvu z 10. září 1919, v jejímž obsahu je zákaz spojení Rakouska s Německem jako jeden z mnoha bodů výslovně uveden.

⁸⁴ Prezident Beneš byl o výsledku jednání informován ve dvě hodiny ráno prostřednictvím svého tajemníka, který zprávu vyslechl z německého rozhlasu.

⁸⁵ Zdroj: EMMERT, František. *Češi ve wehrmachtu, zamlčované osudy*. Praha: Vyšehrad, 2005. ISBN 80-7021-805-3. s. 107

⁸⁶ Zdroj: *Smlouva mezi Česko-Slovenskou republikou a Německou říší o otázkách státního občanství a opce č. 300/1938 Sb.* Dostupná na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgm4f6mzqgawta>.

⁸⁷ Důvodem k tomuto postupu byl fakt, že oblast Hlučínska byla před rokem 1918 součástí Německé říše, a jeho obyvatelé byli původně pruskými občany. Z tohoto důvodu byli tedy i starousedlí Češi z Hlučínska automaticky považováni za Němce. Zdroj: EMMERT, František. *Češi ve wehrmachtu, zamlčované osudy*. Praha: Vyšehrad, 2005. ISBN 80-7021-805-3. s. 107. S. 4

⁸⁸ Na základě výsledků sčítání lidu z roku 1930 žilo v regionu 56 % obyvatel, hlásících se k české národnosti.

vznikající župy Horní Slezsko. Aby si zde nacistické správní orgány zajistily národnostní většinu, vnucovaly těšínským Čechům a všem národnostně nevyhraněným obyvatelům přihlášení se k „slezské národnosti“⁸⁹, na jejímž základě obdrželi obyvatelé Těšínska říšskou státní příslušnost a mohli pracovat v německých státních službách⁹⁰. Z pohledu německých úřadů se tak stali plnoprávními německými státními příslušníky bez ohledu na národnostní původ či obcovací jazyk. Z tohoto důvodu je tedy poněkud problematické považovat vojáky wehrmachtu z daných oblastí za Čechy.⁹¹

Krátce po vzniku druhé republiky se politické vedení třetí říše v čele s Hitlerem vedle stupňování požadavků ve věci demilitarizace a prosazování národně socialistických tendencí na území okleštěného Česko-Slovenska intenzivně pokoušelo podporovat separatistické snahy slovenské strany, ve snaze rozbít zbytek původního státu. Mezníkem ve vývoji událostí se stal 13. březen 1939. Ten den se uskutečnilo v Berlíně jednání vedené Hitlerem s Josefem Tisem a Ferdinandem Durčanským. Německý diktátor postavil oba slovenské delegáty před hotovou věc. Buď dojde k vyhlášení samostatného Slovenského státu, jehož hranice bude Německo garantovat, nebo bude ponecháno svému osudu. Což znamenalo, že dříve či později bude vystaveno expanzi horthyovského Maďarska bez možnosti dovolání. S výsledkem jednání pak Josef Tiso předstoupil před poslance *Snemu Slovenskej krajiny*, kteří jej bez rozpravy dne 14. března 1939 schválili. V důsledku proklamace slovenské nezávislosti odjel ještě téhož dne prezident Česko-Slovenské republiky Emil Hácha společně s ministrem zahraničních věcí Františkem Chvalkovským do Berlína. Jednání v prostorách Nového říšského kancléřství započalo krátce po jedné hodině ranní. Jeho obsahem se oproti očekávání české delegace nestaly separatistické kroky Slovenska, nýbrž osud zbytku druhé republiky. Po několikahodinovém intenzivním tlaku a vyhrožování ze strany Hitlera zcela vyčerpaný a fyzicky zlomený Hácha přistoupil na německé podmínky a vložil osud své země do rukou vůdce a kancléře Německé říše. V časných ranních hodinách 15. března 1939 pak začala německá armáda na základě předem připraveného plánu nazvaného „*Märzwirbel*“ obsazovat zbytek Čech a Moravy. Ještě téhož dne v 19.15 hodin dorazil na pražský hrad osobně Hitler, doprovázen čelními představiteli policejního a vojenského aparátu Říše. Zvláštní vlak

⁸⁹ Za Slezany se přitom řada z nich skutečně považovala. Část jich tuto příslušnost chápala jako jistou podružnou kategorii české národnosti, další jen jako regionální příslušnost ke Slezsku bez ohledu na „pokrevní původ“. Nacistické úřady však vytvořily tuto národnostní kategorii nikoliv jako větev českého, nýbrž německého národa. Zdroj: EMMERT, František. *Češi ve wehrmachtu, zamlčované osudy*. Praha: Vyšehrad, 2005. ISBN 80-7021-805-3. s. 107. s. 6

⁹⁰ Zdroj: KMOCH, Pavel. *Provinění proti národní cti, „Malá retribuce“ v českých zemích a trestní komise v Benešově u Prahy*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2475-6. s. 272

⁹¹ „Neboť etnickými Čechy už de iure nebyli a mnoho z nich se Čechy ani před válkou necítilo.“ Zdroj: KMOCH, Pavel. *Provinění proti národní cti, „Malá retribuce“ v českých zemích a trestní komise v Benešově u Prahy*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2475-6 s. 273

s prezidentem Háchou přijel do Prahy až v 19.30 hod. Následujícího rána 16. března 1939 vydal Hitler na Pražském hradě „*Výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava*“. Tímto aktem přestala druhá republika právně existovat. Území protektorátu bylo z hlediska právní kodifikace výnosu považováno za říšské území. Zdání autonomie bylo prezentováno zřízením výkonného orgánu protektorátu, který představovala protektorátní vláda. Spolu s ní stanul v čele protektorátu státní prezident. Skutečnou správu země však vykonával Úřad říšského protektora v čele s říšským protektorem a jemu podřízené oberlandráty⁹² a další nacistické instituce⁹³. Němci žijící na novém říšském území se automaticky stali státními příslušníky Německé říše⁹⁴, podléhajícími výlučně německé soudní pravomoci⁹⁵. Od tohoto okamžiku se na ně vztahovala také německá branná povinnost a povinnost služby v útvech Říšské pracovní služby „*Reichsarbeitsdienst*“. Když pak 1. září 1939 vstoupily jednotky německé branné moci na území Polska, byli v jejich řadách také etničtí Němci původem z Čech, Moravy, Slezska a Slovenska. O tom, že jejich počet nebyl zdaleka bezvýznamným, vypovídají lidské ztráty, které v průběhu celé války dostoupaly počtu 200000 obětí⁹⁶.

Během války sloužili „čeští“ Němci ve všech složkách německé branné moci v rozličných funkcích, a tak vedle mnoha neznámých jmen vystupuje celá řada významných generálů, slavných pilotů a bojových velitelů, oslavovaných dobovou propagandou. Mnoho z nich dosáhlo během války řady významných vojenských úspěchů, za které obdrželi rovněž četná vysoká vojenská vyznamenání. O jejich nesporných vojenských kvalitách hovoří i fakt, že do „elitní skupiny“ držitelů Rytířského kříže řádu Železného kříže se jich dostalo více jak sto třicet. Vzhledem k celkovému počtu všech udělených Rytířských křížů jde o číslo více než

⁹² Český vrchní zemský rada, jehož úřad podléhal přímo říšskému protektorovi a měl dvojitou působnost. Pro německé státní příslušníky na území protektorátu působil jako nejvyšší správní úřad a zároveň byl kontrolním úřadem vůči protektorátním obecním i okresním úřadům. Vznikl během úvodní vojenské správy Protektorátu. Ve své územní působnosti měl vždy několik politických okresů. Zdroj: JANÁK, Jan a HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1989. ISBN 80-04-21189-5. s. 481 - 483

⁹³ Celý systém doznal v průběhu okupace řady změn. Nejdůležitější z nich bylo zrušení tzv. dvojkolejnosti říšských a protektorátních nejvyšších státních institucí zavedené Heydrichem, a následné zřízení Státního ministerstva pro Čechy a Moravu coby nástupnického orgánu Úřadu říšského protektora. Zdroj: JANÁK, Jan a HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1989. ISBN 80-04-21189-5. s. 481 - 483

⁹⁴ Článek 2 odst. (1) Obyvatelé protektorátu, kteří jsou příslušníky německého národa, stávají se německými státními příslušníky a podle předpisů zákona o říšských občanech z 15. září 1935 (Říš. Zák. I., str. 1146) říšskými občany. Pro ně platí tudíž také ustanovení na ochranu německé krve a německé cti. Podléhají německé soudní pravomoci. Zdroj: *výnos o zřízení protektorátu Čechy a Morava č. 75/1939 Sb.* Dostupný na: http://data-krizovatka.skauting.cz/plajner/05/priloha/13_3.html.

⁹⁵ Nařízením říšského ministra spravedlnosti Franze Gürtnera ze dne 14. dubna 1939 vzniklo na území Protektorátu dvanáct, později čtrnáct úředních soudů, dva zemské soudy (v Praze a Brně) a vrchní zemský soud v Praze. JANÁK, Jan a HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1989. ISBN 80-04-21189-5. s. 484

⁹⁶ Válečné ztráty sudetských Němců bojujících v řadách wehrmachtu představují přibližně 180000 padlých a pohřešovaných. Ztráty civilního obyvatelstva v důsledku náletů a bojových operací na sklonku války jsou odhadovány na 10000 zabitých a pohřešovaných. Zdroj: webové stránky *Sudetendeutsche Ladsmannschaft Bundesverband E.V.* http://www.sudeten.de/cms/?Historie:1919_-_1945

úctyhodné. Nicméně v případě mnoha z nich bylo toto ocenění dříve či později vykoupeno obětí nejvyšší.

Ačkoliv celá řada československých Němců horovala pro národní socialismus a doslova propadla Hitlerovu kouzlu, v jehož důsledku se stala ochotnými vykonavateli jím prosazované politiky a poslušnými budovateli tzv. „nové Evropy“, nejednalo se zdaleka o všechny. Vedle emigrantů, kteří se rozhodli před Hitlerem utéct, případně proti němu v zahraničí nebo doma aktivně bojovat, byli ještě ti, kteří se v rámci nového systému pokoušeli spíše jen začlenit. Přesto se později v důsledku nacistické válečné politiky stali vojáky, někdy tak říkajíc i proti své vůli. Tuto skupinu obyvatel nejlépe definuje citát: *„Mladý muž – Narodil jsem se v Čechách a cítil se být Rakušanem. V roce 1919 jsem se bez vlastního přičinění stal Čechem. Před rokem 1938 jsem byl sudetským Němcem. V roce 1939 najednou Němcem. V roce 1945 jsem byl bez státní příslušnosti. Od roku 1946 jsem se stal obyvatelem budoucí západní Německé spolkové republiky. Od roku 1990 žiji ve znovusjednoceném Německu. Nikdy se mě nikdo neptal“⁹⁷.*

5.2 Příběhy českých držitelů Rytířského kříže

Záměrem této kapitoly je představit krátké životopisy bývalých příslušníků německé branné moci původem z Československa, kteří se během Druhé světové války stali držiteli Rytířského kříže, případně také jeho vyšších stupňů. K jejich identifikaci mezi více jak 7400 jmény bylo použito dvou údajů, a sice místa a data narození. Význam data narození spočívá v zohlednění těch držitelů, kteří spadají do období existence bývalé podunajské monarchie, kdy se Země koruny české správně dělily na Čechy, Moravu a rakouské Slezsko, zatímco Slovensko bylo integrální součástí maďarského království. Z hlediska dostupných pramenů představuje dělicí datum 10. září 1919, kdy došlo k podpisu mírové smlouvy v Saint-Germain-en-Laye, jejímž cílem bylo formální ukončení válečného stavu mezi Rakouskem a ostatními státy dohody a právního zakotvení rozpuštění rakouské části dřívější podunajské monarchie⁹⁸. Na základě výše uvedených kritérií bylo identifikováno celkem 135 příslušníků německé branné moci původem z českých a slovenských zemí, kteří se během Druhé světové války stali nositeli Rytířského kříže. Třináct z nich následně obdrželo ke svým Rytířským

⁹⁷ Zdroj: Florian Berger; *Ritterkreuzträger aus Österreich und den K.U.K. Kronländern*, Selbstverlag Florian Berger, Wien 2006, strana. 5

⁹⁸Smlouva ze St. Germain obsahuje celkem 381 článků. Vedle mírových podmínek vymezovala hranice nového Československa na: Čechy, Moravu, Rakouské Slezsko a drobná území v Dolním Rakousku, tzv. České Rakousy (mj. Valticko a Západní Vitorazsko obsahující i část Českých Velenic s nádražím). Smlouva nezohledňuje právo na sebeurčení německojazyčného obyvatelstva v Sudetech, jež v říjnu 1918 založilo vlastní provincie. Rovněž neřešila československo-polský spor o Těšínsko. Slovenskou otázku pak řešila Trianonská smlouva, podepsaná 4. června 1920.

křížům ještě Dubové ratolesti. Z těchto třinácti však pouze tři dosáhli udělení Mečů. Z hlediska příslušnosti k druhu vojska náleží největší podíl příslušníkům německé armády, jejichž počet zahrnuje 79 držitelů. Druhou nepočetnější skupinu tvoří příslušníci Luftwaffe s počtem 40 vyznamenaných. Zbýlých 18 pak připadá na příslušníky jednotek SS. Dle data narození pocházelo 54 držitelů z Českého království, 24 z Markrabství moravského, 10 ze Slezského vévodství a jeden z Maďarského království. Zbýlých 46 držitelů se narodilo již v Československu. Na základě hodnostní hierarchizace tvoří skupinu držitelů Rytířského kříže z řad „československých“ Němců 82 důstojníků a 53 poddůstojníků a příslušníků mužstva. Nejsmutnější bilanci představuje skupina vyznamenaných „In memoriam“, která zahrnuje 14 držitelů Rytířského kříže, dva držitele Dubových ratolestí a jednoho držitele Mečů. K této skupině rovněž přináležejí dalších 32 jmen padlých a nezvěstných v důsledku pokračujících válečných operací. Krátce po skončení války rozšířili skupinu válečných obětí ještě další tři z nich⁹⁹.

Aby byl celkový výčet „československých“ držitelů Rytířského kříže úplně kompletní, je nezbytné zahrnout ještě jednu zvláštní skupinu držitelů tohoto vyznamenání, jejíž členové se buďto nenarodili na území Československa, nicméně v době existence ČSR byli jejími občany nebo byli vojáky „Slovenského štátu“ coby spojence Hitlerovy třetí říše. První uvedenou skupinu reprezentuje vídeňský rodák německého původu Erich Horak, který se s rodinou po rozpadu monarchie přestěhoval do Československa a absolvoval zde rovněž i vojenskou prezenční službu. Do druhé skupiny patří dvě jména generálů Slovenského štátu, kteří v době Hitlerova východního tažení mezi lety 1941 - 43 veleli slovenským bojovým útvarům na východní frontě. Jak Augustín Malár tak i Jozef Turanec byli považováni za schopné plní velitele. V tomto ohledu nelze pokládat jejich vyznamenání Rytířským křížem za čistě politický akt.

5.2.1 Držitelé Rytířského kříže původem z Československa

1. Otto von Ballasko

Narodil se 29. 4. 1919 v Liberci coby syn velkoobchodníka s potravinami. Ve svém rodišti navštěvoval humanitní Gymnázium. Po připojení Sudet k Německé říši v září 1938 vstoupil do řad Luftwaffe. Hodnosti poručíka dosáhl 1. 4. 1940. Od léta roku 1940 byl zařazen coby pilot bombardéru k 9. letce bombardovací eskadry KG 1 „Hindenburg“. Podnikl mnoho letů

⁹⁹Ve dvou případech se jednalo o exekuce provedené partyzány v poválečném Československu v létě 1945. Poslední obětí již ukončené války se stal Rudolf Zwesken, který krátce po svém propuštění z internačního tábora dne 22. 2. 1946 z neznámých důvodů spáchal sebevraždu. Zdroj: BERGER, Florian. *Ritterkreuzträger aus Österreich und den k.u.k. Kronländern*. Wien: Selbstverlag Florian Berger, 2006. ISBN-13: 978-3950130744.

proti cílům v jižní Anglii. Za svůj výkon si během dvou měsíců vysloužil Železný kříž II. třídy. Za další úspěchy během nočních útoků proti hospodářským zařízením a cílům v ústí Temže obdržel v lednu 1941 Železný kříž I. třídy. Od července 1941 operoval na východní frontě. Se svým strojem Ju 88 létal nad Leningradem, Volchovem a Ilmeňským jezerem. Během zimy 1941 - 42 podnikal podpůrné lety na pomoc obklíčeným německým jednotkám v oblasti Děmjanska, za které obdržel Děmjanský štít. Další úspěchy zaznamenal v průběhu operačních letů v cholmské oblasti. V létě 1942 obdržel jako ocenění za své úspěchy Čestný pohár Luftwaffe. Následovalo udělení Německého kříže ve zlatě. Od léta 1942 velel 9. letce a zastával hodnost nadporučíka (od 1. 6. 1942). Za nespočetné úspěchy během podpory pozemních sil a také za úderů vedené proti sovětským zásobovacím jednotkám, během kterých zničil dva muniční vlaky, osm tanků a rovněž četná shromaždiště sovětských jednotek a dělostřelectva, obdržel 13. 8. 1942 Rytířský kříž. K jeho oceněním patřil také Chorvatský letecký odznak. Na podzim 1942 operoval v oblasti Volhy a Kavkazu. Zde podnikl řadu dalších taktických úderů proti ropným zařízením v oblasti Grozného. V roce 1943 byla letecká formace eskadry KG1 stažena na sever. Později pak na střední úsek východní fronty. Po těžkých ztrátách II. skupiny během nasazení proti cílům ve Středozemním moři a jižní Itálii v letech 1943 - 44 prodělal přeškolení na nový bombardovací letoun He-177. Z důvodů četných problémů s novými stroji a zpožděním jejich dodávek zaviněným pomalou produkcí podnikla II. skupina již jen několik málo operačních letů. Von Ballasko se s eskadrou KG 1 „Hindenburg“ definitivně rozloučil 30. 9. 1944. Po svých 401 operačních letech obdržel kapitán Luftwaffe rozkaz doplnit si kvalifikaci, nezbytnou pro funkci důstojníka generálního štábu Luftwaffe, na letecké akademii v Berlíně Gatlowě. Své vzdělání ukončil v březnu 1945. Následně byl zařazen do štábu IX. leteckého sboru v Praze. Po kapitulaci německých sil 8. května 1945 odešel do amerického zajetí, ze kterého byl ještě týž měsíc propuštěn. Po válce se odstěhoval do Vídně, kde absolvoval vzdělání v oblasti obchodu na vídeňské Vysoké škole světového obchodu. V letech 1948 až 1967 byl zaměstnán jako zahraniční obchodník nejmenovaného výrobce pneumatik v Rakousku. Od roku 1966 zastával post ředitele firmy Semperit ve Velké Británii. Do penze odešel v roce 1982. Současně s odchodem ze zaměstnání se vrátil zpět do Vídně, kde 5. 2. 2005 zemřel.

2. Baumgartl Erich

Narodil se 24. 10. 1918 v Brumovicích v okrese Opava. Po připojení českého pohraničí k Německé říši byl povolán k Luftwaffe. V letech 1939 a 1940 prodělal výcvik pilota bombardéru. Během výcviku vystřídal mnoho základen na území Německé říše. Od května

1941 byl zařazen coby pilot bombardéru He 111 v hodnosti poručíka do sestavy 3. letky bombardovací eskadry KG 55 „Greif“. Krátce po zahájení své bojové činnosti na východní frontě obdržel Železný kříž II. a I. třídy a také Krymský štít (mimo jiné za účast na likvidaci Kijevského kotle a operační lety nad Sevastopolem). Do dubna 1943 absolvoval více jak 300 operačních letů. Mezi jeho činnosti patřily: podpora pozemních vojsk, údery proti taktickým cílům, dále také údery proti sovětskému námořnictvu, působícím v Černém moři. Dne 1. 4. 1942 byl povýšen do hodnosti nadporučíka. Jako ocenění za své výkony obdržel v dubnu 1942 Čestný pohár Luftwaffe a následně 27. 6. 1942 Německý kříž ve zlatě. Koncem roku 1942 prováděl zásobovací lety pro 6. armádu uzavřenou ve Stalingradském kotli. Od února 1943 zastával funkci velitele 3. letky. Za své pokračující úspěchy obdržel 31. 7. 1943 Rytířský kříž a byl povýšen do hodnosti kapitána. Téměř okamžitě po svém povýšení byl přeložen i se svými posádkami k první výcvikové eskadře (LG1), kde převzal velení 9. letky. Dalším působištěm se stala okupovaná Francie. Odtud podnikal údery proti cílům v jižní Anglii a také v Severním moři. Později létal nad jižní Itálií. Od února 1944 zastával funkci velitele I. skupiny bombardovací eskadry KG 30, působící na západě. O život přišel během nočního bojového letu (z 11. na 12. 7. 1944), kdy letěl se svou Ju 88 bombardovat pozemní jednotky spojenců v oblasti Normandie. Jeho stroj se stal obětí britského stíhacího letounu Mosquito. Spolu s pilotem zemřel v troskách německého letadla i dlouholetý letecký pozorovatel a držitel Německého kříže ve zlatě rotmistr Pleger.

3. Bausch Friedrich

Narodil se 6. 8. 1915 v obci Šluknov v bývalém c. a k. mocnářství jako jedno ze šesti dětí v rodině finančního revizora. Před válkou pracoval jako obchodní asistent v Německé říši. V letech 1935 - 39 zastával post u Říšské pracovní služby (RAD). Zde dosáhl hodnosti *Oberfeldmeister*. Své působení v organizaci RAD přerušil z důvodu splnění povinné vojenské služby. Základní výcvik prodělal u 103. pěšího pluku. Po jeho zakončení byl krátce v hodnosti poddůstojníka (od 1. 4. 1940) zařazen k jedené tlumočnické rotě německé armády. Na vlastní žádost se nechal přeložit do školy výsadkových vojsk. V roce 1941 byl bojově nasazen na Krétě v sestavě prvního výsadkového ženijního praporu. Po zahájení operace Barbarossa byl jeho výsadkářský útvar nasazen na mnoha důležitých místech východní fronty. V lednu 1942 obdržel Železný kříž II. třídy. V březnu téhož roku následovalo udělení Železného kříže I. třídy. Během svého působení v severním úseku východní fronty byl opakovaně zraněn (průstřel plíce, střepina v čelisti, střelné poranění předloktí, poškození sluchu atd.). Později již jako rotmistr (od 1. 6. 1943) bojoval v sestavě první výsadkové divize. Po kapitulaci

německé „Panzerarmee Afrika“ na jaře 1943 byl jeho útvar vysazen na Sicílii. Následujícího roku během bojů o *Monte Cassino* zaznamenal mnoho dílčích úspěchů. Rovněž zde byl také šestkrát zraněn. V březnu 1944 již coby nadrotmistr zastával funkci velitele čety u 4. ženijního praporu nové 5. výsadkové divize. Po spojenecké invazi v Normandii byl jeho útvar přesunut na západní frontu a nasazen proti postupujícím spojencům. Za své mimořádné nasazení během bojů v Normandii obdržel v září 1944 Čestný list Luftwaffe. V listopadu 1944 následovalo povýšení do hodnosti poručíka v záloze. V zimě 1944 - 45 se jeho divize zapojila do poslední německé ofenzivy na západní frontě. Během bitvy v Ardenách velel četě 3. roty 5. výsadkové divize. Za svou činnost během postupu k řece Mase obdržel 5. 10. 1944 Německý kříž ve zlatě a také Sponu za boj zblízka ve stříbře. Následovaly urputné boje o obklíčené město Bastogne, na které navázal ústup do pohoří Eifel. Během něho převzal velení celé třetí roty. Za mimořádné bojové výkony a velení v průběhu ardenské ofenzivy jej velení divize ocenilo povýšením do hodnosti nadporučíka v záloze (1. 1. 1945) a posléze navržením na udělení Rytířského kříže, který následně obdržel 12. 3. 1945. Po válce byl internován v americkém zajetí, ze kterého byl propuštěn v únoru 1946. Později se stal otcem třech dětí a majitelem půjčovny automobilů. Zemřel v Brémách 21. 4. 1971.

4. Bittner Herwig

Narodil se 1. 6. 1920 v Opavě jako jeden ze tří synů obchodníka s rybami. V dubnu 1940 byl povolán k dělostřeleckému pluku 28. pěší divize. S tímto útvarem se zapojil následně do operace Barbarossa. Zúčastnil se bojů u Smolenska a později bojových operací před Moskvou v zimě 1941 - 42. V únoru 1942 ještě jako desátník obdržel Železný kříž II. třídy (rovněž i vyznamenání za zničení tanku) za zničení jednoho tanku T34. Po doplnění a odpočinku byla jeho 28. divize nasazena ještě v témže roce do bojů na Krymu. V roce 1942 byl Bittner jako vhodný adept vybrán a odeslán k absolvování důstojnického kurzu. Povýšení do hodnosti poručíka v záloze obdržel 15. 12. 1942. V březnu následujícího roku byl přeložen k samohybnému dělostřelectvu. Zde byl zařazen jako velitel samohybného děla ke 270. oddílu útočných děl. Za své působení během bojů v oblasti Orla (střední usek východní fronty) v listopadu 1943 obdržel Železný kříž I. třídy. Společně s 296. pěší divizí byl jeho útvar nasazován na kritických úsecích východní fronty v oblasti Gomelu. V následných bojích oblasti Gomelu převzal velení čtyř prvních baterií útočných děl začleněné do stavu 1. horské divize. Počátkem roku 1944 odrazil se svým samohybným dělem celý sovětský útok. Jeho útočné dělo se bez podpory pěchoty dostalo pod palbu útočících ruských tanků a pěchoty. V následném boji Bittner vyřadil pět nepřátelských tanků a dvě protitanková děla.

Za tento čin byl 18. 1. 1944 vyznamenán Rytířským křížem. V létě 1944 rozdrtila sovětská ofenziva německou Skupinu armád Střed. V důsledku rozsáhlých průlomů byl Bittnerův útvar nasazován na místech obranných a ústupových bojů v oblastech, Pripjati, Stolina, Kovelu, Woslavic a Annapolu. Válečné štěstí jej nadobro opustilo během bojů u města Gory na polském území. V nastalém boji padlo jeho útočné dělo za obět' sovětskému tanku. Jeho hrob se nachází na hřbitově v polských Siemianowicích.

5. Böhm Walter

Narodil se 16. prosince 1918 v Rotavě v Karlovarském kraji jako jedno ze šesti dětí zemědělsko-řeznické rodiny. Nejprve pracoval jako tovaryš svého otce. V lednu 1939 byl povolán do německé armády. V úvodní fázi války se zúčastnil polského i západního tažení. Během operace Barbarossa byl zařazen jako pumpař zásobovací jednotky 13. průzkumného oddílu 13. pěší divize. V lednu 1942 obdržel za zásluhy Válečný záslužný kříž II. třídy. V roce 1942 byl přeřazen k osádkám tanků. Později se sám stal velitelem tanku. V roce 1942 bojoval u řeky Mius a na Kavkaze. Za své zásluhy obdržel v říjnu 1942 Železný kříž II. třídy. Z důvodu těžkého onemocnění žloutenkou byl převelen do Německa, kde určitou dobu působil jako instruktor. V březnu 1943 byl povýšen do hodnosti rotného. V létě 1944 se vrátil do aktivní služby na východní frontu v hodnosti rotmistra. Převzal velení 1. čety 8. průzkumného tankového oddílu 8. tankové divize. V listopadu 1944 (již v hodnosti nadrotmistra) byl zraněn v boji. V prosinci téhož roku obdržel Železný kříž I. třídy. Na konci roku 1944 se během dovolené strávené ve vlasti oženil. Počátkem roku 1945 byl bojově nasazen jako velitel čety v Maďarsku. Zde s třemi vozidly podnikl obchvatný útok na jednu z maďarských vesnic, v jehož průběhu zlikvidoval tamní sovětská postavení a obsadil více než 30 nepřátelských děl. Za tento čin obdržel 17. 3. 1945 Rytířský kříž. Po válce byl krátce internován západními spojenci. Z internace byl však propuštěn ještě téhož roku. Po válce pracoval v závodě na výrobu uzenin. Později pak převzal rodinné řeznictví.

6. Blümel Josef

Narodil se 15. srpna 1920 obci Brod v okrese Náchod. Na podzim 1940 se dobrovolně přihlásil k Luftwaffe. Většinu války soužil jako pilotní instruktor na letecké škole pro piloty střemhlavých bombardérů. První bojové nasazení prodělal až počátkem roku 1944. V hodnosti poddůstojníka byl přidělen k 5. letce 151. bitevní eskadry na ohrožený krymský poloostrov. Po mnoha operačních letech nad Krymem byl přeložen k nově ustavené 10. protitankové letce 3. bitevní eskadry SG 3 pod velením Dr. Ernsta Kuffnera. Hlavními úkoly eskadry byla zpočátku obrana a následně podpora jednotek opouštějících Sevastopol.

Po evakuaci Sevastopolu operoval se svou eskadrou v jihovýchodním úseku fronty. V létě roku 1944 měl již na svém kontě 34 zničených nepřátelských tanků. Od 1. 7. 1944 byl povýšen do hodnosti rotmistra a převzal funkci velitele roje. Vzhledem k tíživé situaci pozemních vojsk na východní frontě v létě 1944 byla celá eskadra téměř nepřetržitě v boji. V tiskové správě wehrmachtu z léta 1944 se vedle informací o eskadře objevila také fotografie, kde je zachycen vedle svého stroje Ju 87, který nesl označení s 50 zničenými nepřátelskými tanky. Po 160 operačních letech byl jeho stroj sestřelen nedaleko Rigy. Po nouzovém přistání na území nepřítele byl Blümel zajat sovětskými vojáky a následně zastřelen. V té době měl na svém kontě přibližně s přibližně 60 nepřátelských tanků. I přes své četné úspěchy v boji byl až nyní posmrtně vyznamenán Německým křížem ve zlatě (29. 9. 1944) a následně také Rytířským křížem (28. 1. 1945). Jeho blízkým přítelem byl český rodák, bitevní pilot a také držitel rytířského kříže Rainer Nossek.

7. Buchner Franz

Narodil se 9. září 1918 v Košicích jako jedno ze tří dětí důstojníka c. a k. armády (na konci kariéry byl plukovníkem). Přesné datum jeho nástupu k 1. rakouské spolkové armádě není známo. Pravděpodobně mezi lety 1936 - 37 prodělal důstojnický výcvik. Následně sloužil u 10. jezdeckého pluku. Během polské kampaně na podzim 1939 se zúčastnil coby poručík štábu II. praporu 30. pěšího pluku 18. pěší divize. Za své bojové úspěchy obdržel Železný kříž II. třídy. V květnu 1940 během tažení proti Francii velel četě 5. roty. Jeho útvar byl nasazen do bojů na řece Mase, kde byl Buchner také zraněn. Následně obdržel Železný kříž I. třídy. Již coby nadporučík (od 1. 10. 1940) velel štábní rotě motorizovaného pěšího pluku reorganizovaného svazu 18. pěší divize. Od července 1941 velel 2 rotě, se kterou se zapojil do ofenzivních bojů na řece Daugava v Bělorusku. Poté bojoval u Minsku a Białystoku, dále pak u města Tula na řece Volchov. Měsíc na to byl přeložen k 5. rotě. Rota pod jeho velením se podílela na strategickém útoku celé divize na železniční uzel Leningrad – Moskva. Zde se rotě podařil úspěšný útok proti ruskému postavení s cílem obsadit důležitý most u města Kiriši. Za své zásluhy obdržel v září 1941 Dekret uznání Vrchního velitele armády a následně 2. 10. 1941 také Rytířský kříž. O několik týdnů později (27. 11. 1941) byl během boje u města Tichvin v prostoru Leningradu smrtelně zraněn šrapnelem granátu, který jej zasáhl do zad. 1. 11. 1941 byl posmrtně povýšen do hodnosti kapitána.

8. Bukatschek Otto

Narodil se 14. ledna 1915 v Rousínově (okres Česká Lípa). Jeho otec bojoval v první světové válce, ve které následně padl. O matku přišel při svém narození. Vychovávala jej jeho teta.

Nejdříve vstoupil do československé armády, ale již v roce 1938 se stal členem Sudetoněmeckého Freikorpsu. V lednu 1939 vstoupil do německé armády. Války proti Polsku se zúčastnil jako kulometčík v hodnosti desátníka 52. pěšího pluku 4. pěší divize. V průběhu západního tažení bojoval u Arrasu, Paříže a Melunu. Během francouzské kampaně utrpěl bojové zranění. Za své zásluhy v uplynulých bojích obdržel Železný kříž II. třídy. Po západním tažení byla jeho divize reorganizována a přejmenována na 18. tankovou divizi. Bukatschek obdržel povýšení do hodnosti rotného (12. 6. 1940) a byl zařazen k 10. rotě 52. obrněného pluku. Zde převzal funkci velitele čtyř polopásových obrněných vozidel pěchoty. Do války proti SSSR vyrazila jeho divize z území okupovaného Polska. Krátce po začátku východního tažení byl vyznamenán Železným křížem I. třídy. Koncem července 1941 provedla jeho četa útok proti sovětskému postavení u Beresiny, kde se jí díky jeho velení podařilo obsadit důležitý most a zabránit tak jeho zničení ustupujícími sovětskými vojsky. Za tento čin obdržel 24. 7. 1941 Rytířský kříž, který však převzal v lazaretu. Tam byl s těžkými zraněními dopraven po dobití dalšího důležitého mostu ve stejné oblasti. Dne 3. 1. 1942 obdržel povýšení do hodnosti rotmistra. Ve stejné době si nechal změnit příjmení podle svých adoptivních rodičů na Otto Wünsche. Období mezi lety 1942 - 44 strávil u výcvikového a doplňovacího praporu. Koncem války v roce 1945 působil v armádní správě. Po válce pracoval jako úředník. Měl jednoho syna a zemřel 24. 3. 2004 v Renningenu- Malsheimu v Badensku Württembersku.

9. Capesius Kurt

Narodil se 12. února 1919 v Teplicích jako syn důstojníka. V roce 1937 vstoupil do řad čtvrtého pěšího pluku první rakouské spolkové armády. Následující rok po „Anschlussu“ Rakouska se stal vojákem německé branné moci. Svou vojenskou dráhu nasměroval k Luftwaffe. Po absolvování základního stíhacího výcviku přestoupil na výukový program pilotů bombardérů. Dne 1. 8. 1939 obdržel hodnost poručíka. Následující rok působil jako letecký instruktor ve vlasti. V květnu 1940 je povolán do aktivní služby a zařazen k 10. letce bombardovací eskadry KG 51 „Edelweiß“. Své kvality prokázal během bojů nad Francií Anglií a Krétou. V Sovětském svazu zastával post velitele 10. letky a prováděl úspěšné úder se svým Ju 88 proti cílům v oblasti Umaně, Doněcku, a Krymu. Následně byl povýšen do hodnosti nadporučíka a převzal velení 9. letky, se kterou létal nad Černým mořem. V létě 1942 operoval nad Kurskem a Stalingradem. V říjnu 1942 obdržel za své úspěchy Čestný pohár Luftwaffe. Dne 23. 12. 1942 byl vyznamenán Německým křížem ve zlatě. Počátkem roku 1943 se opět stal instruktorem a působil na letecké škole KG 101. Odtud přešel 1. 4.

1944 jako testovací pilot k projektu létajících pum nazvaných „*Mistel*“. Později se podílel na formování jednoho svazu (III. / KG 66) vyzbrojeného s tímto typem zbraně. Jeho letadla podnikala útoky proti cílům, jako byly mosty, shromaždiště jednotek a výzbrojního materiálu, dále také proti lodím na invazní frontě v Normandii. Za zásluhy skupiny pod jeho velením obdržel 30. 9. 1944 Rytířský kříž. Koncem roku 1944 přešla jeho letecká formace jako II. skupina pod velení známé bombardovací eskadry KG 200. Počátkem roku 1945 prováděly *Mistely* pod jeho velením poslední útoky proti mostům přes Odru s cílem zadržet postupující Rudou armádu. Během své kariéry bojového pilota nebyl Capesius sestřelen ani vážně raněn. Konec války zastihl kapitána bombardovacího letectva ve štábu pro zvláštní úkoly pro proudová letadla na Vrchním velitelství Luftwaffe. Od května do září 1945 byl internován v britském zajetí. Po válce pracoval několik let jako dělník. V padesátých letech se stal pilotem německé dopravní společnosti Lufthansa. V roce 1955 působil coby letecký kapitán u společnosti AUA. Měl jednu dceru. Svou smrt našel v troskách sportovního letadla, se kterým se zřítil nedaleko rakouského Štýrského Hradce 22. září 1958.

10. Celerin Albert

Narodil se 5. července 1921 v Chebu v tehdejší Čkoslovensku (stejně jako držitelé Rk Weiß a Taubert) jako jedno ze dvou dětí obchodníka s potravinami. Po ukončení studií se v roce 1939 přihlásil k Luftwaffe. Pilotní výcvik prodělal v několika výcvikových zařízeních školního leteckého pluku. Již koncem roku 1940 byl povýšen do hodnosti důstojnického čekatele (*Oberfänrich*). Hodnosti poručíka dosáhl 1. 2. 1941. Svůj výcvik ukončil v červnu 1941. Bojovou kariéru odstartoval v říjnu 1941 jako pilot pozorovatel u 3. průzkumné letky 33. průzkumné skupiny. Zpočátku prováděl četné úderové útoky proti pozemním cílům na podporu 17. armády v jižním sektoru východní fronty. V prosinci 1941 obdržel za své zásluhy Železný kříž II. Třídy, čtyři měsíce nato také Železný kříž I. třídy a Frontovou pilotní sponu ve zlatě. Počátkem léta 1942 je přeložen k 4. letce 11. průzkumné skupiny. S ní prodělal operační lety nad Vjazmou, Bělgorodem a Rokovem a rovněž také dálkové průzkumné lety nad sovětským územím. V květnu 1942 obdržel za svou činnost Čestný pohár Luftwaffe. Dne 1. 2. 1943 obdržel povýšení do hodnosti nadporučíka a přeložení k 4. skupině dálkového průzkumu. Zde následně provedl 146 operačních letů nad územím jižního Ruska. Jako ocenění své operační činnosti obdržel dne 17. 10. 1943 Německý kříž ve zlatě. Koncem roku byla jeho letecká skupina přesunuta do Řecka. Nad středomořím byl nasazován na průzkum a zmapování námořních činností Britů. Od června 1944 se stal velitelem 27. *Wettererkundungsstaffel* (meteorologické letky) dislokované na Krétě. Odtud provedl

30 operačních letů velké důležitosti pro válečné námořnictvo. Od srpna 1944 zastával funkci velitele 1. letky 4. skupiny dálkového průzkumu. Za své mimořádné výkony během více jak 200 operačních letů obdržel dne 10. 10. 1944 Rytířský kříž. Následně byl přeložen do vlasti, kde působil jako vedoucí výcvikové skupiny u 103. školní eskadry dálkového průzkumu. Na sklonku války byl dne 1. 3. 1945 povýšen do hodnosti kapitána. Poté byl pověřen velením Doplnovací skupiny „Putniz“. Po německé kapitulaci byl internován v americkém zajetí, ze kterého byl propuštěn v listopadu 1947. Po válečné kariéře odstartoval svou pracovní dráhu v průmyslu na výrobu pohonných hmot. Na jejím konci zastával post ředitele společnosti ESSO v Rakousku. Zemřel ve Vídni 31. prosince 1997.

11. Chowanetz Otto

Narodil se 24. října 1919 v obci Zaječí na jižní Moravě. V srpnu 1939 byl povolán do německé armády. Po čtyřměsíčním výcviku nastoupil k 1. četě 17. pěšího puku 31. pěší divize. S tímto útvarem se zúčastnil západního tažení v roce 1940. Spolu se svou jednotkou bojoval u Lüttichu, Bruselu, Lille. Dále pomáhal vytvořit předmostí u řeky Seny a Eisne. Od listopadu 1940 byl ustaven do funkce velitele 5. roty. V prvním roce východního tažení se zúčastnil bitev u Bialystoku, Minsku, Smolensku a Tuly. V září 1941 obdržel za své zásluhy Železný kříž II. třídy. Následně byl již coby velitel skupiny v hodnosti rotného se svou starou 1. rotou nasazen k obraně střední části východní fronty u Juchnova Kuligi a Temkina. V srpnu 1942 obdržel Železný kříž I. třídy. Počátek roku 1943 se nesl ve znamení ústupu. Během operace *Citadela* (letní ofenzívy u Kurska) zastával post velitele roty v hodnosti rotmistra. V boji u obcí Worchonez a Gnilez utrpěla 31. pěší divize vysoké ztráty. Po nezdařené letní ofenzívě se jeho divize snažila zadržet postup ve svém sektoru. Četa „Chowanetz“ držela velmi důležitou výšinu čtyři dny proti silnému sovětskému náporu. Útočící Rusy pak v rozhodující okamžik odrazil německý protiútok. V uplynulých bojích jeho četa úspěšně čelila tlaku celého sovětského praporu. Nedlouho poté však Chowanetz padl v boji nedaleko města Kirov. Jako ocenění jeho vojenských zásluh obdržel dne 8. srpna 1943 posmrtně Rytířský kříž. Jeho údajné posmrtné povýšení do hodnosti nadrotmistra však není potvrzeno.

12. Czorny Wilhelm

Narodil se 4. prosince 1924 v obci Svržno v okrese Domažlice jako syn statkáře. Sám se později stal řezníkem. Když v listopadu 1942 dovršil 18 let, byl povolán do německé armády. V únoru 1943 nastoupil na východní frontu jako kulometčík a plamenometník 2. roty granátnického pluku „Großdeutschland“. O čtyři měsíce později byl během bojů na Dněpru

zraněn a odeslán k léčení do lazaretu v Chotěbuzi a následně do Lembergu v Německu. V lednu 1944 se vrátil ke 2. rotě svého pluku jako velitel kulometného družstva. Během bitvy u ukrajinského města Čerkasy byl opět zraněn. V létě 1944 obdržel Železný kříž II. třídy. V září téhož roku se podílel na obraně tzv. *doblenského* sektoru (pás litevského území) východní fronty. Německé protitankové postavení, jehož součástí bylo i jeho družstvo, se stalo cílem sovětského náporu, který přežil jen on sám. Sektor se mu přesto podařilo udržet a sovětský nápor odrazit. Za tento mimořádný čin obdržel nejprve Železný kříž I. třídy a následně pak 4. 10. 1944 také Rytířský kříž, čímž se zařadil ke skupině věkově nejmladších držitelů tohoto řádu. Po dovolené a službě u doplňovacího praporu se počátkem dubna 1945 opět vrátil k divizi „Großdeutschland“. Do konce války dosáhl hodnosti rotného. Po německé kapitulaci byl internován v britském zajetí, ze kterého byl propuštěn v říjnu 1946. Po válce pracoval jako skladník a zemřel 22. 4. 1987 v bavorském Friedbergu.

13. Drescher Otto

Narodil se 5. října 1895 v obci Mikuleč v okrese Svitavy. V roce 1910 nastoupil vojenskou dráhu jako kadet c. a k. armády. Později dosáhl hodnosti poručíka pěchoty. Během první světové války velel rotě u různých rakouských i německých úderných jednotek na východní i západní frontě a také v Itálii. Na jejím konci zastával hodnost nadporučíka. Během války byl třikrát zraněn a obdržel Železný kříž II. a I. třídy dále také rakouskou Stříbrnou medaili za statečnost. V roce 1919 bojoval jako příslušník jednotek Freikorpsu v Hülsenu. V letech 1920–35 zastával post důstojníka zemské policie v Německu. Ke konci své služby dosáhl hodnosti majora (služební místo Düsseldorf). V roce 1936 byl reaktivován a v hodnosti majora přidělen do štábu 59. pěšího pluku. Polského tažení v září 1939 se zúčastnil již jako podplukovník a velitel II. praporu 74. pěšího pluku 19. pěší divize (motorizované). Během západního tažení v roce 1940 velel praporu u 295. pěší divize. V Sovětském svazu během operace Barbarossa již zastával hodnost plukovníka (od 20. 4. 1941) a velel 434. pěšímu pluku 131. pěší divize. První návrh na udělení Rytířského kříže ze srpna 1941 nebyl nadřízenými akceptován. Místo něj obdržel 29. 1. 1942 Německý kříž ve zlatě. Po bojích počátkem roku 1942 obdržel jako ocenění v červnu téhož roku Čestný list německé armády. Na podzim 1942 byl během boje zraněn. Počátkem roku 1943 byl společně se svým útvarom nasazen v jižním úseku východní fronty. V březnu 1943 zastával funkci velitele 35. pěší divize v úseku fronty Ossna. Od června 1943 velel generálmajor Drescher 267. pěší divizi (bývalá divize generála Martinka). Následoval ústup z ohybu Rževa na novou linii u města Mogilev, kde divize vybuodovala pevná obranná postavení. Dne 1. 3. 1944 byl za své úspěchy

jmenován ve zprávě německé branné moci. Jako ocenění za své velení převzal dne 6. 4. 1944 také Rytířský kříž. Pár měsíců nato byla jeho divize v důsledku velké sovětské ofenzívy v létě roku 1944 během několika hodin totálně zničena. Sám velitel divize byl během ústupu zraněn a dne 13. 8. 1944 v prostoru *Jagstellen* blízko Litevsko-Pruské hranice zavražděn partyzány. Jeho hrob se nachází v obci Lankininkai v Litvě.

14. Elbl Josef

Narodil se 26. dubna 1893 v Plzni jako syn strojívníka. Velmi záhy vstoupil do kadetní školy c. a k., poté absolvoval obchodní akademii. V roce 1911 prodělal poddůstojnický výcvik. V roce 1913 byl coby poručík zařazen k 94. pěšímu pluku. Mezi lety 1914-15 bojoval východní frontě coby poručík 9. pěšího pluku. V roce 1916 padl do zajetí, ze kterého se vrátil až o dva roky později. V období od roku 1919 do roku 1937 zastával důstojnickou hodnost v československé armádě. Zpočátku velel rotě, později praporu. Od roku 1934 působil také jako učitel němčiny v hodnosti majora na Československé důstojnické akademii. Od roku 1938 pracoval jako civilní překladatel německé branné moci. Poté byl zařazen do stavu německého 330. pěšího pluku. Jeho dalším působištěm bylo velení pěšího praporu na Maginotově linii (v hodnosti majora). Prapor pod jeho velením bojoval během západní kampaně na jaře 1940 u Metz a Argonnen. V roce 1941 byl společně se svým útvarem nasazen na balkánské frontě. Zde obdržel oba Železné kříže. (II. a I. třídy) a povýšení do hodnosti podplukovníka. V prosinci 1941 byl odeslán navýhodní frontu. Zde převzal velení prvního praporu 351. pěšího pluku 183. pěší divize. Zúčastnil se bojů pod Moskvou a následně pozičních bojů u Vjazmy a Rževa. Dne 1. 3. 1942 byl povýšen do hodnosti plukovníka a převzal velení 330. pěšího pluku. Jako ocenění svých velitelských úspěchů obdržel 7. 3. 1942 Německý kříž ve zlatě. Ještě v roce 1942 byla jeho divize stažena z východní fronty a nasazena na Balkánském poloostrově do boje proti partyzánům. V listopadu 1942 obdržel Elbl také jedno z chorvatských vyznamenání. V roce 1943 se vrací na východní frontu. Za příkladné velení pluku během obraných bojů u Gshatasku a Kyjeva byl 22. 8. 1943 oceněn udělením Rytířského kříže. Elblovi se jen s velmi slabými silami (tři samohybná děla, četa ženistů a s částí svého štábu) podařilo odrazit početně velmi silného nepřítele. Krátce na to 10. 11. 1943 však sám přišel o život. Během přesunu štábu pluku do prostoru Ivankov - Kyjev napadl kolonu německých vozidel sovětský úderný oddíl. Během tohoto překvapivého útoku byl Elbl zabit.

15. Felzmann Maxmillian

Narodil se 22. dubna 1894 ve Svitavách na Moravě jako syn tkalce. Již velmi mladý nastoupil výcvik na vojenské kadetní škole. V roce 1913 působil jako podporučík pevnostního dělostřelectva. O rok později sloužil již coby poručík u pluku polního dělostřelectva. Během první světové války zastával post dělostřeleckého důstojníka a velitele v Karpatech, Haliči, Rusku a Itálii. Po válce zůstal v rakouské armádě v hodnosti majora a velitele 6. dělostřeleckého oddílu. Do německé armády vstoupil po „Anschlusu“ v roce 1938 jako velitel oddílu 111. pluku horského dělostřelectva 2. horské divize. O rok později coby podplukovník zastával funkci velitele dělostřeleckého pluku 251. pěší divize. Za úspěchy během západního tažení v roce 1940 obdržel Železné kříže II. a I. třídy. V roce 1941 byl se svým útvarem odeslán na východní frontu a nasazen ve směru hlavního postupu ve střední části fronty až ke Kalininu. Za své úspěchy během velení pluku v bojích u rževského oblouku obdržel 29. 1. 1942 Německý kříž ve zlatě a byl povýšen na plukovníka. Dne 1. 7. 1942 obdržel povýšení do hodnosti generálmajora. Z důvodu dobrých vojenských výkonů a osobních zkušeností byl pověřen funkcí dělostřeleckého velitele 47. tankového sboru na brjanské frontě. V březnu 1943 převzal velení své bývalé 251. pěší divize. Podílel se na ústupu německých jednotek od rževského oblouku. Po vytrvalých pozičních bojích u Orla, Kursku a Gomelu byla jeho těžce vyčerpaná divize vystřídána a stažena do týlu. Její velitel byl dne 28. 11. 1943 oceněn udělením Rytířského kříže za zásluhy v uplynulých bojích, během nichž odrazila jeho divize řadu nepřátelských průlomů. Dalším oceněním bylo jeho uvedení v denním hlášení vrchního velitelství branné moci. Zbytky 251. pěší divize společně s některými dalšími jednotkami vytvořily takzvaný sbor „E“, jehož velením byl Felzmann pověřen. Sbor E byl donucen provést ústup a zaujal obranu v oblasti Pripjati, kde sváděl dlouhé poziční boje s nepřítelem. Po rozpadu německé obrany celé střední části východní fronty mu bylo v létě 1944 svěřeno velení obrany Brest-Litevské pevnosti. S minimální podporou se po třech dnech obklíčení pokusil o průlom. Z obklíčení se podařilo zachránit 75 procent jednotek. Dne 13. listopadu 1944 mu byly (jako 643 držitelů) za tento čin uděleny Dubové ratolesti. Poté určitou dobu velel 48. tankovému sboru ve východním Prusku. Následně převzal velení 28. armádního sboru na polské frontě. Zde se podílel na ústupu německých vojsk do západního Pruska. Za úspěšné vedení obrany na narevském předmostí byl povýšen na do hodnosti generála dělostřelectva. Krátce nato byl i se svými jednotkami na území západního Pruska obklíčen. Na konci obranných bojů svedených v dubnu 1945, byl generál společně se svým štábem z kotle evakuován a pověřen velením vojenského okruhu

Stuttgart. Zde jej zastihl konec války. Z amerického zajetí byl propuštěn v roce 1947. Po válce se usadil ve Švýcarsku, kde 8. června 1962 zemřel. Jeho hrob se však nalézá v Tyrolsku.

16. Fiedler Johann

Narodil se 28. dubna 1922 ve Stanovicích na Trutnovsku. Nejprve pracoval jako zámečnick. V roce 1941 se přihlásil k Waffen-SS. Výcvik prodělal v Praze. Po jeho ukončení nastoupil k 5. četě 6. motorizovaného pěšího pluku 3. divize SS „Totenkopf“. Křest ohněm prodělal Dünaburgu a Porchowě. V období od ledna do dubna 1942 se osvědčil při obraně Děmjanského kotle. Zúčastnil se mnoha obranných bojů i protiúderů, za které posléze obdržel Železný kříž II. a I. třídy, dále pak bronzovou Sponu za boj zblízka a Děmjanský štít. Během bojů byl několikrát zraněn. Počátkem roku 1943 se podílel na ústupu a poté znovudobytí Charkova. V létě 1943 během operace *Citadela* a následné snahy divize udržet svá postavení došlo k celé řadě urputných bojů. Za svůj podíl na bojových operacích byl Fiedler oceněn povýšením do hodnosti SS-Unerscharführera. Nicméně únava z boje si vybrala svou daň v podobě onemocnění malárií. V říjnu 1943 převzal za svá četná bojová nasazení na kritických úsecích fronty stříbrnou Sponu za boj zblízka. Coby velitel čety se zúčastnil defenzivních bojů u Stalina, Krivogradu, Krivoi Rogu a Kišiněva. Za boje u města Pascani v Rumunsku zadržel se svou četou nepřátelský útok o síle praporu. Během protiútoků obsadila četa *Fiedler* nepřátelské zákopy a udržela postavení v boji muže proti muži. Za rozhodnost při vedení svých mužů i v boji obdržel Fiedler dne 16. 6. 1944 Rytířský kříž. Fiedlerovi muži obsadili jedno protitankové dělo, dále dva kulometry a zajali 39 mužů. Krátce na to byl povýšen do hodnosti SS-Oberscharführera. Až do konce války zůstal v bojovém nasazení na frontě. Zúčastnil se bojů o Budapešť. Na jaře 1945 bojoval u Balatonu, Stoličného Bělehradu a také ve Vídni. Celkem byl devětkrát zraněn. Po válce v letech 1945 - 46 pracoval jako zámečnick pro americkou okupační armádu. Později do roku 1980 pracoval jako dílenský mistr v automobilovém podniku. Měl tři děti. Zemřel 23. září 1999 ve městě Wechingen v Bavorsku.

17. Fiedler Walter

Narodil se 26. dubna 1926 v obci Broumov v okrese Náchod jako syn učitele hudby. Vyučil se truhlářem. V roce 1944 by povolán do armády. Výcvik prodělal u záložního dělostřeleckého pluku. Na konci roku 1944 nastoupil ke 219. dělostřeleckému pluku 183. divize lidových granátníků. Se svou divizí se zapojil do bojů o Čáchy. Jako svobodník sloužil u druhého oddílu zpravodajské roty. Železný kříž II. třídy obdržel za udatnost pod nepřátelskou palbou. O několik dní později byl vyslán, aby našel místo přerušení spojení

s hlavní bojovou linií a vzniklé závady na komunikaci odstranil. Během hledání místa poškození se osmnáctiletý svobodník ocitl pod palbou 30 amerických tanků, které utočily v tomto sektoru. Místo útěku se skryl v kráteru po granátu a organizoval s pomocí přítomného radisty palbu na útočící tanky, kterou vedl jeho dělostřelecký oddíl. V důsledku ztrát mnoha amerických tanků nepřítel z bojové linie ustoupil. V tomto případě není pozoruhodná jen jeho odvaha, ale především fakt, že neměl žádné zkušenosti s řízením dělostřelecké palby. Jako ocenění svého bojového činu obdržel dne 28. 12. 1944 Železný kříž I. třídy a rovněž také Rytířský kříž. V roce 1945 byl Fieldler povýšen do hodnosti rotného a odeslán do školy (Fhj.) pro dělostřelce, aby zde prodělal poddůstojnický výcvik. Společně s bojovou skupinou této školy byl v samém závěru války na jaře 1945 vržen do obranných bojů před Berlínem. Od dubna 1945 byl však veden jako nezvěstný. V roce 1969 byl pak úředně prohlášen za mrtvého.

18. Fischer Siegfried

Narodil se 27. listopadu 1918 ve Strážném v okrese Vrchlabí. V říjnu 1939 vstoupil do řad bitevního letectva Luftwaffe. Svůj bojový křest prodělal 15. 4. 1941 jako svobodník 6. letky 1. eskadry střemhlavých bombardérů StG 1 nad středozemním ostrovem Malta. Zde svým nasazením přispěl ke zničení nepřátelské ponorky. Od června 1941 byl společně s eskadrou přeložen na východní frontu. Od prvních hodin operace Barbarossa podnikal údery proti silám Sovětského svazu. Během prvního týdne nasazení byl dvakrát sestřelen. V obou případech byl zraněn. Nejdříve utrpěl poranění obličeje a následně obou horních končetin. Podnikl stovky operačních letů na podporu pozemních jednotek, během nichž dosáhl prvního zničení tanku přímým zásahem bomby. Krátce na to byl vyznamenán Želeným křížem I. třídy. V bojích u Smolenska, Juchnowa, Rževa a Moskvy platil za specialistu v ničení mostů, které likvidoval navzdory silné protiletcecké palbě nepřítel. Již jako rotný působil u 5., později 9. a nakonec 8. letky. Dvacet pětkrát byl donucen nouzově přistát, z toho ve třech případech utrpěl zranění. Navzdory tomu pokračoval v bojové činnosti. U eskadry byl brzy znám jako „mistr v přežití“. Mnohokrát se dobrovolně přihlásil k provádění pátracích letů po posádkách sestřelených německých letadel, které skončily za nepřátelskou linií. Na tyto lety používal nevyzbrojený průzkumný a relativně pomalý stroj Fiesler Storch. V roce 1942 byl se svou letkou vržen do těžkých bojů v severní části východní fronty. V srpnu téhož roku obdržel Čestný pohár Luftwaffe. V létě 1943 během operace *Citadela* létal v oblasti Kurska a Orla. Po absolvování 500. operačního letu obdržel Německý kříž ve zlatě (17. 10. 1943). Doposud létal na strojích typu Ju 87. Po přeškolení na stroj FW 190 se z něj počátkem roku 1944 stal protitankový

„raketový“ specialista. Po 123 operačních letech na tomto typu letadla měl na svém kontě více jak 70 zničených nepřátelských tanků (celkově zničil 80 tanků). Rytířský kříž obdržel 28. 2. 1945 již jako nadrotmistr. U svých kamarádů i z novin byl znám jako „Blesk z Pomořanska“. Během svého 713. bojového letu nedaleko Frankfurtu nad Odrou byl dne 17. 4. 1945 jeho stroj sestřelen protiletdeckou obranou nepřítele. V důsledku pádu letadla utrpěl Fischer těžká zranění (rozdrceny oba bérce). Ze sovětského zajetí byl propuštěn v roce 1946. Po návratu se usadil v Německu, kde pracoval v civilním sektoru. Naposledy působil ve spolkové lesní správě. Zemřel 26. 3. 1998 v Rheinbachu u Bonnu ve státě Northeim-Westfalen.

19. Flögel Josef

Narodil se 19. října 1919 v obci Vajglav v okrese Bruntál na Moravě. Několik týdnů po začátku války byl povolán k Luftwaffe. Navzdory svému výcviku byl zařazen jako stíhač. Měsíce strávil čekáním v doplňovací skupině Západ. Bez bojového nasazení zůstal až do října 1941. Poté byl přeražen ke spojovací eskadře (*Verbindungstaffel*) do Ruska. V období od ledna do září 1942 létal jako kurýr (*Wertflieger*) v rakouském Bad Vöslau. Poté podstoupil tříměsíční výcvik na škole pilotního průzkumu v Neustettinu v Pomořansku (nynější Szczecinek v Polsku). V lednu 1943 byl poprvé bojově nasazen. Jeho domovem se stala 3. letka 5. noční bitevní skupiny NSG 5. Mnoho bojových letů vykonal na lehkých typech letadel. Často létal na i na bývalých výcvikových strojích jako byly: Arado 66, Gotha 145 nebo na průzkumných strojích typu Fiesler Storch. Útočil na cíle, jako byly rozličné pěší jednotky, tanková shromaždiště, bunkry, dělostřelecké baterie a zásobovací sklady. Bojově létal nad Krymem, v Karpatech a v Maďarsku. Jednou dokonce podnikl 18 bojových letů během jediné noci. Udělení Železných křížů II. a I. třídy na sebe nenechalo dlouho čekat. Německý kříž ve zlatě obdržel dne 5. 2. 1944 společně s povýšením do hodnosti rotmistra. Dne 20. 1. 1945 se dobrovolně přihlásil k nočnímu letu s neozbrojeným strojem, jehož úkolem bylo dopravit zásoby léků a důležité dokumenty do obležené Budapešti. Flögel věděl, že z obklíčeného města není návratu, a že zde bude následně zařazen k pozemním jednotkám obrany města. Za provedení této mise byl 19. 2. 1945 vyznamenán Rytířským křížem. O udělení řádu byl vyrozuměn prostřednictvím radiového spojení již v obleženém městě. Zde se aktivně zapojil do obrany města a pokračoval v činnosti až do úplného zhroucení německých sil. Poté byl zajat a internován v sovětském zajetí, ze kterého byl propuštěn v roce 1947. Po válce pracoval jako obchodní zástupce. Zemřel 24. ledna 1997 ve městě Hafenlohr v Dolních Frankách.

20. Franz Egon

Narodil se 19. června 1921 v Horním Lánově v okrese Trutnov jako syn zámečnicka. Vyučil se řemeslu tiskařského sazeče. Před válkou byl zaměstnán v továrně na výrobu papíru. Když vypukla válka, přihlásil se k Waffen-SS. Zúčastnil se západního a následně pak ruského tažení nejdříve jako řidič, později jako pěšák a velitel jednotky pluku SS „Germania“. Železný kříž II. třídy obdržel 24. 7. 1943. Železný kříž I. třídy obdržel 13. 3. 1944. Za své úspěchy v pokračujících bojích byl vyznamenán Útočným odznakem pěchoty, Sponou za boj zblízka ve stříbře a také Odznakem za zranění. Celý rok 1944 strávil v obraných bojích na východní frontě. Rytířský kříž obdržel 16. října 1944 jako SS-Unterscharführer a velitel čety u 3. roty granátnického pluku SS „Germania“, 5. tankové divize SS „Wiking“. Na konci roku 1944 byl těžce zraněn. Od května 1945 byl v Čechách považován za nezvěstného. V roce 1959 byl pak na základě očitého svědectví prohlášen za mrtvého. Dle svědecké výpovědi byl po válce zajat a následně v červenci 1945 zastřelen partyzány v zajateckém táboře u Nových Buků v okrese Trutnov. Zde byl údajně také pohřben.

21. Fraps Ernst

Narodil se 31. prosince 1911 v Dražkově v okrese Teplice jako jedno ze čtyř dětí v rodině horníka, který se později živil jako řezník. V mládí se vyučil tesařem. Později se stal členem oddílů SA. V roce 1940 byl povolán do armády. Prodělal výcvik jako protitankový střelec. Po výcviku byl zařazen ke 2. četě 28. oddílu protitankových střelců 28. pěší divize. První bojové nasazení prodělal na východní frontě během *operace Barbarossa*. Již po několika týdnech v boji obdržel Železný kříž II. třídy. Přestál těžké zimní boje na přelomu let 1941 - 42, během nichž zaznamenal mnoho úspěchů v boji s nepřátelskými tanky. V březnu 1943 zničil během pěti střetnutí celkem čtrnáct nepřátelských strojů. Za svou bojovou činnost obdržel Železný kříž I. třídy a byl povýšen do hodnosti desátníka. Během obrany postavení u města Kerč na Krymu čelil náporu velkého sovětského útoku, v jehož průběhu bojoval s nepřátelskými tanky ve vlastním úseku fronty a také kryl palbou na velkou vzdálenost sousední německé linie. Během boje zde zaznamenal pět zásahů. Jeho postavení bylo vystaveno palbě z děl i kulometů. Když pak Rusové zahájili další útok, zničil další nepřátelské stroje. Pokračoval v boji navzdory ztrátě zbytku obsluhy svého děla, kterou způsobil dopad dělostřeleckého granátu. Kanon dále obsluhoval jako střelec i nabíječ současně. Během třídenního boje vyřadil celkem 11 nepřátelských tanků. Za tento čin obdržel dne 18. 5. 1942 Rytířský kříž. Brzy nato byl povýšen do hodnosti rotného. E. Fraps byl zabit během boje u Mustolova poblíž Ladožského jezera dne 26. ledna 1943.

22. Frieb Erwin

Narodil se 13. července 1924 v Ostravě (jako držitelé R. k. Muhr a Prochaska). V lednu 1942 byl povolán do armády a zařazen k dělostřelectvu. Po výcviku následoval odjezd na východní frontu. V roce 1943 byl v boji lehce zraněn. V listopadu téhož roku obdržel za bojovou činnost Železný kříž II. třídy. Později také Útočný odznak. Počátkem roku 1944 byl pro své bojové kvality vybrán k absolvování důstojnické školy. Dne 1. 8. 1944 obdržel hodnost poručíka dělostřelectva v záloze. Po dokončení výcviku byl zařazen jako důstojník baterie u 1558. dělostřeleckého pluku 558. divize lidových granátníků. Divize byla nejdříve nasazena v Litvě, kde se snažila zadržet ruský nápor. Z Litvy však byla postupně vytlačena do východního Pruska. Zde za svou činnost v boji Frieb obdržel Železný kříž I. třídy. Následně byl zařazen jako ordonanční důstojník IV. oddílu a působil jako předsunutý dělostřelecký pozorovatel 1. baterie. Na tomto postu si 19. 2. 1945 vysloužil Rytířský kříž za svou činnost během těžkých obraných bojů s pěchotou nepřítele. Z důvodu těžkých ztrát během následného boje v obklíčení u města Heiligenbeil byla divize rozpuštěna. Její zbytky utvořily bojovou skupinu, která pokračovala v boji. Jen několik málo částí bývalé divize bylo nakonec z tohoto obklíčení evakuováno. Po válce Frieb podnikal jako architekt. Měl jednu dceru a zemřel 17. března 1994 v rakouském Linci.

23. Gerloch Bruno

Narodil se 1. listopadu 1890 v Českém Těšíně jako syn rakouského celníka. Od roku 1907 nastoupil na kadetní školu dělostřelectva Traiskirchen. V roce 1914 byl zařazen jako poručík c. a k. k 14. dělostřeleckému pluku. Během první světové války působil u různých dělostřeleckých pluků na italské frontě. Na konci války byl šestkrát vyznamenaným (mimo jiné také Železným křížem) nadporučíkem dělostřelectva a velitelem baterie. Během bojových nasazení byl dvakrát zraněn. Po válce působil v rakouské armádě jako kapitán dělostřelectva. V roce 1928 byl povýšen do hodnosti majora. Od roku 1933 zastával funkci instruktora na dělostřelecké škole. V roce 1938 působil ve stejné funkci na vojenské škole řidičů a jezdeckta. Do řad německé branné moci byl zařazen ještě téhož roku. Byl ustaven do hodnosti majora a převzal velení dělostřeleckého oddílu 12. dělostřeleckého pluku. Do války se vstupil jako velitel II. oddílu 116. motorizovaného dělostřeleckého pluku 5. tankové divize. Krátce nato již jako podplukovník převzal velení 90. motorizovaného dělostřeleckého pluku 10. tankové divize. Své velitelské schopnosti prokázal během západního tažení v roce 1940 (dobytím Sedanu, Calais a během tankové bitvy u Bulsonu). Za své bojové úspěchy byl 4. 9. 1940 oceněn udělením Rytířského kříže a povýšením do hodnosti plukovníka. Na východní

frontě by jeho útvar nasazen do bojů v oblasti u Minsku a Smolenska. Během zimních bojů před Moskvou roku 1941 - 42 byl Gerloch zraněn střepinou ručního granátu. V zimě 1941 - 42 utrpěl rovněž těžké omrzliny obou dolních končetin. Následoval pobyt v lazaretu a poté v nemocnici, který trval až do listopadu 1942. Od konce roku 1942 až do 1944 působil jako dělostřelecký velitel na Atlantickém valu ve Francii. Během invaze v Normandii v červnu 1944 se osvědčil jako schopný defenzivní velitel. V srpnu 1944 převzal velení 708. pěší divize. Po jejím zničení v prostoru Mans-Lavel byl krátce prohlášen za nezvěstného. Informace z tohoto období jsou však nepřesné. Jeho původně plánované povýšení do hodnosti generálmajora bylo odloženo. Koncem roku 1944 byl přeložen do záloh. V roce 1945 byl však reaktivován a pověřen velením divizní bojové skupiny na západní frontě. Za úspěchy během jejího vedení obdržel dne 20. 4. 1945 povýšení do hodnosti generálmajora. V zajetí zůstal do roku 1947. Zemřel 7. září 1954 ve Vídni.

24. Goldbruch Kurt

Narodil se 13. srpna 1919 v Děčíně (jako držitelé R. k. Mildebrath a v. d. Mosel). V roce 1939 s přihlásil k Luftwaffe. V květnu 1941 působil coby podporučík ve štábní letce II. skupiny eskadry střemhlavých bombardérů StG 1. Na jaře 1941 byla jeho eskadra nasazena na Balkáně. Zde podnikal útoky proti cílům na Krétě a proti námořním cílům v okolí ostrova. Od června 1941 prováděl dálkové lety proti cílům v Rusku. Za úspěchy během bojů u Bialystoku, Minsku, Smolensku, Gomelu, Kyjeva, Rževa a Moskvy obdržel v červenci 1941 Železný kříž II. Třídy a v srpnu téhož roku převzal Železný kříž I. třídy. Společně s vyznamenáními přišlo také povýšení do hodnosti poručíka. V roce 1942 podnikal mnoho operačních letů na podporu armád postupujících ve směru na Charkov a následně na Stalingrad. V srpnu 1942 obdržel jako ocenění Čestný pohár Luftwaffe. V zimě 1942 - 43 byl poprvé během boje zraněn. Jako další ocenění svých bojových výkonů obdržel dne 13. 2. 1943 Německý kříž ve zlatě. Po povýšení do hodnosti nadporučíka převzal velení 8. letky bitevní eskadry SG 1. nasazené na laponské frontě. Zde létal na strojích typu FW 190. Po přechodu do Lotyšska se vrátil k létání na Ju 87. Jako ocenění za své pokračující letecké úspěchy byl dne 28. 1. 1945 povýšen do hodnosti kapitána a obdržel Rytířský kříž. O život přišel 19. dubna 1945 během operačního letu nedaleko Kunersdorfu na Berlínské frontě, když byl jeho letoun zasažen protileteckou palbou. Po následném výskoku z těžce poškozeného stroje se pilot smrtelně zranil. V té době měl na svém kontě přibližně 600 operačních letů.

25. Gottstein Rainer Dr.

Narodil se 10. srpna 1910 v Liberci jako syn medika. Vyrostl však v Berlíně. Svou kariéru nasměroval k soudnictví, kde dosáhl funkce ve Vrchní vládní radě. V 1933 vstoupil do SS. V roce 1938 zastával hodnost SS-Untersturmführera. Během války působil ve štábních funkcích. Mimo jiné také v rozhlase a filmu v rámci hlavního bezpečnostního úřadu SS. Od 30. 1. 1939 zastával hodnost SS-Hauptsturmführera. Dne 1. 10. 1940 byl povýšen do hodnosti SS-Sturmbannführera. V roce 1944 velel speciálnímu SS Einsatzkomandu v Maďarsku, jehož cílem zde byla eliminace židovského a cikánského obyvatelstva. Od března 1944 velel složkám Sicherheitspolizei a jednotkám SD v Budapešti. V reakci na Horthyho pokus o odtržení Maďarska od států Osy, proběhl v Budapešti zásah zvláštních jednotek SS a armády (*operace Panzerfaust*) pod velením Hitlerova oblíbence SS-Sturmbannführera Otto Skorzenyho. Jak Skorzenyho podřízený se Gottstein na událostech v maďarském hlavním městě rovněž podílel. Celá operace vyvrcholila obsazením královského paláce. Za své přispění k jejímu průběhu byl Gottstein oceněn udělením Železných křížů II. a I. třídy. Po obsazení Maďarska se snažil vyklidit budapešťské Ghetto. V Budapešti setrval až do jejího obklíčení 29. října 1944. Po uzavření maďarského hlavního města Rudou armádou převzal velení jedné bojové skupiny složené z policistů a příslušníků SD. Za své úspěchy během vedení obranných bojů obdržel 22. 1. 1945 Německý kříž ve zlatě a povýšení do hodnosti SS-Obersturmbannführera (30. 1. 1945). Za své další zásluhy během bojů v městské zástavbě obdržel dne 6. 2. 1945 Rytířský kříž. Oznámení o jeho udělení přijal prostřednictvím radiové komunikace. Krátce nato 13. 2. 1945 byl během boje v městské části Tök zabit. Byl otcem dvou dětí. Místo jeho hrobu není známo.

26. Grohmann Franz

Narodil se 16. října 1919 v Mikulášovicích v okrese Děčín jako syn obchodníka. Po technickém a obchodním vzdělání vstoupil v roce 1938 do Waffen-SS. Během polské a západní kampaně byl zařazen jako řidič muničního zásobování, případně jako kulometčík. Během balkánského tažení počátkem roku 1941 se osvědčil jako velitel čety III. praporu pluku SS „Deutschland“. Poté byl odeslán do poddůstojnického kurzu. V Rusku v roce 1941 již zastával hodnost SS-Oberscharführera a byl pověřen velením čety. V březnu 1942 obdržel Železný kříž II. třídy a brzy nato také Železný kříž I. třídy. Vedle vyznamenání obdržel 20. 4. 1942 také přímé povýšení do hodnosti SS-Untersturmführera, a to bez nutnosti absolvování kadetní školy. Od března 1943 se stal velitelem 2. roty, se kterou se účastnil bojů u Charkova a následně u Kurska, během nichž byl opakovaně zraněn. V březnu 1944 se ujal velení 1. roty,

se kterou se zúčastnil bojů v obklíčení u Kamence Podolského. V dubnu téhož roku byl vyznamenán Sponou za boj zblízka. Následně pak 24. 4. 1943 obdržel Německý kříž ve zlatě. Povýšení do hodnosti SS-Obersturmführera obdržel 21. 6. 1943. V létě 1944 se pluk SS „Deutschland“ nacházel na západní frontě. Grohmann zde velel první rotě. Celá divize SS „das Reich“, do jejíhož stavu pluk SS „Deutschland“ náležel, se snažila zdržet spojenecký postup v oblasti Caen. Za vedení obrany proti spojeneckému průlomů u Noyers-Tilly, kde jeho vojáci čelili tankové rotě nepřítele, obdržel dne 23. 8. 1944 Rytířský kříž. V roce 1945 již coby SS-Hauptsturmführer zastával funkci velitele praporu. Ještě před koncem války byl za své taktické úspěchy oceněn udělením Čestného listu armády. Grohmann zemřel 7. dubna 2000 v Erlangenu ve Středních Frankách.

27. Grünert Anton

Narodil se 11. října 1917 v obci Nové sedlo u Lokte jako syn řezníka. Sám se vyučil jako pomocný obchodník. V lednu 1939 se přihlásil k dělostřelectvu německé armády. Výcvik absolvoval u 430. záložního motorizovaného dělostřeleckého pluku. Během roku 1940 se osvědčil jako voják 6. roty 41. dělostřeleckého pluku. Ještě téhož roku byl odeslán k absolvování důstojnického výcviku. Do hodnosti poručíka v záloze byl povýšen dne 21. 9. 1940. V březnu 1941 se přihlásil k samohybnému dělostřelectvu. Krátce po zahájení východního tažení v roce 1941 po několika bojových nasazeních získal Železný kříž II. třídy. V září téhož roku přidal do své sbírky také Železný kříž I. třídy a Útočný odznak. Po zotavení ze zranění prodělal tento velitel samohybného děla celou řadu bojů a dosáhl mnoha úspěchů. Německý kříž ve zlatě obdržel 27. 8. 1942 a povýšení do hodnosti nadporučíka v záloze pak 9. září 1942. Spolu s ním převzal i velení 3. baterie nasazené v sektoru Stalingradu. Během sovětské ofenzivy na boky 6. armády byla jeho baterie podřízena sousední maďarské armádě. Zde sváděla těžké boje po boku 57. pěší divize. Za úspěšné provádění četných lokálních protiútoků v tomto sektoru fronty obdržel Grünert dne 15. 3. 1943 Rytířský kříž. V březnu 1943 byl odvelen ke školní výcvikové skupině do dělostřelecké školy v Jüterborgu. V té době se také oženil. V květnu 1943 byl ustanoven velitelem baterie u nově zřízeného 201. oddílu samohybných děl. V létě 1944 byl jeho útvar podřízen 24. tankové divizi, která operovala na východní frontě (na polském území). Zde jeho životní dráha končí. Grünert padl v boji 8. 8. 1944 u města Zabiec nedaleko řeky Visly. Posmrtně byl 15. 8. 1944 povýšen do hodnosti kapitána v záloze.

28. Grüner Georg Rudolf

Narodil se 18. října 1923 v Brně jako jedno ze tří dětí vedoucího podnikového nákupu. V květnu 1943 byl povolán k Waffen-SS. Po absolvování základního výcviku v Brestlau byl v roce 1944 odvelen na východní frontu a nasazen na Ukrajině. Zde se účastnil pouze protipartyzánských akcí. Během následných ústupových bojů v průběhu velké sovětské ofenzivy v létě 1944 dvakrát upadl do sovětského zajetí, ze kterého se mu však podařilo uniknout. V únoru 1945 coby SS-Unterscharführer byl letecky dopraven společně se svou jednotkou do „pevnosti Brestlau“. Zde několik měsíců bojoval v jednotce protitankových střelců pluku „Mohr“, se kterou prodělal mnoho bojů v ulicích i v městské zástavbě. Velmi rychle obdržel Želentý kříž II. i I. třídy jako ocenění za zničení tuctu samohybných děl a protitankového kanonu. V následných bojích pokračoval dále v ničení nepřátelských tanků. Údajně obdržel také Sponu za boj zblízka ve zlatě. Dne 10. 3. 1945 převzal z rukou velitele Brestlau generála Hermanna Niehoffa Rytířský kříž. Grüner obdržel toto vyznamenání jako ocenění za zničení dvanácti tanků za pomoci ruční protitankové zbraně Raketenpanzerbüchse 54 přezdívané „Panzerschreck“. Počátkem května 1945 byl se zraněním způsobeným střepinou granátu převezen do lazaretu. Po kapitulaci opustil s falešnými dokumenty Brestlau. Následně dlouhou dobu pracoval jako tlumočnick pro okupační sovětské jednotky v Berlíně. Později se mu podařilo utéci na západ. Zde se až do vysokého věku živil jako majitel seznamovací agentury. Byl dvakrát ženatý a má dvě děti.

29. Hammer Ernst

Narodil se 20. října 1894 v Sokolově nad Ohří jako syn drážního úředníka. Po vystudování strojní průmyslové školy nastoupil do rakouské armády. Zde v roce 1903 dosáhl hodnosti důstojnického čekatele c. a. k. armády. V roce 1907 byl povýšen do hodnosti poručíka v záloze. V roce 1912 následovalo další povýšení do hodnosti nadporučíka. Během první světové války sloužil u těžkého dělostřelectva na italské a balkánské frontě. V roce 1915 získal hodnost kapitána. V následujícím roce působil na ministerstvu války c. a. k. V roce 1918 pak bojoval na západní frontě jako velitel baterie. Vedle sedmi rakouských vyznamenání obdržel také Železný kříž II. a I. třídy a Řád tureckého půlměsíce. V roce 1920 sloužil u první rakouské armády jako velitel dělostřeleckého oddílu. O dva roky později zastával funkci štábního důstojníka první brigády. V roce 1924 byl povýšen do hodnosti podplukovníka. Následně nějakou dobu pracoval na ministerstvu, ze kterého v roce 1928 přešel ke štábu 2. dělostřeleckého pluku. V roce 1930 byl povýšen do hodnosti plukovníka. V roce 1935 zastával funkci v generálním štábu rakouské armády v hodnosti generálmajora.

Po „Anschlussu“ přešel ve stejné hodnosti k německé branné moci. Po vypuknutí války velel 75. pěší divizi. Polské kampaně se však nezúčastnil. Západního tažení roku 1940 se zúčastnil jen sporadicky. Dne 1. 11. 1940 byl povýšen hodnosti generálporučíka. Obratem v jeho kariéře se stala válka se Sovětským svazem, kde již od počátku zaznamenal řadu úspěchů. Za zásluhy v průběhu obklíčovací bojů u Kyjeva a Bjelgorodu obdržel 20. 12. 1941 Rytířský kříž. V následných pozičních bojích v oblasti Voroněže dvakrát těžce onemocněl úplavicí. Na základě špatného zdravotního stavu byl od října 1942 uznán za neschopného frontové služby. V období 1943 - 44 velel 190. divizi sestávající z náhradních a doplňovacích praporů, dislokované v Holandsku. Teprve od září 1944 byl opět v aktivní službě na západní frontě jako velitel svazu XII. sboru SS. Sbor byl vržen do boje proti britským a polským výsadkovým silám v oblasti Arnemu a Nijmegenu. V listopadu 1944 došlo k včlenění svazu do 190. pěší divize. Divize byla následně nasazena k obraně v Říšském lese a před holandským městem Venlo. Poslední bojovou akcí divize byl boj v Ruhrském kotli. V dubnu 1945 odvedl Hammer své muže do amerického zajetí, ze kterého byl sám propuštěn teprve v roce 1947. Jako otec dvou dětí umírá ve Vídni 5. 12. 1957.

30. Hampl Josef

Narodil se v 22. listopadu 1915 v Sokolově. V roce 1936 - 37 prodělal vojenskou prezenční službu u 38. pěšího pluku československé armády. Po mnichovské krizi byl od čs. 38. pěšího pluku propuštěn. Následně 8. října 1938 přešel do odstoupené oblasti. V lednu 1939 byl povolán do německé armády. Na počátku války sloužil v hodnosti rotného u 85. pěšího pluku. Za svou činnost během polského a západního tažení (1939 - 40) byl vyznamenán Železným křížem II. třídy a jmenován důstojnickým čekatelem. Po přezbrojení svazu byl převelen k 85. pluku horských myslivců, který se společně s 5. horskou divizí účastnil balkánského tažení a výsadku na Krétě. Pluk byl vysazen letouny Ju52 na obsazeném letišti Maleme. Poté se zapojil do bojů u Chanie a Sfakie. Povýšení do hodnosti poručíka v záloze obdržel 20. 5. 1941. Jako velitel čety u 3. roty bojoval v mezi lety 1941 - 42 na kritickém úseku severním částí východní fronty, především pak u Leningradu a Volchova. V roce 1942 převzal velení 2. roty. Za své opakované bojové úspěchy byl 12. 2. 1943 povýšen do hodnosti nadporučíka v záloze. V březnu téhož roku obdržel Železný kříž I. třídy a převzal velení roty. Po dlouhém období pozičních bojů v severní části východní fronty, jen pár dní poté, co převzal velení 3. roty, vedl úspěšný protiúder proti bočnímu průlomů vytvořenému sovětským praporem jižně od Ladožského jezera. Přes nevýhodné bojové podmínky a zde položené minové pole vytlačila rota pod jeho velením sovětský prapor a zajistila důležité výšiny v této oblasti.

Za tento mimořádný čin obdržel dne 10. 9. 1943 Rytířský kříž. Nedlouho poté byl povýšen do hodnosti kapitána a pověřen velením II. praporu na italské frontě. Jeho prapor se zapojil do bojů u San Biagia podél Gustavovy linie. Svou činností zde se tak podílel na bojích o Monte Cassino. Od února 1945 působil v důsledku zranění jako instruktor na vojenské škole HGR jihovýchod, kde jej zastihl konec války. V květnu 1945 byl internován v americkém zajetí. Hampl zemřel 30. 8. 1964 věku nedožitých 48 let ve městě Kempten (Allgäu) v Bavorsku.

31. Hascheberger Max

Narodil se 29. července 1913 v obci Nejdek v okrese Karlovy Vary. Byl jedním ze tří bratrů. V letech 1935 - 37 prodělal prezenční službu u 26. pěšího pluku československé armády. V srpnu 1939 byl povolán do německé armády a zařazen do stavu 481. pěšího pluku 291. pěší divize. Své kvality prokázal v průběhu západního tažení na jaře 1940. V roce 1941 během operace Barbarossa byl jako rotný a velitel skupiny vyznamenán za udatnost během bojů u Bialystoku, Nevelu, Velikje Luki a Rževa v rychlém sledu Železným křížem II. a I. třídy a Útočným odznakem pěchoty. Počátkem roku 1942 obdržel vyznamenání za zničení tanku. V roce 1942 byl jako rotmistr a velitel čtyř 3. roty nasazen do bojů v oblasti Smolenska. Za své úspěchy zde obdržel 5. 4. 1943 Německý kříž ve zlatě. Jeho jednotka se následně zúčastnila bojů u Vitebska. V té době byl pětikrát zraněn a vyznamenán Sponou za boj zblízka ve stříbře. Dále byl jmenován důstojnickým čekatelem, nicméně zůstal u své jednotky na frontě. Důstojnický výcvik prodělal u 481. granátnického pluku v srpnu 1943. Během jedné krizové situace rozhodl o nasazení částí štábu praporu do protiútoků. Následně vedl 24 hodinový zadržovací boj proti sovětskému bočnímu průlomů. Během tohoto boje byl opět zraněn. Za svou rozhodnost a příkladnou bojovou činnost byl 27. 8. 1943 vyznamenán Rytířským křížem a povýšen do hodnosti poručíka v záloze. O několik měsíců později velel četě svého starého praporu. V tu dobu rovněž utrpěl těžké poranění v důsledku exploze miny. Po svém návratu k útvaru počátkem roku 1944 v hodnosti nadporučíka v záloze převzal velení roty. Krátce na to době byl opět zraněn. Na podzim 1944 převzal velení praporu u nově ustavené 291. divize lidových granátníků, která se podílela na obraných bojích na západní frontě. V následných bojích zničil tři americké tanky nedaleko města Tilburg v Holandsku. V listopadu byl v boji zblízka opět zraněn. V důsledku svého zranění setrval v lazaretu až do února 1945. Na konci války dosáhl hodnosti kapitána v záloze a velel záložní jednotce. V červnu 1946 utekl z českého zajetí. Po válce pracoval nejdříve jako úspěšný kožešník

a následně jako obchodník s kožešinami. Měl jednoho syna, který působí v Bavorské zemské správě. Haschberger zemřel 15. 1. 2002 v bavorském Řeznu.

32. Hawelka Heinrich

Narodil se 11. června 1917 v Olešnici v Orlických horách jako syn učitele. Zpočátku si zvolil stejnou dráhu jako jeho otec a v letech 1938 - 40 se živil jako učitel tělocviku. V říjnu 1940 byl povolán do armády. V červnu 1941 byl zařazen k 9. rotě 24. pěšího pluku 21. pěší divize bojující na východní frontě. Velmi záhy obdržel Železný kříž II. třídy. Jeho divize operovala v severním sektoru východní fronty. V zimním období 1941 - 42 pak sváděla boje o předmostí u Volchova, Tschudowo-Grusino. V té době byl rotný Hawelka se svou skupinou čtyři dny nezvěstný. Po čtyřech dnech se všem podařilo projít zpět do vlastních bojových linií. Za tento čin obdržel Železný kříž I. třídy. Od února do června roku 1942 absolvoval důstojnický výcvik v německém Döberitzu. Povýšení do hodnosti poručíka v záloze získal dne 1. 6. 1942. V létě téhož roku byl zařazen jako adjutant k 312. pěšímu pluku 206. pěší divize v úseku Rževa. Jeho divize zde sváděla několik měsíců trvající pozíční boje. Během této doby se jako velitel roty zúčastnil mnoha bojů zblízka a a také obranných střetů. V zimě 1943 obdržel Sponu za boj zblízka, následně pak 11. 11. 1943 také Německý kříž ve zlatě. Během bojů u Smolenska a Vitebska byl pověřen velením praporu a ustaven do hodnosti nadporučíka v záloze. V pozici adjutanta 413. granátnického pluku se opakovaně vyznamenal. V lednu 1944 vedl protiúder s jednotkou tzv. „frontových hasičů“, která byla doplněna také radisty a písaři. Za svou rozhodnost a schopnost při velení v průběhu tohoto boje byl 22. 1. 1944 oceněn udělením Rytířského kříže. Během velké letní sovětské ofenzivy téhož roku byla jeho 206. pěší divize zcela rozdracena. Sám Hawelka byl těžce raněn a upadl do zajetí. Do okamžiku svého zajetí strávil 50 dní v přímém boji. Ačkoliv byl navržen na udělení Spony za boj zblízka ve zlatě, z důvodu jeho zajetí Sovětskou armádou k udělení vyznamenání již nedošlo. Do vlasti se vrátil v roce 1948. Do roku 1979 pracoval v Německu jako učitel. Na konci profesní kariéry byl členem vrchní školské rady. Měl tři děti a zemřel 21. 8. 1995.

33. Heger Otto

Narodil se 18. prosince 1911 v Hustopečích na Moravě jako syn okresního policejního inspektora. Bezprostředně před zahájením války byl povolán do německé armády a přidělen k 482. pěšímu pluku 262. pěší divize. V období tzv. „podivné války“ od podzimu 1939 do jara 1940 chránila jeho divize západní hranici s Francií. Na jaře 1940 byla nasazena do bojů na Maginotově linii. Po skončení západního tažení byl Heger na základě předpokladů svých nadřízených odeslán k prodělání důstojnického výcviku do pěchotní školy v Döberitzu.

Po skončení kurzu obdržel hodnost poručíka v záloze a vrátil se ke svému pluku. V roce 1941 byl společně se svým plukem nasazen na východní frontě. Své kvality prokázal během bojů v jižním sektoru východní fronty a také během bojů u měst Orel, Smolensk a Voroněž. Jako ocenění svých velících schopností získal Železné kříže II. a I. Třídy, dále pak Pěchotní útočný odznak. Za pokračující úspěchy ve velení čety 5. roty byl dne 16. 2. 1942 vyznamenán Německý křížem ve zlatě. Nedlouho poté se zúčastnil bojů u Botkova, za které obdržel List uznávání vrchního velitele armády. V roce 1943 zastával funkci velitele roty u 227. protitankového pluku, který byl součástí nově zformované 100. protitankové divize, původně zničené během bitvy o Stalingrad. Po dokončení organizace byla divize nasazena na balkánské frontě, následně pak v Rumunsku a nakonec v Maďarsku. Po svých dalších úspěších na balkánské a východní frontě. Zde byl Heger pověřen velením II. praporu během útoku na osadu Dolin na karpatské frontě. Se svým praporem a také podřízenými tanky typu Panther provedl úspěšné protiúder na kótu 589 poblíž obce Mizun. Za tento čin byl kapitán v záloze dne 24. 9. 1944 oceněn Rytířským křížem. Dále za své předchozí bojové akce obdržel Čestný list německé armády a Sponu za boj zblízka ve stříbře. Celkem byl pětikrát zraněn, za což obdržel Odznak za zranění ve zlatě. Později se coby zástupce velitele pluku v hodnosti majora zúčastnil ústupových bojů v Horním Slezsku a následně u Brestlau. Poslední bojové operace pluku proběhly u slezské obce Kurtwitz. (dnešní Kondratowice v Polsku). Od ledna 1945 zastával Heger funkci velitele pluku. V květnu téhož roku byl pak internován v sovětském zajetí. Jako zajatec podstoupil dlouhý pěší pochod severním Německem. Koncem roku 1946 byl odeslán do sovětského trestaneckého tábora v Estonsku. Zde poznal svou budoucí ženu, která sem byla odeslána na nucené práce. Po propuštění pracoval v podniku na broušené sklo v Německu. Později se vypracoval na vedoucího obchodu. Zůstal se svou ženou bez potomků. Jeho bratr Rudolf byl rovněž vyznamenán Rytířským křížem v lednu 1943. Později však padl na italské frontě.

34. Heger Rudlof

Narodil se 1. června 1917 v Olbramovicích na Moravě jako syn okresního policejního inspektora. V roce 1936 nastoupil do poddůstojnické kadetní školy rakouské armády. V rakouské armádě dosáhl hodnosti kadet-desátník. Po „Anschlussu“ Rakouska v roce 1938 byl přijat do německé armády v hodnosti rotného-čekatele. Polského tažení se zúčastnil jako voják 96. dělostřeleckého pluku 44. pěší divize. Po skončení bojových operací nastoupil na důstojnický výcvik. Povýšení do hodnosti poručíka obdržel k 1. 4. 1940. Následující rok byl nasazen na východní frontě. Již první den operace Barbarossa byl vyznamenán Želeným

křížem II. třídy. Poté byl pověřen velením dělostřelecké baterie. V říjnu 1941 obdržel Útočný odznak. V listopadu téhož roku byl za své další vojenské úspěchy vyznamenán Železným křížem I. třídy. Poté byl povýšen do hodnosti nadporučíka a pověřen velením 5. baterie. V srpnu 1942 velel 4. baterii během bojů u Stalingradu. Několik dní po zahájení sovětské obkličovací ofenzivy kolem Stalingradu (22. 11. 1942) bránil Heger se svými muži oblast u Kusinovky. V závěru boje zbývaly z baterie již jen dva funkční kanony, které stály proti náporu tří sovětských pluků. V následném pěti hodinovém boji byl Heger těžce zraněn. Do března 1943 se zotavoval ze svého zranění v lazaretu ve Vídni. Zde dne 20. 1. 1943 přijal zprávu o udělení Rytířského kříže. Jeho domovská 44. pěší divize byla během bojů o město na Volze zcela zničena. Znovu zformována byla počátkem roku 1943. Heger (nyní již v hodnosti kapitána) se vrátil do jejích řad jako velitel 5. roty 96. dělostřeleckého praporu. V lednu 1944 byla divize přesunuta na italskou frontu a zapojena do bojů o Monte Cassino. Právě zde přišel dne 31. 1. 1944 Rudolf Heger o život. Během průzkumné jízdy do vesnice Terelle v provincii Frosinone, které se zúčastnil společně s dvěma dalšími důstojníky, zasáhla jejich vůz nepřátelská dělostřelecká palba.

35. Heinrich Kurt

Narodil se 12. listopadu 1919 v obci Zlatníky v okrese Most. Od srpna 1939 sloužil u protiletectvého dělostřelectva Luftwaffe. Na začátku války byl zařazen jako svobodník u 5. roty 19. protiletectvého pluku, „eventuálně“ 911. záložního protiletectvého oddílu protivzdušné obrany Bavorska. V této době absolvoval důstojnický kurz. Na jaře 1940 byl po vítězství na západě převelen se svou jednotkou k obraně německých zařízení v severní Francii. Následně byl přeložen do okupované Belgie. Od 1. 4. 1940 se v hodnosti poručíka ujal velení protiletectvé baterie. Během své služby na domácí půdě zaznamenal celou řadu úspěchů v boji, a to jak proti hloubkovým náletům nepřítele, tak proti strategickým bombardérům. Povýšení do hodnosti nadporučíka obdržel 1. 4. 1942. V létě téhož roku byl vyznamenán Železným křížem II. třídy. V roce 1944 byl zařazen do štábu 16. protiletectvé divize. Během invaze v Normandii převzal velení 5. baterie 314. protiletectvého oddílu. Po obdržení Železného kříže I. třídy na podzim 1944 se společně s útvarem zapojil do bojů proti britským parašutistům v oblasti Arnhemu a Niemegenu v Holandsku. Jeho útvarem byl nasazen jako podpora pozemních jednotek na předmostí u města Wesel. Mnohokrát zde dělostřelci pod jeho velením vedli rozhodující palbu proti útočícím nepřátelským tankům a letectvu. Za svůj podíl na bojových úspěších celé baterie obdržel dne 24. 10. 1944 Rytířský kříž. V březnu 1945 byl společně se svým útvarem vržen do ústupových bojů na východní

frontě, během kterých z 10. na 11. 3. 1945 u města Ohlenberg padl (nedaleko rakouského Lince). Podle informací jeho ženy byl během boje zraněn a následně odeslán zpět do týlu. Krátce nato byl u svého útvaru nahlášen jako nezvěstný.

36. Hlauschka Johan

Narodil se 11. dubna 1914 v Novém městě na Moravě jako syn obchodníka. Vyučil se holičem. V letech 1936 - 37 vykonával vojenskou prezenční službu u 27. pěšího pluku československé armády. V roce 1940 byl povolán do německé armády. Dlouhou dobu sloužil ve vlasti u 886. zemského obranného praporu ve městě Eisenstadt. Počátkem 1942 již jako rotný velel skupině 3. roty 462. pěšího pluku v Sovětském svazu. Společně s 262. pěší divizí se zúčastnil zákopových bojů a protiútoků během pozičních bojů u města Orel ve střední části východní fronty. Za zásluhy obdržel Železný kříž II. třídy. V březnu 1943 čelila jeho bojová skupina silnému sovětskému úderu. Nařízeným protiúderem a následným bojem svedeným mužem proti muži se jim podařilo dobýt své ztracené pozice. Rozhodující vliv na vývoj událostí měl sám Hlauschka, který svým velením v boji zásadně ovlivnil výsledek celého střetnutí. Jako ocenění obdržel Železný kříž I. třídy a dne 3. 4. 1943 také Rytířský kříž. Z důvodů těžkých ztrát byla jeho 262. pěší divize na podzim téhož roku rozpuštěna. Sám Hlauschka se později dostal do palby nepřátelského dělostřelectva, během které přišel o nohu. Na hlavním obvažišti byl následně prohlášen za mrtvého a připraven k pohřbu. V poslední chvíli jej zachránil pozorný zdravotník, který poznal, že i přes své zranění je stále ještě naživu. Rychlou operací se jej nakonec podařilo zachránit. Nicméně vzhledem ke svému zranění byl uznán pro další vojenskou službu nezpůsobilým a byl z armády propuštěn. Po válce se usadil ve Vídni, kde vedl trafikou. Měl dvě děti. Zemřel 4. 4. 1965 bezprostředně před svými 51. narozeninami.

37. Hönig Justin

Narodil se 9. června 1917 v Strupčicích v okrese Chomutov v rodině zemědělce a obchodníka s ovocem. Po absolvování obchodní akademie v lednu 1939 byl povolán do německé armády. Polského tažení se zúčastnil jako voják 41. pěšího pluku. Pluk svedl bitvu u řeky Bzury (pravého přítoku Visly) a následně postupoval na Varšavu. Na jaře 1940 se zapojil západního tažení proti Francii. Jeho pluk byl nasazen u Verdunu a poté postupoval na Dijon. Po přeložení k 10. pěší divizi odjel na východ. Zde jeho útvar zaujal výchozí postavení pro operaci Barbarossa. Již jako rotný se podílel na bojích u Bialystoku, Minsku, Kyjeva, Brjansku, Tuly a Mzensku. V těchto bojích byl také opakovaně zraněn. V prosinci 1941 obdržel Železný kříž II. třídy. V lednu 1943 na sebe upozornil během ústupových bojů

u Dëmjanska a Rževa, kde působil na čele divize během operace *Büffelbewegung*. Po doplnění a přeskupení v létě 1943 byla 10. pěší divize reorganizována na divizi tankových granátníků a nasazena do letní ofenzivy (operace *Citadela*) u Orla ve střední části fronty. Za svůj podíl na těchto bojích obdržel Hönig Železný kříž I. třídy. Během boje o předmostí u města Kaniv na Dněpru byl opět zraněn. Do konce války pak celkem šestkrát, za což obdržel odznak Za zranění v boji ve zlatě. Rovněž obdržel také Sponu za boj zblízka. Po vysokých ztrátách během bojů u Krivogradu a Jassy byla jeho téměř zcela zničená divize znovu doplněna. V roce 1945 se nacházela na polské frontě. Zde bránila pozice měst Zvolen a Hlohov. Poté bojovala na předmostí na Odře. Zde Hönig prokázal své schopnosti během celé řady obraných bojů, protiútoků a také útoků proti nepřátelským tankům typu T34, (za požití pancéřových pěstí). Za příkladné velení 3. čety 41. pluku tankových granátníků obdržel rotmistr Hönig dne 18. 2. 1945 Rytířský kříž a také hodnost nadrotmistra. V důsledku následných těžkých ztrát byla jeho divize zredukována na divizní bojovou skupinu. Poslední nasazení prodělala na řece Nise v moravské nížině a v Jeseníkách. Počátkem května 1945 obdržel Hönig ještě povýšení do hodnosti poručíka v záloze. Po kapitulaci nejdříve pobýval několik měsíců v americkém zajetí. Po propuštění se dozvěděl o smrti svého otce, kterého zavraždili čeští partyzáni bezprostředně po válce. Následně pracoval jako bankovní úředník. Do důchodu odešel v roce 1978.

38. Herbert Sulmthal von Hoffer

Narodil se 18. ledna 1920 jako syn bývalého důstojníka c. a k. armády v Karlových Varech. V roce 1939 vstoupil do řad Luftwaffe. V srpnu 1941 byl v hodnosti poddůstojníka přeložen na východní frontu. První bojové lety absolvoval jako pilot II. skupiny, školní (bitevní) eskadry LG 2. Zde podnikal mnoho bojových útoků proti nepřátelským tankům, postavením a mostům. V prosinci 1941 získal Železný kříž II. třídy. Jeho skupina vybavená letouny typu Bf 109 byla většinou podřízena 2. eskadře střemhlavých bombardérů StG 2 „Immelmann“. Po 100 bojových letech provedených v prostoru Volchova, Leningradu a před Moskvou a jednom vzdušném vítězství byl vyznamenán Železným křížem I. třídy. V srpnu 1942 obdržel Čestný pohár Luftwaffe. Za svého působení během bojů nad krymským poloostrovem a Kavkazem obdržel dne 13. února 1943 Německý kříž ve zlatě. V hodnosti rotmistra následně převzal velení roje. V březnu 1943 nastoupil na důstojnický výcvik ve škole *Fürstenfeldbruck* u Mnichova. V červnu 1943 působil ve funkci velitele letky v hodnosti štábního rotmistra (důstojnického čekatele) u bitevní eskadry SG 2. Později velel 5. letce bitevní eskadry SG 77. V této době absolvoval mnoho letů na FW 190 v jižním úseku

východní fronty. Povýšení do hodnosti poručíka održel 1. 1. 1944. Po úspěšných měsících, během nichž prováděl přímou podporu pozemním silám, byl dne 8. 8. 1944 vyznamenán Rytířským křížem. Bezprostředně před dosažením 650 operačních letů byl přeložen ke školní výcvikové eskadře SG 102, kde působil jako instruktor. Později přešel do střelecké výcvikové školy *Vaerlöse*. V únoru 1945 velel letce II. skupiny bitevní eskadry SG 10. S ní podnikl 30 operačních letů v Maďarsku. Jeho plánované přeložení ke stíhací eskadře JG 400 se v důsledku německé kapitulace již neuskutečnilo. Ještě v květnu 1945 byl z americké internace propuštěn. Po válce si změnil jméno na Hoffer-Sulmhal. V roce 1956 nastoupil do rakouské spolkové armády. Zde působil jako instruktor u (stíhací a bombardovací) školní eskadry. V roce 1963 byl leteckým velitelem základny Zeltweg v hodnosti majora. O rok později dne 1. září 1967 přišel o život při pádu školního letadla *Saab 91* na letecké základně nedaleko města Zeltweg ve Štýrsku.

39. Hotzy Theodor

Narodil se 15. září 1920 v obci Valtrovice v okrese Znojmo jako syn zemědělece. V srpnu 1939 byl povolán do armády. Na jaře 1940 se Hotzy jako voják 7. pěší divize podílel na západní kampani (bojoval v Belgii a u Dunkerque). Následující rok se na východní frontě v rámci skupiny armád střed zúčastnil bojů u Minska, Smolenska, Moskvy a Gshatasku. Během boje utrpěl těžké poranění ruky (průstřel). V dubnu 1943 obdržel Železný kříž II. třídy. V srpnu téhož roku byl vyznamenán Železným křížem I. třídy. Dále získal Sponu za boj zblízka ve stříbře. V roce 1944 jako rotmistr velel četě 3. roty 7. praporu (součást tohoto praporu tvořil také průzkumný oddíl). Své kvality prokázal během obranných bojů v pripjat'ské oblasti. V březnu 1944 se mu podařilo se svými muži odrazit četné nepřátelské jednotky u obce Nieczatow v Polsku. Na špici svých jednotek podnikl výpad proti boku nepřátelských jednotek, které donutil k ústupu a pomohl tak svému praporu provést úspěšný frontální protiútok. Za tento čin mu byl dne 9. 6. 1944 udělen Rytířský kříž. Další informace o jeho osobě nejsou známy. Hotzy měl jednu dceru. Po válce žil ve městě Wolkersdorf v Dolním Rakousku, kde 12. 7. 1994 zemřel.

40. Hoyer Adolf

Narodil se 17. července 1915 v Janově u Litvínova jako jedno z pěti dětí nadlesního. Pracoval jako učitel na lidové škole. V letech 1934 - 35 sloužil v československé armádě. Z tohoto důvodu byl v roce 1939 povolán do řad německé branné moci jako důstojnický čekatel v záloze a byl zařazen k 60. pěšímu pluku 16. pěší divize. Bojový křest prodělal během západního tažení na jaře 1940. Po absolvování důstojnického výcviku obdržel hodnost

poručíka v záloze. V srpnu 1940 byla jeho 16. pěší divize reorganizována na motorizovanou. V průběhu východního tažení v roce 1941 bojovala v Haliči dále pak u Umanu, Poltavy, Kyjeva a Kurska. V roce 1942 v hodnosti nadporučíka v záloze velel rotě během bojů u Voroněže a následně na Kavkaze. V zimě 1942 - 43 se v rámci armádní skupiny „Hoth“ zúčastnil pokusu o průlom k obklíčeným silám u Stalingradu. Následně pak ústupu z Kubáně až k řece Mius. Následovala obranná bitva u Mariupolu. V květnu 1943 velel 4. četě 120. průzkumného tankového oddílu. Poté byl přeložen k 20. divizi pancéřových granátníků. V průběhu operace *Citadela* (ofenzíva u Kurska a Orla) na sebe upozornil. Na podzim 1943 jihovýchodně od Vjazmy podnikl s jednou četou úspěšný útok na strategickou výšinu oblastí bažin. Za tento čin byl dne 8. 10. 1943 vyznamenán Rytířským křížem. Krátce nato obdržel povýšení do hodnosti kapitána v záloze. Necelý měsíc později dne 4. 11. 1943 však přišel o život během bojů u Kyjeva.

41. Hrdlicka Franz

Narodil se 15. října 1920 v obci Dvorska (dnešní část Brno Tuřany). V okamžiku vypuknutí války se přihlásil k Luftwaffe. Důstojnickým čekatelem Luftwaffe se stal v již v době výcviku na stíhací výcvikové škole. Po výcviku byl jako novopečený poručík přidělen k 5. letce stíhací eskadry JG 77. Křest ohněm prodělal nad balkánským bojištěm počátkem roku 1941. Následně se účastnil bojů proti britským silám na Krétě. Během prvních dnů operace Barbarossa sestřelil nad Ruskem sedm nepřátelských strojů. V srpnu 1941 obdržel Železné kříže II. a I. třídy. Během následného nouzového přistání se však těžce zranil. K bojovému létání se vrátil až v srpnu následujícího roku. Navázal na svá předchozí vítězství a v září 1942 po dosažení 27 sestřelů získal Čestný pohár Luftwaffe. Současně s tím byl povýšen do hodnosti nadporučíka a jmenován velitelem letky. Počátkem roku 1943 se svou 5. letkou operoval nad Tuniskem, kde bránil ustupující jednotky Rommelovy *Panzerarmee Afrika* proti úderům Angloamerických vzdušných sil. Později létal nad Sicílií a Kalábrií. Po dalších devíti vzdušných vítězstvích obdržel dne 12. 7. 1943 Německý kříž ve zlatě. Dalším úkolem jeho eskadry se stala obrana Itálie. V srpnu 1944 byl přeložen k obraně říše a nasazen do boje proti svazům nepřátelských strategických bombardérů. Dne 27. 9. 1944 byl sestřelen doprovodnou spojeneckou stíhačkou. Podařilo se mu však ze svého stroje vyskočit. Po dosažení 44. vítězství byl dne 27. 9. 1944 dekorován Rytířským křížem. Následně byl pověřen velením 1. letky, stíhací eskadry JG 2. „Richthofen“ v rámci obrany říše. O dva měsíce později obdržel povýšení do hodnosti kapitána a byl pověřen velením I. skupiny. Po více jak 500 operačních letech a 45 potvrzených vzdušných vítězstvích byl však 25. 3. 1945 poblíž Betzenrodu

v Hesensku během boje zabit. Jeho tělesné pozůstatky byly objeveny až v roce 1951. Podle dochovaných zdrojů byl Hrdlicka na sklonku války navržen na udělení Dubových ratolestí. Důvodem pro udělení měly být úspěchy, které údajně získal u JG 2. Podle některých údajů dosáhl celkového počtu 96 vzdušných vítězství. Tento údaj však není možné přesně ověřit. Oficiálně potvrzená vzdušná vítězství, kterých dosáhl, činí 45 letadel.

42. Hrustak Martin

Narodil se 17. října 1913 v obci Čechyně na Moravě jako syn klenotníka. Prezenční službu prodělal u 20. pěšího pluku československé armády. Během třicátých let pak soužil v československé armádě jako poddůstojník. V roce 1939 vstoupil do německé armády. V roce 1941 sloužil u 7. roty 162. pěšího pluku 62. pěší divize. Prvního bojového nasazení se dočkal v Rusku během operace Barbarossa. Bojoval u Memmelu, Rigy, Revalu. V uplynulých bojích se osvědčil jako odvážný a schopný velitel. V roce 1942 zastával funkci velitele čety v hodnosti rotmistra. V této době se zúčastnil bojů u Volchova. Zde obdržel Železný kříž II. Třídy a v lednu 1943 také Železný kříž I. třídy. Za provedení četných výzvědných a úderných výpadů na území nepřítele získal 1. 5. 1943 Sponu za boj zblízka ve stříbře. Již jako nadrotmistr bojoval v bitvách u Ladožského jezera v severním úseku fronty a později během pozičních bojů u carského sídla Oranierenbaum. Dne 11. 12. 1943 mu byl za mimořádnou statečnost při obraně vlastních pozic a za následné provedení úspěšného protiútoků s pouhými šesti muži udělen Rytířský kříž. Po ústupu německých vojsk z leningradské oblasti se podílel na obraně Narvy. Dále pak bojoval u Dünaburgu v Lotyšsku. Za své příkladné velení a iniciativu během tvrdých zákopových bojů byl dne 14. 5. 1944 vyznamenán Dubovými ratolestmi k Rytířskému kříži jako 473. voják wehrmachtu. V červenci 1944 převzal velení roty. Během útoku na nepřátelská dělostřelecká postavení byl dne 18. 8. 1944 těžce raněn. Ve stejný den svým zraněním na hlavním obvazišti podlehl.

43. Hübner Ekhart

Narodil se 30. května 1920 v Zábřehu v okrese Šumperk. V roce 1939 byl povolán k Luftwaffe, kde absolvoval výcvik stíhacího pilota. Počátkem roku 1941 prodělal první bojové lety (v hodnosti poručíka) v sestavě 9. letky stíhací eskadry JG 3 „Udet“. Velmi rychle dosáhl 13 vzdušných vítězství, za které obdržel Železný kříž II. a I. třídy. V létě 1941 byla jeho eskadra nasazena v rámci operace Barbarossa k útoku na Sovětský svaz. V srpnu 1941 byl Hübner přeložen do štábní letky eskadry, kde působil jako dvojka komodora eskadry Günthera Lützowa. V říjnu 1941 se po dosažení 20 sestřelů stal držitelem Čestného poháru Luftwaffe. Do konce téhož měsíce přidal na své konto dalších deset sestřelů. Počátkem roku

1942 létal u 7. letky eskadry, kde přidal ke svým úspěchům ještě jednu desítku. O život přišel 28. 3. 1942 poblíž města Staraja Russa nedaleko od Ilmeňského jezera. V době své smrti měl na kontě 150 operačních letů a 47 potvrzených vzdušných vítězství. Za své úspěchy byl dne 14. 4. 1942 posmrtně vyznamenán Německým křížem ve zlatě a 3. 5. 1942 také Rytířským křížem.

44. Hulha Alois

Narodil se 2. října 1921 v Hostomicích. Po absolvování služby v řadách Říšské pracovní služby byl v listopadu 1939 povolán k Luftwaffe a prodělal výcvik palubního střelce. Následně nastoupil jako člen posádky letounu Ju 88 k bombardovací eskadře KG 53 „Legion Condor“. Svůj křest ohněm prodělal během západního tažení na jaře 1940. Následně se zúčastnil mnoha letů v průběhu bitvy o Británii. Další bojová nasazení prodělal o rok déle počátkem východního tažení. Za své zásluhy byl v té době povýšen do hodnosti rotmistra. V roce 1942 absolvoval výcvik bombardovacího pilota. Poté se vrátil se k eskadře a létal na stroji He 111 v rámci 3., a později 6. letky. V létě 1943 během operace *Citadela* (ofenzíva u Kurska a Orla) podnikl mnoho taktických letů k podpoře pozemních sil, za které byl oceněn udělením Německého kříže ve zlatě. Počátkem roku 1944 si připsal na své konto řadu dalších úspěchů během plnění zásobovacích letů obklíčeným jednotkám u města Kamenec Podolský a také během operace Poltava. V létě 1944 operovala KG 53 proti invazním silám v Normandii. Zde však vzhledem k naprosté vzdušné nadvládě nepřítele utrpěla četné ztráty. Eskadra byla následně stažena a její stroje He 111 byly použity jako nosiče střel V1 v boji proti Anglii. Přestože Hulha nalétal více jak 400 operačních letů, neutrpěl žádné zranění. Koncem roku 1944 byl povýšen do hodnosti nadporučíka. Za své četné pokračující úspěchy obdržel společně se svými přáteli z letky Mundem a Küsterem dne 17. 3. 1945 Rytířský kříž. Po rozpuštění eskadry KG 53 prodělal poslední bojová nasazení jako velitel roty jedné pozemní jednotky Luftwaffe v oblasti Labe. Po válce byl internován v americkém zajetí, ze kterého byl propuštěn v roce 1946. O deset let později se přihlásil k Bundesluftwaffe, kde zastával rozličné štábní funkce a také činnost instruktora. V roce 1963 již jako major působil u oddílu výcviku a přezbrojování na leteckém úřadu spolkové armády. Od roku 1971 zastával post velitele v hodnosti plukovníka na jednom krajském obranném komandu. V roce 1979 odešel do výslužby. Hulha zemřel 7. 5. 1983 v Ludwigsburgu v Bádensku Württembersku.

45. Huß Walter

Narodil se 26. prosince 1915 ve Spořicích v okrese Chomutov. Polského a západního tažení (1939 - 40) se zúčastnil jako rotný 24. dělostřeleckého pluku 24. pěší divize. Pro své kvality

prokázané během obou kampaní byla schválena jeho žádost k absolvování důstojnického výcviku. Jako poručík v záloze byl 1. 9. 1940 pověřen velením dělostřelecké baterie u 240. dělostřeleckého pluku 170. pěší divize. V roce 1941 byla 170. pěší divize nasazena na východní frontě. Za své výkony během bojů u Pruth a Jassy v červenci 1941 obdržel Železný kříž II. třídy. Po bitvách u Oděsy a Perekopu a také na krymském poloostrově, byl v březnu 1942 vyznamenán Železným křížem I. třídy a Útočným odznakem. Za svou činnost během bojů o Sevastopol obdržel Krymský štít. Od 1. září 1942 jako nadporučík v záloze převzal velení 2. dělostřelecké baterie. Od ledna 1943 byla jeho baterie nasazena v severním úseku východní fronty u obleženého Leningradu. Po ústupu od Leningradu se podílel na obraně fronty u města Narva v Estonsku. Zde již v hodnosti kapitána v záloze (od 1. 1. 1943) mnohokrát prokázal své kvality během řízení podpůrné palby i vedením přímé palby proti nepřátelským tankům a bojovým útvarům nepřítele. Za svou činnost zde byl 29. 3. 1943 vyznamenán Německým křížem ve zlatě. Záhy na to převzal velení I. oddílu. Po krvavém ústupu německé armády k Vilnius opět úspěšně řídil obranu v prostoru u Krewu v Bělorusku. Za své úspěchy byl povýšen do hodnosti majora a následně 21. 9. 1944 oceněn udělením Rytířského kříže. Po několika měsících obranných bojů u polského města Suwalki ustoupila německá vojska do Východního Pruska. Po těžkých ztrátách na poloostrově Hela byla jeho jednotka obklíčena. V polovině února 1945 během tvrdých bojů zbytku jeho útvaru a 391. pěšího pluku v hornatém terénu byl major Huß těžce zraněn. Zbývající děla útvaru byla z důvodu pokusu o průlom z obklíčení zničena vlastními obsluhami. Navzdory vysokým ztrátám se německý průlom a následný ústup bojové skupiny zdařil. Major Huß však během těchto bojů dne 29. 1. 1945 nedaleko města Schönenfeld padl. U jeho 240. dělostřeleckého pluku celkem sloužilo 6 držitelů Rytířského kříže.

46. Hyza Josef

Narodil se 12. července 1909 v obci Nové Lublice v okrese Opava jako syn policisty. V roce 1928 nastoupil jako dobrovolník k 4. pěšímu pluku do Vídně. Po jednom roce u pluku byl přijat na vojenskou akademii. V roce 1932 byl povýšen do hodnosti poručíka a ustanoven do funkce velitele čety 3. pěšího pluku. Od roku 1937 již jako nadporučík působil ve funkci adjutanta 8. horského pluku. O rok později byl přeložen k 133. pěšímu pluku, kde zastával funkci zpravodajského důstojníka. Během polské kampaně velel záložnímu zpravodajskému oddílu. Z tohoto důvodu se bojových operací nezúčastnil. Na jaře 1940 prokázal své kvality v průběhu bitvy o Francii ve funkci velitele 11. roty 548. granátnického pluku. V zimě 1940 byl povýšen do hodnosti kapitána. Po prvních měsících východního tažení byl pověřen

velením III. Praporu, s nímž se zapojil do bojů u Lembergu, Poltavy a Charkova. Za své příkladné velení obdržel následně Železný kříž II. a I. třídy. Během této doby byl dvakrát zraněn. V březnu 1942 se jako major (1. 3. 1942) vrátil na východní frontu. Během boje u Kalače nedaleko Stalingradu byl opět zraněn. Jeho 100. myslivecká divize byla zcela zničena během tvrdých bojů ve stalingradském kotli. Počátkem roku 1943 převzal velení praporu na Balkánském poloostrově. S ním se zapojil do boje proti partyzánům. V lednu 1944 převzal velení III. praporu 549. granátnického pluku 306. pěší divize. S tímto praporem se zúčastnil obranných bojů u Nikopole. Za své velké úspěchy během ústupových bojů, kdy působil ve funkci zástupce velitele 579. granátnického pluku, získal dne 9. 6. 1944 Rytířský kříž. Po svém čtvrtém zranění v srpnu 1944 byl odeslán do polního lazaretu v Bukurešti. Zde se stal válečným zajatcem poté, co Rumunsko opustilo svého bývalého spojence. V okamžiku svého zajetí prodělával rekonvalescenci a nebyl ještě schopen chůze. Následně se pak v zajetí jedenkrát pokusil o útěk, který však skončil nezdarem. Po válce se v roce 1948 Hyza vrátil do Rakouska. Po práci v závodu na výrobu dusíku v roce 1956 nastoupil ke 2. rakouské spolkové armádě. Zpočátku působil jako major ve štábu 9. brigády pancéřových granátníků. V roce 1963 byl povýšen do hodnosti plukovníka. Rok poté vyučoval na vojenské důstojnické škole. Stal se otcem čtyř dětí. Zemřel 7. 8. 1970 v nemocnici v Linci v důsledku neočekávaných komplikací po operaci střev.

47. Jaekel Egbert

Narodil se 16. října 1919 v Raspenavě v okrese Liberec. Po vypuknutí války byl povolán k protiletadlovému dělostřelectvu. Po přeložení k leteckému personálu absolvoval výcvik pilota střemhlavých bombardérů. Počátkem roku 1941 již jako poručík podnikl první operační lety s eskadrou StG 2 „Immelmann“. S její třetí letkou se zúčastnil balkánského tažení. Nedaleko Kréty zasáhl bombou britský křižník a také torpédoborec. Jako ocenění za svou bojovou činnost obdržel Železný kříž II. třídy. Na počátku ruského tažení operoval v severním úseku východní fronty, kde také zaznamenal řadu úspěchů v boji se sovětskými stíhači a to navzdory slabým letovým výkonům pomalého střemhlavého bombardéru Ju 87. V boji dosáhl přinejmenším 11 sestřelů nepřátelských stíhacích letadel. Za tento výkon byl oceněn Železným křížem I. třídy. Během útoku na přístav Kronstadt zasáhl sovětský těžký křižník. Mnohokrát byl jeho letoun těžce poškozen nepřátelskou protiletadlovou palbou. Za své pokračující úspěchy obdržel dne 2. 12. 1941 Německý kříž ve zlatě a následně po více jak 300 operačních letech dne 14. 5. 1942 také Rytířský kříž. Později přidal do své sbírky ocenění také Děmjanský štít a Odznak za zranění ve stříbře. V roce 1942 jako nadporučík velel

2. letce během bojů o předmostí u Charkova a následně pak s letkou operoval nad řekou Volhou a Stalingradem. Jako jeden z mála pilotů obdržel Sponu bitevních pilotů za 1000 operačních letů. Během těžkých bojů v orelském výběžku v létě 1943 však přišel o život poté, co byl jeho stroj sestřelen nepřátelským stíhačem. Než byl v tomto boji proti útočícím sovětským pilotem sám zasažen, stačil ještě jeden nepřátelský stroj sestřelit. Do této doby měl na svém kontě celkem 983 bojových letů. Posmrtně byl povýšen do hodnosti kapitána. Rovněž byl také „in memoriam“ navržen na udělení Dubových ratolestí. Tento návrh však nebyl schválen.

48. Jansa Ernst

Narodil se 18. října 1899 v Praze. V letech 1917-18 sloužil jako důstojník dělostřelectva c. a k. armády. Od roku 1919 se stal poručíkem československé armády. V době od 23. 9. do 24. 10. 1938 působil jako velitel dělostřeleckého oddílu. Z aktivní voj. služby odešel 24. října 1938 na vlastní žádost. V témže roce byl v hodnosti kapitána přejet do německé armády. V roce 1940 velel rotě 61. protiletectvého oddílu. Během balkánského tažení byl povýšen do hodnosti majora (1. 4. 1941). V březnu 1941 obdržel za své zásluhy Železný kříž II. třídy. V květnu téhož roku jej následoval Železný kříž I. třídy. Během operace Barbarossa velel II. praporu 24. protiletectvého pluku. Zde se vyznamenali muži pod jeho velením, když vedli palbu proti pozemním cílům nepřítele. Jejich velitel byl pak 25. 2. 1942 oceněn udělením Německého kříže ve zlatě. Po zotavení ze zranění převzal vedení školy pozemního boje prvního protiletectvého sboru. Na podzim 1943 velel motorizovanému 12. protiletectvému pluku v úseku fronty u města Krivograd. V roce 1944 se podílel na ústupových bojích v jižním sektoru východní fronty. Následně bojoval v Maďarsku a Rumunsku. Za houževnatou obranu fronty v oblasti Galatz-Fascani a řízení krycí palby na podporu vlastní ustupující pěchoty byl 31. 10. 1944 vyznamenán Rytířským křížem a uveden ve zprávě německé branné moci. Jeho bojové uskupení se pak následně ocitlo v obklíčení v budapešťském kotli. Zde byl za své zásluhy při obraně města povýšen do hodnosti plukovníka (1. 1. 1945). Posledním oceněním jeho bojových výkonů v obklíčeném městě se stalo udělení Dubových ratolestí (1. 2. 1945), které obdržel jako 726. voják německé branné moci. Během nezdařeného pokusu o průlom z obklíčení padl do sovětského zajetí. Po válce se usadil v Německu, kde pracoval jako obchodní zástupce. Zemřel 25. 9. 1974 v Puchheimu v Bavorsku.

49. Jansky Vinzenz

Narodil se 18. ledna 1916 v Kohoutově v okrese Trutnov jako syn zedníka. Určitou dobu sloužil v československé armádě. Následně pracoval jako obchodník s textilem v Jihlavě. V roce 1939 byl povolán k 49. pěšímu pluku 28. pěší divize wehrmachtu. Zúčastnil se bojů v Polsku a na jaře 1940 pak západního tažení. V létě 1941 se zapojil do operace Barbarossa. Bojoval u Smolenska, Sevastopolu, na řece Volchov a u Leningradu. Již coby držitel Železných křížů II. a I. třídy byl vybrán k absolvování důstojnického výcviku. Na přelomu let 1943 - 44 velel četě v (hodnosti poručíka) u 28. protitankové divize. S ní se zúčastnil bojů u Opotschky, Kovelu a Minsku. Za své zásluhy v uplynulých bojích získal Sponu za boj zblízka. Byl také několikrát zraněn. V průběhu ústupových bojů do východního Pruska zaznamenal řadu úspěchů jako velitel 7. roty. Krátce na to byl povýšen do hodnosti nadporučíka v záloze. Za svou příkladnou bojovou činnost byl 12. 8. 1944 vyznamenán Rytířským křížem. Na přelomu roku 1944 - 45 již jako kapitán velel praporu během obraných bojů na území Východního Pruska. Po svém sedmém zranění byl z kotle u Heiligenbeilu evakuován a odvezen do dánského lazaretu, kde jej zastihl konec války. Ještě v roce 1945 byl z britského zajetí propuštěn. Během své cesty domů jej zadrželi příslušníci Rudé armády. Následně byl odeslán na nucené práce k těžbě uhlí. Po propuštění z nucených prací z důvodu špatného zdravotního stavu, v důsledku utrpených bojových zranění, odešel do SRN. Zde pracoval jako prodavač textilu. Jansky zemřel 22. 10. 1998 v Hesenském Braunfelsu.

50. Jaquet Fritz

Narodil se 15. května 1914 v Mohelnici na Moravě. Vyrůstal však v Salzburgu. Vystudoval hoteliérskou školu a následně pak policejní školu v Bavorsku. V letech 1938 - 39 byl členem Říšské pracovní služby. V únoru 1941 byl povolán do německé armády a zařazen k ženijním jednotkám. Po dokončení výcviku nastoupil k 62. pěšímu pluku. První bojová nasazení prodělal se 7. pěší divizí před Moskvou a u Rževa. Během jara 1943 již se již jako rotný podílel na tzv. „bůvolím postupu“ k městu Orel, za které obdržel Železný kříž II. třídy. V listopadu 1943 byl vyznamenán Útočným odznakem pěchoty. Následně byl povýšen do hodnosti rotmistra a pověřen velením čety. Na přímluvu svého velitele pluku byl na podzim 1943 odeslán do důstojnické školy ve Wiener Neustadtu. Hodnost poručíka obdržel 1. 12. 1943. V roce 1944 během bojů na řece Narev velel četě u svého starého pluku. V srpnu 1944 byl poprvé zraněn. V období podzimu a zimy 1944 obdržel Železný kříž I. třídy a také Sponu za boj zblízka ve stříbře. V roce 1945 byl zařazen do funkce adjutanta praporu. Své schopnosti prokázal rovněž jako velitel roty. Vedl mnoho protiútoků s tzv.

„poplachovou“ bojovou skupinou. V dubnu 1945 se ocitl se svými muži v obklíčení na území západního Pruska, kde v té době Němci sváděli zoufalé obrané boje. S malou bojovou skupinou držel postavení u města Tiegenhof poblíž Gdaňsku. Navzdory početné přesile a průlomů nepřitele po obou stranách držela skupina svá postavení dva dny. Z celkového počtu šedesáti obránců jich přežilo osm. O den později byl Jaquet na pozici předsunutého pozorovatele a odstřelovače těžce zraněn nepřátelským granátem (v důsledku zranění oslepl na pravé oko a ztratil čich). Počátkem května 1945 byl z kotle letecky evakuován. V této době byl navržen na udělení Rytířského kříže. Jeho nominace na udělení však zůstala až do konce války nevyřízena. Pracovníci organizace (*Ordensgemeinschaft der Ritterkreuzträger*) zkráceně OdR však v roce 1982 zjistili, že udělení Rytířského kříže Fritzovi Jaquetovi bylo ve skutečnosti schváleno dne 5. 8. 1945. Po válce navzdory svému zranění vystudoval Jaquet inženýrské studium a pracoval na stavebním úřadu. Stal se otcem tří dětí. V roce 1956 byl z důvodu svého těžkého zranění vyřazen z evidence spolkové armády. Zemřel 12. 9. 2000 v Korbachu v Hesensku.

51. Kahl Konrad

Narodil se 13. března 1912 v obci Čechie na Moravě. Na počátku války sloužil jako poručík u bombardovací eskadry KG 26 „Löwen“. První bojová nasazení absolvoval v roce 1939 jako pilot 5. letky na západní frontě. V březnu 1940 byl zařazen do štábního roje 1. skupiny eskadry KG 30. Zde jako pilot a velitel letounu Ju 88 podnikal nálety na britskou námořní základnu Scapa Flow a norský přístav Narvik. Řadu dalších operačních letů podnikl nad severním mořem. Na jaře 1940 v průběhu bojů o Francii létal proti anglofrancouzským silám. Během bitvy o Británii obdržel za svou činnost Železný kříž II. a I. třídy a také povýšení do hodnosti nadporučíka. Od listopadu 1940 se ujal velení druhé letky. V roce 1941 byl nasazen do bojů proti SSSR. Na východě prováděl lety proti zásobovacím konvojům v Severním moři a v blízkosti přístavního města Murmansk. Později převzal velení I. skupiny. Za svou bojovou činnost obdržel dne 19. 3. 1942 jako ocenění Německý kříž ve zlatě. V létě 1942 se významně podílel na rozbití atlantického konvoje PQ17. Za své úspěchy v boji proti lodím konvoje obdržel 13. 8. 1942 Rytířský kříž a povýšení do hodnosti majora. Od listopadu 1942 do července 1943 velel IV. (doplňovací) skupině eskadry KG 30 dislokované v Dánsku. Počátkem roku 1944 převzal velení I. skupiny KG 30, se kterou prováděl nové operační lety proti Velké Británii a později v létě 1944 údery proti spojeneckým invazním silám ve Francii. V roce 1945 byl celý jeho útvar donucen ukončit operační činnost z důvodu nedostatku pohonných hmot. Po válce Kahl vstoupil do nově vznikající Bundesluftwaffe, kde obdržel

hodnost majora. V aktivní službě dosáhl hodnosti podplukovníka. Zemřel 31. 7. 1968 v Inglostadtu v Horním Bavorsku.

52. Kittel Otto

Narodil se 21. února 1917 v obci Krasov v okrese Bruntál jako syn zemědělce. Od ledna 1939 se stal příslušníkem Luftwaffe. Bezprostředně před vypuknutím války nastoupil na leteckou školu, kterou ukončil počátkem roku 1941. Po výcviku získal hodnost rotného a byl přidělen ke stíhací eskadře JG 54. Jako pilot druhé letky dosáhl svého prvního vítězství teprve 23. 6. 1941. Do konce roku měl na svém kontě pouhých 15 sestřelů, kterých dosáhl během svého nasazení v severním úseku východní fronty. Za své výkony obdržel železné kříže II. a I. třídy, nicméně zůstával hluboko pod průměrem ve srovnání s ostatními stíhacími piloty Luftwaffe. Většinu roku 1942 létal jako dvojka velitele stíhacího roje. Obrat v jeho úspěšnosti přišel až na sklonku roku 1942. Po dosažení 40 sestřelů obdržel 26. 2. 1943 Německý kříž ve zlatě. Již jako nadrotmistr se spřátelil s předním esem Waltrem Nowotnym. Společně podnikli mnoho bojových letů. Dne 15. 3. 1943 byl podruhé sestřelen. Ocitl se na nepřátelském území, ze kterého se mu podařilo po 60 kilometrovém pochodu dorazit do vlastních linií. Po dosažení 123 vzdušných vítězství, obdržel dne 29. 10. 1943 Rytířský kříž. Stále však zůstával v hodnosti nadrotmistra. Následovalo jeho krátké zařazení u Doplnovací skupiny východ, kde působil jako letecký instruktor. V březnu 1944 se vrátil na východní frontu již v hodnosti poručíka. Další letecké úspěchy zaznamenal jako pilot první letky eskadry JG 54 „Grünherz“. Dne 8. 4. 1944 si připsal na své konto 150. vítězství. Po dalších dvou obdržel jako 449. voják německé branné moci Dubové ratolesti. Od 11. 4. 1944 velel druhé letce JG 54 „Grünherz“. Na sklonku roku 1944 se již probíjel mezi absolutní špičku stíhacích pilotů Luftwaffe. V té době prováděl dálkové lety proti stíhacím, bitevním a bombardovacím silám nepřítele operujícím nad obklíčenými německými jednotami v Kuronsku. Jako osmý pilot překročil hranici 200 sestřelů. Po dosažení 230 sestřelů obdržel dne 25. 11. 1944 Meče k Rytířskému kříži jako 113. voják wehrmachtu. V únoru 1945 překročil hranici 250 vítězství jako pátý pilot Luftwaffe. O svůj život však přišel poněkud kuriózním způsobem. V leteckém souboji se svazem bitevních letadel Il-2 sovětského letectva dosáhl jednoho vítězství. A když určitou dobu sledoval svou padající oběť, byl sám dalším bitevním letounem Il-2 této formace zasažen. Jeho stroj se zřítil nedaleko lotyšského města Tukums. Celkem prodělal 583 operačních letů a získal 267 vítězství. Zaujal tak čtvrtou příčku v úspěšnosti mezi stíhacími piloty Luftwaffe.

53. Klar Eduard

Narodil se 30. října 1915 v obci Bartošovice v okrese Rychnov nad Kněžnou jako syn zeměděle. Měl jednoho sourozence. V roce 1937 plnil brannou povinnost v československé armádě, kde sloužil jako dělostřelec. V lednu 1939 vstoupil do řad německé branné moci. Polského tažení se zúčastnil jako svobodník 32. dělostřeleckého pluku 32. pěší divize. Povýšení do hodnosti rotného obdržel 1. 4. 1940. Společně s povýšením přijal také dvanáctiletý závazek služby v řadách německé armády. Na jaře 1940 se zúčastnil tažení proti Francii. V roce 1941 velel dělu 3. baterie 122. dělostřeleckého pluku 122. pěší divize. Prožil těžké měsíce v severním úseku východní fronty. V srpnu 1942 obdržel Železný kříž II. třídy. O několik dní později byl zraněn na bojovém stanovišti, když plnil úkoly předsunutého pozorovatele. V roce 1943 byl nasazen do bojů u Staraje-Rosi. V létě 1943 již zastával hodnost rotmistra. V té době byl opětovně zraněn a obdržel Železný kříž I. třídy. Krátce nato se podílel na čtrnáctihodinové obraně obklíčeného opevněného postavení jižně od Ilmského jezera, kde byl opět zraněn. V kritické situaci nařídil odstřelování svých pozic vlastním dělostřelectvem. Za tento čin byl 17. 6. 1943 vyznamenán Rytířským křížem a povýšen do hodnosti nadrotmistra a také uveden v hlášení německé branné moci. Počátkem roku 1944 nastoupil důstojnický výcvik na škole pro dělostřelce. Na východní frontu se vrátil již jako poručík v záloze a velitel baterie. Po válce byl do listopadu 1945 internován v britském zajetí. V důsledku poválečného uspořádání československého státu musela jeho rodina opustit své rodiště a odejít do Německa. Do roku 1975 pracoval jako soudní úředník. Měl dva syny. Zemřel 12. 7. 2001 v Radenbachu u města Hanau v Hesensku.

54. Klier Erich

Narodil se 19. září 1918. V obci Blatno v okrese Louny jako syn obchodníka. V lednu 1939 byl povolán do německé armády. Na jaře 1940 se zúčastnil se západního tažení. V roce 1941 prodělal důstojnický výcvik. Po jeho absolvování byl novopečený poručík v záloze zařazen k 56. mysliveckému pluku 5. myslivecké divize a nasazen jako velitel čety na východní frontě. Za zásluhy během bojů u Smolenska a Moskvy obdržel v červenci 1941 Železný kříž II. třídy. V červnu 1942 byl oceněn za boje u Dëmjanska udělením Železného kříže I. třídy. V následujících měsících působil ve štábu I. praporu. Za svou činnost zde obdržel Německý kříž ve zlatě a později také Sponu za boj zblízka ve stříbře a odznak za zranění. Již jako nadporučík v záloze (od 1. 1. 1944) velel 5. rotě během obranných bojů u města Vitebsk v Bělorusku. Za své osobní nasazení a taktické úspěchy během bojů u města Kovel na Ukrajině a dále za zásluhy během bojů u nedaleké obce Nova Vyzhva obdržel 4. 5. 1944

Rytířský kříž. Návrh na udělení podal jeho velitel praporu držitel Rytířského kříže Kofler, původem Rakušan. V roce 1945 již jako kapitán v záloze vedl obranu na území Polska. Po válce pracoval jako vedoucí pobočky blíže nespecifikované firmy. Zemřel 16. 6. 1995 ve městě Forth ve Středních Frankách.

55. Knaf Walter

Narodil se 9. listopadu 1919 v Sokolově (jako držitelé R. k. Hammer a Hampl) jako syn bankovního úředníka. Datum jeho vstupu do řad Luftwaffe není známo. Dostupné informace o něm uvádějí, že zpočátku zastával hodnost rotného. V roce 1943 byl povýšen na důstojníka. Poručík Knaf velel v roce 1943 četě 8. roty 2. pluku výsadkových pancéřových granátníků 2. výsadkové pancéřové divize „Hermann Göring“ na italské frontě. V průběhu bojů o Salerno 8. 12. 1943 vedl útok na kótu 907 u města Vanda. Zde tři dny bez posil držel postavení proti prudkým úderům britských jednotek. Opuštění pozice by znamenalo ohrožení celého pluku. Knaf držel toto postavení navzdory těžkým ztrátám až do úplného rozpadu své jednotky. Nakonec zde padl společně se svými muži. Za své „příkladné“ bojové nasazení obdržel posmrtně dne 5. 4. 1944 Rytířský kříž.

56. Knirsch Walter

Narodil se 17. června 1919 v obci Třebařov v okrese Svitavy jako syn krejčovského mistra. Měl šest sourozenců. Po vyučení se zlatníkem byl v lednu 1939 povolán do německé armády. V letech 1939 - 40 se zúčastnil polského i západního tažení. Nejprve jako velitel skupiny, později jako velitel jednotky u roty III. praporu 89. granátnického pluku 12. pěší divize. V roce 1942 bojoval v sestavě čtyř protitankových děl. Získal Železný kříž I. třídy a odznak za zničení tanku. Následně v boji muže proti muži utrpěl zranění. Za své nasazení v obklíčení u Dëmjanska v zimě 1941 - 42 obdržel Čestný list armády. Mezitím byl již jako rotmistr pověřen velením čtyř 14. roty. V létě 1944 bojoval proti invazním silám v Normandii. Zde svedl celou řadu bojů s nepřátelskými tanky. Obdržel čtyři odznaky za zničení tanků a vyznamenání za zahranění ve stříbře. Po ústupu z Normandie bojoval na tzv. Sigfriedově obranné linii u Cách. Se svou četou protitankových střelců držel bez podpory německé město Stolberg. Ve snaze udržet frontovou linii provedl řadu protiútoků, během kterých sám zničil 8 nepřátelských tanků. V těchto bojích byl rovněž zraněn. Za svou bojovou činnost byl 21. 12. 1944 oceněn udělením Rytířského kříže a dovolenou za zásluhy. Dalších bojových nasazení se již neúčastnil. V květnu 1945 byl internován v americkém zajetí. Krátce před svým propuštěním však těžce onemocněl. Zemřel ve svém rodišti bezprostředně před narozením jeho dcery dne 14. 4. 1946 ve věku 36 let.

57. Krafft Heinrich

Narodil se 13. srpna 1914 v obci Bílina v okrese Teplice. V roce 1935 nastoupil jako pěšák k 1. rakouské spolkové armádě. O rok déle se přihlásil k rakouskému letectvu. Po jeho převzetí německou Luftwaffe byl zařazen do stavu 3. letky stíhací eskadry JG 51. Během „podivné války“ (období od září 1939 do května 1940) podnikal průzkumné a zajišťovací lety. V průběhu západního tažení na jaře 1940 dosáhl čtyř sestřelů. Sám by v leteckých bojích také zraněn. Od listopadu 1940 v hodnosti kapitána velel 3. letce. Hned první den operace Barbarossa si připsal na své konto čtyři sestřely. V následujících měsících podnikl řadu operačních letů, při kterých doprovázel vlastní bombardovací svazy, případně prováděl lety tzv. volného stíhání. Po dosažení 34 vítězství obdržel 25. 1. 1942 Německý kříž ve zlatě. O dva měsíce později zvýšil „Graudi“ Krafft své skóre na 48. Do této doby podnikl více jak 300 bojových letů. Za své úspěchy obdržel dne 18. 3. 1942 Rytířský kříž. Společně s povýšením do hodnosti kapitána převzal v červnu 1942 velení I. skupiny. V té době létal nad severní částí východní fronty (nad Ilmským jezerem, Volchovem, Dëmjanskem a Cholmem). Dalším operačním jeko prostorem bylo území střední částí fronty (Ržev, Orel a Smolensk). I nadále pokračoval v bojových úspěších. Dne 4. 12. 1942 dosáhl svého 75. sestřelu. O deset dní později (14. 12. 1942), když měl na svém kontě další tři sestřely, byl zasažen nepřátelskou protileteckou palbou. Přistál za nepřátelskou linií poblíž obce Belyj v prostoru Rževa. Krátce po přistání byl objeven sovětskými vojáky, kteří jej na místě zabili.

58. Kral Rupprecht

Narodil se 18. prosince 1919 v obci Míšovice v okrese Znojmo jako syn zemědělece. Zpočátku pracoval jako čeledín. V roce 1938 byl povolán do německé armády. Výcvik prodělal u oddílu protitankových děl. Po výcviku byl zařazen do stavu 19. pěšího pluku 7. pěší divize, se kterou v letech 1939 - 40 prodělal boje v Polsku, Belgii a Francii (u Lille a Dunkerque). V prvním roce války na východě bojoval u Minsku, Smolensku a Moskvě. V roce 1942 se podílel na pozičních bojích u města Gshatask ve střední části východní fronty. V roce 1943 obdržel za zásluhy Sponu za boj zblízka ve stříbře a Útočný odznak pěchoty. Jako rotný velel těžkému samohybnému dělu u 14. roty protitankových střelců. V roce 1943 zaznamenal řadu úspěchů během obranných bojů s nepřátelskými tanky v oblasti měst Demensk, Orel a Gomel. V roce 1944 bojoval o předmostí na řekách Narew a Bug v Polsku. Zde se snažil v husté palbě odrazit průlom sovětských sil mezi dvěma německými postaveními, která se nacházela v bažinatém terénu. V nastalém boji zničil mnoho sovětských tanků. Nicméně i jeho vlastní stroj byl zasažen nepřátelskou palbou. Jeden člen osádky byl zabit a další dva zraněni. Osádka

s velitelem však pokračovala v boji, dokud nevyčerpala veškerou zásobu střeliva. Zatímco zranění opustili postavení, Kral zdržoval sovětskou doprovodnou pěchotu kulometnou palbou. Sám byl během boje zraněn zásahem do stehna. Přibližně o hodinu déle byl nalezen a vysvobozen vlastní pěchotou vyslanou k zajištění tohoto úseku fronty. Za statečnost při vedení obrany byl 15. 5. 1944 vyznamenán Rytířským křížem. Po válce pracoval jako horník. Měl čtyři syny a zemřel 9. 9. 1983. v Hammu ve Vestfálsku.

59. Kretschmer Franz

Narodil se 5. října 1918 v Jílovém u Děčína. V srpnu 1938 byl povolán do německé armády. Na jaře 1940 se zúčastnil západního tažení proti Francii. O rok později byl nasazen jako příslušník 115. dělostřeleckého pluku 46. pěší divize na východní frontě. Na základě dobrých bojových výsledků byl odeslán k absolvování důstojnického výcviku. K pluku se vrátil již jako poručík v záloze (1. 2. 1942). V roce 1943 byl přeložen k stíhačům tanků a prodělal výcvik velitele samohybného děla. Následně byl zařazen jako velitel čety v první rotě 656. oddílu těžkých stíhačů tanků. Ve snaze udržet frontová postavení byl jeho útvar nasazen v rámci 1. tankové armády na předmostí u města Nikopol na Ukrajině. Při obraně předmostí zabránil Kretschmer samostatným protiútokem sovětskému průlomu, během kterého zničil 21 nepřátelských tanků. Za tento čin byl vyznamenán dne 17. 12. 1943 Rytířským křížem. Spolu s jeho udělením byl také jmenován ve zprávě německé branné moci. Povýšení do hodnosti nadporučíka v záloze obdržel 1. 2. 1944. Zemřel dne 28. 5. 1987 v Essenu v Severním Porýní-Vestfálsku.

60. Kreuzer Franz

Narodil se 21. září 1918 v Domašově v Bělé pod Pradědem, jako jedno ze sedmi dětí zemědělece (jeden jeho bratr později padl v Rusku). V lednu 1939 byl povolán do německé armády. V roce 1940 se zúčastnil západního tažení. V roce 1941 se jako voják 123. pěší divize podílel na zahájení operace Barbarossa. V listopadu 1941 byl již jako svobodník vyznamenán Železným křížem II. třídy. V zimě 1941 - 42 bojoval dlouhou dobu v obklíčení v Děmjanské kapse. V září 1942 obdržel Železný kříž I. třídy. V témže roce byl povýšen do hodnosti rotného a pověřen velením skupiny u 3. roty 89. granátnického pluku. V zimě 1942 -43, když bránil se svou malou skupinou opevněné postavení jihovýchodně od Ilmeňského jezera, byla jeho jednotka několik dní vystavena tvrdým úderům nepřítele. Za své velení zde byl pak 15. 1. 1943 oceněn udělením Rytířského kříže. Dále za zničení jednoho sovětského stroje T34 obdržel vyznamenání za zničení tanku. Následovalo povýšení do hodnosti šikovatele. Krátce nato v březnu 1943 byl Kreuzer se zraněním odeslán

do lazaretu. Zde byl diagnostikován jeho velmi špatný zdravotní stav, který byl vedle samotného zranění důsledkem dlouhého bojového nasazení. Zda se Kreuzer po své rekonvalescenci vrátil na frontu, není známo. Po válce žil určitou dobu ve východním Německu, než se mu podařilo dostat se do SRN. Zemřel 3. 4. 1983 v Trieru v Porýní-Falci.

61. Kreuziger Othmar

Narodil se 9. září 1919 v Rýmařově v okrese Bruntál, jako syn fotografa. V mládí absolvoval teologické vzdělání až do úrovně kněžského semináře. Nicméně v říjnu 1939 byl povolán do německé armády. První bojové nasazení prodělal na jaře 1940 jako příslušník pěšího praporu v Holandsku. Zde byl těžce zraněn. Po svém zotavení v listopadu 1941 byl převelen k nově vytvořené 24. tankové divizi. V červenci 1942 byl pak spolu s ní odeslán do Ruska. V několika týdenním bojovém nasazení v ohybu Donu byl rotný Kreuziger dvakrát zraněn. Za statečnost během boje u Voroněže obdržel Železný kříž II. třídy. Následně byl odeslán do vojenské školy k absolvování důstojnického výcviku. Na jeho konci získal hodnost poručíka v záloze. V červenci 1943 velel 4. četě 19. průzkumného tankového oddílu 19. tankové divize. V létě 1943 byla jeho četa nasazena do bojů u Kurska. V červenci 1943 obdržel Železný kříž I. třídy. Koncem téhož roku bojovala jeho divize také u Kyjeva a na předmostích řek Dněstru a Bugu. Do konce tohoto roku byl třikrát zraněn a sám během boje zničil dva nepřátelské tanky. Za svou bojovou činnost byl následně oceněn Sponou za boj zblízka ve stříbře. Během bojů v obklíčení u Kamence Podolského byl povýšen do hodnosti nadporučíka v záloze (1. 2. 1944). Po obklíčení německých sil u Tarnopolu zorganizoval a vedl průlom své jednotky, během kterého jeho útvar zničil sedm tanků, dvacet protitankových děl a sklad pohonných hmot. Za příkladné velení a provedení celé operace obdržel 14. 5. 1944 Rytířský kříž. Po tvrdých bojích na polském území následoval německý ústup k polskému hlavnímu městu. Kreuziger padl v boji v prostoru Varšavy u města Serok 13. 9. 1944. Za likvidaci sovětského průlomu u obce Kuznica byl dne 18. 10. 1944 posmrtně vyznamenán Dubovými ratolestmi jako 625. voják německé branné moci. Rovněž byl za zásluhy jmenován ve zprávě německé branné moci a povýšen ještě za svého života (1. 8. 1944) do hodnosti kapitána v záloze.

62. Krombholz Franz-Josef

Narodil se 13. 8. 1920 v obci Horní Police v okrese Česká Lípa, jako syn hostinského. V roce 1940 vstoupil do řad Waffen-SS. V prvních měsících na východní frontě působil jako radista u pluku SS „Westland“ nově zformované 5. tankové divize SS „Wiking“. Krátce po zahájení operace Barbarossa byl 30. července 1941 vyznamenán Železným křížem II. třídy. Od 1. 9.

téhož roku již v hodnosti SS-Unterscharführera plnil funkci velitele jednotky u 2. roty. Dne 19. listopadu 1941 obdržel za svoji bojovou činnost v bitvě u Rostova nad Donem a na řece Mius Železný kříž I. třídy. V dubnu 1942 byl již v hodnosti SS-Oberscharführer zraněn v boji. Po svém zotavení se v témže roce zúčastnil letní ofenzivy na Kavkaze. Od června do září 1942 prodělal důstojnický výcvik. Dne 21. 12. 1942 byl již v hodnosti SS-Untersturmführer pověřen velením čtyř 12. roty, 14. pluku horských myslivců, který operoval na Balkáně proti partyzánům. Během formování nové 7. horské divize SS „Prinz Eugen“ vytvořil jeho prapor jádro jednotky. Sám Krombholz přestože v této době zastával hodnost SS-Obersturmführera, převzal 9. 11. 1943 velení praporu. Během svého působení na Balkáně se zúčastnil mnoha protipartyzánských operací na území Chorvatska a Makedonie. V září 1944 utrpěl další zranění. Krátce nato byl vyznamenán Sponou za boj zblízka ve stříbře. Za své zásluhy dále obdržel 24. 4. 1944 Německý kříž ve zlatě. V létě 1944 zastával funkci adjutanta pluku a velitele III. praporu. Do hodnosti SS-Hauptsturmführera byl povýšen 9. 11. 1944. V lednu 1945 se se svými muži zapojil do ofenzivy proti Titovým partyzánům. Pod jeho velením provedl prapor útok na pás protitankových děl u vesnice Otok-Komletinci. Zničující palbu vedlo 22 německých děl, které pak následoval útok pěchoty. Útok vyvrcholil bojem o každý dům. Za úspěšné velení operace obdržel na návrh velitele divize Otto Kumma dne 28. 3. 1945 Rytířský kříž. Po válce pracoval v malém hotelu. Zemřel 13. 12. 2000 ve městě Schenna nedaleko města Merano v jižním Tyrolsku v Itálii. Pochován je však v Bavorsku.

63. Kunert Hans

Narodil se 8. dubna 1912 v obci Tomíkovice v okrese Jeseník. V dubnu 1940 byl povolán do německé armády a vycvičen jako dělostřelec. Zúčastnil se tažení proti Francii na jaře 1940 a následně o rok později operace Barbarossa. V roce 1941 byl zařazen do stavu 4. baterie 5. dělostřeleckého pluku 5. myslivecké divize. Za příkladné bojové nasazení u Smolenska, Moskvy a Děmjansku, byl následně odeslán k absolvování důstojnického kurzu do školy dělostřelectva. Hodnost poručíka v záloze obdržel 1. 3. 1943. V zimě 1943 - 44 se se svou divizí podílel na obraně kotle u ukrajinského města Kovel. Po tvrdých bojích v západní části Ukrajiny byla německá vojska vytlačena na území Polska. V Polsku působil Kunert jako předsunutý pozorovatel svého dělostřeleckého oddílu. Zde prokázal četné zásluhy a osobní statečnost a iniciativu během zákopových bojů, kterých se účastnil také jako pěšák. Za zásluhy obdržel Sponu za boj zblízka ve stříbře a vyznamenání za zranění ve stříbře. V roce 1944 během chaotických týdnů v úvodu sovětské letní ofenzivy, která zavinila rozpad hlavní bojové linie, učinil rozhodnutí provést protiútok s pěchotou a radisty, které měl

k dispozici. Jeho cílem bylo zmocnit se jedné vesnice, kterou musely německé jednotky předtím opustit. Za tento čin byl dne 23. 8. 1944 vyznamenán Rytířským křížem a povýšen (od 1. 8. 1944) do hodnosti nadporučíka v záloze. Jeho další válečné osudy a informace o následné internaci v zajetí nejsou známy. Po válce vedl malý podnik a zemřel 31. 12. 1998 ve městě Lichtenstein v Bádensku Württenbersku.

64. Kunert Rudolf

Narodil se 8. ledna 1920 v obci Skorošice v okrese Jeseník. V lednu 1939 byl povolán do německé armády. V době začátku války prodělával právě důstojnický výcvik na pěchotní škole. Za statečnost, prokázanou během západního tažení, byl v prosinci 1940 vyznamenán Železným křížem II. třídy. Během operace Barbarossa velel četě 508. pěšího pluku 292. pěší divize. Krátce po zahájení východního tažení obdržel Útočný odznak pěchoty. V červenci 1941 k němu přibyl také Železný kříž I. třídy. Kunert se účastnil bojů o Brest-Litevskou pevnost, poté byl nasazen společně se svým útvarem do bojů u Smolenska, Vjazmy a před Moskvou. V zimě 1942 - 43 se podílel na obraných bojích u Gshatska a Vjazmy. Později bojoval u měst Orel a Gomel. V březnu 1943 obdržel za zásluhy Čestný list armády. Povýšení do hodnosti nadporučíka v záloze obdržel 3. 8. 1943. Současně s tím převzal velení 11. roty. Ještě koncem téhož roku byl za své pokračující úspěchy vyznamenán (1. 12. 1943) Německým křížem ve zlatě a povýšen do hodnosti kapitána v záloze. V létě 1944 převzal velení II. praporu 401. pěšího pluku 170. pěší divize. S ním se zúčastnil obranných bojů u řeky Narev. Zde a také později během ústupových bojů do východního Pruska setrval mnoho dní v přímém boji, za což byl oceněn udělením Spony za boj zblízka ve stříbře. Rytířský kříž obdržel 21. 9. 1944 za své zásluhy při velení a vlastní bojové nasazení v uplynulých obraných bojích, dále také za vedení obrany tzv. „zadního voje“ ustupujících jednotek. Další informace o jeho bojových nasazeních a událostech následného zajetí nejsou známy. Rudolf Kunert zemřel 15. 6. 1966 v Ergolsbachu v Bavorsku.

65. Lang Friedrich

Narodil se 12. ledna 1915 v Moravské Třebové jako syn úředníka studentské rady (Studienrat). Své mládí prožil v Rumunsku. Poté nastoupil studia na škole leteckého konstruktérství ve Vratislavi. V roce 1935 se přihlásil k Luftwaffe a nastoupil výcvik pilota střemhlavých bombardérů. V roce 1938 byl zařazen jako poručík k 163. skupině střemhlavých bombardérů. První bojové lety absolvoval nad Polskem v sestavě 1. letky eskadry StG 2 „Immelmann“. Za své zásluhy v polské kampani obdržel Železný kříž II. třídy. Během západního tažení na jaře 1940 byl při plnění bojového letu zasažen francouzským stíhačem do

zad. Přesto se mu podařilo nouzově přistát. Za zásluhy během bojů o Francii byl oceněn udělením Železného kříže I. třídy. Dalšího nasazení se dočkal během bitvy o Británii. V roce 1941 již jako nadporučík létal na Balkáně. Zde získal řád chrabrosti I. skupiny za námořní akce v oblasti Kréty, během kterých zasáhl britský torpédoborec. Během operace Barbarossa dosáhl řady úspěchů v severním úseku východní fronty. Od října 1941 převzal velení 1. letky eskadry StG 2 „Immelmann“. Po 300 operačních letech obdržel 23. 11. 1941 Rytířský kříž. Následně pak 24. 4. 1942 byl vyznamenán Německým křížem ve zlatě. Krátce na to byl 1. 6. 1942 povýšen do hodnosti kapitána. Na sklonku roku 1942 operoval nad ohybem Donu a následně také nad Stalingradem. Krátce také působil ve štábu 4. letecké armády. Za své pokračující bojové úspěchy obdržel 28. 11. 1942 jako 12. bitevní pilot Dubové ratolesti k Rytířskému kříži (jako 148. voják německé branné moci). Od března 1943 velel III. skupině 1. bitevní eskadry, se kterou byl nasazen do bojů u měst Smolensk a Kursk. Následně byl 1. 9. 1943 povýšen do hodnosti majora. Langův palubní střelec Rakušan Alois Berndl obdržel později za své osobní přispění na mnoha bojových úspěších svého velitele rovněž Rytířský kříž. Jejich cesty se však záhy rozešly, když se Lang přeškolil na jednomístný stroj FW 190. Dne 7. 3. 1944 dosáhl jako jeden z mála bojových pilotů 1000 operačních letů. Za tento mimořádný výkon obdržel 2. 7. 1944 Meče k Rytířskému kříži (jako 74. příslušník německých ozbrojených sil). Následně po určitou dobu působil ve funkci velitele výškovské školy bitevních pilotů. Z instruktorské činnosti se v únoru 1945 vrátil do aktivní služby. Záhy na to však během přistání havaroval a v důsledku svého zranění již dále bojově nelétal. Po válce byl krátce internován v zajetí západních spojenců. Po svém propuštění zpočátku pracoval ve stavebnictví. Od roku 1956 vstoupil do řad Bundesluftwaffe. V novém spolkovém letectvu působil jako instruktor v hodnosti majora. V roce 1973 byl naposledy pověřen velením obrany okresu Hannover v Dolním Sasku v hodnosti plukovníka. Zde 29. 12. 2003 umírá.

66. Langer Albert

Narodil se 5. září 1924 v obci Kunčice pod Ondřejníkem jako syn obchodníka. Sám se zde stal pomocníkem v rodinném podniku. V dubnu 1942 je povolán do německé armády. První bojové nasazení prodělal jako voják 1. roty 51. pěšího pluku 18. pěší divize v severním úseku východní fronty (Tichvin a Ilmeňské jezero). V červnu 1943 prošel jeho pluk reorganizací a byl začleněn do nové 18. divize pancéřových granátníků. Divize byla poté vržena do bojů u měst Jelnji, Orschi a Bobrujsk. V březnu 1944 se jako desátník zúčastnil těžkých obranných bojů. Poté, co jeho jednotku obešly dvě sovětské pěší roty, převzal po smrti velitele velení a s

pouhými sedmi muži dva dny odolával četným nepřátelským útokům. Během boje byl sám zraněn. Za prokázanou osobní statečnost a iniciativu ve velení obdržel dne 7. 4. 1944 jako jeden z nejmladších příslušníků německé branné moci Rytířský kříž. Poté byl odvelen k doplňovacímu granátnickému praporu do slezského města Leignitz. Zde obdržel povýšení do hodnosti rotného. Později byl ještě povýšen do hodnosti rotmistra. Poslední boje prodělal společně s 18. divizí pancéřových granátníků ve východním Prusku a na území Slezska. V květnu 1945 byl krátce internován v americkém zajetí. Zemřel 24. 3. 1993 v Marbug-Cappelu v Dolním Sasku.

67. Liebisch Franz

Narodil se 5. února 1921 v Jiříkově v okrese Děčín. Vyučil se obchodníkem. V roce 1939 vstoupil do řad Waffen-SS. První nasazení prodělal jako příslušník pluku SS „Deutschland“ na východní frontě. V srpnu 1941 byl vyznamenán Železným křížem II. třídy. V této době zastával hodnost SS-Unterscharführera a velel skupině. Po absolvování důstojnického výcviku byl povýšen do hodnosti SS-Untersturmführera a převelen k jezdecktu. Jako velitel čety 3. roty 1. jezdeckého pluku SS podnikl řadu výpadů a průzkumných akcí proti nepříteli. Po svém zranění v říjnu 1942 obdržel Železný kříž I. třídy. V létě 1943 byl opět zraněn. V té době obdržel vyznamenání za zničení tanku. Později byl jako velitel čety přeřazen k 4. rotě 15. jezdeckého pluku SS pod velením Johanese Gählera. V roce 1944 byl přeložen k 8. jezdecké divizi SS „Florian Geyer“ na maďarskou frontu. Během bojů v obklíčené Budapešti byl povýšen do hodnosti SS-Obersturmführera a pověřen velením roty (*Schwadronschef*). Mnoho dnů strávil v přímém boji s nepřítelem. Dne 9. 2. 1945 obdržel Rytířský kříž za zásluhy v boji, vedeném v ulicích a domech obklíčeného města. Po zhroucení obrany města v důsledku vyčerpání bojových jednotek se pokusil se svými muži z obklíčené maďarské metropole uniknout. Během pokusu o průlom byl však těžce zraněn. Na jeho vlastní přání jej vojáci opustili a pokračovali dál již bez svého velitele. Od tohoto okamžiku byl Liebisch prohlášen za nezvěstného.

68. Loos Gerhard

Narodil se 21. srpna 1916 v Komořanech v okrese Most. Počátkem roku 1939 se dobrovolně přihlásil k Luftwaffe. V roce 1940 působil jako instruktor na stíhací škole ve Vídni. Teprve na konci roku 1942 nastoupil na frontu. První vítězství zaznamenal po svém třetím letu jako poručík 1. letky stíhací eskadry JG 54. „Grünherz“. Jako vedoucí roje projevil své taktické nadání a velmi záhy získal Železný kříž II. a I. třídy. Po 79 sestřelech obdržel dne 20. 9. 1943 Čestný pohár Luftwaffe. V této době se během jednoho bojového letu ocitl sám proti

35 nepřátelům. V nastalém boji zaznamenal 4 vítězství. V září 1943 byl přeložen na západ. Za své zásluhy byl 17. 10. 1943 vyznamenán Německým křížem ve zlatě. Později převzal velení 8. letky, stíhací eskadry JG 54. Po dosažení 85 vítězství obdržel 5. 2. 1944 Rytířský kříž. Po následných 11 vítězstvích (z toho 3 čtyřmotorové bombardéry) byl (již jako nadporučík) sám během boje sestřelen. Podle výpovědi byl Loos zasažen palubním střelcem bombardéru. Poškozený stroj opustil a za pomoci padáku se pokusil dosáhnout země. Ve výšce pouhých 20 metrů nad zemí se však dostal do kontaktu s vedením vysokého napětí, v jehož důsledku ztratil vědomí a zabil se následným dopadem na zem.

69. Lühne Richard

Narodil se 31. října 1913 v Horním Podluží v okrese Děčín. Vyučil se kožešníkem. Počátkem roku 1942 byl povolán do německé armády. Po absolvování výcviku byl zařazen jako dělostřelec do stavu 389. dělostřeleckého praporu 389. pěší divize, která byla nasazena v severním úseku východní fronty. V létě 1942 byl vyznamenán Železným křížem II. třídy. V září téhož roku následovalo udělení Železného kříže I. třídy. V roce 1944 byl nasazen k obraně fronty v Lotyšsku. Zde plnil společně s radisty útvaru úlohu předsunutého dělostřeleckého pozorovatele. Za zásluhy během tvrdých obranných bojů obdržel dne 28. 10. 1944 Rytířský kříž. Jeho divize následně ustoupila do Kuronska, kde sváděla tvrdé obranné boje v obklíčení. Lühne válku přežil a zemřel 10. 7. 2004 v obci Lauf an der Pegnitz v Bavorsku.

70. Mader Franz

Narodil se 28. ledna 1912 v obci Prostřední Rokytnice v okrese Rychnov nad Kněžnou. Po studiu soudnictví nastoupil v roce 1935 povinnou vojenskou službu u protitankového praporu německé branné moci. Poté se stal důstojnickým čekatelem v záloze. Se začátkem války byl povolán do německé armády, kde obdržel hodnost poručíka v záloze a byl zařazen jako adjutant praporu, 276. pěšího pluku. Během tzv. „podivné války“ (od září 1939 až do května 1940) v březnu 1940 obdržel Železný kříž II. třídy. Západního tažení na jaře 1940 se zúčastnil společně se svou 94. pěší divizí. Během bojů prokázal své bojové kvality. V Sovětském svazu zastával funkci velitele roty. Za své výkony během bojů u Kyjeva obdržel v říjnu 1941 Železný kříž I. třídy. V létě 1942 utrpěl těžké zranění, které jej zachránilo před zkázou celé jeho divize během bitvy o Stalingrad. Ještě v lazaretu obdržel 13. 9. 1942 Německý kříž ve zlatě. Po znovuvybudování jeho divize, převzal jako novopečený kapitán velení pěšího praporu na italské frontě. Zde opět své prokázal vysoké bojové kvality. Již jako major (od 1. 3. 1944) bránil se svými granátníky německou frontu během třech bitev o Monte

Cassino. Jeho 94. pěší divize byla po těchto tvrdých bojích z důvodu vysokých ztrát vystřídána. Koncem téhož roku převzal Mader velení I. praporu 576. granátnického pluku 305. pěší divize. Jeho útvar byl nasazen k obraně severní Itálie u měst Pescara a Bologna. Za své velení během ústupových operací v prostoru města Formia obdržel 12. 12. 1944 Rytířský kříž. Měsíc před udělením Rytířského kříže ještě obdržel Čestný list armády. Na konci války velel 578. granátnickému pluku, nasazenému na kritických úsecích italské fronty v průběhu bojů u Bologny. Po válce byl pak internován v americkém zajetí. Po svém propuštění pracoval jako právník. Stal se také politicky činnou osobou. Mimo jiné vykonával funkci zastupitele v zemské radě v Severním Porýní – Vestfálsku. Během této doby také prodělal řadu cvičení německého bundeswehru jako aktivní záložník. V roce 1960 dosáhl hodnosti plukovníka bundeswehru. Za své působení ve vojenských i politických funkcích byl Mader oceněn udělením Velkého spolkového záslužného kříže. V roce 1980 předsedal čestné radě ve Spolku držitelů Rytířského kříže - OdR. Zemřel 24. 11. 1988 v Bielefeld ve Westfálsku.

71. Martinek Robert

Narodil se 2. února 1889 v Nových Hradech v Jižních Čechách jako syn sládka. V roce 1903 vstoupil jako kadet do řad rakouské armády. V roce 1910 dosáhl hodnosti poručíka dělostřelectva c. a k. armády. Během první světové války velel baterii v Itálii, na Balkáně a také na východní frontě. V roce 1917 sloužil jako kapitán u 24. dělostřeleckého pluku. Obdržel tři rakouská vyznamenání za chrabrost. Po válce vstoupil do řad rakouské armády. V roce 1930 převzal řízení vojenské dělostřelecké školy. V roce 1934 byl povýšen do hodnosti plukovníka. V roce 1937 se stal inspektorem dělostřelectva. Vyvinul velmi oceňovaný systém členění jednotek dělostřelectva. Po „Anschlussu“ Rakouska v březnu 1938 byl v témže roce jako vysoký důstojník přejet do řad německé branné moci. Během polského a západního tažení (v letech 1939 - 40) působil jako dělostřelecký velitel u různých sborů. Dne 1. 6. 1941 byl povýšen do hodnosti generálmajora. V sovětském svazu byl pověřen velením obléhacího prstence kolem Leningradu (600 děl různých kategorií a ráží). Za zásluhy ve velení zde obdržel Dekret uznání vrchního velitele armády. V zimě 1941 velel 267. pěší divizi během zimní bitvy před Moskvou. Jako zvláštní uznání jeho schopností byl 1. 12. 1941 povýšen do hodnosti generálporučíka. Dalším oceněním jeho bojových úspěchů se stalo udělení Rytířského kříže 26. 12. 1941. V roce 1942 převzal velení 7. divize pancéřových granátníků. Později působil jako dělostřelecký důstojník 11. armády před obklíčeným Sevastopolem. (1300 děl) Zde velel doposud nejkoncentrovanější síle dělostřelectva německé

armády během války. Na konci roku 1942 převzal velení XXXIV. tankového sboru v jižní části východní fronty. Dne 1. 1. 1943 obdržel povýšení do hodnosti Generála dělostřelectva. Za svou činnost během ústupových bojů u Smolenska byl 21. 3. 1943 vyznamenán Německým křížem ve zlatě. Dubové ratolesti k Rytířskému kříži obdržel 10. 2. 1943 jako 388 příslušník německé branné moci. Společně s ratolestmi obdržel také Velkokříž Řádu rumunské koruny. Následujícího roku během velké letní ofenzivy sovětské armády, namířené proti skupině armád střed se 28. 6. 1944 stal obětí leteckého úderu nepřítele na pozice poblíž Bereziny východně od města Minsk. Od roku 1963 jsou po něm pojmenována vojenská kasárna v Badenu u Vídně.

72. Materna Friedrich

Narodil se 21. června 1885 ve Dvorcích u Bruntálu na Moravě jako syn ředitele školy. Vzdělání a výcvik získal na kadetní škole pěchoty c. a k. armády. V roce 1904 byl již důstojnickým čekatелеm 97. pěšího pluku c. a k. armády. Rok na to byl povýšen do hodnosti poručíka. Později již jako nadporučík prodělal výcvik v rakouském generálním štábu. V roce 1914 velel rotě na východní frontě. Později pak praporu 4. pěší brigády. V roce 1916 působil opět ve štábních funkcích. Na konci války již jako major granátníků bojoval na italské frontě. Vedle celé řady rakouských řádů a vyznamenání obdržel za svou činnost v průběhu první světové války také německý Železný kříž II. třídy. Po válce vstoupil do řad rakouské spolkové armády, v jejichž službách zaznamenal raketový růst. V roce 1921 byl povýšen do hodnosti podplukovníka. Následně v roce 1926 velel 2. brigádě. Hodnost plukovníka obdržel v roce 1929. V roce 1934 již vykonával funkci inspektora armády. V roce 1936 zastával hodnost generálmajora a funkci vedoucího programu výcviku na rakouském ministerstvu armády. Po „Anschlussu“ Rakouska v roce 1938 vstoupil do řad německé armády a převzal velení 3. pěší divize. V roce 1939 velel 45. pěší divizi. Během západního tažení na jaře 1940 bojovala jeho divize v oblasti Aisne na severu Francie. Zde prokázal Materna mimořádné velitelské schopnosti, za které 5. 8. 1940 obdržel Rytířský kříž. Ještě v témže roce byl (20. 10. 1940) povýšen do hodnosti generála pěchoty. Východního tažení v letech 1941 - 42 se zúčastnil jako velitel XX. armádního sboru. Na konci prvního roku války na východě přestál čistky po neúspěchu německých sil před Moskvou. Ve velení setrval až do září 1942, kdy byl z důvodu svého věku převeden do velitelských záloh. Za své bojové zásluhy obdržel 15. 12. 1942 Německý kříž ve zlatě. Od února 1943 stál v čele vojenského okrsku Salzburg. V září 1944 byl však z důvodu stáří s poctami z vojenské služby propuštěn. Materna zemřel

po válce 11. 11. 1946 ve Vídni. Jeho syn později dosáhl v řadách rakouské spolkové armády hodnosti generálmajora.

73. Mathes Josef

Narodil se 4. února 1908 v Aši jako jedno ze dvou dětí lesníka. Vyučil se truhlářem. V letech 1931 - 32 sloužil v řadách československé armády. Poté byl zaměstnán jako obchodní zástupce. V roce 1938 zastával funkci Oberturppenführera Říšské pracovní služby. Měsíc po zahájení války byl povolán do armády a zařazen k útočnému dělostřelectvu. V listopadu 1940 byl přeložen k 191. oddílu útočných děl. Zpočátku byl zařazen jako člen osádky, později pak zastával funkci velitele samohybného děla v rámci 2. baterie. Svě kvality prokázal během bojů na Balkáně a následně pak v Rusku. V červnu 1941 obdržel Železný kříž II. třídy. V rámci operace Barbarossa bojoval u Kyjeva, Vjazmy a nakonec před Moskvou. Většinou byl jeho útvar podřízen 98. pěší divizi. V roce 1942 byl vyznamenán Železným křížem I. třídy za svou činnost během bojů Juchnova a Šacku na Ukrajině. Dalším oceněním bylo udělení Německého kříže ve zlatě dne 25. 8. 1942. Počátkem roku 1943 bránil společně se svým útvarem předmostí na Kubáni proti sovětským výpadům. Poté byl přeložen ke 280. brigádě samohybných děl. Zde jako rotmistr velel četě u 3. baterie. V červnu 1944 byl společně se svým útvarem vržen do bojů proti angloamerickým invazním silám v Normandii. Koncem léta 1944 byl společně s brigádou odeslán k odpočinku a doplnění do Holandska. Zde jej v září zastihla angloamerická výsadková operace *Maket-Garden*. Do boje s výsadkáři se brigáda zapojila pod velením II. tankového sboru SS. Brigáda podnikla útoky podél silnice Eindhoven-Nijmegen-Arnhem. Dne 19. 9. 1944 bojoval Mathes proti britské pěchotě u měst Son a Veghel v Holandsku. Po mnoha jeho zásazích nepřátelských pozic byl jeho vlastní stroj zasažen. Všichni členové osádky včetně velitele samohybného děla utrpěli těžká zranění. I přes potřebnou péči brigádního lékaře v lazaretu se zraněného velitele samohybného děla nepodařilo zachránit. Posmrtně mu byl ještě udělen Čestný list armády a dne 4. 10. 1944 také Rytířský kříž.

74. Mattusch Walter

Narodil se 14. září 1909 v obci Tis u Blatna. Po službě v československé armádě (1929 - 31 u 35. pěšího pluku) pracoval jako učitel. V listopadu 1938 vstoupil do řad SS. S vypuknutím války byl přeložen k divizi SS „Polizei“. Od 1. 1. 1940 byl povýšen do hodnosti SS-Untersturmführera. Během západního tažení na jaře 1940 velel četě a později zastával funkci pobočníka. Během operace Barbarossa nejdříve velel rotě a posléze vykonával štábní funkci adjutanta praporu. Společně se svou jednotkou se podílel na postupu pobaltskými státy

k Leningradu. Od května 1942 působil jako velitel roty výcvikového a doplňovacího praporu SS. V roce 1943 vyučoval na tankové škole ve Wünsdorfu v Německu. Ještě v téže roce (9. 11. 1943) obdržel povýšení do hodnosti SS-Hauptsturmführera. Nadále však setrval ve funkci velitele výcviku. V únoru 1944 plnil instruktorské úkoly ve Finsku. Od března 1944 pak velel výcvikovému komandu SS ve Francii. Od léta do podzimu 1944 opět velel bojovému svazu na frontě. Během bojů byl opakovaně zraněn. V době ofenzivy v Ardenách koncem roku 1944 bojoval v sestavě 2. divize SS „das Reich“. Za zásluhy v boji obdržel Železný kříž II. třídy. Železný kříž I. třídy získal v roce 1945 na Maďarské frontě. Zde byl také pošesté zraněn. V bojích u Balatonu a později během ústupových bojů na rakouském území velel II. praporu pluku. SS „Deutschland“ divize SS „das Reich“. Za své velitelské schopnosti, prokázané během posledních bitev na území Maďarska a následně pak v Rakousku, obdržel Rytířský kříž. Jeho udělení schválil velitel 6. tankové armády SS-Oberstgruppenführer Josef „Sepp“ Dietrich dne 6. 5. 1945. Pro toto udělení však není žádný písemný důkaz (žádná informace ve spolkovém archivu). Dle dostupných materiálů je považováno za právně neplatné. Mattusch zemřel 1. 2. 2000 v Kolíně v Severním Porýní-Vestfálsku.

75. Miethig Rudolf

Narodil se 17. října 1921 v obci Cvikov v okrese Česká lípa jako syn lékaře. Po maturitě se počátkem roku 1939 dobrovolně přihlásil k Luftwaffe. Zde prodělal výcvik stíhacího pilota na Bf 109. Od začátku roku 1941 byl jako poručík zařazen k 3. letce stíhací eskadry JG 52. Jeho letka operovala z holandských letišť proti Velké Británii. Po dlouhé době bez úspěchu dosáhl prvního sestřelu nepřátelského Spitfiru. Své skoré výrazně rozšířil s nasazením své letky na východní frontě koncem června 1941. V zimě v téže roce obdržel Železný kříž II. třídy. Počátkem roku 1942 jej následovalo udělení Železného kříže I. třídy. V létě 1942 po dosažení 20 sestřelů, obdržel Čestný pohár Luftwaffe. Společně s oceněním převzal velení 3. letky. V čele své letky dosáhl během dvou měsíců dalších 17 vítězství. Po dosažení 53. sestřelu obdržel 29. 10. 1942 Rytířský kříž. Počátkem následujícího roku získal mnoho vítězství během bojů proti sovětským stíhačům a bombardérům na předmostí na Kubáni. Po svém 60. vítězství, obdržel povýšení do hodnosti nadporučíka. Hranici 100 sestřelů překročil 8. 6. 1943 jako 41. stíhací pilot světa. Pár dnů nato zasáhly jeho Bf 109 trosky jeho 101. úlovku (Jak 1), které stroj těžce poškodily. Miethig opustil poškozené letadlo na padáku. V oblasti Krimskaja (na Kubáni) však našel svou smrt. Posmrtně byl ještě vyznamenán

Německým křížem ve zlatě, jehož udělení proběhlo dne 19. 1. 1944, tedy více jak půl roku po jeho smrti.

76. Mildebrath Werner

Narodil se 20. června 1904 v Děčíně. V roce 1925 vstoupil do řad německého reichswehru. V roce 1928 sloužil jako poručík 4. motorizovaného oddílu. V roce 1932 byl povýšen do hodnosti nadporučíka. O rok později se jeho oddíl stal částí školního motorizovaného komanda „Zossen“, které se stalo částí odtajněných tankových vojsk a sestávalo z 1. motorizovaného pluku. O rok později byl tento útvar reorganizován do podoby 5. tankového pluku, ve kterém Kapitán Mildebrath zastával funkci velitele roty. V sestavě 3. tankové divize byl pluk nasazen do války proti Polsku (Brest-Litevský kotol). V následujícím roce byl jeho pluk nasazen na západní frontě. Bojoval v Belgii a Francii (Maastricht, Hannut, Mormal, Péronne, Nogent). V červnu 1940 byl Mildebrath vyznamenán Železným křížem II. třídy. V listopadu pak obdržel Železný kříž I. třídy společně s povýšením do hodnosti majora. V sestavě 5. tankového pluku coby části 5. lehké motorizované divize „Afrika“ byl Mildebrath od března 1941 nasazen do bojů v Libyi pod velením generála Rommela. Bojoval v bitvách u Tobruku, Sollumu a průsmyku Halfaya. Od srpna 1941 se stala jeho původní motorizovaná divize jádrem nově zformované 21. tankové divize. Za své velké úspěchy v bojích před Tobrukem byl Mildebrath 1. 4. 1942 povýšen do hodnosti podplukovníka a pověřen velením I. praporu, 5. tankového pluku. Za své pokračující úspěchy byl pak 12. 8. 1942 oceněn udělením Rytířského kříže. Po bojích u Hacheimu a Mireir převzal velení celého 5. tankového pluku, s nímž bojoval v říjnu 1942 u El Alameinu. Během této bitvy byl však zraněn a následně z afrického bojiště evakuován. Od března 1943 zastával post ve štábu inspektora tankových vojsk na vrchním velitelství německé armády. Povýšení do hodnosti plukovníka obdržel 1. 10. 1943. Po kapitulaci v květnu 1945 byl internován v americkém zajetí. Zemřel 2. 6. 1984 v Hannoveru v Dolním Sasku.

77. Montag Alfred

Narodil se 15. června 1918 v obci Rapotín v okrese Šumperk jako syn velkostatkáře. Po dokončení zemědělské školy vstoupil v lednu 1939 do německé armády. Výcvik absolvoval u 2. motorizovaného dělostřeleckého pluku 2. pěší divize (motorizované). Polské a západní tažení (1939 - 40) prodělal jako příslušník 116. dělostřeleckého pluku (motorizovaného) 5. pěší divize. Po skončení bojů na západě byl povýšen do hodnosti důstojnického čekatele v záloze. Hodnost poručíka v záloze obdržel 1. 11. 1940. V průběhu ruského tažení zastával funkci velitele dělostřelecké baterie. Na podzim 1941 byl vyznamenán

Železným křížem II. třídy. V únoru 1942 jej následovalo udělení Železného kříže I. třídy. Za zásluhy v bojích u měst Šack, Vjazma a Sychevka obdržel dne 1. 11. 1942 povýšení do hodnosti nadporučíka v záloze. Poté se přihlásil k útočnému dělostřelectvu. Od ledna 1943 velel štábní baterii u 909. oddílu útočných děl. Později převzal velení 2. baterie. V létě 1943 během operace *Citadela* prodělal spolu se svým útvarem tvrdé útočné i obranné boje po boku pěchoty. Během těchto bojů byl třikrát zraněn (do konce války utrpěl dalších deset zranění). Povýšení do hodnosti kapitána v záloze obdržel 1. 7. 1943. Za své úspěchy během ústupových bojů na Dněpru byl vyznamenán 3. 8. 1943 Německým křížem ve zlatě. Nedlouho nato byl za své bojové výkony oceněn udělením Dekretu uznání vrchního velitele německé armády. V zimě 1943 se jako velitel baterie krátce vrátil ke svému 116. dělostřeleckému pluku. Po svém návratu ke 2. rotě 909. brigády útočných děl, obdržel Čestný list armády za zásluhy, které získal v době působení v sestavě 110. pěší divize. Za svá další četná vítězství nad nepřátelskými tanky obdržel dne 21. 4. 1944 Rytířský kříž a Všeobecný útočný odznak ve stříbře 3. stupně (50). V létě 1944 se podílel na ústupových bojích ve střední a jižní části východní fronty. Po ústupu z Ruska byl jeho útvar společně s dalšími zatlačen do Kuronska, kde pak sváděl těžké obranné boje. V lednu 1945 pak ještě převzal velení 341. brigády útočných děl na západní frontě. Zde byl za své úspěšné protiútoky v rámci 59. pěší divize navržen na udělení Dubových ratolestí k Rytířskému kříži. Přestože byl návrh armádním personálním úřadem schválen, pro chybějící doporučení ze strany armádní skupiny B byl však nakonec odložen. Z těchto důvodů nelze považovat jeho vyznamenání Dubovými ratolestmi za právně platné. Nicméně Organizace držitelů řádu Rytířského kříže (OdR) po válce jeho zásluhy i neschválený návrh na udělení Dubových ratolestí akceptovala a přiřadila mu datum udělení 9. 5. 1945 jako 873 držitelů v pořadí. Po internaci v zajetí a následných civilních zaměstnáních v poválečném Německu vstoupil Montag v roce 1967 do Německé spolkové armády. Zde velel zajišťovací rotě 23. tankového praporu. Od roku 1959 byl na pozici zástupce velitele 74. tankového praporu. V roce 1974 již jako podplukovník odešel do výslužby. Zemřel 18. 11. 1990 v Bonnu v Severním Porýní-Vestfálsku.

78. von der Mosel Hans

Narodil se 3. 5. 1898 v Děčíně. V roce 1916 se mohl teprve přihlásit do armády, což také učinil. Své první nasazení prodělal na západní frontě, kde byl zařazen jako důstojnický čekatel k 101. granátnickému pluku. V roce 1917 dosáhl hodnosti poručíka. O rok později byl již jako velitel čety vyznamenán Železným křížem II. třídy. Po válce zůstal jako jeden z mála v řadách německého reichswehru. Zde se podílel na výstavbě protiletadlového dělostřelectva.

Později již jako kapitán velel školní rotě protiletadlového dělostřelectva. V roce 1938 velel škole protiletackého dělostřelectva v hodnosti majora. Západního tažení v roce 1940 se zúčastnil v čele I. praporu 234. pěšího pluku. Za své zásluhy byl povýšen do hodnosti podplukovníka. Během balkánského tažení velel II. praporu 156. pěšího pluku 16. pěší divize. S ním se zúčastnil útoku na *Metaxasovu linii*. Ve válce proti Sovětskému svazu obdržel za úspěchy v bojích u Dubna v červenci 1941 Železný kříž I. třídy. Poté následovaly úspěšné boje u Poltavy a Kurska, za které obdržel 1. 4. 1942 povýšení do hodnosti plukovníka. V létě 1942 převzal velení 548. pěšího pluku 328. pěší divize. V průběhu bojů v ohybu Rževa jeho pluk odrazil mnoho sovětských útoků. Následné protiútoky pluku vedl von der Mosel osobně. Zasloužil se tak o jejich zdárný průběh. Za příkladné velení obdržel 9. 8. 1942 Rytířský kříž. Krátce nato utrpěl těžké zranění, které si vyžádalo dlouhou hospitalizaci. Po svém zotavení v květnu 1943 byl přeložen do Francie a jmenován velitelem přístavního města Brest (důležitého přístavu Kriegsmarine). Po invazi v Normandii v létě 1944, když se k městu přiblížila frontová linie a následně došlo k jeho úplnému obklíčení, stal se Mosel náčelníkem štábu nového velitele obrany generálporučíka Ramckeho. Sám Ramcke za týdny trvající obranu města obdržel jako ocenění svých vojenských schopností Meče a následně také Brilianty k Rytířskému kříži. Mosel sám obdržel 1. 9. 1944 povýšení do hodnosti generálmajora a na Ramckeho návrh, předaný radiovou depeší, obdržel z hlavního stanu 18. 9. 1944 vyznamenání o udělení Dubových ratolestí jako 589. příslušníku německých ozbrojených sil. Vojenská posádka Brestu však dva dny nato kapitulovala. Následovala jeho internace v americkém zajetí, která trvala do roku 1948. Po válce se usadil v Dolním Sasku. Zemřel 12. 4. 1969 ve městě Nienburg nad Wezerou v Dolním Sasku.

79. Mosler Franz

Narodil se 22. ledna 1909 v Harrachově v Krkonoších. Po zahájení války v roce 1939 byl povolán do německé armády. První nasazení přichází v roce 1941 v Rusku, kde byl Mosler zařazen do stavu 461. pěšího pluku 252. pěší divize. Během zimních bojů v prosinci 1941 obdržel Železný kříž II. třídy. V lednu následujícího roku obdržel také Železný kříž I. třídy. Poté následovaly dlouhé poziční boje u města Šack. Za své zásluhy během zákopových bojů v této oblasti obdržel desátník 9. roty 9. 5. 1942 Rytířský kříž. Následovalo povýšení do hodnosti rotného a poté rotmistra. Později byl přeložen k nové jednotce. Mosler nalezl svou smrt 7. 7. 1944 ve městě Ussel v departmentu Corrèze v jižní Francii. Vzhledem k tomu, že toto území se o měsíc později stalo frontovou linií, je tedy pravděpodobné, že se Mosler

musel stát obětí bombardování, případně útoku partyzánů než nešťastné náhody. Jeho hrob se nachází na vojenském hřbitově v Berneuil ve Francii.

80. Münster Leopold

Narodil se 13. prosince 1920 v obci Pohoří v okrese Rychnov nad Kněžnou. Vyrostl u své tety ve městě Hochheim nad Mohanem. V lednu 1939 s přihlásil k Luftwaffe. Následoval dvouletý výcvik stíhacího pilota. Prvního bojového vítězství dosáhl v Sovětském svazu v sestavě 4. letky stíhací eskadry JG 3“Udet“. Během úvodních šesti měsíců operace Barbarossa podnikl 110 operačních letů, ale dosáhl jen 12 sestřelů. Se svou letkou byl v lednu 1942 přeložen do středomoří, kde podnikal výpady proti britské vojenské základně na Maltě. Zde absolvoval jako rotný 48 bojových letů (doprovodné lety a volné stíhání). Podařilo se mu sestřelit jeden Hurricane. Následovalo povýšení do hodnosti rotmistra (1. 4. 1942). Do Ruska se vrátil již jako velitel roje. Létal v severním úseku východní fronty (u Ilmeňského jezera, Děmjansku a Cholmu). Později operoval nad jižní částí východní fronty (Stalingradem a na Kubáni). V létě 1943 létal nad střední částí fronty (u měst Kursk a Orel). Za své úspěchy v předcházejících období byl oceněn (3. 10. 1942) udělením Německého kříže ve zlatě. Krátce nato, po dosažení 52 sestřelů, byl 21. 12. 1942 vyznamenán Rytířským křížem. Poté působil jako instruktor na jedné letecké škole. V březnu 1943 se vrátil na frontu. V létě téhož roku padl k zemi jeho 75 protivník. Od srpna 1943 létal v rámci obrany říše na západní frontě. Zde byl nasazen k obraně holandského a belgického prostoru proti bombardovacím svazům a jejich doprovodům. Dosáhl zde mnoha úspěchů mimo jiné v boji proti čtyřmotorovým bombardérům. Ačkoliv nebyl důstojníkem, velel od ledna 1944 4. letce. Povýšení na poručíka obdržel teprve 1. 4. 1944. Když 8. 5. 1944 sestřelil jedenu B-25 (jeho 94 vítězství po více jak 500 operačních letech, 25 sestřelů dosáhl na západě z toho 15 čtyřmotorových létajících pevností), rozhodl se z důvodu nedostatku munice pro útok „taranem“. Dostihl další bombardér a svým strojem do něj v plné rychlosti narazil. Dosáhl tak svého 95. vítězství, za které však sám zaplatil životem. K pádu jeho letadla došlo v prostoru nedaleko města Wöllersdorf v blízkosti Hildesheimu v Dolním Sasku. Jako poslední ocenění jeho bojových úspěchů bylo posmrtné udělení Dubových ratolestí 15. 5. 1944 jako 471. vojákovi německé branné moci.

81. Muhr Johann

Narodil se 25. 3. 1910 v Ostravě. V březnu 1940 vstoupil do řad Luftwaffe. Zde prodělal výcvik u protiletadlového dělostřelectva. Následně působil u rozličných doplňovacích útvarů. V prosinci 1940 byl jako svobodník (od 20. 8. 1940) zařazen k 505. záložnímu oddílu

protiletadlového dělostřelectva. Od března 1942 je nasazen na východní frontě. Jako rotný (od 1. 5. 1941) a velitel děla získal po dvou měsících bojů na východě Želený kříž II. třídy a později také Odznak protiletadlových střelců. Od léta 1942 do března 1943 prodělal důstojnický výcvik na škole válečného letectva v Brenau u Berlína. Po svém povýšení do hodnosti poručíka v záloze (od 1. 3. 1943), převzal velení baterie u svého starého protiletectvého oddílu. S ním bojoval o předmostí na Kubáni a později na Krymu. Své schopnosti prokázal především v boji s nepřátelskými tanky a letectvem. V průběhu pozičních bojů v okolí Sevastopolu velmi obratně velel pancéřovému vlaku (vyzbrojeného dvěma 8,8 cm, jedním 3,7cm a několika 2 cm kanony a řadou kulometů). V boji se sovětskými tanky obdržel (po zničení 15 strojů během jednoho dne) 3. 11. 1943 Železný kříž I. třídy a byl uveden ve zprávě německé branné moci. Za své další četné úspěchy v boji proti pozemním silám nepřítele byl 22. 11. 1943 vyznamenán Rytířským křížem. V prosinci 1943 působil jako předsunutý dělostřelecký pozorovatel u 297. protiletectvého oddílu. V lednu 1944 velel opět svému obrněnému vlaku. Evakuace německých sil z krymského poloostrova byla provázena vysokými lidskými a materiálními ztrátami. Dlouhou dobu trvalo opětovné vybudování jeho útvaru, nyní zařazeného do stavu 9. protiletectvé divize. Své poslední boje (od konce 1944 až do května 1945) strávil společně se svými muži na západní frontě a také v rámci obrany říše. Muhr zemřel 29. 10. 1977 ve Vídni.

82. Neumann Rudolf

Narodil se 24. 9. 1920 v obci Raspenava v okrese Liberec. Několik týdnů před vypuknutím války se přihlásil k Luftwaffe a prodělal výcvik pilota střemhlavých bombardérů. Povýšení do hodnosti poručíka obdržel 1. 2. 1941. První frontová nasazení prodělal v červenci 1941 v sestavě 12. letky střemhlavých bombardérů výcvikové eskadry LG1 ve středomoří. Zde podnikl mnoho útoků proti lodím nepřítele. Od května 1942 byl přidělen k eskadře střemhlavých bombardérů StG 5, působící v severní části východní fronty a v oblastech finské fronty (prováděl útoky proti zásobovacím konvojm v Severním moři, a také proti přístavu Murmansk). V této době byl dvakrát sestřelen. Poprvé protiletectvou obranou a následně pak nepřátelským stíhacím pilotem. V obou případech se zachránil výskokem ze zničeného stroje. Od ledna 1943 již jako nadporučík zastával funkci adjutanta eskadry. V této době podnikl mnoho úderů proti pozemním cílům na podporu německých jednotek během bitev u Ladožského a Ilmeňského jezera. Se svou 3. letkou provedl mnoho úspěšných útoků proti tankovým shromaždištím v oblasti fronty nedaleko carského paláce Oranienbaum. Po svém zranění v červenci 1943, které utrpěl zásahem protiletectvého kanonu, prodělal přeškolení

na jednomístný letoun Fw 190. V této době měl na svém kontě 480 bojových letů na Ju 87. Počátkem roku 1944 působil krátký čas jako letecký a taktický instruktor na škole bitevního letectva v moravském Prostějově. V březnu téhož roku obdržel Řád odvahy a byl přeložen k bitevní eskadře SG 1. Za své bojové zásluhy během bitev u ukrajinského města Kovel, následně pak v Litvě, Východním Prusku a Polsku byl (velitel 2. letky) 1. 10. 1944 vyznamenán Německým křížem ve zlatě. Povýšení do hodnosti kapitána obdržel 1. 12. 1944. Za svá další bojová nasazení na oderské a později berlínské frontě v posledních měsících války obdržel kapitán Neumann 17. 4. 1945 Rytířský kříž. Vyznamenání obdržel bezprostředně před dosažením 550. operačních letů. Zemřel 8. 11. 1995 ve Weilheimu v Horním Bavorsku.

83. Nossek Rainer

Narodil se 5. května 1920 v Zálesní Lhotě v okrese Semily. V roce 1939 vstoupil do řad Luftwaffe. Po absolvování základního výcviku vykonával v letech 1940 - 41 post instruktora létání. Počátkem roku 1942 byl rotný Nossek odeslán na východní frontu a přidělen k eskadře střemhlavých bombardérů StG 2. „Immelmann“. Po absolvování přibližně dvanácti operačních letů byl v červnu 1942 poprvé sestřelen. Po šesti dnech a 100 km pochodu, se vrátil zpět ke své jednotce. Během letecké ofenzivy proti Stalingradu podnikl 120 bojových letů. Potopil mimo jiné sovětský tanker na řece Volze. Během zimních bojů byl opět sestřelen (do konce války ještě dvakrát). V listopadu 1942 prodělal těžké onemocnění a byl hospitalizován v lazaretu. Do aktivní služby se vrátil teprve v březnu 1943. Po svém návratu se ujal jako velící rotný, funkce velitele roje. V této době platil za specialistu v bombardování tanků a obrněných vozidel. V létě 1943 bojoval v sestavě 4. letky eskadry SG 2 „Immelmann“. Za své četné úspěchy obdržel 12. 7. 1943 Německý kříž ve zlatě. Od března 1944 přešel společně s držiteli RK. Blümelem a Kuffnerem k 10. letce (protitankové), která náležela k bitevní eskadře SG 3. Následujících 600 operačních letů absolvoval na Ju 87G-2 (vybaveném protitankovými kanony ráže 37mm) v oblastech severního a středního úseku východní fronty. Během této doby si na své konto připsal 73 nepřátelských tanků a také jeden torpédoborec, který zničil přesnými zásahy pum. K obětem jeho zbraní patřila také řada různých vozidel, tzv. „Stalinových varhan“ a děl. V létě 1944 byl uveden společně se svými kolegy ve zprávě německé branné moci, kde byla jeho letka prezentována jako nejúspěšnější svého druhu v celé Luftwaffe. Povýšení do hodnosti poručíka obdržel 1. 8. 1944. Nejvyšším oceněním jeho úspěchů v boji proti nepřátelským tankům bylo udělení Rytířského kříže dne 29. 10. 1944. Krátce nato byl povýšen do hodnosti nadporučíka a pověřen velením

3. protitankové letky eskadry SG 9, pod velením Dr. Ernsta Kuffnera. Dne 30. 4. 1945 byla však jeho letka během přistávacího manévru nad domovským letištěm Schwerin-Sülte náhle napadena formací Spitfirů a v nastalém boji zcela zničena. Mezi padlými byl jak velitel eskadry Dr. Kuffner tak i nadporučík Nossek. Do tohoto okamžiku absolvoval 800 operačních letů a zničil přibližně sto nepřátelských tanků. Skutečný počet jeho úspěchů však pro chybějící informace není možné doložit.

84. Obschil Alois

Narodil se 21. září 1919 v obci Dlouhá loučka jako syn zemědělce. Měl ještě dva další sourozence. Do řad dispozičních jednotek SS (SS-VT - pozdějších Waffen-SS) se přihlásil dobrovolně v roce 1938. Polského tažení se zúčastnil jako voják pěšího pluku SS „Totenkopf“. V roce 1940 bojoval v Holandsku, Belgii a ve Francii. Během operace Barbarossa zastával hodnost SS-Unterscharführera a velel kulometnému družstvu v sestavě 4. roty 6. pluku SS, 3. divize SS „Totenkopf“. V říjnu 1941 obdržel Želený kříž II. třídy. Během bojů u Smolenska, Kyjeva, Gomelu a Moskvy byl celkem čtyřikrát zraněn. V březnu 1942 byl vyznamenán Železným křížem I. třídy. Počátkem roku 1943 se vrátil společně s divizí na východní frontu a zapojil se do bojů o město Charkov. V této době velel četě a zastával hodnost SS-Oberscharführera. Za své zásluhy během uplynulých bojů, obdržel Sponou za boj zblízka ve stříbře a odznak za zničení tanku. V září 1943 nastoupil na důstojnický výcvik do kadetní školy v Bad Tölz. Hodnost SS-Untersturmführera obdržel 21. 6. 1944. V září 1944 byl „vypůjčen“ od vlastních útvarů SS a svěřen pod přímé velení útvarů německé armády. V rámci německé armády byl přidělen jako velitel 2. roty, 1126. granátnického pluku. V listopadu 1944 odrazili muži pod jeho velením dva americké útoky nedaleko města Ittersdorf u Sárských výšin. Poté se Obschilovi podařilo provést úspěšný protiútok s pouhými 14 muži své roty. Za tento čin byl 28. 3. 1945 vyznamenán Rytířským křížem a následně povýšen do hodnosti SS-Obersturmführera. V lednu 1945 byl popáté zraněn. V nemocnici mu vzhledem ke komplikovanému zranění dolní končetiny byla provedena její amputace. V březnu 1945 obdržel za 50 dní v přímém boji Sponu za boj zblízka ve zlatě. Po válce se usadil v SRN a měl jednoho syna. Zemřel 23. 9. 2000 v Maebachu nad řekou Neckar v Bádensku Würtensbersku.

85. Österreicher Karl

Narodil se 24. srpna 1913 v obci Havraníky v okrese Znojmo jako syn vinaře. Od mládí se staral o rodinný dvůr. V sedmnácti letech přišel při nehodě v práci o pravé oko. V roce 1941 byl z tohoto důvodu shledán pro vojenskou službu nezpůsobilý. Navzdory tomu byl

pevně rozhodnut se stát vojákem. Podle jiné výpovědi se mu podařilo své zranění před odvodní komisí zatajit. Koncem roku 1941 byl zařazen jako voják jedné kulometné roty v rámci jednotek „Afrikakorps“ a nasazen na africké půdě. Počátkem roku 1942 je přeložen k 73. pěší divizi do Ruska. Jako desátník 186. pěšího pluku se zapojil do bojů na řece Mius a na Kavkaze. Během letní ofenzivy byl několikrát zraněn a obdržel Železné kříže II. a I. třídy. V srpnu 1942 držela jeho rota pevná postavení podél průsmykové cesty u Novorossijsku. Österreicherova předsunutá kulometná skupina se zde stala terčem útoku pěší roty nepřítele. Sám Österreicher umožnil za pomoci kulometné palby ústup ostatních mužů z postavení. Během palby z kulometu byl sám zasažen střepinou granátu do svého skleněného oka. Oko se roztránilo a způsobilo mu četné hluboké rány v obličeji. Poté co dosáhl společně se svými muži hlavní bojové linie, odmítl podstoupit ošetření. Místo toho se zapojil do obnovených obranných bojů. Po ztrátě všech důstojníků vedl sám 64 bojeschopných mužů a dalších 200 raněných, které nechal za pomoci 180 sovětských zajatců dopravit na bojovou linii. V následném boji ztratil jeho útvar čtyři muže. Za tento čin obdržel 18. 12. 1942 Rytířský kříž. V květnu 1944 již jako rotmistr, byl společně se svou četou v posledních dnech bitvy o Sevastopol ponechán v obklíčeném městě. Sevastopol opustil společně se čtrnácti svými muži na improvizovaných vorech. Po šesti dnech jej v dehydrovaném stavu objevil bojový člun nedaleko rumunského pobřeží. V období 1944 - 45 byl opět na frontě. Naposledy se zapojil do bojů o západní Prusko. Zde také padl do zajetí. Měl jednoho syna. Po válce pracoval jako obchodník s vínem. Zemřel 30. 8. 1954 v Ambergu v Horní Falci z důvodu pozdějších následků svých sedmi zranění.

86. Offschany Karl

Narodil se 23. listopadu 1912 v obci Radejčín v okrese Ústí nad Labem. Stal se vojákem z povolání. V okamžiku vypuknutí války sloužil jako rotný u 9. roty 191. pěšího pluku 71. pěší divize. V období podivné války (od září 1939 do jara 1940) byla jeho divize nasazena na hranicích s Francií. V květnu 1940 byla zařazena do armádních záloh pro ofenzivu na západě. O měsíc později byla nakonec nasazena jako úderný klín útoku proti Montibert - Verdun. Zde Offschany prokázal své vojenské schopnosti během bojů o řadu bunkrů a pevností, za což obdržel povýšení do hodnosti rotmistra a ujal se velení čety. V červnu 1940 byl vyznamenán Železným křížem II. třídy. V září jej následoval Železný kříž I. třídy a na zvláštní návrh obdržel 7. 3. 1940 také Rytířský kříž. Dalším oceněním bylo jeho povýšení do hodnosti poručíka s platností od 1. 11. 1940. V období 1941 - 43 velel rotě 74. granátnického pluku 19. tankové divize, nasazené ve střední části východní fronty (Bialystok,

Vilna, Velikije Luki, Orel, Kursk). Ke své staré 71. pěší divizi se vrátil již jako kapitán a převzal zde velení praporu. V rámci 194. pěšího pluku se podílel na bojích v jižním a středním sektoru východní fronty. O život přišel 4. 10. 1944 nedaleko italského města Gorizia. Posmrtně byl ještě povýšen do hodnosti majora.

87. Patry Walter

Narodil se 15. dubna 1917 v Jihlavě jako syn drážního úředníka. Matka mu zemřela, když byl ještě velmi malý. Vyrostl u své tety. Ve 14 letech se přestěhoval do St. Pölten, kde se také vzdělával. Vedle práce elektrikáře byl nadšeným lehkým atletem a běžeckým lyžařem. S vypuknutím války byl povolán k Luftwaffe, pravděpodobně k pozemnímu personálu do školy pro osádky a personál bombardérů ve Fassbergu. Mezi lety 1940 - 41 prodělal pilotní výcvik (pro létání bez vidu a také průzkumný výcvik). Počátkem roku 1942 sloužil u 3. letky 22. skupiny dálkového průzkumu, operující v severním úseku východní fronty. Létal na Ju 88. Za své výkony při plnění úkolů dálkového průzkumu obdržel Železný kříž II. a I. třídy. Po přeškolení na letoun Ju 188 dosáhl krátce nato 100 operačních letů a byl povýšen do hodnosti rotného. V červnu 1943 obdržel Čestný pohár Luftwaffe. Německý kříž ve zlatě převzal 1. 8. 1943. Během letů vždy splnil zadané úkoly. Rovněž se mu vždy podařilo vrátit se na domovskou základnu s potřebnými informacemi, a to i navzdory nepřátelské letecké přesile. V červnu 1943 obdržel Zlatou sponu frontového pilota. V období 1944 - 45 absolvoval nespočet letů nad Baltským mořem. O život přišel na konci ledna 1945 během svého 265. operačního letu nad gdaňským zálivem v oblasti Královce. Rytířský kříž obdržel posmrtně 28. 2. 1945. Přesné okolnosti ohledně udělení RK nejsou zcela známy stejně tak jako okolnosti jeho smrti i jejího přesného data.

88. Petermann Viktor

Narodil se 26. května 1916 ve Vejprtech. Před svým vstupem k Luftwaffe v červenci 1939 pracoval jako zámečnický a textilní dělník. Prodělal výcvik stíhacího pilota a v roce 1941 působil jako letecký instruktor. Teprve v červnu 1942 byl poprvé na frontě. Jako rotný byl přidělen k 6. letce stíhací eskadry JG 52. Velmi rychle zde dosáhl řady úspěchů. Následně byl přeložen ke štábnímu roji. Zde absolvoval řadu bojových letů po boku es, jako byl Gordon Gollob, Herbert Ihlefeld a Dietrich Hrabak. Po 37 sestřelech obdržel Železný kříž I. třídy. V květnu 1943 velel roji 5. letky. Nedlouho poté nouzově přistál na území nepřítele a čtyři dny byl považován za nezvěstného, než se mu podařilo projít frontovou linií. Německý kříž ve zlatě obdržel za zásluhy 23. 7. 1943 již jako rotmistr. Dalším oceněním bylo udělení Čestného poháru Luftwaffe. Krátce nato byl na zvláštní návrh povýšen do hodnosti poručíka

a přeložen k 6. letce eskadry JG 52. Počátkem června 1943 opět vyskočil ze svého poškozeného letadla a následně přistál na nepřátelském území. Tři dny mu trvalo dostat se zpět do vlastních linií. Další smolnou událostí byl zásah jeho stroje nepřátelskou protiletdeckou střelbou (1. 10. 1943), který mu způsobil vážné zranění. Po amputaci paže a prstu na noze již nebyl schopen létat. V lazaretu obdržel jako ocenění za svých 60 vzdušných vítězství a další úspěchy při plnění bombardovacích úkolů (100 vozidel, 50 vyloďovacích člunů, 6 letadel na zemi) dne 29. 2. 1944 Rytířský kříž. Po svém zotavení pracoval na oddělení válečného výzkumu na vrchním velitelství Luftwaffe. Po nespočetných žádostech docílil svého opětovného přeložení na frontu. Zde vykonával štábní činnost u své staré stíhací eskadry JG 52. V lednu 1945 se svou houževnatostí propracoval k postu velitele 10. letky. I přes své těžké zranění opět létal a dosáhl v leteckých soubojích dalších 4 vítězství. Před koncem války prodělal přeškolení na Me 262, na kterém absolvoval poslední bojové lety a to navzdory svému handicapu. Po 550 bojových letech (podle některých zdrojů 376) a 64 dosažených vítězstvích obdržel povýšení na do hodnosti nadporučíka. V květnu 1945 byl nejprve internován v americkém zajetí, nicméně později byl společně s celou řadou dalších příslušníků německé armády předán sovětské vojenské moci. Ze zajetí byl však již po třech měsících pro celkovou tělesnou slabost propuštěn. Po válce se usadil ve východním Německu a pracoval ve strojírenském závodě. Zemřel 19. 5. 2001 ve Freibergu v Sasku.

89. Petzold Joachim

Narodil se 26. února 1913 v obci Lovečkovice v okrese Ústí nad Labem. V roce 1934 (spíše 1935) se přihlásil k Luftwaffe a prodělal výcvik pilota bombardéru. V roce 1936 dosáhl hodnosti poručíka. Na počátku války již jako nadporučík létal v rámci eskadry KG 157 (později přejmenované na KG 27 „Boelcke“) Bezprostředně po svém křtu ohněm nad polským územím (nad Varšavou a Lodží) utrpěl zranění. Jako uznání za své bojové výkony obdržel Železný kříž II. třídy. Západního tažení na jaře 1940 se nezúčastnil. Po náletech na Británii převzal v roce 1941 velení letky, se kterou dosáhl četných bojových úspěchů nad Ruskem. Za bojové lety u Charkova a nad Krymem, obzvláště pak za úder proti Sevastopolu a lety nad Černým mořem, obdržel Železný kříž I. třídy. V červnu 1942 byl vyznamenán Čestným pohárem Luftwaffe a Krymským štítem. Dne 21. 8. 1942 přibyl k jeho oceněním Německý kříž ve zlatě a také jedno italské vyznamenání. Již jako kapitán (od 1. 3. 1942) převzal velení I. skupiny eskadry KG 27 „Boelcke“. Se svou osádkou podnikal řadu útoků proti hospodářským cílům v sovětském týlu. Později pak proti pozicím sovětských vojsk v oblasti Kurska a na řece Mius. Dne 18. 5. 1943 byl za své osobní úspěchy čítající více jak 300

operačních letů a za úspěchy své skupiny vyznamenán Rytířským křížem a povýšen do hodnosti majora (od 1. 6. 1943). V roce 1944 prodělal štábní výcvik na válečné škole Luftwaffe. V roce 1945 působil v hodnosti majora generálního štábu na Vrchním velitelství Luftwaffe. Po válce byl krátce internován v americkém zajetí, ze kterého byl propuštěn již v červenci 1945. Po založení Bundesluftwaffe se opět vrátil do aktivní služby se stejnou hodností. V roce 1961 zastával hodnost plukovníka generálního štábu a také funkci vedoucího učitele na Akademii velení Bundeswehru. Později také působil ve štábech NATO. V letech 1964 - 66 vykonával funkci náčelníka štábu 6. letecké divize. Do důchodu odešel v roce 1971. Zemřel 23. 7. 1991 ve městě Salem u Bodamského jezera v Bádensku Würtensbersku.

90. Pietschmann August

Narodil se 22. května 1915 v obci Mikulášovice v okrese Děčín jako syn zemědělce. V mládí pracoval v řeznictví. V letech 1937-38 prodělal povinnou vojenskou službu u 253. dělostřeleckého oddílu československé armády. Následně byl povolán do německé armády a zařazen k 24. dělostřeleckému pluku 24. pěší divize. Za své úspěchy během polské kampaně byl povýšen do hodnosti desátníka. V roce 1940 se zúčastnil západního tažení. Bojoval o předmostí na řece Maase, následně pak u Charleroi a Verdunu, kde již zastával hodnost rotného a velel dělu. Během prvního roku bojů na východní frontě velel obsluze lehké polní houfnice model 18 (10,5 cm) v bitvách u Lembergu, Umaně, Kyjeva a na Stalinově linii. Za své zásluhy v průběhu těchto bitev obdržel v létě 1941 Železný kříž II. třídy a Útočný odznak. V roce 1942 byla 24. pěší divize nasazena především do bojů před Sevastopolem. Zde Pietschmann plnil úkoly jako předsunutý dělostřelecký pozorovatel. Během německého vylovení v Svernajském zálivu zastával funkci radiového velitele jednotek první útočné vlny. Za svou bojovou činnost obdržel Železný kříž I. třídy a Krymský štít. Po kapitulaci Krymu byla jeho 14. pěší divize odeslána na sever k Leningradu a Ladožskému jezeru, aby se zde připojila k obléhacím silám. V roce 1943 již jako rotmistr prodělal společně se svou baterií a dalšími jednotkami čtrnáctidenní obklíčení ve volchovských bažinách. Během tohoto boje byl třikrát zraněn. Po Leningradské misi velitel čety nadrotmistr Pietschmann (přesněji velitel zpravodajského oddílu) utvořil s celou 8. baterií zadní voj během ústupových bojů do Estonska. V červnu 1944 byla jeho divize zapojena do pozičních bojů u Dünaburgu v Litvě. Zde 6. 7. 1944 navzdory svému zranění, vedl obraný boj se čtyřmi děly proti překvapivému útoku mnoha tanků T34. Přes výhodné postavení svých děl, které byly kryty proláklinou, ztratil v nastalém boji tři kanony a mnoho členů obsluhy. Sám Pietschmann však s posledním dělem v boji pokračoval a zničil celkem čtyři tanky. Svým jednáním získal jeho

pluk drahocenný čas, aby stáhl přes nedaleký most veškeré své jednotky do bezpečí. Přes tento most ustoupil nakonec i sám Pietschmann i se zbytkem přeživších své baterie. Za tento čin byl 20. 10. 1944 vyznamenán Rytířským křížem. V roce 1945 se podílel na obranných bojích v Kuronsku. Na konci války zastával hodnost nadrotmistra a velel dělostřelecké baterii. Po válce byl internován v sovětském zajetí. Z něj byl propuštěn na konci roku 1948. Poté se vrátil k práci řezníka. Měl dvě děti. Předsedal vojenskému spolku. Zemřel 23. 4. 2004 ve městě Eggelstetten ve Švábsku.

91. Pietschmann Karl

Narodil se 20. srpna 1917 v obci Stružice v okrese Česká Lípa jako syn zemědělece. Vedle svého povolání obchodního zástupce se stal příslušníkem stranické polovojenské organizace SA. V říjnu 1938 se přihlásil do německé armády. Zde byl zařazen do stavu 10. roty 57. pěšího pluku 9. pěší divize, která chránila západní hranice Německa během tzv. podivné války (od podzimu 1939 do jara 1940). Dne 1. 4. 1940 byl ustanoven do hodnosti svobodníka. Během západního tažení bojoval mimo jiné u měst Bastogne, St. Quentin a Arras. Následně se podílel na obsazení Paříže. V říjnu 1940 se oženil (měl jednoho syna). Již jako desátník (od 1. 11. 1940) byl přeložen ke štábní rotě pluku. V létě 1941 tvořil jeho pluk úderný klín 6. armády pro chystanou operaci Barbarossa. Za své úspěchy v bojích na řece Bug v oblasti Žitomiru a Umaně obdržel v srpnu 1941 Železný kříž II. třídy. Již jako rotný (od 1. 1. 1942) bojoval u Kyjeva, Poltavy a Rostova nad Donem. Během bojů na Kavkaze velel skupině v přední linii. V březnu 1942 obdržel Želený kříž I. třídy. Po těžkém zranění, které utrpěl v říjnu 1942, následoval více jak roční pobyt v lazaretu. Poté byl Pietschmann zařazen k doplňovací rotě ve městě Siegen v Severním Porýní-Vestfálsku. Od listopadu 1943 se opět vrátil do sestavy štábní roty svého 57. pěšího pluku. Jako velitel (rotný od 1. 2. 1944) plukovní ženijní čety bojoval v obranných a ústupových bojích u Melitopolu, Nikopole, Umaně a na ukrajinské řece Inhulec. V průběhu tvrdých obranných bojů v oblasti města Kovel byl však 19. 3. 1944 zabit. Za svůj významný bojový čin, který prokázal během této bitvy, mu byl posmrtně udělen Rytířský kříž. Řád následně obdržela jeho ovdovělá žena.

92. Pollak Johan

Narodil se 7. června 1922 v obci Lindava v okrese Česká Lípa. Po svém povolání do armády byl v roce 1941 zařazen jako radista do stavu 434. granátnického pluku 131. pěší divize, která operovala na východní frontě. S ní se zúčastnil bojů u Juchnova, Demensku, Brjansku a Mogileva. V srpnu 1942 obdržel za statečnost v boji Železný kříž II. třídy. V březnu 1943

jej následoval Železný kříž I. třídy. Desátník a radista Pollak padl v boji ve štábu I. praporu dne 1. 4. 1944 během bojů u města Kovel. Za své mimořádné osobní zásluhy, které prokázal v průběhu tvrdých obranných bojů v tomto sektoru fronty, byl dne 4. 5. 1944 posmrtně oceněn udělením Rytířského kříže.

93. Potschka Hermann

Narodil se 9. listopadu 1911 v Dolních Dunajovicích v okrese Břeclav jako syn zemědělece. Absolvoval vzdělání učitele. V roce 1930 - 31 prodělal vojenskou službu v československé armádě jako dělostřelec. Po skončení prezenční služby obdržel hodnost poručíka v záloze. Od roku 1933 pak vyučoval na základní škole. V březnu 1940 se přihlásil k Waffen-SS. Jako SS-Untersturmführer v záloze byl zařazen k dělostřelecké výcvikové skupině. Od srpna 1941 velel baterii dělostřeleckého pluku divize SS „Wiking“ na východní frontě. Zde obdržel Válečný záslužný kříž II. třídy a Železný kříž II. a I. třídy. Během prvního roku války na východě byl jedenkrát zraněn. Dne 15. 8. 1941 obdržel povýšení do hodnosti SS-Obersturmführera v záloze. V následujícím roce se zúčastnil bojů na řece Mius a ofenzivy na Kavkaze. V roce 1943 již jako SS-Hauptsturmführer v záloze (od 9. 11. 1942) velel III. praporu 11. dělostřeleckého pluku divize SS „Nordland“. Divize se zapojila do bojů u Leningradu a v oblasti carského sídla *Oranienbaum*. Povýšení do hodnosti SS-Sturmbannführera v záloze obdržel 1. 11. 1943. V roce 1944 velel svému útvaru během obranných bojů u města Narva. Za zásluhy v těchto bojích obdržel 29. 3. 1944 Německý kříž ve zlatě. Na podzim 1944 se podílel na ústupových bojích do Kuronska. Praporu pod jeho velením se podařilo zadržet průlom u města Preeklun, dokud nebyly vytvořeny nové pevné obranné linie. Za tento čin obdržel 26. 12. 1944 Rytířský kříž. V roce 1945 byl společně se svým útvarem přesunut k obraně Berlína. Zde během dubna 1945 utrpěl zranění, jehož následkům později v jednom místním lazaretu podlehl. Úřední datum jeho úmrtí je 1. května 1945.

94. Prchal Johan

Narodil se 23. ledna 1912 v obci Dolní Dunajovice v okrese Břeclav jako syn vinaře. Sám navštěvoval lidovou školu a později se živil jako pomocný zemědělec. Nejsou k dispozici informace o jeho službě v československé armádě. Koncem roku 1940 byl povolán do německé armády. Zde byl zařazen jako voják k 7. rotě 488. pěšímu pluku 137. pěší divize. Od počátku operace Barbarossa byla jeho divize nasazena ve střední části východní fronty. Významně se podílel na bojích u Bjalistoku, Minsku, a Moskvy. V roce 1942 již v hodnosti desátníka velel skupině během obranných bojů u Juchnova, za které obdržel Železný kříž II.

a I. třídy a také Útočný odznak pěchoty. V roce 1943 byl jeho pluk nasazen do zákopových a opotřebovacích bitev u měst Spass, Demensk a Orel. Po vysokých ztrátách vlivem bojů v oblasti Gomelu, v okamžiku kdy bylo nařízeno provést odpoutání od nepřítele, obdržel rotný Prchal společně s několika muži úkol, zajistit zadní voj své roty. Během obranného boje zničil za použití vhodné taktiky jednu sovětskou pěší četou, která se pokoušela o obchvatný manévr. V nastalém zmatku v průběhu ústupových bojů byl Prchal 17. 10. 1943 v prostoru Gomelu prohlášen za pohřešovaného. Za svou příkladnou bojovou činnost byl v nepřítomnosti dne 12. 11. 1943 vyznamenán Rytířským křížem. V listopadu 1943 zbývaly z původní divize již jen dva pěší pluky. Na základě rozkazu skupiny armád střed byla 137. pěší divize ještě téhož měsíce rozpuštěna a její zbytky přerozděleny v rámci jiných útvarů.

95. Preussler Wilhem

Narodil se 3. prosince 1919 v Josefově Dole u Jablonce nad Nisou. Po zahájení války byl povolán do německé armády. Západního tažení na jaře 1940 se zúčastnil jako voják 12. pěšího pluku 31. pěší divize. Za zásluhy během bojů na řekách Sommě a Loire obdržel v srpnu 1940 Železný kříž II. třídy a povýšení do hodnosti rotného. V roce 1941 byl jeho pluk nasazen do zahajovacích bojových operací proti Sovětskému svazu. Zúčastnil bojů u Bialystoku, Smolensku, Minsku a Tuly. Železný kříž I. třídy obdržel až v květnu 1943 během obranných bojů u města Orel. Mezitím byl povýšen do hodnosti rotmistra a pověřen velením čety u 12. roty. V říjnu 1943 obdržel jako uznání svých zásluh Čestný list armády. Preussler padl 9. 4. 1944 během obranného boje u města Chavusy nedaleko běloruského města Mohylev. Svým bojovým nasazením v obraně německých pozic zde zabránil průlomu nepřítele. Za své zásluhy v těchto bojích byl 9. 6. 1944 posmrtně vyznamenán Rytířským křížem.

96. Prochaska Ernst

Narodil se 7. září 1917 v Ostravě jako syn úředníka. O jeho službě do roku 1942 není nic známo. Jediná informace ohledně jeho působení v úvodu sovětského tažení se týká jeho zařazení jako poručíka v záloze k zvláštním jednotkám pluku Brandenburg, náležící pod německou tajnou službu Abwehr. V té době se podílel na tajných operacích na východní frontě a v zázemí posupujících vojsk. O rok později byl jako velitel 8. roty pluku nasazen v úseku 13. tankové divize v severní části Kavkazské fronty. Zde se svými muži provedl přepad a následné obsazení důležitého mostu v oblasti města Majkop na Kavkaze. K útoku použili Prochaskovy muži ukořistěný nákladní vůz a uniformy sovětské armády. Nenápadně se jim podařilo obsadit oba konce mostu najednou, ještě před tím, než sovětská posádka

odpálila výbušniny, umístěné na mostní konstrukci. Ještě než dorazil předvoj 13. tankové divize, provedly sovětské jednotky protiútok. Rychlý německý postup k mostu však znemožňovala hradba opuštěných sovětských nákladních vozidel, blokujících přístupovou cestu. Poručík Prochaska se pokusil přejít most pod nepřátelskou palbou, aby mohl s částí svých mužů odstranit vozidla z cesty a umožnit postupujícímu předvoji 13. tankové divize odrazit sovětský protiútok. Během svého pokusu o uvolnění přístupové cesty byl však nepřátelskou palbou zabit. Přesto však jednotky 13. tankové divize most nakonec obsadily. Obsazení mostu mělo rozhodující význam pro další postup jednotek jižním směrem. Za úspěšné přepravení a následné obsazení mostu obdržel poručík Prochaska posmrtně dne 16. 9. 1942 Rytířský kříž. Rovněž byl jmenován ve zprávě německé branné moci. Jeho hrob se nachází na kopci nad „jeho“ mostem.

97. Raus Erhard

Narodil se 8. ledna 1889 ve městě Olbramovice v okrese Znojmo v rodině obchodníka. V roce 1912 sloužil jako poručík u 1. pěšího pluku c. a k. armády. Na konci první světové války zastával hodnost kapitána. V roce 1919 sloužil v řadách výdeňské lidové armády (Die Wiener Volkswehr) následně byl zařazen do stavu 1. rakouské spolkové armády. V roce 1927 byl povýšen do hodnosti majora. Do německé armády byl přejat již v hodnosti plukovníka. V roce 1939 velel oblastnímu sboru ve Vídni. Během západního tažení v červnu 1940 velel 4. pěšímu pluku 6. tankové divize. V roce 1941 během operace Barbarossa velel 6. mechanizované brigádě. Za své úspěchy, prokázané v průběhu velení brigády v severním úseku východní fronty obdržel 11. 10. 1941 Rytířský kříž. Jako generálmajor (od 1. 9. 1941) velel 6. tankové divizi v průběhu zimních bojů před Moskvou a následně pak v obklíčení před Vjazmou. Na konci roku 1942 se podílel na vyprošťovacím pokusu německých sil ze stalingradského kotle. Povýšení do hodnosti generálporučíka obdržel 1. 1. 1943. Krátce na to 14. 2. 1943 byl vyznamenán Německým křížem ve zlatě. Na přelomu zimy a jara 1943 velel své divizi v obraných bitvách u měst Stalino a Charkov. V létě 1943 během letní ofenzívy v jižní části východní fronty (operace *Citadela*), velel již jako generál tankových vojsk (od 1. 5. 1943) XI. Armádnímu sboru. Později vedl se svými jednotkami protiofenzívu u Charkova. Za své nespočetné zásluhy ve velení svých jednotek, obdržel dne 22. 8. 1943 jako 280. voják německé branné moci Dubové ratolesti k Rytířskému kříži. V listopadu 1943 převzal velení 4. tankové armády v jižním sektoru východní fronty. Armáda pod jeho velením se neúspěšně pokoušela bránit města Kyjev a Žytomyr. Úspěch naopak zaznamenala během podpory obklíčených německých vojsk u ukrajinského města Kamenec Podolský. Po smrti generála

Hubeho se ujal generálplukovník Raus velení 2. tankové armády. Krátce nato byl však Hitlerem nepříznivě zhodnocen a následně z funkce velitele 2. tankové armády odvolán. Do konce války již setrval ve velitelských zálohách. Z amerického zajetí byl propuštěn v roce 1947. V roce 1955 se stal prvním ministrem obrany Spolkové republiky Rakousko. Zemřel 3. 4. 1956 v lázních Bad Gastein u Salzburgu na plicní chorobu.

98. Reder Walter

Narodil se 4. února 1915 ve městě Jeseník jako syn továrníka. V roce 1934 vstoupil do řad dispozičních jednotek SS (SS-VT – pozdějších Waffen-SS). V roce 1936 byl povýšen do hodnosti SS-Untersturmführera. Během západního tažení velel povýšený SS-Obersturmführer 3. rotě 1. pluku 3. divize SS „Totenkopf“. Za své zásluhy zde obdržel dne 31. 5. 1940 Železný kříž II. třídy. Již v úvodu operace Barbarossa obdržel jako ordonanční důstojník a velitel 11. roty také Železný kříž I. třídy (28. 7. 1941) jako uznání za své velení a bojovou činnost v severním sektoru východní fronty. V roce 1942 již v hodnosti SS-Hauptsturmführera velel německým jednotkám divize SS „Totenkopf“ v kotli u Děmjanska. Za své zásluhy zde následně obdržel 17. 10. 1942 Německý kříž ve zlatě. V průběhu těchto bojů byl rovněž třikrát zraněn. Za několikaměsíční nepřetržité bojové nasazení obdržel Sponu za boj zblízka. Počátkem roku 1943 se zúčastnil bojů o město Charkov. Během nich velel I. praporu nově zformovaného 1. pluku pancéřových granátníků SS divize SS „Totenkopf“. Z důvodu těžkého zranění podstoupil amputaci levého předloktí. Za své bojové zásluhy obdržel ještě v lazaretu 3. 4. 1943 Rytířský kříž. Po svém propuštění z léčení v prosinci 1943 se navzdory svému handicapu opět přihlásil do aktivní služby. Jako čerstvě povýšený SS-Sturmbannführer (30. 1. 1944) převzal velení průzkumného oddílu 16. divize pancéřových granátníků SS „Reichsführer SS“ na italské frontě. Po určitou dobu velel jednomu pluku pancéřových granátníků této divize. Pluk pod jeho velením se vedle boje s americkými silami podílel také na akcích proti italským partyzánům. Od března 1945 velel 36. pluku pancéřových granátníků SS v Maďarsku. V březnu téhož roku byl opět těžce zraněn. V roce 1948 byl vyňat z americké internace a předán do italské vazby. Následně byl postaven před vojenský soud s obviněním, že podle určitých zpráv vydal rozkaz k exekuci italských civilistů, vydávaných Němci za partyzány. Soud mu uložil trest doživotního žaláře ve věznici v italském Marzabottu. Obvinění stejně tak i verdikt soudu jsou dodnes velmi diskutovaným tématem. Spory se vedou především ohledně relevance celého procesu a validity důkazů italské strany. Reder nakonec zůstal jediným obviněným německým důstojníkem, který zůstal ve vězení i po roce 1956. Ve vězení setrval až do roku 1985. Jeho

návrat do Rakouska byl poznamenán tzv. *Handsschlag Affäre* známou také jako „*aféra Reder*“. Jednalo o akt podání ruky během uvítací ceremonie po jeho příjezdu do Rakouska s tehdy úřadujícím ministrem obrany Spolkové republiky Rakousko Friedhelmem Frischenschlagerem. Celá tato událost byla následně mediálně prezentována jako jakési oživení národně socialistického odkazu země a zvedla vlnu společenských diskuzí, v jejichž důsledku se Reder stáhl z veřejného dění. Zemřel 26. 4. 1991 v hornorakouském Gmundenu.

99. Richter Franz

Narodil se 1. října 1922 v obci Petrovice u Jablonné v Podještědí v okrese Liberec jako syn holiče. Vyučil se soustružníkem. V červenci 1941 byl povolán k 114. výcvikovému mechanizovanému praporu. První bojové nasazení prodělal v září 1942 v sestavě 1. roty 114. pluku pancéřových granátníků 6. tankové divize před Stalingradem. Po několika týdnech bojů u města Millerovo a za následné boje na řece Mius obdržel Železný kříž II. třídy. V létě 1943 bojoval jako kulometčík v tankové bitvě u Kurska. Následovala zimní bitva u Krivogradu, za kterou obdržel Železný kříž I. třídy, Sponu za boj zblízka ve stříbře a Odznak za zranění. V listopadu 1943 se za pomoci radiového spojení na frontě oženil. V březnu 1944 svedl jako kulometčík několikahodinový boj, hustě vedenou palbou se mu podařilo zadržet celý nepřátelský prapor. Obranu vedl za pomoci kulometu, samopalu, ručních granátů a nakonec také bojem muže proti muži. Za zásluhy byl 14. 5. 1944 oceněn udělením Rytířského kříže a povýšením do hodnosti desátníka. Po více jak 50 dnech v přímém boji obdržel 14. 5. 1944 Sponu za boj zblízka ve zlatě. V létě 1944 byl přeložen k pluku ochrany vůdce (*Führer-Begleit-Regiment*). Později působil jako pomocný instruktor na pěchotní škole. Zde podle zvláštního ustanovení pro držitele Spony za boj zblízka ve zlatě obdržel dne 14. 11. 1944 také Německý kříž ve zlatě. Po válce žil Richter do roku 1968 v západním Německu. Následně se odstěhoval do Austrálie, kde veškeré stopy o něm končí. Veškeré snahy historiků a veřejnosti jej vypátrat byly neúspěšné. Jedním z důvodů je, že Austrálie nemá ohlašovací povinnost pro své obyvatele.

100. Richter Walther

Narodil se 30. května 1919 v obci Radouň v okrese Litoměřice. Svou vojenskou kariéru nasměroval k Luftwaffe. Prodělal výcvik palubního mechanika a střelce bombardéru. Na konci výcviku byl přidělen k bombardovací eskadře KG 53 "Legion Condor". Zde se stal členem osádky bombardéru pozdějšího držitele RK. Otto Engela, kterého provázal na jeho více jak 500 operačních letech. Na jaře 1940 se zúčastnil úderů proti Maginotově linii a Dunkerque. Následně se zapojil do bitvy o Británii. Během operace Barbarossa v roce 1941

operoval ve střední části fronty. Podnikal také noční nálety na Moskvu. V roce 1942 zásoboval obklíčené německé vojáky v oblasti Cholmu a Děmjansku. Koncem roku pak létal se zásobami do stalingradského kotle. V létě 1943 operoval v oblasti Kursku a Orla ve střední části východní fronty. V roce 1944 zásoboval obklíčenou 1. tankovou armádu generála Hubeho v rámci *operace Poltava*. V létě téhož roku létal nad oblastí Normandie. Za svou činnost palubního mechanika a střelce byl oceněn Železnými kříži II. a I. třídy, dále pak Čestným pohárem Luftwaffe (duben 1944), následně pak udělením Spony frontového pilota ve zlatě a Německého kříže ve zlatě (27. 10. 1942). Svého velitele letadla následoval od 3. letky k 5. letce. Jako člen posádky bombardéru He 111H-22 se podílel na odpalech raketových střel V1 za letu, směřovaných na Londýn. Rovněž se zúčastnil šesti různých „sebevražedných hloubkových letů“ nad oblastmi Severního moře. Za své zásluhy obdrželi Richter a jeho velitel Engel 28. 2. 1945 Rytířské kříže. Ve stejný den obdrželi Rytířské kříže také další čtyři příslušníci eskadry KG 53. Od března 1945 nejsou o jeho činnosti známy žádné oficiální informace. Rovněž není známo, zda Walther Richter válku přežil či nikoliv. Jeho velitel, poručík v záloze Otto Engel zemřel v roce 2005 a tak není možné ani od něj získat žádné bližší informace.

101. Riedel Franz

Narodil se 2. prosince 1921 v českém Těšíně v okrese Karviná jako syn klempířského mistra. V říjnu 1939 vstoupil do řad dispozičních jednotek SS (SS-VT). Západního tažení na jaře 1940 se zúčastnil jako voják protitankové roty pluku SS „Deutschland“, se kterým se podílel na bojích ve Flandrech a v oblasti Dunkerque. Během balkánského tažení na jaře 1941 velel samohybnému dělu 3. roty. Již po pár týdnech východního tažení v létě 1941 obdržel Železný kříž II. třídy (29. 7. 1941). Následně bojoval u Smolenska, Gomelu a před Moskvou, kde byl poprvé zraněn. V lednu 1942 velel dělu 2. čety, protitankového oddílu 6. horské divize SS „Nord“ na finské frontě. Dne 20. 4. 1942 byl povýšen do hodnosti SS-Unterscharführera. Z důvodů osobních předpokladů a prokázání vysokých bojových kvalit, byl v polovině roku 1942 odeslán k absolvování důstojnického výcviku, kde zůstal až do prosince. Po dokončení výcviku získal hodnost SS-Untersturmführera a převzal velení roty jednoho protitankového doplňovacího oddílu SS v Holandsku. V březnu 1943 velel četě u 21. pluku pancéřových granátníků nově zformované 10. tankové divize SS „Frundsberg“. V dubnu 1944 po svém bojovém nasazení na Ukrajině získal 20. 4. 1944 Želený kříž I. třídy. V létě téhož roku byl spolu se svou divizí odeslán k obraně Normandie na severu Francie. Zde velel již jako SS-Obersturmführer (od 1. 6. 1944) 7. četě, roty útočných děl 10. tankového pluku,

10. tankové divize SS „Frunsbereg“. Během tvrdých obranných bojů dosáhl celé řady vítězství nad nepřátelskými tanky. Jako ocenění za zásluhy obdržel 19. 8. 1944 Německý kříž ve zlatě. Později získal také Tankový bojový odznak ve stříbře za 25 bojů. Na sklonku léta 1944 se významně podílel na organizaci a provedení průlomu „falaiské kapsy“. Koncem roku 1944 se zapojil do obranných bojů v oblasti Cách. Počátkem roku 1945 byl nasazen na berlínské frontě. V únoru provedl úspěšný protiúder nedaleko města Sallentin v Pomořansku, kde jeho jednotka sváděla boje o předmostí u obce Blumberg. Navzdory svému zranění zůstal se svými jednotkami. Za své velení v oblasti obdržel dne 28. 3. 1945 Rytířský kříž. Po válce pracoval jako učitel a zemřel 17. 5. 2001 ve městě Straubing v Dolním Bavorsku.

102. Riedel Walter

Narodil se 6. dubna 1919 ve Starém Harcově u Liberce. Polského a západního tažení (1939 - 40) se zúčastnil jako voják 40. pěšího pluku 27. pěší divize. V červnu 1940 obdržel Železný kříž II. třídy. S reorganizovaným 40. mechanizovaným plukem 17. tankové divize se zapojil do operace Barbarossa. Divize byla nasazena ve středním úseku východní fronty. Za své úspěchy a zásluhy obdržel Rieder v červenci 1941 Železný kříž I. třídy. Na podzim téhož roku byl přeložen k 108. pluku pancéřových granátníků 14. tankové divize, která byla v roce 1942 součástí německých sil, vržených do druhé letní ofenzívy. V době kdy byla jeho divize na přelomu roku 1942 - 43 rozdracena v kotli u Stalingradu, prodělával Riedel důstojnický kurz na válečné škole. Po svém povýšení do hodnosti poručíka v záloze (od 1. 10. 1942) byl přidělen k 19. tankové divizi. Zpočátku velel četě, nicméně velmi brzy převzal velení 3. roty 73. pluku pancéřových granátníků, se kterou se zapojil do bojů na středním toku řeky Doněc. Za příkladné velení v několikadenním boji se sovětskými tanky, svedeném bez podpory těžkých zbraní obdržel dne 14. 4. 1943 Rytířský kříž. Za své další zásluhy ve velení v průběhu operace *Citadela* byl následně nadporučík v záloze Riedel pověřen funkcí ordonančního důstojníka ve štábu pluku. Toto pověření jej však nakonec stálo život, když byl během obranných bojů u Kyjeva nedaleko ohybu Dněpru 24. 9. 1943 zabit.

103. Rihs Otto

Narodil se 12. srpna 1921 v Mariánských Lázních jako syn krejčího. Později pracoval jako otcův tovaryš. Po službě v řadách RAD (Říšská pracovní služba) narukoval v říjnu 1940 do německé armády. Výcvik prodělal jako protitankový dělostřelec. V roce 1941 byl zařazen do stavu 55. pěšího pluku 17. pěší divize v belgické Garnizoně. V červnu 1941 byl odeslán na východní frontu. Zpočátku byl zařazen jako nabíječ, později převzal post střelce protitankového děla u 14. roty. V srpnu 1941 utrpěl zranění, způsobené střepinou granátu.

V září 1941 obdržel za své zásluhy Želený kříž II. třídy. Během zimních bojů mezi lety 1941 - 42 utrpěl v důsledku silných mrazů omrzliny. Po povýšení do hodnosti desátníka (od 1. 5. 1942) převzal velení protitankového děla u pluku, který po svém doplnění v roce 1943 zůstal na východní frontě. V té době během útoku jedné sovětské tankové brigády na postavení roty protitankových děl propukl hodinu trvající urputný boj, který byl veden na vzdálenosti od 300 až do 20 metrů. V jeho průběhu Riehs vyřadil 11 nepřátelských strojů. Ostatní děla zlikvidovala dalších 26 nepřátelských tanků. Navzdory nepřátelskému tlaku, který se změnil na boj muže proti muži, rota protitankových děl své postavení uhájila. Za své příkladné velení v tomto boji obdržel Riehs nejprve Železný kříž I. třídy a následně 11. 10. 1943 také Rytířský kříž. Rovněž byl uveden v hlášení německé branné moci. Na přelomu let 1943 - 44 stále velel svému protitankovému dělu na frontě. Dne 1. 12. 1944 byl povýšen do hodnosti rotmistra. Mezitím byl dále vyznamenán Odznakem za zničení tanku, Sponou za boj zblízka ve stříbře a Odznakem za zranění ve zlatě. V lednu 1945 se zotavoval ze svého zranění v Poznani. Zde jej zastihl sovětský posun východní fronty. Když se město stalo frontovou oblastí, převzal velení čtyř těžkých protitankových děl ráže 8,8 cm. V nastalém boji byl však těžce zraněn (oko a hlava). Upadl do zajetí, ve kterém zůstal až do roku 1949. Po svém propuštění se živil nejdříve jako řidič nákladního auta, později pak jako taxikář. Díky svým vazbám na pravicové skupiny se i v pozdním věku opět zviditelnil. Ve svých 85 letech se v roce 2006 rozhodl kandidovat za NPD v Hesensku.

104. Romm Oskar

Narodil se 18. prosince 1919 v obci Hejnice v okrese Liberec. Bezprostředně před začátkem války přerušil své inženýrské studium a dobrovolně vstoupil do řad Luftwaffe. Mezi lety 1941 - 42 působil jako letecký instruktor stíhacích pilotů. První bojový let prodělal 29. 9. 1942 jako rotný 1. letky stíhací eskadry JG 51 „Mölders“ na východní frontě. Během něj však musel nouzově přistát, což se neobešlo bez zranění. Jeho druhý bojový let byl téměř na vlas identický s tím prvním. Své první vítězství zaznamenal v zimě 1942. Po té již velmi záhy následovalo udělení Železných křížů II. a I. třídy. V létě 1943 dosáhl 20. vítězství. Po dosažení 70. sestřelu, byl rotmistr Romm zařazen jako instruktor k doplňovací skupině východ. Mezitím obdržel 17. 10. 1943 Německý kříž ve zlatě. V lednu 1944 se opět vrátil k 1. letce JG 51 „Mölders“. Svůj největší osobní úspěch zaznamenal 5. 2. 1944, kdy dosáhl šesti sestřelů během jediného letu. Dne 29. 2. 1944 byl povýšen do hodnosti nadrotmistra. Po dovršení 76 vzdušných vítězství, byl vyznamenán Rytířským křížem a povýšen do hodnosti poručíka v záloze. V létě 1944 byl spolu s částí štábní letky IV. skupiny stíhací

eskadry JG 3 „Udet“ nasazen na západní frontě. Zde byl pak 7. 7. 1944 ustaven do funkce velitele 15. letky. Často létal proti čtyřmotorovým bombardérům. Do 28. 9. 1944 dosáhl osmi sestřelů „létajících pevností“ (během jednoho letu se mu podařilo sestřelit postupně tři B-24). V zimě 1944 velel 4. letce stíhací eskadry JG 3 „Udet“. Později se vrátil do čela své staré 15. letky. Podnikl 54 útoků proti pozemním cílům na východní frontě. V únoru 1945 se vrátil na západní frontu jako velitel IV. skupiny JG 3 „Udet“ v hodnosti kapitána. Po dovršení 92 vzdušných vítězství (z toho 82 na východě) a zničení 34 vozidel, byl navržen na udělení Dubových ratolestí a povýšení do hodnosti majora. Oba návrhy však vzhledem k chaosu posledních válečných týdnů, které vyvrcholily květnovou kapitulací, zůstaly nevyřízeny. Během svého 283. bojového letu 24. 4. 1945 byl v boji se sovětskými svazy těžce zraněn a donucen nouzově přistát. Po válce pracoval jako inženýr a civilní zaměstnanec Bundeswehru. „Ossi“ Romm zemřel 1. 5. 1993 v Koblenzi, v Porýní-Falci. Po jeho smrti se v průběhu smutečního aktu vloupali do bytu jeho ženy zloději, kteří zde odcizili všechny jeho řády a vyznamenání.

105. Rott Walter

Narodil se 1. března 1915 ve Vrchlabí v Krkonoších. O tomto držiteli Rytířského kříže není mnoho informací známo. Během svého studia oboru zubního lékaře byl v roce 1940 povolán do německé armády. V roce 1941 byl nasazen na východní frontě. Během války prodělal důstojnický výcvik. Jako poručík v záloze zpočátku velel četě, později rotě u 290. granátnického pluku 98. pěší divize. V září 1942 byl vyznamenán Železným křížem II. třídy. O tři měsíce později obdržel Želený kříž I. třídy. Později již jako nadporučík bojoval v čele 2. roty na krymském poloostrově. Za svou činnost zde obdržel 29. 2. 1944 Německý kříž ve zlatě. Následně byl přeložen na italskou frontu. Po svém odchodu z Itálie velel 5. rotě 1122. granátnického pluku 558. divize lidových granátníků, se kterou bojoval ve východním Prusku. Poslední boje svedl v kotli u města Heiligenbeil a v přístavu města Pillau (dnešní Baltijsk). Právě zde za své velitelské schopnosti, prokázané při obraně kotle obdržel 11. 3. 1945 Rytířský kříž. Po válce dostudoval svůj obor a pracoval jako zubní lékař. Zemřel 11. 8. 1998 ve městě Mauth v Bavorsku.

106. Sauer Hermann

Narodil se 22. ledna 1893 v Lomnici na Moravě. Po absolvování učitelského studia, vstoupil v roce 1913 do řad 21. pluku rakouského ladswehru. Na počátku první světové války byl v hodnosti důstojnického čekatele v záloze. V roce 1915 již zastával hodnost poručíka v záloze a velitele čety na balkánské frontě. O rok později byl povýšen do hodnosti

nadporučíka v záloze. V této době zastával post velitele kulometné čety. Po vláce se stal jedním z důstojníků rakouské lidové armády. V roce 1920 byl zařazen do stavu 3. pluku 1. rakouské spolkové armády. V roce 1926 již jako kapitán velel úderné pěší četě. V roce 1932 již v hodnosti majora zastával funkci velitele kulometné roty 3. pěšího pluku. Dva roky nato pracoval jako instruktor na vojenské škole Milak ve Vídeňském Novém Městě. V úvodní části druhé světové války se zúčastnil západního tažení na jaře 1940, v jehož průběhu velel II. praporu, 38. pěšího pluku. Za své zásluhy během bojů na řece Máze, a řece Šeldě obdržel Železné kříže II. a I. třídy. Ještě v roce 1940 již jako podplukovník přešel k 527. pěšímu pluku, nově vybudované 298. pěší divize. Ta byla od 22. 7. 1941 vržena do bojů na východní frontě. Po úspěšných bojích u Kyjeva, dále na řece Doněc a před ukrajinským městem Izum byl Sauer 1. 4. 1942 povýšen do hodnosti plukovníka a pověřen velením celého pluku. Německý kříž ve zlatě obdržel 26. 9. 1942. Za své pokračující úspěchy byl dále vyznamenán Pěchotním útočným odznakem a také Velitelským křížem Řádu rumunské koruny. Po stažení značně zdecimované divize z fronty počátkem roku 1943, zastával pravděpodobně funkci velitele výcvikových a doplňovacích jednotek. V roce 1944 velel transportům vojenského obvodu Mnichov. V únoru 1945 se stal velitelem chvatně zformovaného (podle něj pojmenovaného) tzv. pevnostního pluku v obklíčené Vratislavi (Brestlau). Čtyři prapory pod jeho velením velmi dobře odolávaly během několikaměsíčních pouličních i podomních bojů na obranné linii Weide-Luisenthal-Odermündung. Zbraně složili teprve 6. května 1945. Jako ocenění jeho velitelských schopností během těchto úporných bojů, obdržel Sauer 30. 4. 1945 Rytířský kříž. Po válce musel strávit mnoho let v sovětském zajetí. Zemřel 17. 8. 1979 ve Vídni.

107. Schäfer Oskar

Narodil se 16. ledna 1921 v obci Mikulášovice v okrese Děčín jako syn galvanizéra. V roce 1938 vstoupil do řad dispozičních jednotek SS (SS-VT pozdějších označovaných Waffen-SS). Mezi lety 1939 - 41 prodělal s 12. rotou pluku SS „Deutschland“ boje v Polsku, Francii a v Sovětském svazu. Jeho poslední dosažená hodnost u pluku byla SS-Unterscharführer, kterou obdržel 1. 10. 1941. Po zotavení z těžkého zranění v létě 1942, se přihlásil k tankovému vojsku. Dlouhou dobu byl však v zázemí, kde prodělal výcvik v rámci nově formovaných útvarů SS. V lednu 1943 byl zařazen do výcvikové skupiny, vybavené novými tanky typu *Tiger*. Dne 1. 7. 1943 byl povýšen do hodnosti SS-Oberscharführera. Poté následoval důstojnický výcvik, na jehož konci 1. 9. 1943 obdržel hodnost SS-Untersturmführera. Když se koncem roku 1943 začaly formovat samostatné útvary

těžkých tanků SS, byl zařazen do stavu 503. oddílu těžkých tanků SS (původně označovaného 103.) Na konci roku 1944 prodělal své první bojové nasazení s touto jednotkou. Vedle mnoha vítězství v bojích s nepřátelskými tanky byl i on sám opakovaně zraněn a jeho vlastní tank byl zničen (obdržel Železné kříže II. a I. třídy, Odznak za zranění v boji ve stříbře). Počátkem roku 1945 velel nejnovějšímu německému těžkému tanku *Königstiger*, se kterým zničil několik nepřátelských tanků a protitankových děl v oblasti Arnswalde a Stargard v Pomořansku. V tomto boji byl jeho stroj zničen a on sám opět zraněn. Podařilo se mu však z obklíčeného pomořanského přístavního města Kolberg uniknout. Další nasazení prodělal na oderské frontě a poté se jako příslušník obrany německého hlavního města zapojil do bitvy o Berlín. V obklíčeném v hlavním městě říše velel 3. rotě 503. oddílu těžkých tanků SS. Zde svedl mnoho bojů a zaznamenal řadu vítězství nad nepřátelskými tanky. Především v oblasti berlínské zoo, dále pak v prostoru Kurfürsterdamm a Hohenzollerdamm. Za své úspěchy byl společně s velitelem 503. oddílu SS, SS-Sturmabteilungsführerem Herzigem a dalším tankistou oddílu SS-Hauptschüfführerem Karlem Körnerem 29. 4. 1945 vyznamenán Rytířským křížem, který si všichni tři převzali v prostorách vůdcova bunkru pod novým říšským kancléřstvím. Nedlouho po té 2. 5. 1945 byl jeho tank zasažen a on sám v důsledku požáru stroje opět těžce zraněn. Utrpěl četné popáleniny v obličeji, na horní části těla a horních končetinách. Měsíce byl držen v umělém spánku. Důvodem bylo podstoupení mnoha chirurgických operací, které vyžadoval léčebný proces. Teprve v roce 1947 opustil sovětský zajatecký lazaret. Po válce pracoval jako úředník a stal se otcem třech dětí. Zemřel v 22. 11. 2011 v Berlíně.

108. Schmied Josef

Narodil se 16. března 1913 v obci Mračice v okrese Hořovský Týn jako syn zedníka, který padl v první světové válce. Sám si zvolil stejné povolání jako jeho otec. V letech 1933 - 34 prodělal prezenční službu u 3. ženijního pluku československé armády. Poté byl převeden do záloh. V roce 1939 by povolán do německé armády. Zda byl v úvodních válečných letech nasazen na frontě nebo v týlu, není známo. První doložená bojová nasazení pocházejí z roku 1943. V té době byl zařazen u 198. ženijního praporu 98. pěší divize na linii Demensk, následně Brjansk. Později bojoval na předmostí na Kubáni. V březnu 1943 obdržel Železný kříž II. třídy. V listopadu 1943 obdržel také Železný kříž I. třídy. Za dva zničené tanky byl následně vyznamenán Útočným odznakem. Již jako rotný vedl boj proti útočícím sovětským jednotkám v oblasti města Kerč na Krymu. Sám jen s dvěma bojovými skupinami podnikl protiúder, při kterém byl však těžce zraněn. Svým protiútokem však zmařil sovětské snahy o průlom v této oblasti. Za příkladné velení a vlastní bojové činnosti, obdržel 26. 1. 1944

Rytířský kříž a spolu s ním také povýšení do hodnosti rotmistra. V důsledku svého zranění však musel podstoupit amputaci dolní končetiny. Z tohoto důvodu byl z armády pro tělesnou nezpůsobilost propuštěn. Pár měsíců na to byl jeho prapor v pokračujících bojích na krymském poloostrově zcela rozdrčen. Schmied zemřel 12. 12. 1972 v Lázních Abbach v Horním Bavorsku.

109. Schmitzer Franz

Narodil se 9. září 1920 v Lomu u Mostu jako syn vrtače. Sám se vyučil řezníkem. V lednu 1939 byl povolán do německé armády. V roce 1941 sloužil jako dělostřelec na východní frontě. Své kvality prokázal během obranných bojů v jižní části východní fronty, kde byl nasazen v rámci 4. baterie 6. dělostřeleckého pluku 6. pěší divize. Opakovaně se osvědčil také jako radista předsunutého dělostřeleckého pozorovatele v bojích u Rževa. V srpnu 1942 obdržel za své zásluhy Želene kříže II. a I. třídy. Později již jako desátník plnil po boku svého velitele baterie úkoly dělostřeleckého pozorovatele. Díky dobré radiové komunikaci se podařilo eliminovat dva sovětské útoky. Během třetího útoku, byl jeho velitel zasažen a těžce raněn a tak Schmitzer převzal koordinaci radiových zpráv. Pro eliminaci sovětského útoku řídil palbu celého 6. pluku a to s minimálními odchylkami. Přesto že nepřítel téměř dosáhl jeho pozice předsunutého pozorovatele, Schmitzer se rozhodl ji neopustit. Namísto ústupu si vyžádal krytí kulometným družstvem. Za svou rozhodnou obranu a iniciativu byl 26. 9. 1942 oceněn udělením Rytířského kříže. Rovněž obdržel povýšení do hodnosti rotného. Období mezi lety 1943 - 45 strávil pravděpodobně stále na frontě. Je pravděpodobné, že válku přežil, ačkoliv veškeré stopy o jeho dalším osudu nejsou známy. Po válce údajně následoval svou sestru, která odešla do USA. V knize *Die Ritterkreuzträger* od Veita Scherzera je uveden datum jeho smrti 13. 8. 2000. Ovšem jakékoliv další podrobnosti jako např. místo bydliště a smrti v knize uvedeny nejsou.

110. Schnabl Ernst

Narodil se 1. února 1911 v obci Nejdek v okrese Karlovy Vary jako syn truhláře. Po vyučení sazečem a novinářem nastoupil v lednu 1940 do německé armády. V roce 1941 byl nasazen v jižní části východní fronty jako voják 204. pěšího pluku 97. pěší divize. Za zásluhy v bojích u měst Lemberg, Uman a Krasnograd obdržel v prosinci 1941 Železný kříž II. třídy. Následující rok se zúčastnil bojů u Charkova a postupu k ohybu Donu. V této době byl již v hodnosti rotného a velel skupině. V létě 1942 byl povýšen do hodnosti rotmistra a obdržel Železný kříž I. třídy a Pěchotní útočný odznak. Po zhroucení stalingradské fronty a všeobecném ústupu německých vojsk z Kavkazu se podílel na obranných bojích

na předmostí na Kubáni. Později pak bojoval na krymském poloostrově. Po absolvování důstojnického výcviku v Německu, získal hodnost poručíka v záloze (1. 2. 1943) a byl jmenován velitelem čety u 9. kulometné roty. Krátce nato však tento post opustil a převzal velení celé roty. Stal se expertem v obranných bojích a byl společně se svými muži posílán na exponovaná místa fronty. Za vedení obrany během útoku sovětské pěchoty, podporované nepřátelskými tanky, obdržel 7. 2. 1944 Rytířský kříž a také povýšení do hodnosti nadporučíka v záloze. V následných bojích u ukrajinských řek Ingulez a Tamlasy byla jeho rota zařazena pod velení 97. myslivecké divize. V létě 1944 se jeho divize přesunula do Polska. Během bojů zde velel 1. rotě. K jeho již tak četným vyznamenáním přibyly: Spouza za boj zblízka ve stříbře a Odznak za zranění ve stříbře. V roce 1945 prodělal poslední těžké boje na hornoslezské frontě. Po válce byl internován v sovětském zajetí. Po propuštění ze zajetí se vrátil k práci novináře. Zemřel 12. 9. 1982 ve městě Germering v Bavorsku.

111. Schnaubert Alois

Narodil se 16. ledna 1921 v obci Skřípov v okrese Prostějov jako syn pekaře. Sám pracoval jako zemědělský pracovník. V září 1940 se přihlásil k Waffen-SS. Prodělal výcvik u protiletectvého dělostřelectva. Od prosince 1940 byl zařazen k 3. rotě 5. oddílu protiletectvých děl nové 5. divize SS „Wiking“. Spolu s ní se účastnil operace Barbarossa a byl vržen do víru bojů na východní frontě v oblasti Umaně a později Rostova nad Donem. Poté se podílel na poziciích bojích na řece Mius. V lednu 1942 obdržel Železný kříž II. třídy a Pěchotní útočný odznak. Svedl mnoho bojů s nepřátelskými letci, pěchotou, tanky a opevněnými postaveními, během nichž byl třikrát lehce zraněn (na lýtku, krku a na čele). Po ofenzívách a následném ústupu z Kavkazu (1942) se v roce 1943 podílel na obranných bojích u měst Stalino a Kaniv. Po svých úspěších již jako SS-Unterschrafführer (od 1. 4. 1944) převzal velení těžkého protiletectvého děla Flak 37 ráže 88 mm, se kterým se později podílel na bojích v obklíčení u města Čerkasy a Kovel. V září 1944 obdržel Železný kříž II. třídy. V říjnu 1944 bojoval na polské frontě proti četným úderům sovětské pěchoty, podporované tanky a dělostřelectvem. Během jednoho boje proti sovětským jednotkám o udržení postavení, zničil jeho kanon devět nepřátelských tanků (dalších šest zničily sousední kanony) a odrazil společně s ostatními také následné útoky sovětské pěchoty. Za tento úspěch v boji byl 16. 11. 1944 oceněn udělením Rytířského kříže. Již jako SS-Oberscharführer (od 1. 4. 1945) ve funkci velitele protiletectvé jednotky se v březnu 1945 zúčastnil balatonské ofenzivy na maďarské frontě. Po odvolání ofenzivy se probíjel z obklíčení u maďarského Stoličného Bělehradu. Během posledních ústupových bojů v Rakousku převzal po ztrátě

všech důstojníků celý protiletcecký oddíl, „poslepovaný“ z různých částí jednotek. V britsko-americkém zajetí setrval do února 1948. Po válce pracoval jako formán a horník. Později prodělal přeškolení a od roku 1979 pracoval jako zaměstnanec spediční firmy.

112. Schneider Otto

Narodil se 28. září 1921 v Častolovicích v okrese Česká lípa jako syn ředitele školy. Ve 30. letech vstoupil do řad NSDAP. V druhé polovině 30 let se zapojil do bojů s československou brannou mocí a pohraničními útvary četnictva a finanční stráže. Z důvodu následného trestního stíhání, vydaném na jeho osobu na celém území Československa, se rozhodl odejít do Německa. V roce 1938 vstoupil do řad dispozičních jednotek SS-VT (budoucích Waffen-SS). Polského tažení v září 1939 se zúčastnil jako poddůstojník 15. roty (obrněné) pluku SS „Deutschland“. V květnu 1940 byl odvelen k absolvování důstojnického výcviku. Hodnosti poručíka dosáhl 10. 4. 1941. Následně převzal velení čtyř průzkumného oddílu 5. divize SS „Wiking“. Velmi krátce po sobě obdržel Železný kříž II. (7. 6. 1941) a I. třídy (18. 6. 1941). Od začátku východního tažení až do listopadu 1941 byl dvakrát zraněn. Po svém přestupu k tankovým jednotkám v únoru 1942 byl zařazen do sestavy nového tankového oddílu SS „Wiking“. S tímto útvarem prodělal boje u Rževa a Charkova. Koncem roku 1942 byl stažen do výcvikového prostoru „*Drbien*“. Následně určitou dobu sám zastával post instruktora. V zimě 1943 byl pověřen velením 7. roty (vyzbrojené tanky „Panther“) 5. tankového pluku, 5. divize SS „Wiking“. Za své následné bojové výkony byl povýšen do hodnosti SS-Obersturmführera a obdržel odznak za zranění ve stříbře. Počátkem roku 1944 se jeho divize ocitla v obklíčení u obce Čerkassy nedaleko města Kovel, kde Schneider svedl řadu tankových bojů. Při jednom z nich zničil 28 děl, jeden tank a protiletadlové dělo. Následně se mu podařil úspěšný průlom k obklíčené bojové skupině „*Gille*“. Za tento svůj mimořádný výkon obdržel 4. 5. 1944 Rytířský kříž. Během roku 1944 byl společně se svou divizí vržen nejprve do bojů v Polsku a později v Maďarsku. Za úspěchy, získané na sklonku války byl povýšen do hodnosti SS-Hauptsturmführera a pověřen velením jednoho z posledních tankových oddílů 5. divize SS „Wiking“. V květnu 1945 se společně s kamarády na vlastní pěst pokusil uniknout ze zajateckého tábora. Po přestřelce s americkou hlídkou byl dlouhou dobu považován za nezvěstného. V Německu se usadil pod jiným jménem. Převzal jméno po svém nevlastním otci „Kunze“ a pracoval jako (diplomovaný) zemědělský a lesní správce. Stal se velmi úspěšným podnikatelem. Za svou činnost obdržel od bavorské vlády Spolkový kříž na stuze. Zemřel 6. 11. 2001 v bavorském Bayerbachu.

113. Schön Rudolf

Narodil se 6. listopadu 1920 v obci Podlesí v okrese Šumperk jako syn úředníka četnictva. Do bojů na východní frontě se zapojil jako rotný ženijního praporu. Za své mimořádné výkony ve velení skupiny, prokázané v boji, byl odvelen k absolvování důstojnického výcviku. Na jeho konci obdržel 1. 4. 1943 hodnost poručíka v záloze a převzal velení čety 8. ženijního praporu 8. myslivecké divize. Se svou divizí se zapojil do obranných a ústupových bojů v oblasti Dnějanska a Novgorodu, spadajícího do sféry skupiny armád střed. Později se pak podílel na obranných bojích v Karpatech. Za své výkony velitele 3. roty během obrany průsmyků podél maďarsko-rumunské hranice obdržel dne 12. 12. 1944 Rytířský kříž. Jako další ocenění svých schopností obdržel povýšení do hodnosti nadporučíka v záloze (od 1. 11. 1944). V květnu 1945 byl Schön zajat partyzány, a následně 24. 5. 1945 byl pak v obci Hochstein nedaleko Opavy zabit.

114. Scholz von Fritz

Narodil se 9. prosince 1896 v Plzni jako syn generálmajora c. a k. armády, povýšeného v roce 1907 do šlechtického stavu. Počátkem první světové války zastával hodnost poručíka dělostřelectva. Za své zásluhy obdržel zlatou Medaili za statečnost (jedná se o jedno z nejvyšších rakouských vojenských vyznamenání) a také Železný kříž II a I. třídy 1914. V roce 1917 byl povýšen do hodnosti nadporučíka. Po válce se stal členem jednotek rakouského freikorpsu. Později se živil jako chemik. V roce 1933 byl v na základě činnosti v zakázané rakouské NSDAP ze země vyhoštěn. V Německu vstoupil do řad dispozičních jednotek SS-VT (budoucích Waffen-SS). V roce 1940 zastával hodnost SS-Hauptsturmführera a velel II. praporu pluku SS „Der Führer“. Na jaře 1940 byl jeho pluk jako součást divize „SS-Verfügungsddivision“ vržen do bojů v Belgii a Francii. Během západního tažení obdržel za zásluhy (17. 5. 1940) Sponu 1939 k Železnému kříži II. třídy a následně (29. 5. 1940) také Sponu 1939 k Železnému kříži I. třídy. V roce 1941 již jako SS-Sturmbannführer byl von Scholz zařazen do stavu 5. divize SS „Wiking“. Velení praporu, který tvořili dánští, norští, němečtí a rakouští dobrovolníci mu nečinilo obtíže, neboť jakožto bývalý důstojník c. a k. armády měl s mnohonárodnostními útvary bohaté zkušenosti. Prapor pod jeho velením sváděl tvrdé boje v jižním úseku východní fronty. Za své velení praporu během nich byl vyznamenán 29. 11. 1941 Německým křížem ve zlatě a následně pak 18. 1. 1942 také Rytířským křížem. Záhy na to byl povýšen do hodnosti SS-Oberführera a ujal se velení pluku SS „Nordland“, s nímž dosáhl celé řady úspěchů v boji na řece Mius a na předmostí na Kubáni. Po svém zranění v červnu 1942 převzal výstavbu 11. divize SS

„Nordland“ (sestavající ze skandinávských a balkánských dobrovolníků). Společně s pověřením organizace nové divize obdržel povýšení do hodnosti SS-Brigadeführera. V období 1942 - 43 byl se svými dobře motivovanými jednotkami nasazen do bojů v severní části východní fronty. Řadu úspěchů zaznamenala jeho divize v bojích u Leningradu, dále pak v oblastech bažin nedaleko města Luga. Statut houževnatého a nezdolného protivníka obdržela během obrany města Narva v Estonsku. Velitel divize byl za své úspěchy 12. 3. 1944 vyznamenán Dubovými ratolestmi k Rytířskému kříži, které obdržel coby 423. voják německé branné moci. Krátce nato byl rovněž povýšen do hodnosti SS-Gruppenführera. Svou smrt našel von Scholz ve smršti dopadajících granátů sovětského dělostřeleckého útoku, cíleného na město Narva dne 28. 7. 1944. Za své velitelské schopnosti, prokázané v boji, byl in memoriam 8. 8. 1944 oceněn udělením Mečů (85. voják německé branné moci). V řadách jeho divize bylo během války uděleno celkem třináct Rytířských křížů. Von Scholz si vydobyl úctu a respekt svých vojáků také tím, že vždy ve velení prosazoval takovou koncepci boje, která by minimalizovala ztráty jeho mužů.

115. Schroepfer Michael

Narodil se 16. května 1915 v obci Nuzarov v okrese Domažlice jako jedno z osmi dětí zemědělce, který padl v první světové válce. V mládí sám pracoval také jako zemědělec. Byl rovněž členem oddílů SA. V lednu 1939 byl povolán do německé armády. Po absolvování základního výcviku byl zařazen jako střelec protitankových děl k 111. pěšímu pluku 35. pěší divize. V době vypuknutí války byla jeho divize zařazena k obraně západní hranice Německa, kde setrvala až do jara 1940. Svých prvních bojových úspěchů dosáhl Schroepfer právě na jaře 1940 během západního tažení. Ještě v témže roce se oženil a narodil se mu syn. Na východní frontě v roce 1941 již jako desátník bojoval v bitvách u Vjazmy a Smolenska. Za své zásluhy zde byl vyznamenán Železnými kříži II. a I. třídy. Později se zúčastnil těžkých obranných bojů, trvajících dva dny, během nichž zničil 19 tanků. Za tento mimořádný výkon obdržel 27. 12. 1941 Rytířský kříž a povýšení do hodnosti rotného. V období 1942 až 1944 působil jako vojenský instruktor na výcvikových základnách ve vlasti. V březnu 1944 se vrátil na frontu. Se svou starou rotou se zapojil do bojů u Mogileva, Bobrujsku a Modlinu. Později se pak podílel na celé řadě obranných bojů na polském a východopruském území. Po válce pracoval jako zedník. Dalším jeho potomkem byla dcera. Po válce si částečně změnil své příjmení z Schroepfer na Schröpfer. Zemřel 27. 12. 1980 ve městě Lahr v Bádensku Würtensbersku.

116. Semelka Waldemar

Narodil se 8. ledna 1920 v obci Domašov u Šternberku okrese Olomouc. V roce 1940 byl povolán k Luftwaffe, kde prodělal stíhací výcvik. V říjnu 1941 získal hodnost poručíka a nastoupil k 4. letce stíhací eskadry JG 52, působící na východní frontě. Zde se podílel se na zimních bojích konce roku 1941. Největších úspěchů dosáhl v létě 1942, kdy během sedmnácti týdnů dosáhl 75 potvrzených vzdušných vítězství, za což obdržel Železné kříže II. a I. třídy a také Čestný pohár Luftwaffe. Jeho životní dráhu však ukončil souboj se středními bombardéry typu Boston sovětského letectva nedaleko Stalingradu dne 21. 8. 1942. Během boje jej totiž smrtelně zasáhl palubní střelec jednoho ze sovětských bombardérů. Za své letecké výkony byl posmrtně oceněn udělením Německého kříže ve zlatě a následně také 4. 9. 1942 udělením Rytířského kříže. V době své smrti měl na svém kontě 250 operačních letů.

117. Streit Karl

Narodil se 15. ledna 1914 v obci Adolfovice v okrese Jeseník. Datum jeho povolání do německé armády není známo. V roce 1941 byl zařazen do stavu 461. pěšího pluku 252. pěší divize, nasazené na východní frontě. Za svou činnost během bojů u Vjazmy a Bjalistoku byl 24. 10. 1941 vyznamenán Želenými kříži II. a I. třídy. Koncem roku 1941 se podílel na zimních operacích před Moskvou. V roce 1942 byl nasazen do obraných bojů u měst Gzhatsk, Jelnja a Orscha ve střední části východní fronty. Později již jako rotmistr velel četě 11. roty. Za svůj mimořádný bojový čin, který prokázal během zákopových bojů, obdržel 26. 8. 1943 Rytířský kříž. Koncem téhož roku v průběhu zimních bojů u města Gorodok nedaleko města Vitebsk byl však Karl Streit 9. 11. 1943 v boji zabit.

118. Taubert Richard

Narodil se 29. června 1911 v Chebu jako jedno ze dvou dětí drážního úředníka. Vystudoval vysokou školu technickou se zaměřením na letectví. V roce 1935 byl již důstojnickým čekatelem Luftwaffe a prodělal výcvik leteckého průzkumu. V roce 1936 dosáhl hodnosti poručíka a stal se leteckým pozorovatelem, zařazeným do stavu průzkumné skupiny (H) 15. V roce 1939 již jako nadporučík prodělal pilotní výcvik. Během „podivné války“ (1939 - 40) operoval nad statickou západní frontou. Na jaře 1940 v průběhu západního tažení létal nad frontou v sestavě 6. letky 122. průzkumné skupiny. Během bitvy o Británii byl zařazen k 4. letce. Za svou bojovou činnost obdržel Železné kříže II. a I. třídy. Ještě v průběhu bitvy o Británii převzal velení 5. letky, se kterou následně operoval nad východní frontou.

Dne 1. 10. 1941 byl povýšen do hodnosti kapitána. Za rychlé povýšení vděčil svým úspěchům při vedení průzkumu nad územím nepřítele. Již v prvních týdnech operace Barbarossa provedl celkem 195 letů nad nepřátelskými letišti a nespočetnými vojenskými zařízeními v severní části východní fronty. V červnu 1941 získala osádka jeho stroje také jedno vzdušné vítězství vedením obrané palby proti útočícím stíhačům nepřítele. V únoru 1942 byl Taubert oceněn Čestným pohárem Luftwaffe a také Frontovou pilotní sponou ve zlatě. Po dalších 100 operačních letech obdržel 18. 5. 1942 Německý kříž ve zlatě. Koncem téhož roku (16. 11. 1942) byl oceněn udělením Rytířského kříže za své další úspěšné a cenné operační lety, prováděné v prostoru Leningradu a Volchova. Během celé své operační činnosti létal na strojích Ju 88, Ju 188, Bf 110, He 111, Do 17 a Do 217. Od dubna 1943 nastoupil do funkce velitele skupiny u jedné školní výcvikové eskadry, dislokované v Německu. Od března 1944 již jako major velel 1. průzkumné skupině, se kterou obnovil operační činnost nad východní frontou. V červnu 1944 obdržel závěsný štítek k Pilotní sponě. V prosinci 1944 byl přeložen k velitelské výcvikové skupině generála průzkumných pilotů. Do února 1945 prodělal přeškolení na proudový letoun Arado Ar 234. Svě poslední operační lety absolvoval jako velitel 123. skupiny dálkového průzkumu na západní frontě. V dubnu téhož roku prodělal těžkou autonehodu, a tak jej konec války zastihl v lazaretu. Z něj nastoupil rovnou do amerického zajetí. Již v červnu 1945 byl však z internace propuštěn. Po válce pracoval jako vedoucí prádelny. V roce 1956 vstoupil do řad obnovené spolkové Luftwaffe v hodnosti majora. Záhy nato byl povýšen do hodnosti podplukovníka. V této době velel skupině „Fliegershorst“. V roce 1958 těžce onemocněl krvácením do mozku, v jehož důsledku 24. 6. 1959 zemřel. Byl otcem třech dcer.

119. Theissig Franz

Narodil se 10. června 1920 v obci Ludvíkovice v okrese Děčín. Do bojů se zapojil jako voják 13. roty 32. pěšího pluku 24. pěší divize, která byl nasazena v jižní části východní fronty. Zde se podílel na bojích o krymský poloostrov. Od září 1942 do léta 1944 pak bojoval na leningradské frontě. Zde již jako rotný velel bojové skupině. V roce 1943 obdržel Útočný odznak pěchoty a posléze také Železný kříž II. třídy. Mezi jeho vyznamenání přibyl také Krymský štít a Odznak za zranění. Za prokázání mimořádných schopností během zákopových bojů ve městě Volchov a následně také v Kuronsku, obdržel v březnu 1945 Železný kříž I. třídy. Rotný Theissig, velitel stejnojmenné bojové skupiny (dle výpovědi svých kamarádů z roku 1949) padl během tvrdých obraných bojů u nádraží Josta nedaleko města Autz v Litvě.

Za své zásluhy byl dne 14. 4. 1945 posmrtně oceněn udělením Rytířského Kříže. Měl jednoho syna. V roce byl 1956 oficiálně prohlášen za mrtvého.

120. Thiel Franz

Narodil se 30. ledna 1908 ve městě Ludvíkov ve Slezsku. V letech 1930 - 32 sloužil jako desátník u 5. jezdeckého pluku v československé armádě. V roce 1938 se stal členem polovojenských ochranných jednotek. Po absolvování jednoho cvičení záloh v září 1939, nastoupil koncem roku 1940 jako svobodník k 43. pěšímu záložnímu pluku. Od června 1941 sloužil u 607. pěšího pluku, dislokovaného v Praze jako písař roty. První frontové nasazení prodělal v prosinci 1941 jako rotný (1. 9. 1941) a velitel jedné jednotky 10. roty 22. pěšího pluku 1. pěší divize. Za své bojové úspěchy v severním úseku východní fronty velmi záhy obdržel Útočný odznak pěchoty. V létě 1942 obdržel také Železný kříž II. třídy. V srpnu 1943 jej následoval Železný kříž I. třídy. Jako rotmistr velel četě 7. roty, nasazené na „ladožské frontě“. Poté v roce 1944 bojoval u ukrajinských měst Vinnyčja a Kamenec Podolský. Za osobní příspěvní k úspěchům celé roty obdržel 4. 6. 1944 Německý kříž ve zlatě. Později byl rovněž vyznamenán Sponou za boj zblízka ve stříbře. Nadrotmistr Thiel padl 14. 1. 1945 během bojů na Sambijském poloostrově (v prostoru města Schlossberg) ve východním Prusku. Za své osobní nasazení v těchto obranných bojích byl dne 11. 3. 1945 posmrtně vyznamenán Rytířským křížem.

121. Tichy Ekkehard

Narodil se 26. srpna 1922 v Novém městě na Moravě coby syn profesora. V období 1940 - 41 prodělal stíhací výcvik pilota Luftwaffe. V létě 1942 byl jako čerstvý poručík zařazen do stavu I. skupiny stíhací eskadry JG 53 „Pik As“, operující v Sovětském svazu. Zde zpočátku létal jako dvojka ve stíhacím roji se zkušenými piloty. Po absolvování tuctu operačních letů v říjnu téhož roku přestoupil k 9. letce stíhací eskadry JG 3 „Udet“. První sestřel zaznamenal v květnu 1943. Po dosažení dvanácti sestřelů byl se svou eskadrou přeložen k obraně Říše. Na domácí půdě prodělal řadu bojových nasazení proti americkým bombardovacím svazům. Ještě v téže roce (4. 11. 1943) byl povýšen do hodnosti nadporučíka a převzal velení 9. letky. S ní dosáhl cele řady vzdušných vítězství v boji proti čtyřmotorovým bombardérům. Během bojového letu 18. 3. 1944 poté, co sestřelil jednu P51 byl sám jiným nepřátelským strojem sestřelen a těžce zraněn. Jedna střepina jej zasáhla do oka, o které nakonec přišel. Navzdory svému zranění zůstal i nadále v činné službě. Po několika operačních letech však musel pro nedoléčené zranění činnost na čas přerušit. Během svého zotavování obdržel Čestný pohár Luftwaffe a také 16. 4. 1944 Německý kříž

ve zlatě. V srpnu 1944 se vrátil k 10. letce stíhací eskadry JG 3 „Udet“. Jako jeden z mnoha velitelů letek eskadry prováděl se svými stroji i nadále údery proti americkým bombardovacím svazům. V následujících těžkých bojích zničil svým Fw 190 11 nepřátelských bombardérů a jednu doprovodnou stíhačku. Během bojového letu dne 16. 8. 1944 „taranoval“ jednu B17 v oblasti Albshausen v Hesensku (svůj 25 sestřel). Střed s létající pevností však zaplatil životem. O pět měsíců později byl 15. 1. 1945 posmrtně vyznamenán Rytířským křížem a povýšen do hodnosti kapitána.

122. Tost Ewald

Narodil se 8. března 1915 v obci Dolní Morava. Datum jeho vstupu do řad německých ozbrojených složek není znám. Jako voják jednoho pěšího pluku obdržel v únoru 1941 Želený kříž II. třídy jako ocenění za zásluhy během západního tažení na jaře 1940. Během operace Barbarossa v roce 1941 se jako rotný podílel na bojích o Brest Litevskou pevnost. Následně bojoval u Bjalistoku a Smolenska. V březnu 1942 byl vyznamenán Železným křížem I. třídy. Později se stal také držitelem Útočného odznaku pěchoty a bronzové Spony za boj zblízka. Již jako nadrotmistr velel četě 1. roty 507. granátnického pluku 292. pěší divize v bojích o města Šak, Vjazma, a Orel. Za své zásluhy během těžkých zákopových bojů byl oceněn Sponou za boj zblízka ve stříbře a následně dne 19. 12. 1943 také Německým křížem ve zlatě. Rytířský kříž obdržel 27. 8. 1944. Okolnosti ohledně jeho navržení však nejsou blíže známy. Během svého nasazení byl mnohokrát zraněn. V období konce roku 1944 a počátkem roku 1945 bojovala jeho divize v severním úseku východní fronty. Poté se přesunula na území východního Pruska. V tu dobu byl Tost navržen na povýšení do důstojnické hodnosti. V dubnu 1945 však novopečený poručík padl během obranných bojů u města Breitenstein ve východním Prusku. Přesné datum jeho smrti není známo. Jeho 292. pěší divize byla zničena v kotli u města Heiligenbeil ve Východním Prusku (dnešní Mamonowo).

123. Trägner Josef

Narodil se 10. února 1915 v obci Želízy. V lednu 1939 byl povolán do německé armády, kde prodělal dělostřelecký výcvik. Své schopnosti prokázal během západního tažení na jaře 1940, kterého se zúčastnil jako příslušník 35. dělostřeleckého pluku 35. pěší divize. V květnu 1941 se dobrovolně přihlásil k útočným dělostřelcům (samohybné dělostřelectvo). U této nové zbraně dosáhl svých prvních vítězství již během počátečních měsíců války na východě. V červenci 1941 obdržel Železný Kříž II. V březnu 1942 pak Železný kříž I. třídy a krátce nato také Útočný odznak. V červnu 1942 byl již jako velitel samohybného děla přeložen k novému 667. oddílu samohybných děl přiřazeného k 9. armádě. S ním prodělal několik

měsíců trvající těžké boje v úsecích fronty Vjazma, Ržev, Belyj s Velizh. Vlastním nasazením v boji přispěl k zastavení řady průlomů sovětských tanků a pěchoty. Rovněž prováděl četné rychlé protiútoky. Během bojů v sektoru 9. armády slavil jeho oddíl úspěchy především v bojích proti sovětským tankům. Tento stav se promítl také v počtech udělených vysokých vojenských vyznamenání. V řadách tohoto útvaru bylo vedle držitelů útočných odznaků přinejmenším pět držitelů Rytířského kříže a jeden držitel Dubových ratolestí. Sám Trägner za své působení v bojích u Smolenska jako obránce postavení 268. pěší divize zničil během pár týdnů 30 sovětských tanků. V následných bojích (15. 8. 1943) byl také jeho stroj zničen nepřátelskou palbou a Trägner sám byl těžce raněn. Za své bojové úspěchy a zásluhy při podpoře vlastní pěchoty obdržel 23. 8. 1943 Rytířský kříž. Jeho bojová kariéra tím však skončila. V činné službě však zůstal až do konce války. Trägner zemřel 20. 1. 1974 ve městě Dromersheim v Porýní-Falci.

124. Wabro Franz

Narodil se 1. listopadu 1911 v Benešově nad Černou jako dítě dělníka. Později se vyučil zedníkem. V prosinci 1939 byl povolán do německé armády. Západního tažení se zúčastnil jak voják 11. roty 313. pěšího pluku 246. pěší divize. Během bitvy o Francii byl za záchranu a evakuaci raněného důstojníka pod palbou nepřítele oceněn udělením Železného kříže II. třídy. V roce 1941 bojoval na východní frontě. Počátkem roku 1942 byl přeložen k 337. pěší divizi, kde velel jednotce 11. roty 672. pěšího pluku. Se svým útvarem se zúčastnil pozičních bojů u Rževa, Jelny a Smolenska. V březnu 1943 byl zařazen ve štábní rotě 534. pěšího pluku 384. pěší divize. V té době prodělal nepřetržitá bojová nasazení na Dněpru a u měst Krivograd, Voznesensk a Tiraspol. Počátkem roku 1944 byl třikrát zraněn. Již jako rotný obdržel Železný kříž I. třídy. V průběhu obranných bojů u města Tighina v Moldavsku dne 13. 4. 1944 dobil s dvanácti muži velký komplex opevnění, které pak následně udržel navzdory sovětským protiútokům. Za tento čin obdržel 4. 7. 1944 Rytířský kříž a Útočný odznak pěchoty. Ještě téhož roku převzal rotmistr Wabro velení pěší čety vybavené jízdními koly. Ke svým četným vyznamenáním přidal Sponu za boj zblízka v bronzu a následně také ve stříbře. Jeho 384. pěší divize utrpěla během bojů v Rumunsku těžké ztráty. Wabro sám zde 24. 8. 1944 padl do zajetí. Propuštěn na svobodu byl v červenci 1945. Podle jedné z výpovědí strávil více jak 50 dní v nepřetržitém boji s nepřítelem. Přesto však nikdy neobdržel Sponu za boj zblízka ve zlatě. Po válce se vrátil k práci zedníka. Dvakrát se oženil a stal se otcem 6 dětí. Zemřel 30. 11. 1986 v Kriechbergu u Wagramnu v Dolním Rakousku.

125. Wanka Karl

Narodil se 1. června 1914 v Mariánských lázních. Navzdory svému vzdělání učitele byl v lednu 1939 povolán k 55. pěšímu pluku německé armády. S vypuknutím války byl zařazen do stavu 289. pěšího pluku 98. pěší divize. Polského tažení v roce 1939 se však nezúčastnil. V této době prodělával kurz pro důstojníky v záloze na vojenské škole Erlangen. Západního tažení na jaře 1940 se rovněž nezúčastnil. Důstojnické hodnosti (poručík v záloze) dosáhl 1. září 1940. Poté následovalo jeho přeložení k 466. pěšímu pluku 134. pěší divize, kde se ujal velení čety. Křest ohněm prodělal během operace Barbarossa v roce 1941. Za udatnost během bojů o Stalinovu linii byl vyznamenán Železným křížem II. třídy. Za své další působení během bojů u Orla, Jezezu a Brjansku obdržel v lednu 1942 Železný kříž I. třídy. Celý rok 1942 strávil společně se svou divizí v oblasti Orla, kde bránil pevnou frontovou linii. Povýšení do hodnosti nadporučíka v záloze obdržel 1. 9. 1942. V období léta a podzimu 1943 velel rotě v oblasti Gomelu. Později již jako velitel I. praporu 466. pěšího pluku obdržel za 15 dní v přímém boji bronzovou Sponu za boj zblízka. Během zimních bojů v oblasti města Bobruisk v části Paritschi podnikl navzdory silnému sněžení průlom sovětskou obranou a obklíčil mnoho sovětských sil. Za tento čin obdržel 23. 2. 1944 Rytířský kříž a se zpětnou účinností od 1. 12. 1943 byl povýšen do hodnosti kapitána. Z důvodů těžkých ztrát v uplynulých bojích byla jeho 134. pěší divize rozpuštěna. V létě 1944 se ujal velení I. praporu 53. pěšího pluku 14. pěší divize. V té době již zastával hodnost majora v záloze (od 1.9.1944). Později velel slabým silám v oblasti Narevu u Ostrolenky. Nakonec bojoval v obklíčení v západním Prusku. Zde se vyznamenal při obraně linie dlouhé 25 km utvořené podél ústupové cesty kolem města Landsberg. Za svou udatnost byl 23. 3. 1945 vyznamenán Dubovými ratolestmi (jako 800 voják německé branné moci). Uprostřed kolapsu obklíčených jednotek v kotli se s částí své jednotky nalodil na evakuační loď německé Kriegsmarine. V květnu 1945 vstoupil do amerického zajetí. K jeho smůle byl však vydán do Československa. Zde byl odsouzen k nuceným pracím představujícím těžbu uranu. Po svém propuštění v roce 1956 opustil ČSSR. Wanka zemřel 3. 5. 1980 v Bad Kissengen v Bavorsku.

126. Weinelt Rudolf

Narodil se 16. dubna 1917 v obci Mackov v okrese Teplice v rodině tesařského mistra. Po dokončení vzdělání na státní odborné škole pracoval jako civilní stavař na vojenském stavebním úřadu v Teplicích. Po vypuknutí války byl v roce 1939 povolán do německé armády. Se sborem 46. ženijního praporu se na jaře 1940 zapojil do bojů proti Francii.

Po absolvování důstojnického kurzu byl 1. 5. 1941 povýšen do hodnosti poručíka v záloze. Následně velel četě u 62. ženijního praporu. V rámci operace *Citadela* (4. - 16. července 1943) byl jeho útvar součástí armádních jednotek 4. tankové skupiny (9. armáda), operující ve středním úseku východní fronty. Následně byl přeložen k 19. ženijnímu praporu, který byl součástí 19. tankové divize. Za své zásluhy ve velení 2. roty praporu v bojích na řece Doněc obdržel 12. 2. 1943 Německý kříž ve zlatě. Dalších výrazných úspěchů dosáhl během bojů u Stalina a Kursku, za které 12. 11. 1943 (v době bojů u Kyjeva) obdržel Rytířský kříž. Weineltova rota musela čelit během tří dnů osmi útokům nepřátelských jednotek, které úspěšně odrazila. Přestože některé T34 prorazili hlavní bojovou linii a pokračovali dále, 24 tanků bylo zničeno bojem zblízka. Dva z nich vyřadil osobně velitel roty. S účinností od 1. 8. 1943 obdržel povýšení do hodnosti nadporučíka a v květnu 1944 byl oceněn udělením Čestného listu armády. Povýšení do hodnosti kapitána převzal 1. 10. 1944. Na přelomu let 1944 - 45 bojoval se svou rotou na polském území a následně pak na Moravě. Zemřel 2. 7. 1996 ve městě Tübingen v Bádensku Würtensbersku.

127. Weiß Georg

Narodil se 25. listopadu 1918 v Chebu (stejně jako držitelé R.k. Celerin a Taubert) jako syn školníka. Před svým povoláním do armády pracoval v závodu na výrobu jízdních kol. Do armády vstoupil v roce 1939. Západního tažení na jaře 1940 se účastnil v sestavě 296. pěší divize. Od roku 1941 byl nasazen na východní frontě. Již jako desátník (později rotný) bojoval v rámci 6. roty 521. pěšího pluku. Podílel se na bojích u Kyjeva, Orla a Gomelu. Během bojů u Gomelu se nepřítel pokusil o průlom do boku jeho praporu. Weiß zde vedl se svými muži šest hodin trvající boj s nepřítelem, díky kterému se podařilo německá postavení udržet. Za tento čin byl 12. 11. 1943 vyznamenán Rytířským křížem. Souběžně s udělením řádu obdržel povýšení do hodnosti rotmistra. Další přesné informace o jeho válečném nasazení nejsou známy. Z dat a fotografií je zřejmé, že obdržel dále bronzovou Sponu za boj zblízka a dosáhl hodnosti nadrotmistra. Weiß zemřel 13. 8. 1963 ve městě Nidda v Hesensku.

128. Wendirinsky Gustav

Narodil se 24. ledna 1923 v Bratislavě. O tomto mladém držiteli Rytířského kříže nejsou známy žádné podrobnosti. Přesněji řečeno, žádné nové poznatky nebyly zatím předloženy. V roce 1942 se dobrovolně přihlásil k Waffen-SS. Zpočátku byl zařazen jako nabíječ, následně jako střelec, a nakonec velitel děla. V říjnu 1943 obdržel Železný kříž II. třídy. Bojoval ve stavu 8. jízdní divize SS „Florian Geyer“ v Sedmihradsku, Rumunsku a následně pak

v Maďarsku. Koncem roku 1944 uvízl spolu se svou divizí v obklíčené Budapešti. Zde bojoval již jako velitel 1. čety 8. roty protitankových střelců. V Budapešti přestál dvaadvacetiletý SS-Oberscharführer těžké obranné boje v městské zástavbě. V okamžiku, kdy byla severovýchodní část městského obranného kruhu donucena k ústupu, převzala četa „Wendrinsky“ její krytí. Proti postupujícím sovětským tankům využili Němci pancéřových pěstí. Sám Wendrinsky zničil dva T34 a následně vyvedl své muže ze sevření nepřátelské pěchoty beze ztrát zpět do svých linií. Za tento čin obdržel 27. 1. 1945 Rytířský kříž. Krátce na to však v polovině února 1945 během boje v městské části Csobanka v obklíčené Budapešti padl. Posmrtně ještě obdržel povýšení do hodnosti SS Hauptscharführera.

129. Wettengel Karl

Narodil se 20. října 1912 v obci Podhradí u Aše coby syn lakýrníka. Sám vystudoval a pracoval jako učitel na Gymnáziu. Mezi lety 1937 - 38 prodělal prezenční službu u 28. pěšího pluku „Tyrše a Fügnera“ československé armády. Poté se stal členem sudetoněmeckého freikorpsu. Se zahájením války byl povolán do německé armády. V roce 1940 prodělal důstojnický kurz na jedné pěchotní škole. Po dosažení hodnosti poručíka v záloze převzal velení čety 2. roty 559. pěšího pluku 331. pěší divize. Počátkem roku 1942 prodělal svůj křest ohněm v Sovětském svazu. Během dvou měsíců obdržel Železné kříže II. a I. třídy. Za své zásluhy ve velení roty byl povýšen do hodnosti nadporučíka v záloze. Další úspěchy zaznamenal během obranných bojů u Kirova. V roce 1943 bojoval v bitvách u měst Juchnov, Velizh a Něvel. Následovalo povýšení do hodnosti kapitána a zařazení do funkce plukovního adjutanta. Počátkem roku 1944 vedl šest samohybných děl bez podpory granátníků proti sovětským postavením u vesnice Slobodka nedaleko města Něvel. Po zdařeném úderu Wettengel vycítil možnost dalšího využití počátečního úspěchu a rozhodl se s jedním samohybným dělem pokračovat dále. Tímto rozhodným útokem připravil nepřítele o jeho shromaždiště a o možnost podniknout protiúder. Za svou příkladnou iniciativu a rozhodnost ve velení byl 24. 1. 1944 vyznamenán Rytířským křížem. Po rozpuštění 331. pěší divize nějaký čas zastával post adjutanta 358. granátnického pluku 205. pěší divize. Po absolvování kurzu velitele praporu, byl v zimě 1944 přeložen 12. polní divizi Luftwaffe do oblasti Kuronska (přesněji východního Pruska), kde převzal velení praporu. Po válce působil jako industriální obchodní zástupce. Zemřel 2. 11. 1986 ve městě Neumünster ve Šlesvicku-Holštýnsku.

130. Windschüttl Peter

Narodil se 20. května 1918 v obci Drahotín v okrese Domažlice jako jedno z devíti dětí zemědělce. Sám se živil jako pekař (bez vyučení). Byl rovněž členem oddílů SA. V lednu 1939 nastoupil do německé armády a byl zařazen k protitankovým střelcům. Během polského tažení byl 10. 9. 1939 velmi vážně zraněn zásahem šrapnelu. Západního tažení na jaře 1940 se nezúčastnil. V červnu 1940 krátce působil u námořního testovacího komanda (manévry v rámci příprav *operace Seelöwe*). Počátkem roku podstoupil novou operaci z důvodů následků svého zranění. V zimě 1941 byl již jako desátník a velitel děla zařazen do stavu 14. roty stíhačů tanků 72. granátnického pluku 46. pěší divize, která byla nasazena na krymském poloostrově do bojů o Sevastopol. Zde obdržel za zásluhy Železný kříž II. a I. třídy a také Krymský šit. V roce 1942 bojoval na Tamanském poloostrově a poté na Kavkaze. Počátkem roku 1943 byl krátce zařazen do stavu tzv. „pozičních“ výsadkových jednotek. V létě 1943 se opět vrátil k 46. pěší divizi a zapojil se do bojů u města Izjum. U města Semitschino byl jeho úsek fronty vystaven tři dny trvající bubnové palbě útočící sovětské tankové brigády. Během prvních 12 hodin bojů v tomto sektoru bylo vypáleno více jak 1000 granátů. Windschüttl sám byl během této smršťe opakovaně zraněn střepinami. Přesto zničil 15 nepřátelských tanků a dva další poškodil. Po dělostřelecké přípravě nepřítele přidal na své konto dalších 10 nepřátelských strojů. Za svůj mimořádný výkon byl 22. 3. 1943 oceněn udělením Rytířského kříže a povýšen do hodnosti rotmistra. Uvažovalo se také o jeho povýšení do hodnosti čestného důstojníka, nicméně tento druh ocenění velení divize zamítlo. V roce 1944 byl vysoce vyznamenaný důstojnický čekatel v hodnosti nadrotmistra zařazen do stavu pluku „Feldherrenhalle“, který se podílel na obraně východního Pruska. V lednu 1945 prodělával důstojnický kurz v Praze. A právě zde jej zastihla postupující Rudá armáda. Z Prahy pak putoval důstojnický čekatel a velitel čtyř Windschüttl do zajetí, ve kterém zůstal až do roku 1946. Po válce působil jako civilní zástupce vedoucího řidičů spolkové armády magistrátu Neunburg. Zemřel 21. 1. 1991 ve městě Thanstein v Bavorsku.

131. Woidich Franz

Narodil se 2. ledna 1921 ve Znojmě jako syn majitele hotelu. V roce 1940 ve svých devatenácti letech vstoupil do řad německé Luftwaffe. V červenci 1941 byl již jako důstojnický čekatel odeslán do severní Afriky. Zde působil v sestavě 5. letky stíhací eskadry JG 27. Úkolem eskadry byla podpora pozemních sil osy a především německého sboru „Afrikakorps“. Své první vítězství zaznamenal 22. 11. 1941. Po dalším sestřelu v dubnu 1942 byl novopečený poručík v záloze převelen k 3. letce stíhací eskadry JG 52 do Ruska. V létě

1943 se ujal velení letky. V té době měl na svém kontě 16 sestřelů, za které jako ocenění obdržel Železný kříž II. a I. třídy a Čestný pohár Luftwaffe. Dne 17. 10. 1943 ke svým vyznamenáním přidal také Německý kříž ve zlatě, který obdržel jako ocenění za absolvování 635 operačních letů. Z publikovaných dobových článků vyplývá, že v zimě 1942 - 43 byl jako dobrovolný zásobovací pilot zraněn a následně evakuován ze Stalingradského kotle. V následných těžkých bojích s leteckými silami nepřítele a také během útoků na nepřátelské pozemní síly zaznamenal mnoho úspěchů. (zničil více jak 100 vozidel, tank a řadu letadel na základnách a také sovětský ropný tanker). Za své bojové úspěchy byl 11. 6. 1944 oceněn udělením Rytířského kříže. Během velké sovětské ofenzivy v létě 1944 získal dalších 29 sestřelů. Po dosažení 950 operačních letů obdržel povýšení do hodnosti nadporučíka. V srpnu 1944 prodělal přeškolení na přepadových raketových stíhačích Me 163. Dne 11. 9. 1944 převzal velení 4. letky stíhací eskadry JG 400, náležící k silám obrany říše. O dva měsíce později přešel k 6. letce této eskadry. Svůj první a zároveň jediný sestřel, kterého dosáhl s Me 163, získal 22. 4. 1945 (jeho 110 celkový sestřel). Po skončení války byl krátce internován v americkém zajetí. Po svém propuštění pracoval jako odborník na bojová vozidla. Zemřel 5. 7. 2004 ve městě Mainz v Porýní-Falci.

132. Wolf Karl

Narodil se 21. května 1922 v obci Královec v okrese Trutnov coby syn zemědělce. Před vstupem do armády pracoval jako finanční poradce. V roce 1942 byl povolán do německé armády. Po absolvování granátnického výcviku byl odeslán na východní frontu. V hodnosti desátníka byl zařazen k II. praporu 432. granátnického pluku 131. pěší divize. Za svou bojovou činnost obdržel Železný kříž II. třídy, bronzovou a stříbrnou Sponu za boj zblízka, Útočný odznak pěchoty a Odznak za zranění. V prosinci 1944 byl nasazen k obraně východního Pruska. Zde za své zásluhy obdržel Železný kříž I. třídy. V únoru 1945 se zúčastnil tvrdých bojů ve městě Orneta nedaleko města Elbląg ve východním Prusku (dnešním Polsku). Jeho velitel roty a také všichni velitelé čet zde v boji padli. Z těchto důvodů převzal rotný Wolf velení zbytku útvaru, a zformoval jej do útoku proti městskému vlakovému nádraží. Jeho vojáci nádraží dobili až po následném boji muže proti muži. Následně byl pak Wolf za svou rozhodnost a bojový výkon dne 28. 2. 1945 oceněn udělením Rytířského kříže. Dále byl také navržen na povýšení do vyšších poddůstojnických hodností. Krátce nato však utrpěl zranění pravé ruky a byl převezen do lazaretu. Po válce se usadil v západním Německu. (jeho rodiče se usadili ve východním Německu). Stal se otcem pěti dětí a pracoval jako mistr provozu v továrně. Zemřel 30. 5. 1974 ve městě Hemer ve Vestfálsku.

133. Wurdak Franz

Narodil se 5. září 1921 v obci Nechranice v okrese Chomutov jako jeden ze tří synů úředníka. (jeden z jeho bratrů byl během války později prohlášen za nezvěstného). Po dokončení vzdělání pracoval jako elektrikář v jednom nejmenovaném podniku. V roce 1941 byl povolán do německé armády. Po absolvování výcviku byl zařazen do stavu 137. pěší divize, u které vystřídal mnohé její jednotky. Nejprve byl zařazen k průzkumnému oddílu, poté k „fyzilířskému“ (průzkumnému) praporu a nakonec v roce 1943 sloužil v řadách ženijního praporu. Osvědčil se jako udatný voják a jako schopný velitel. V prosinci 1941 během bitvy před Moskvou obdržel velitel skupiny rotný Wurdak Železný kříž II. třídy. Později také Útočný odznak pěchoty. V květnu 1942 byl vyznamenán Železným křížem I. třídy. V srpnu 1943 dostal svatební dovolenou (krátce nato se mu narodila dcera). Během bojů u města Orel velel rotmistr Wurdak četě 4. roty 137. ženijního pluku. S pouhými dvěma bojovými skupinami vedl obranu proti sovětské přesile, za což byl 13. 9. 1943 vyznamenán Rytířským křížem. Z důvodu enormních ztrát během léta a podzimu byla jeho divize v zimě 1943 rozpuštěna. V té době prodělával Wurdak důstojnický kurz. V roce 1945 jako poručík a velitel čety (přesněji řečeno roty) bojoval v sestavě 32. pěšího pluku 24. pěší divize v Kurónsku. Po svém zranění byl z kurónské kapsy evakuován do Bavorska. Zde byl pak následně zajat Američany. Po několika týdnech byl z internace propuštěn. Po válce pracoval v závodě na výrobu nábytku a kuchyní. Do důchodu odešel v roce 1986. Měl tři děti a zemřel ve věku 83 let 25. 3. 2004 v Linci v Horním Rakousku.

134. Zürner Hermann Dipl. Ing.

Narodil se 8. prosince 1903 v Brně jako jedno ze čtyř dětí rakouského poštovního úředníka. V roce 1918 přesídlil se svou rodinou do Vídně. Zde studoval na technické vysoké škole. Později pak na fakultě chemie. Dosáhl titulu Dipl.-Ing. Pracoval ve státní službě jako potravinářský chemik. V roce 1939 byl povolán do armády. Své vojenské kvality prokázal již během polské kampaně, kde bojoval v sestavě 134. pěšího pluku 44. pěší divize. Po kapitulaci Polska nastoupil důstojnický kurz. Následně se čerstvě povýšený poručík ujal velení čety 10. pluku pancéřových granátníků 9. tankové divize. S 9. takovou divizí bojoval na východní frontě v bitvách u Voroněže, Rževa, Kyjeva a Kursku. Později pak také na západní frontě. V létě 1944 velel nadporučík v záloze Zürner rotě na invazní frontě v Normandii. Po ústupu z Normandie prodělal se svou rotou těžké boje v kotli u Falaise. Po reorganizaci jeho útvaru v září 1944, byl nasazen do bojů v Holandsku. Z důvodů nedostatku velitelských kádrů, převzal velení II. praporu, s jehož malou částí se ujal obrany

vesnice v oblasti Geilenkirchen. Zde musel čelit četným útokům amerických jednotek. Za své příkladné velení v oblasti obdržel 28. 12. 1944 Rytířský kříž. Zürner přestál i poslední nasazení během ardenské ofenzívy. Během následného ústupu skrze zalesněnou oblast byl však zasažen kusem šrapnelu do holeně. Na konci války přešel z nemocnice rovnou do amerického zajetí. Po svém propuštění se živil jako potravinářský technik u jedné soukromé firmy. Byl otcem třech dětí. Zemřel 13. 5. 1972 ve Vídni.

135. Zwesken Rudolf

Narodil se 13. srpna 1919 v obci Horní Maršov v okrese Trutnov. Do roku 1943 nejsou známy žádné dokumenty o jeho vojenské kariéře. Do řad Luftwaffe pravděpodobně vstoupil v roce 1942. V roce 1944 byl zařazen ke stíhací eskadře JG 52 na východní frontu. Zde jako velitel roje dosáhl 30 sestřelů. Obdržel Železný kříž II. a I. třídy a také Německý kříž ve zlatě (v roce 1944). V létě se dobrovolně přihlásil k 6. letce stíhací eskadry JG 300, která byla začleněna do obrany říše. V sestavě letky operoval proti nepřátelským bombardovacím svazům. Mnohokrát létal v sestavě tzv. „beraní letky“ (*Sturmjäger*). Mezi jeho patnácti vítězstvími na domácí půdě byla i řada „létajících pevností“ B-17. Za dva úspěšné útoky, během kterých se mu podařilo narušit útočící letecké formace, obdržel 21. 3. 1945 Rytířský kříž. Po válce byl internován v sovětském zajetí. Po svém propuštění na svobodu spáchal v Bitterfeldu v Sasku-Anhaltsku za nejasných příčin sebevraždu. Úřední datum úmrtí je 22. 2. 1946.

5.2.2 Držitelé Rytířského kříže žijící v Československu a slovenští spojenci třetí říše

1. Horak Erich

Narodil se 29. září 1916 ve Vídni jako nemanželské dítě automechanika. Příjmení mu zůstalo po matce. Se svou rodinou se přestěhoval do Československa. Po vyučení se živil jako dekoratér. Následně nastoupil službu v československém vojsku, na jejímž konci dosáhl hodnosti svobodníka. V lednu 1939 byl povolán do německé armády. Západního tažení na jaře 1940 a následně také operace Barbarossa se zúčastnil jako voják 28. horského pluku 8. divize horských myslivců. V červenci 1940 byl vyznamenán Železným křížem II. třídy. O rok později (v srpnu 1941) obdržel Železný kříž I. třídy a Útočný odznak pěchoty. Následně byl přeložen k elitnímu 68. pěšímu pluku 23. pěší divize a jako nadrotmistr převzal velení čety u 6. roty. Se svým útvarem se zúčastnil rozhodujících bitev v severním sektoru východní fronty. Během jednoho protiútoků u ladožského jezera pronikl společně se svou četou do nepřátelských zákopů, které po tvrdém boji obsadil. Zde pak vedl obranu s pouhými pěti

muži proti následným sovětským protiútokům. Za tento čin byl 24. 9. 1943 vyznamenán Rytířským křížem a povýšen do hodnosti poručíka v záloze se zpětnou platností od 1. 9. 1943. V lednu 1944 utrpěl těžké zranění, díky kterému strávil několik měsíců v lazaretu. Od podzimu 1944 do května 1945 byl opět v činné službě na frontě. Dne 9. 11. 1944 byl povýšen do hodnosti nadporučíka v záloze. Po válce si nechal změnit jméno po svém otci na Engelmayer. Zemřel ve Vídni 27. 4. 1995.

2. Augustín Malár

Narodil se 18. července 1894 ve městě Reitern v Horním Rakousku. Po maturitě roku 1914 vstoupil jako jednorocní dobrovolník do c. a k. armády. K 72. pluku v Bratislavě nastoupil 8. 5. 1915. Následně byl převelen k 64. pluku, s nímž jako velitel 3. čety 15. polní roty IV. praporu (1. 12. 1915) dorazil na ruskou frontu. V době *Brusilovovy ofenzivy* se zúčastnil bojů u Gorodišči. Počátkem dubna 1916 byl převelen na italskou frontu, kde však 10. 10. 1916 padl do zajetí. Po dvou měsících v zajetí se přihlásil k československým legiím. V hodnosti poručíka legií sloužil jako velitel čet u pěších pluků č. 33. a 34. Po návratu na Slovensko, pokračoval v bojové činnosti proti Maďarům (od 27. 12. 1918 do 15. 10. 1919). Mezi lety 1927 - 30 absolvoval vojenskou vysokou školu v Praze. Následně byl 1. 1. 1931 povýšen do hodnosti majora generálního štábu. Později zastával funkci přednosta 1. a 4. oddělení 9. pěší divize v Bratislavě. Do 15. 2. 1935 vystřídal různé funkce na zemském velitelství v Bratislavě. Následně působil na vojenském zeměpisném ústavu, kde pracoval (do 13. 3. 1939) jako člen komise pro úpravu Slovensko-Maďarské hranice. Po vyhlášení slovenské autonomie byl přidělen jako zástupce vlády k VI. armádnímu sboru ve Spišskej Novej Vsi. Nicméně ještě předtím při vyhlášení Slovenské samostatnosti se stal velitelem VI. armádního sboru a velel mu po celou dobu bojů s Maďarskem na Východním Slovensku. Během německého tažení proti Polsku v září 1939 velel plukovník generálního štábu Malár 3. divizi "Rázus" která v období od 6. 9. 1939 do 11. 9. 1939 postoupila na linii Bukowsko-Kulzne-Baligród-Jablonki-Ciszna. Jeho další angažmá představovalo zřízení a vedení Vysoké školy vojenské v Bratislavě. Zároveň však zastával funkci velitele 1. divize v Trenčíně. V letech 1941 - 42 velel slovenské zajišťovací divizi na východní frontě. Za své úspěchy zde byl povýšen na generála II. třídy a 23. 1. 1942 také vyznamenán Rytířským křížem. V letech 1942 - 44 zastával post slovenského vojenského atašé v Římě, Budapešti a Berlíně. Počátkem června 1944 vystřídal plk. Pilfouska ve velení východoslovenské armády. V rozhlasovém projevu proneseném 30. 8. 1944 vyzval slovenské vojáky k návratu do posádek a distancí od vypuknuvšího Slovenského národního povstání. Paradoxně však v tomto projevu nastínil

budoucí možnosti boje s Němci. Již druhý den byl pak zatčen německými orgány na prešovském letišti a odvečen do koncentračního tábora Sachsenhausen, kde pak v roce 1945 zemřel.

3. Jozef Turanec

Narodil se 7. března. 1892 v obci Sučany v okrese Martin. Navštěvoval gymnázium v Ružomberoku. Poté absolvoval osm semestrů na právnické fakultě v Bratislavě. Zúčastnil se první světové války. V roce 1919 vstoupil do československé armády. O roko později dokončil vojenskou vysokou školu. Od 1920 působil jako důstojník z povolání na více místech na Slovensku. V roce 1928 zastával funkci zpravodajského důstojníka 10. pěší divize v Banské Bystrici. Po vzniku Slovenského státu vystupoval jako prorežimně orientovaný příslušník slovenské armády. Od 25. července 1941 do dubna 1942 velel slovenské rychlé divizi v rámci německých vojsk v Sovětském svazu. Za své úspěchy na frontě a prokázané vojenské kvality byl 7. 8. 1942 vyznamenán Rytířským křížem a následně povýšen do hodnosti generála. V předvečer vypuknutí povstání na Slovensku byl jako oddaný přívrženec Tisovy vlády a nacistického Německa pověřen velením slovenské armády a vedením protipartyzánské činnosti. Dne 29. 8. 1944 přiletěl na letiště Tri Duby (dnes letiště Sliač), kde byl však zatčen a předán do rukou partyzánů. Ti jej spolu s Ferdinandem Čatlošem předali letecky do SSSR. Roku 1947 byl vrácen do Československa a zde národním soudem odsouzen k trestu smrti. Výrok soudu byl však zanedlouho pozměněn na odnětí svobody na dobu 30 let. Jozef Turanec zemřel ve věznici Leopoldov ve výkonu trestu dne 9. 3. 1957.

6 Železný kříž a nacismus – zneužitý symbol osvobozeneckých válek (zločinná role wehrmachtu během druhé světové války)

6.1 Nacismus a výstavba německých ozbrojených složek

Aby bylo možné objektivně zhodnotit postavení Železného kříže během druhé světové války, je rovněž nezbytné seznámit se také s výstavbou a následným nasazením německých ozbrojených sil a s jejich podílem na válečných zločinech, jež následovaly. S nástupem nacistů k moci 30. ledna 1933 si společně s průmyslníky a částí obyvatelstva Německé říše slibovali také příslušníci německé armády návrat časů, kdy uniforma vzbuzovala úctu a příslušnost k ozbrojeným složkám slibovala možnost kariérního růstu. Nicméně mnoho tehdejších vysokých důstojníků reichswehru, kteří pamatovali doby německého císařství, nebyli nástupem Hitlera k moci nadšeni. Přesto drtivá většina z nich vyznávala princip loajality k příslušné vládě, byla-li zákonná. V představách těchto lidí však bylo znovuvybrojení Německa, které také Hitler řadu let na svých politických mítincích veřejně deklaroval. Když tedy na podzim 1933 vyslovil nový říšský kancléř souhlas se znovuvybudováním německé armády, které však zatím stále podléhalo utajení, získal si tímto krokem sympatie drtivé většiny z nich. Klíčem k budování vzájemných vztahů se stalo odstranění hrozby ze strany oddílů SA, jejichž šéf Ernst Röhm usiloval o převzetí úlohy tradiční armády ve státě.¹⁰⁰ Po smrti prezidenta Hindenburga 2. srpna 1934 sloučil Hitler úřad říšského prezidenta s úřadem kancléře, čímž si přímo podřídil také brannou moc. Dva dny nato došlo k zavedení tzv. *Führereid* (přísahy věrnosti vůdci).¹⁰¹ Tímto aktem předalo velení armády dobrovolně bezpodmínečnou poslušnost všech příslušníků ozbrojených složek do rukou vůdce třetí říše. V následujícím roce Hitler vypověděl Versailleskou mírovou smlouvu vydáním zákona č.8/1935 *O znovuvybudování ozbrojených sil*, na jehož základě mělo nově budovanou armádu tvořit 12 velitelství sborů a 36 divizí.¹⁰² Nedílnou součástí tohoto zákona bylo rovněž znovuzavedení branné povinnosti. V souvislosti s tím byla 9. března 1935 oznámena také existence Luftwaffe. V té době vrchní velení armády v čele s ministrem války Wernerem von Blombergem vyhlásilo teorii dvou pilířů státu, sestávající

¹⁰⁰ Výstavbu nových útvarů německé armády pak paradoxně urychlilo také přijetí řady členů z jednotek SA, kteří v roce 1934 dobrovolně přešli do jejich řad. Zdroj: MESSENGER, Charles. *Poslední průšák*. Přeložil J. Richter. Brno: Nakladatelství Books, 1998. ISBN 80-95914-88-3. s. 95.

¹⁰¹ Pro její zavedení se zasadili polní maršál Werner von Blomberg a generál Walter von Reichenau. Účelem tohoto kroku mělo být vybudování těsnějšího spojení mezi Hitlerem a ozbrojenými složkami na úkor stranických útvarů (především pak SS, SA, NSKK, HJ, atd.) a strany samotné. Zdroj: HÖHNE, Heinz. *Geht mir vier Jahre Zeit, Hitler und die Anfänge des Dritten Reiches*. Berlin: Ullstein Verlag, 1996. ISBN 978-3548332505. S. 287.

¹⁰² *Gesetz über den Aufbau der Wehrmacht* dostupný na: <http://www.verfassungen.de/de/de33-45/wehrmachtaufbau35.htm>

ze stranické a vojenské linie, transformované do nové armády třetí říše. Současně s tím došlo také k přeměně struktury vyššího velení branné moci a zavedení jednotného názvu Wehrmacht¹⁰³, zahrnujícího všechny složky ozbrojených sil. S výstavbou nových divízi se vedle nedostatku výzbroje objevily také personální problémy, které se nejcitelněji odrazily v nedostatku důstojnických a poddůstojnických kádrů. Velení armády se pokoušelo tento problém částečně vyřešit pokrytím nejnужnějších požadavků prostřednictvím převelení 2500 důstojníků z řad policie a povýšením 1800 poddůstojníků armády.¹⁰⁴ V dlouhodobějším horizontu byl systém řešen zkrácením požadovaného výcviku důstojnických kadetů ze čtyř na dva a půl roku. V případě poddůstojnických hodností byl však problém nedostatku ještě větší. Německé armádě rovněž scházeli zkušení štábní důstojníci. Z důvodů pokrytí části požadavků byla v roce 1935 opět otevřena válečná akademie. S ohledem na tyto informace je tedy zřejmé, že obranyschopnost německých ozbrojených složek v polovině třicátých byla pouhým mýtem, a tak když počátkem roku 1936 nařídil Hitler obsazení Porýní, vyvolal tento krok řadu obav a protestů mezi předními důstojníky německé armády. Velící generálové si byli dobře vědomi, že se jedná o obrovský hazard, který může mít i velice neblahé následky. V dobách euforického rozmachu ozbrojených složek se začaly projevovat také první temné stránky nového režimu. Se zavedením Norimberských zákonů, musely opustit řady německé armády osoby židovského původu.¹⁰⁵ Jedním z mála důstojníků, kteří se rozhodli proti tomuto kroku protestovat, byl pozdější tvůrce plánu přepadení Francie Erich von Mannstein. Jeho stížnost na aplikaci norimberských zákonů, adresovaná náčelníkovi štábu německé armády generálu Beckovi však zůstala bez odezvy. Ačkoliv je zřejmé, že masivní výstavba nových útvarů sebou nesla mnoho povinností, které znesnadňovaly řádný chod armády, je nepravděpodobné, že by znemožňovala řešení protestů proti vynuceným odchodům některých vojáků z povolání, z důvodů jejich tzv. rasové nezpůsobilosti.¹⁰⁶ Velení armády se tak ocitlo před volbou slepé poslušnosti či projevu odporu, který však zůstal nerealizován. O rok později na společné schůzi 5. listopadu 1937 obeznámil vůdce své vrchní velení se záměry využít nově vytvořené armády k provedení tzv. zajištění jihovýchodního

¹⁰³ Tento název byl oficiálně zaveden zřízením zákona o znovuvybudování ozbrojených složek. *Gesetz über den Aufbau der Wehrmacht*.

¹⁰⁴ Informace převzaty z: MESSENGER, Charles. *Poslední průšák*. Přeložil J. Richter. Brno: Nakladatelství Books, 1998. ISBN 80-95914-88-3. s. 96-97.

¹⁰⁵ Zákaz služby v ozbrojených složkách pro občany židovského původu se nevztahoval na tzv. *míšence prvního a druhého stupně* (poloviční a čtvrtinová židé). Míšenci prvního stupně byli nakonec z armády propuštěni na podzim 1940. Míšenci druhého stupně setrvali v armádě až do konce války.

¹⁰⁶ Na druhou stranu generál letectva Erhard Milch, jehož otec byl židovského původu, na základě podaného odůvodnění a Göringovy intervence na svém postu zůstal. Dalším židovským prominentem nacistického režimu byl také Hitlerův osobní přítel SS-Oberführer Emil Maurice.

německého křídla. V praxi tento krok znamenal vojenský výstup proti Rakousku a následně Československu, na což ministr války polní maršál Werner von Blomberg a velitel armády generál Wener von Fritsch¹⁰⁷ reagovali protestem.¹⁰⁸ Hitlerova reakce proti oběma armádním generálům přišla počátkem roku 1938. Koncem ledna musel odstoupit ministr války von Blomberg, neboť vyšlo najevo, že jeho žena měla pochybnou minulost. Vrchní velitel armády jej následoval v únoru téhož roku, na základě Gestapem vykonstruovaného nařčení z homosexuality. Po odstranění obou špiček armádního velení provedl Hitler reorganizaci velitelské struktury wehrmachtu. Uvolněný post ministra války zůstal sice formálně neobsazen, nicméně téměř veškeré pravomoci přešly přímo na Hitlera. Dalším krokem bylo vytvoření Vrchního velitelství wehrmachtu (*Oberkommando der Wehrmacht OKW*) coby nástupnického orgánu ministerstva války, jehož nejdůležitější posty obsadili pronacisticky smýšlející a loajální důstojníci. Dosavadní úřad wehrmachtu ministerstva války byl formálně včleněn do OKW a jeho šéf generál Wilhem Keitel zůstal v jeho čele. Společně s Alfrédem Jolem zastávajícím funkci náčelníka operačního úřadu OKW (od roku 1940 přejmenovaného operační štáb OKW) se stali Hitlerovými přímými podřízenými. Pozice šefa OKW formálně odpovídala funkci ministra války, nicméně jeho pravomoc omezoval jednak Adolf Hitler z pozice vrchního velitele, a jednak také vrchní velitelé jednotlivých složek branné moci (armády, válečného letectva a válečného námořnictva). Uvolněnou funkci vrchního velitele německé armády převzal generál Walther von Brauchitsch. Následná soustavná indoktrinace, spojená se stranickou propagandou umožnila Hitlerovi a jeho nové velitelské struktuře, vychovat ozbrojené složky „v duchu národního socialismu“ k bezvýhradné poslušnosti.¹⁰⁹ Takto zpacifikovaná branná moc zahájila přípravy válečných operací proti Rakousku a následně také Československu.

Čím více bylo zřejmé, že v poměrně krátké době dojde k válce, tím více vysokých důstojníků přemýšlelo o možnosti se Hitlera zbavit.¹¹⁰ Po *Anschlusu* Rakouska vydal Hitler

¹⁰⁷ Von Fritschův případ byl vojenským soudem prošetřen a bývalý vrchní velitel armády byl zproštěn veškerých obvinění, nicméně do své původní funkce se již nevrátil. Celý proces nakonec zanikl v euforii německé anexe Rakouska. Zdroj: HEYDECKER, Joe a LEEB, Johannes. *Norimberský proces*. Přeložil V. Čadský. Praha: Nakladatelství Ikar, 2007. ISBN 978-80-249-0940-0. s. 224.

¹⁰⁸ Společně s oběma generály protestoval rovněž ministr zahraniční Konstantin von Neurath. Rovněž i on byl ze své funkce v únoru 1938 odvolán. Zdroj: MESSENGER, Charles. *Poslední prusač*. Přeložil J. Richter. Brno: Nakladatelství Books, 1998. ISBN 80-95914-88-3. s. 100.

¹⁰⁹ Vrchní velitel armády Walther von Brauchitsch uvedl koncem roku 1938 v jednom svém výnosu o výchově důstojnického sboru. „*Wehrmacht a národní socialismus jsou stejného duchovního původu. A budou vždy činit vše velké činy pro národ, pokud budou následovat učení a příkladu vůdce, který je sám ztělesněním pravého vojáka a národního sociality.*“ Zdroj: https://de.wikipedia.org/wiki/Verbrechen_der_Wehrmacht#cite_note-12.

¹¹⁰ Většina generálů se neobávala vedení války, nýbrž toho, že na ni německé ozbrojené složky nebudou dostatečně připravené.

30. května 1938 tajný rozkaz k přípravě přepadení Československa, nazvaný *Fall Grün*. Část generality, obávající se rozpoutání evropského válečného konfliktu, se však rozhodla k činu. Úmyslem pučistů bylo Hitlera zajistit a následně postavit před soud v případě, že vydá rozkaz k zahájení válečných operací proti ČSR. Podpisem Mnichovské dohody 29. října 1938 však zmizela hrozba evropské války a také důvody „zářijového spiknutí“¹¹¹. A tak jediný z pučistů, který se rozhodl na protest alespoň rezignovat, byl náčelník generálního štábu armády generál Ludwig Beck, který tak učinil již 18. srpna 1938. Zbytek spiklenců se stáhl do ústraní a vyčkával na další vhodnou příležitost. Určitá část z nich se však také aktivně podílela na nadcházejících přípravách a provedení obsazení zbytku Československa počátkem roku 1939, stejně jako později na válečných operacích německých vojsk v Polsku v září téhož roku. Po skončení polského tažení 23. listopadu 1939 na tajné konferenci armádních špiček sdělil Hitler svým vrchním velitelům: „*Wehrmacht jsem v zásadě nebudoval proto, abych neudeřil. Rozhodnut udeřit jsem byl vnitřně vždy.*“¹¹²

6.2 „Válka o životní prostor“

V souvislosti se zahájením druhé světové války vzrůstal také podíl německé branné moci na zločinech celého režimu. Již v průběhu polského tažení následovaly německá vojska zvláštní oddíly SS a bezpečnostní policie, jejichž úkolem bylo zajištění týlu postupujících armád. Během kampaně v Polsku byly tyto *Einsatzgruppen*¹¹³, rozděleny do pěti samostatných útvarů, které formálně podléhaly vedení OKH. Je samozřejmě otázkou, jak dalece byli vrchní velitel a náčelník štábu německé armády v rámci porad OKW informováni o „operační činnosti“ Himmlerových útvarů. Ačkoliv vzhledem k množícím se zprávám o exekucích domorodého obyvatelstva, které vyústily i v ojedinělé stížnosti důstojníků bojových útvarů armády, je zřejmé, že vrchní velení armády o těchto případech vědělo.¹¹⁴

¹¹¹ K zářijovým spiklencům mimo jiné patřili: Ludwig Beck - šéf generálního štábu armády, Walther von Brauchitsch - vrchní velitel armády, Eduard Brücklmeier – diplomat, Hans von Dohnanyi - vládní rada na ministerstvu spravedlnosti, Wilhelm Canaris - velitel armádní rozvědky, Hans Bernd Gisevius - vládní rada na vládním prezídiu v Postupimi, Carl Friedrich Goerdeler - bývalý primátor Lipska, Franz Halder - nový šéf generálního štábu armády, Paul von Hase - velitel 50. Pěšího pluku, Wolf Heinrich Graf von Helldorf - policejní prezident Berlína, Erich Kordt - vedoucí ministerské kanceláře Říšského ministerstva zahraničí, Hans Oster - důstojník rozvědky Abwehr, Fritz-Dietlof Graf von der Schulenburg - zástupce policejního prezidenta Berlína, Carl-Heinrich von Stülpnagel - Vrchní velitel logistiky v generálním štábu armády, Erwin von Witzleben - velící generál III. armádního sboru a velitel III. vojenského okresu. Zdroj: CARTARIUS, Ulrich. *Opposition gegen Hitler, Deutscher Widerstand 1933-1945*. Berlin: Wolf Jobst Siedler Verlag, 1984. Nr.03549 3

¹¹² Zdroj: HEYDECKER, Joe a LEEB, Johannes. *Norimberský proces*. Přeložil V. Čadský. Praha: Nakladatelství Ikar, 2007. ISBN 978-80-249-0940-0. s. 690.

¹¹³ Celý název zní: *Einsatzgruppen der Sicherheitspolizei und des SD* zkráceně *EGr*

¹¹⁴ O masových popravách v Polsku věděl také polní maršál Erwin Rommel. V této době působil jako velitel zvláštního ochranného praporu vůdce. *Führer-Begleit-Bataillon*. Díky tomu se velmi často účastnil Hitlerových

Na území Polska působilo celkem 5 Einsatzgruppen. Každá z nich sestávala z několika Einsatzkommandos, čítajících 100 mužů.

- Einsatzgruppe I (14. Armáda - Wilhelm List)
- Einsatzgruppe II. (10. armáda - Walter von Reichenau)
- Einsatzgruppe III. (8. Armáda - Johannes Blaskowitz)
- Einsatzgruppe IV. (4. Armáda - Günther von Kluge)
- Einsatzgruppe V. (3. Armáda - Georg von Küchler)

Po kapitulaci polské armády činnost zvláštních útvarů na polském území i nadále pokračovala. Na okupovaném území prováděli Einsatzgruppen ve spolupráci s bezpečnostními složkami akce proti polské inteligenci a židovskému obyvatelstvu. Proti jejich postupu a nasazení se však záhy ostře ohradili oba vrchní velitelé vojenské správy okupovaného Polska. Od 3. října 1939 zastával tuto funkci generál Gerd von Rundstedt, který po řadě stížností na „řádění“ jednotek Einsatzgruppen raději rezignoval na svůj post. Rundstedtovým nástupcem byl 20. října 1939 jmenován bývalý velitel vojenského sektoru Lodž, generál Johannes Blaskowitz. Krátce po převzetí okupační správy hlavního velitelství Východ byl i on konfrontován s činností zvláštních komand. Ve své funkci vyjádřil opakované protesty proti nasazení jednotek SD a Einsatzgruppen na polském území. Memoranda adresovaná vrchnímu veliteli německé armády generálu Walteru von Brauchitschovi však vedla pouze k tomu, že jej Hitler 14. května 1940 z funkce velitele vojenské okupační správy Polska odvolal.¹¹⁵

Po obsazení Norska, Dánska, Beneluxu a nakonec také Francie v první polovině roku 1940, se určitou dobu německé letecké síly pokoušely zlomit odpor Velké Británie. Již v této době se však Hitlerova pozornost plně koncentrovala na východ. V únoru 1941 byl ještě narychlo zformován německý Africký sbor, jehož úkolem bylo podpořit Italy v jejich bojích o severní Afriku. Na jaře 1941 pak vyslal Hitler své armády na Balkán. Jejich úkolem zde bylo zajištění jižního křídla pro nadcházející válku se Sovětským svazem a podpora italských armád, bojujících v Řecku. Bez předchozího vyhlášení války zahájila německá vojska 6. dubna 1941 bojové operace proti Jugoslávii a následně také Řecku. Po porážce obou balkánských států, provedla německá vojska ještě kombinovaný výsadek na středomořský ostrov Kréta. Na nově obsazených územích Němci zřídili okupační vojenské správy

porad s armádními veliteli. Tuto informaci potvrdil maršálův syn Manfred Rommel v televizním dokumentu Mýtus jménem Rommel z cyklu *Geheimnisse des dritten Reiches*

¹¹⁵ Informace čerpány z: WILLIAMSON, Gordon. *SS Hitlerův nástroj teroru*. Přeložil J. Bumbálek. Praha: Svojtka & Vašut, 1996. ISBN 80-7180-118-4. s. 91-92

a podpořili také vznik proněmecky orientovaných satelitních států.¹¹⁶ Po Polsku se stal právě Balkán druhým dějištěm masových vražd a válečných zločinů, páchaných jednak příslušníky domácích hnutí¹¹⁷, ale také vojáky německé branné moci. V druhé polovině roku 1941 se do bojů s Titovými partyzány společně s útvary SD a bezpečnostní policie zapojily také jednotky německé branné moci. Vzhledem k výhodným podmínkám hornatého terénu, byly počáteční německé protipartyzánské akce více méně neúspěšné, a tak s narůstajícími ztrátami přistoupilo velení okupačních sil k mnoha odvetným akcím, namířeným také proti civilnímu obyvatelstvu.¹¹⁸ Od dubna až do prosince 1941 padlo za obětí složkám německé armády, bezpečnostních útvarů SS a policie jen v Srbsku přibližně 30 000 civilistů.¹¹⁹ Nejznámějšími z nich se staly masakry v srbských obcích Kraljevo a Kragujevac¹²⁰. Za asistence německých jednotek zplnomocněného vojenského velitele Srbska generála Franze Böhmeho proběhl také masakr 2100 civilistů v srbské obci Topola.¹²¹

Se zahájením tažení proti Sovětskému svazu dosáhly také válečné zločiny německých ozbrojených složek naprosto jiné dimenze a to především díky charakteru této války, který jí Hitler přiřkl. Souběžně se zvláštními jednotkami, se měly nyní na válečných zločinech podílet i útvary německé armády. Za tímto účelem byl 6. června 1941 vydán tajný dokument, nazvaný: č. 44822/41 *Pokyny k zaházení s politickými komisaři*¹²² lidově označovaný jako *komisařský rozkaz*, jehož účelem byla řízená likvidace politických komisařů, všech druhů a postavení, dále sovětských civilních funkcionářů strany a velících důstojníků Rudé armády, při pouhém podezření z odporu nebo sabotáže. V odůvodnění rozkazu bylo výslovně uvedeno, že tito „komisaři“ nejsou považováni za vojenské osoby a proto nepožívají statusu plnoprávných válečných zajatců. Dne 6. června 1941 postoupilo OKW zpracovaný rozkaz

¹¹⁶ Z bývalé Jugoslávie vznikly: Nezávislý stát Chorvatsko, Srbsko a Černá hora.

¹¹⁷ Etnické čistky příslušníků „Ustaša“ na území chorvatského státu měly za následek brutální genocidu srbského obyvatelstva, kterým padlo za obětí více než sto tisíc Srbů.

¹¹⁸ O masových popravách v Srbsku vyprávěl v britském zajetí také generál Hermann-Eberhard Wildermuth. On sám dle sdělení tento rozkaz odmítl vykonávat, nicméně potvrdil masové popravy více než 2400 místních obyvatel v důsledku odvetných akcí, schválených na základě tzv. *Odvetného rozkazu* OKW, které následně vedly k protiakcím partyzánů i civilního obyvatelstva. Zdroj: NEITZEL, Sönke. *Odposlechy, Němečtí generálové v britském válečném zajetí v letech 1942-1945*. Přeložil V. Čadský. Praha: Nakladatelství Ikar 2009. ISBN 978-80-249-1196-0. s. 404-305.

¹¹⁹ Zdroj: MANOSCHEK Walter: *Die Massaker in Pancevo und Kragujevac*. In: Oliver von Wrochem (Hrsg.): *Repressalien und Terror*. Paderborn 2017, ISBN 978-3-506-78721-7, s. 97.

¹²⁰ Dne 19. - 20. 10. 1941 během 9 hodin zde bylo popraveno 7000 osob včetně 300 středoškolských studentů. Zdroj: Zdroj: GRÜNBERG, Karol. *SS Hitlerova černá garda*. Přeložil R. Vyhlídal. Praha: Nakladatelství svoboda, 1981. ISBN 25-077-8. s. 264.

¹²¹ Zdroj: GRÜNBERG, Karol. *SS Hitlerova černá garda*. Přeložil R. Vyhlídal. Praha: Nakladatelství svoboda, 1981. ISBN 25-077-8. s. 264.

¹²² Přepis původního dokumentu dostupný na: http://germanhistorydocs.ghi-dc.org/pdf/deu/German58_ed.pdf.

vrchnímu velitelství armády. S drobnými úpravami byl pak předán jednotlivým složkám východní armády, kde jej měli armádní a divizní velitelé k dispozici přibližně 14 dní před zahájením bojů. Nižším stupňům velení byl pak rozkaz z „bezpečnostních důvodů“ předáván pouze ústní formou. Na základě nedávných výzkumů vojenských archivů vyšlo najevo, že více jak 80 procent německých divizí, účastnících se operace Barbarossa tento rozkaz plnilo. Dalším rozšířením zločinné působnosti armádních útvarů došlo prostřednictvím tajného nařízení OKW z 8. září 1941 č. 3058/41 *O nakládání se sovětskými válečnými zajatci v zajateckých táborech*¹²³, které definovalo sovětské válečné zajatce jako osoby nebezpečné, nehodnotné a pozbývající veškerých práv. Šéf německé rozvědky admirál Wilhelm Canaris společně s jedním ze svých právních expertů Helmuthem hrabětem von Moltke podal proti rozkazu oficiální stížnost. Odpovědí OKW se stal přípis polního maršála Keitela k původnímu nařízení z 23. září 1941 ve znění: „*Námítky vycházejí z vojenské představy o rytířské válce. Zde jde však o zničení jednoho světonázoru. Proto opatření schvaluji a souhlasím s ním.*“¹²⁴ V důsledku aplikace tohoto předpisu zahynulo více než dva a půl milionu válečných zajatců Rudé armády v důsledku hladu, nemocí, špatného zacházení a zabíjení, na kterých se velkou měrou podílely také útvary německé armády. S narůstajícími ztrátami německých jednotek na východní frontě vzrůstala také barbarská protiopatření ze strany OKW. Dne 16. září 1941 byl vydán tzv. odvetný rozkaz, *Sühnebefehl (888/41)*, který nařizoval za každého zabitého německého vojáka na okupovaném území zabít 50 až 100 civilních osob.¹²⁵ Vedle východní fronty byl tento rozkaz prováděn rovněž v Belgii, Francii a především na Balkáně. Přesný počet jeho obětí není znám.

Nejzásadnější vliv na exekucích východní fronty však měly útvary bezpečnostní policie a především jednotky Einsatzgruppen. V souladu s připravovanými operacemi vojenského velení na východě počátkem roku 1941 byly zformovány také útvary Einsatzgruppen, jejichž úkolem měla být likvidace sovětského politického aparátu a zajištění bezpečnosti na obsazených územích, které spočívalo v eliminaci židovského obyvatelstva a tzv. nepřátel

¹²³ Tento rozkaz rovněž také „komisařský rozkaz“ vypracoval generálporučík Hermann Reinecke, šéf všeobecného úřadu wehrmachtu OKW. Od roku 1943 zastával post národně-socialistického náčelníka štábu OKW. Během soudního procesu se členy tzv. „Kreisavského kroužku“ (s pučisty po atentátu na Hitlera v létě 1944) byl přisedicím soudního tribunálu v čele s Dr. Rolandem Freislerem. Byl považován za fanatického nacistu. Zdroj: *Oberkommando der Wehrmacht, Anordnungen für die Behandlung sowjetischer Kriegsgefangener in allen Kriegsgefangenenlagern, 8. September 1941*, dostupné na: http://www.1000dokumente.de/pdf/dok_0090_gef_de.pdf

¹²⁴ Zdroj: HEYDECKER, Joe a LEEB, Johannes. *Norimberský proces*. Přeložil V. Čadský. Praha: Nakladatelství Ikar, 2007. ISBN 978-80-249-0940-0. s. 431

¹²⁵ Šéf OKW Wilhelm Keitel byl mimo jiné na základě vydání tohoto rozkazu soudním tribunálem v Norimberku odsouzen k trestu smrti.

říše. Ihned po obsazení území v Pobaltí na Ukrajině i Bělorusku byly akce proti komunistickému aparátu i židovskému obyvatelstvu vedeny rovněž místními organizacemi za tiché podpory oblastních útvarů bezpečnostní policie, Einsatzgruppen, SD a místních okupačních zpráv. I přes aktivní přístup celé řady těchto zemí, ve kterých byly za tímto účelem zřízeny místní dobrovolnické útvary, zůstal úkol spočívající v likvidaci sovětské elity, židovské populace a následný boj s partyzány na obsazeném území především v působnosti německých bezpečnostních složek. V SSSR byly nasazeny celkem čtyři útvary Einsatzgruppen. Každý z nich čítal přibližně 3000 mužů.

Jejich organizace byla následující:¹²⁶

- Einsatzgruppe A - SS-Standartenführer Dr. Franz Walter Stahlecker - Pobaltí,
- Einsatzgruppe B - SS-Brigadeführer Arthur Nebe - Bělorusko
- Einsatzgruppe C - SS-Brigadeführer Dr. Otto Rasch - Ukrajina, sídlo Kyjev
- Einsatzgruppe D - SS-Standartenführer prof. Otto Ohlendorf - Besarábie, Krym, Kavkaz

Všichni velitelé Einsatzgruppen patřili mezi vzdělané občany Německa, což mělo být využito jednak k efektivní organizaci útvaru a také k provádění indoktrinace členů komand. Morální aspekty těchto zločinů měly být tak překonány. Během prvního roku války na východě dosáhly exekuce místního „rasově a politicky nežádoucího“ obyvatelstva nebývalých rozměrů. Jsou známy masové popravy židovských obyvatel na celé řadě míst: masakr v Oděse, v Josefově, masakry v Liepāji a především masakr v Babím Jaru, kde bylo během dvou dnů popraveno více než 33000 osob. Do konce roku 1941 dosáhl celkový počet popravených 500 000 z přibližně 2,5 milionu sovětských obyvatel židovského původu, kteří se nacházeli na Němci okupovaném území. V době konference ve Wannsee počátkem roku 1942 se celkový počet obětí vražedných komand blížil k milionu. V průběhu války byly Einsatzgruppen společně s jednotkami wehrmachtu, Waffen-SS a bezpečnostní služby SD nasazovány do boje proti partyzánům. Celkový počet obětí Einsatzgruppen a policejních jednotek, působících na východě je tak odhadován na více než dva miliony. Jak významný podíl na tomto dění měly útvary armády a její velení, dokládá například činnost jednotek 6. Armády, Skupiny armád Jih z nařízení polního maršála Waltera von Reichenau, jehož spojení s velitelem Sonderkommanda 4a SS-Standartenführerem Paulem Blobelem vedlo k úzké spolupráci vojáků wehrmachtu s příslušníky Sonderkommanda během masakru v Babím Jaru u Kyjeva koncem září 1941. Dalším důkazem o páchání vlečných zločinů

¹²⁶ Zdroj: GRÜNBERG, Karol. *SS Hitlerova černá garda*. Přeložil R. Vyhlídal. Praha: Nakladatelství svoboda, 1981. ISBN 25-077-8. s. 255.

útvary armády se stal rozkaz polního maršála von Reichenau z 10. října 1941, který jakoby vypadal z Hitlerova pera: „*Primární cíl kampaně proti židobolševickému systému je úplné zničení mocenských prostředků a vykořenění asiatského vlivu na evropskou kulturu. Tato situace staví jednotky před úkoly, které přesahují tradiční jednostranné vojáctví. Voják na východních územích není jen bojovník v souladu s pravidly vedení války. Je také nositelem nemilosrdné nacionální ideologie a mstitel všech bestiálních činů, provedených na národech spřízněných s Němci. Musí tedy chápat nutnost tvrdé, ale spravedlivé odplaty židovskému podlidství...*“¹²⁷

Obdobným způsobem zareagovali také generálové Ernst Busch, Wilhelm von Leeb, Gerd von Rundstedt a Erich von Manstein.¹²⁸ Většina velících důstojníků však nesdílela nadšení pro tuto formu války, přesto téměř nikdo proti ní veřejně nevystoupil. Svou roli sehrály obavy o své postavení a také o možnost kariérního růstu. V konečném důsledku tak masové popravy a všeobecné perzekuce společně s Hitlerovými zásahy do velení vojska, dovedly německé armády na hranici vojensko-politické katastrofy již na prahu zimy 1941 - 42. Se vzrůstající intenzitou prováděných exekucí domorodého obyvatelstva pociťovaly jejich dopady také frontové jednotky, které tímto prostřednictvím mimo jiné přicházely o drahocenné pracovní síly. Příkladem takového jednání se stala likvidace židovských obyvatel, kteří v týlu postupujících armád na počátku první ruské zimy vyráběli chybějící ošacení a výstrojní doplňky pro příslušníky německých jednotek.¹²⁹ Dalším produktem bezohledné likvidační politiky se stal nárůst aktivit partyzánských skupin. Mezi lety 1942 - 44 získaly zpočátku slabé partyzánské oddíly řadu nových členů a rovněž výraznou podporu místních obyvatel, která vedla k řadě sabotážních akcí a ztrátám na životech okupačních posádek.

Souběžně s východní frontou vzrůstala také aktivita různých hnutí odporu v ostatních zemích pod německou okupační správou. Ve snaze zlomit tento odpor, vydalo vrchní velení OKW 7. prosince 1941 tajný výnos č. 165/41 *O noci a mlze. (Nacht und Nebel Erlass)*, jenž byl

¹²⁷ MESSENGER, Charles. *Poslední prusák*. Přeložil J. Richter. Brno: Nakladatelství Books, 1998. ISBN 80-95914-88-3. s. 195-196.

¹²⁸ Na druhé straně například také pozdější polní maršál Erich von Manstein ve svém rozkaze z 20. listopadu 1941 vyzýval k „vymýcení židobolševického“ systému. Je rovněž zdokumentováno, že v jihovýchodním úseku východní fronty pod Mansteinovým velením docházelo k masovým popravám za asistence dobrovolníků z řad německé armády. Zdroj: GRÜNBERG, Karol. *SS Hitlerova černá garda*. Přeložil R. Vyhlídal. Praha: Nakladatelství svoboda, 1981. ISBN 25-077-8. s. 256.

¹²⁹ Jedním takovým příkladem byla výpověď z odposlechu generálmajora Waltera Brunse z 25. dubna 1945 v britském Trent Parku. Obsahem jeho výpovědi byla jeho údajná snaha zachránit cca 1200 žen, které zde pracovaly na výrobě zimního ošacení pro wehrmacht nedaleko Rigy v Lotyšsku. Zdroj: HEYDECKER, Joe a LEEB, Johannes. *Norimberský proces*. Přeložil V. ČADSKÝ. Praha: Nakladatelství Ikar, 2007. ISBN 978-80-249-0940-0. s. 308.

určen k tzv. „potírání“ trestných činů proti říši nebo okupační moci na obsazených územích. Během války bylo na základě tohoto předpisu zadrženo a tajně odvečeno do Německa přibližně 7000 osob z Francie, Belgie, Lucemburska, Holandska a Norska. Řada z nich zde byla bez soudu dlouhodobě vězněna. Účelem tohoto nařízení měl být cílený psychologický nátlak na vězněného i na jeho rodinné příslušníky, kteří nevěděli, kde se nachází.

Ve druhé polovině roku 1941 se dalším problémem okupačních sil a to především v Norsku a ve Francii staly diverzní útoky jednotek spojeneckých „Commandos“. Na jejich zvyšující se intenzitu zareagovalo vrchní velení OKW 18. října 1942 vydáním tzv. *Rozkazu o komandech (Kommandobefehl)*. Tento tajný rozkaz, vypracovaný velícím štábem OKW na základě Hitlerových instrukcí, nařizoval všem jednotkám německých ozbrojených sil, zachycené příslušníky jednotek Commandos buď zastřelit, nebo předat bezpečnostní službě SD, a to i za předpokladu, že budou oblečeni ve vojenských uniformách svých zemí. Rozkaz byl předán příslušným vrchním velitelům na všech okupovaných územích písemnou formou. Přesné podrobnosti o jeho dodržování nejsou známy, nicméně ze záznamů Norimberského procesu je zřejmé, že se na jeho plnění podílely složky německé armády¹³⁰ a válečného námořnictva (události v Norsku, ve Francii a Itálii).¹³¹

Na množící se útoky válečných zajatců z německých internačních zařízení, zareagovalo OKW v březnu 1944 vydáním tzv. *Exekučního výnosu (Kugel-Erlass)*, na jehož základě měli být zachycení dezertéři z řad zajatých důstojníků a poddůstojníků předáváni oblastním velitelům bezpečnostní služby SD, kteří je následně odeslali do koncentračního tábora Mauthausen.

Krátce po invazi v Normandii 1944 došlo rovněž ve Francii k masakru civilního obyvatelstva. Tentokrát však prostřednictvím příslušníků druhé tankové divize SS „das Reich“. Po invazi dostala divize rozkaz přesunout se z oblasti Lionu do Normandie a zde se zapojit do boje proti invazním silám. Současně se zahájením invaze však došlo rovněž k posílení aktivit povstaleckých skupin. Cesta divize na sever země byla ve znamení neustálých bojů s povstalci a řady poprav místních obyvatel jako odvetných opatření. Zlomovým okamžikem se však stal německý zásah v obci Tulle, kde po boji s komunistickým odbojem pověsili příslušníci průzkumného praporu SS divize „das Reich“ přibližně sto civilistů jako odvetné

¹³⁰ Jedním ze známých případů bylo nařízení poprav patnácti členů diverzního komanda americké armády nedaleko italského města La Spezia na jaře 1944. Zodpovědným za vydání rozkazu byl poválečným americkým soudem shledán bývalý velitel LXXV. armádního sboru generál Anton Dostler. Na základě vyneseného rozsudku byl pak německý generál 1. prosince 1945 popraven vojáky americké armády.

¹³¹ zdroj: HEYDECKER, Joe a LEEB, Johannes. *Norimberský proces*. Přeložil V. Čadský. Praha: Nakladatelství Ikar, 2007. ISBN 978-80-249-0940-0. s. 431 – 462.

opatření. Ještě hůře však dopadla obec Oradour-sur-Glane v oblasti Limoges, kterou příslušníci I. praporu SS pluku „der Führer“ doslova srovnali se zemí.¹³²

Svůj podíl na válečných zločinech mělo rovněž válečné námořnictvo. Průkazným se stalo jeho prvnímu veliteli velkoadmirálu Erichu Readerovi především plánování a vedení útočných válek a rovněž také nařízení provádění tzv. *Rozkazu o komandech* viz výše. Jeho nástupce velkoadmirál Karl Dönitz byl shledán vinným z přípravy napadení Norska počátkem roku 1940. Od svého nástupu do funkce vrchního velitele válečného námořnictva (od 30. ledna 1943) byl obdobně jako jeho předchůdce obviněn z provádění rozkazu o komandech. Určité rozpory rovněž vyvolávají dva rozkazy z doby, kdy Dönitz zastával funkci vrchního velitele ponorkové flotily. Prvním z nich bylo opatření vyplývající z případu potopeného parníku *Laconia*.¹³³ V reakci na něj vydal admirál Dönitz 17. září 1942 prostřednictvím vrchního velitelství ponorkového loďstva (BDU) tzv. *Laconia Befehl*, jehož obsahem byl zákaz provádění záchrany osádek potopených lodí. Rozkaz byl posádkám ponorek předán ve znění: „*Jakékoliv pokusy o záchranu posádek potopených lodí, záchrana plavajících a jejich vytahování na záchrané čluny, narovnávání převrácených člunů, vydávání potravin a vody, jsou nežádoucí. Záchrana je v rozporu s nejprimitivnějšími požadavky vedení války na ničení nepřátelských lodí a posádek. Kapitáni a hlavní inženýři potopených lodí mají být vzhledem ke své důležitosti zajati a odvezeni sebou. Trosečníky zachraňovat pouze tehdy, mají-li jejich výpovědi význam pro ponorku. Myslete na to, že nepřítel při svých náletech na německá města také nebere ohled na ženy a děti.*“ Po válce však nebyl tento rozkaz norimberským tribunálem shledán coby válečný zločin, a to především s ohledem k výkonu služby amerického válečného námořnictva, jehož vedení ponorkového boje bylo formulováno admirálem Nimitzem obdobným způsobem. Následný Dönitzův *Operační rozkaz Atlantik č. 56 (Operationsbefehl "Atlantik" Nr. 56)* ze 7. října 1943, nabádal posádky ponorek k potápění tzv. *rescue ships*, jejichž úkolem byla záchrana trosečníků potopených lodí

¹³² Odvetnou akci nařídil SS-Sturmbannführer Adolf Diekmann, velitel I. praporu SS pluku „der Führer“ v domnění, že odboj drží v městečku Oradour-sur-Vayres SS-Sturmbannführera Helmuta Kämpfeho, jednoho z velitelů divize. Příslušníci I. praporu SS následně vesnici vypálili. O život přišlo celkem 642 jejích obyvatel. Zdroj: MATTSON, Georgy, L. *Das Reich, historie druhé divize SS v letech 1939-1945*. Přeložil P. Tůma. Praha: Svojtka & Co. 2003. ISBN 80-7237-573-3. s. 135.

¹³³ Po té co německá ponorka U156 torpédovala a potopila britský parník *Laconia*, pokusil se kapitál U 156 Werner Hartenstein za pomoci povolaných ponorek U 506 Ericha Würdemanna a U 507 Harro Schachta o záchranu trosečníků. Navzdory ohlášení záchrané akce spojencům a označením ponorek červenými kříži, provedli USAF letecký útok, během kterého došlo k poškození U156 a zabití několika trosečníků. Na palubě *Laconie* bylo celkem 2741 osob, z toho 1809 italských válečných zajatců. Zdroj: FREYER, Paul, Herbert. *Smrt na všech mořích*. Přeložil PhDr. B. Hruška. Praha: Naše vojsko 1979. 28-095-82. s. 164 - 169.

atlantických konvojů. Z dochovaných pramenů však není zřejmé, v jaké míře byl tento rozkaz plněn.

Také v případě německé Luftwaffe je rovněž nezbytné uvést několik důležitých aktů, jež vstoupily do dějin jako vláčné zločiny. Tím úplně prvním se stal letecký útok německých bombardérů expedičního sboru *Legion Condor* na španělské město Guernica 26. dubna 1937, během kterého došlo k usmrcení přibližně tří set civilistů a zničení zhruba osmdesáti procent města. Obdobným činem bylo vybombardování centra holandského Rotterdamu 14. května 1940, při kterém zemřelo přibližně 850 osob. V létě téhož roku v průběhu bitvy o Británii nařídil osobně Hitler bombardování civilních oblastí, jako odvetné opatření. Většinu sil koncentroval na Londýn jako odplatu za britský nálet na německé hlavní město. Ve svém projevu ze 4. září 1940 v berlínském sportovním paláci deklaroval letecké údery na civilní cíle takto: „*Minulou noc shodili Angličané bomby na Berlín, no budiž, tuto hru mohou hrát i dva.... Když britské letectvo shodí dva nebo tři nebo čtyři tisíce kilogramů bomb, pak my shodíme za jednu noc 150, 180, 230, 350, 400 000, milion kilogramů. Pokud pak řeknou, že zaútočí masově na německá města, my vymažeme jejich města z mapy.*“ Ještě v průběhu bitvy o Británii podnikla Luftwaffe masivní nálet na město Coventry (v noci ze 14. na 15. listopadu 1940), při kterém bylo zničeno jeho centrum. Během náletu přišlo o život přibližně 600 obyvatel. Dalších více než 1000 jich bylo zraněno. Goebbels později ve svých projevech použil termín „*Coventrizace*“, jako přírůstek k likvidaci měst prostřednictvím náletů německé Luftwaffe.

K výše popsaným činům je nutno ještě doplnit u všech složek německé branné moci přípravu a vedení útočné války, dále plenění veřejného i soukromého majetku na okupovaných územích, zneužívání válečných zajatců i civilních obyvatel k otročké práci (stavba ponorek, letadel, tanků a raket, budování podzemních továren a řady dalších vojenských komplexů.) Váleční zajatci byli rovněž využíváni k armádním pokusům (zkoušky tlaku, přetížení, chladu, tepla atd.) a ničení či krádeže kulturních památek na obsazených územích.¹³⁴

Na základě výše popsaných událostí je zřejmé, že nejen nacistický politický aparát, ale především jeho vojenské síly měly zásadní vliv na formě vedené války i vzniklých ztrátách na životech a majetku mimo frontu. Otázkou je, proč se velící generálové hromadně nepostavili proti Hitlerovým rozkazům, když s nimi vnitřně nesouhlasili, jak sami často

¹³⁴ Např. Sovětský svaz předložil norimberskému tribunálu výčet, obsahující zničení 1670 pravoslavných kostelů, 237 římskokatolických kostelů, 67 kaplí, 532 synagog. Dále znesvěcení Kyjevsko-pečorské lavry, Novyj Jerusalem v oblasti Istrinu atd. Celkové škody byly vyčísleny na 679 miliard rublů. Zdroj: HEYDECKER, Joe a LEEB, Johannes. *Norimberský proces*. Přeložil V. Čadský. Praha: Nakladatelství Ikar, 2007. ISBN 978-80-249-0940-0. s. 569.

uváděli ve svých denících. K určitému závěru lze dojít na základě poznání jejich mentality a také způsobu uvažování. Vhodným materiálem k analýze určitého počtu z nich se staly odposlechy zajatých vysokých důstojníků wehrmachtu, držených v objektu *Trent Park* severně od Londýna. Od roku 1942 až do konce války prošlo tímto zařízením mnoho německých vysokých důstojníků. Historik Sönke Neitzel se ve své knize *Odposlechy* interpretoval rozhovory 63 generálů, 14 plukovníků, 5 podplukovníků, třech majorů, dvou nadporučíků a jednoho poručíka. Jen málo z nich (kteří zastávali funkce velitelů divizí a výše) přiznalo svůj osobní podíl na zločinech východní fronty a dalších bojištích. Nicméně většina z nich připustila, že věděla, ať již více či méně podrobně, že k nim docházelo. Rovněž také valná většina z nich měla alespoň rámcové informace o koncentračních táborech a dění ve vlasti. Několik z nich zde dokonce učinilo úplné doznání jako například poslední vojenský velitel Paříže generál Dietrich von Choltitz, který uvedl: „*Nejtěžší úkol, který jsem kdy prováděl – provedl jsem ho ovšem s maximální důsledností - je likvidace židů. Tento úkol jsem však dotáhl až úplně do konce.*“¹³⁵ Ačkoliv toto přiznání působí velmi sugestivně, patřil Choltitz k Hitlerovým odpůrcům. Určitá část přítomných generálů, jako například generál výsadkových vojsk Hermann-Bernhard Ramcke, nebo SS-Brigadeführer Kurt Meyer, se však ztotožňovala s Hitlerovým vedením boje do posledního muže.¹³⁶ Dokonce ani na prahu zdrcující a neodvratné porážky roku 1945 nesouhlasili s ukončením krveprolití. Nejotevřeněji a nejkritičtěji se vyjadřovali o vedení státu a branné moci Wilhelm Ritter von Toma, Heinrich Eberbach¹³⁷ a výše jmenovaný Dietrich von Choltitz. Přesto celkový obraz výpovědi 63 zajatých generálů ukazuje, že nadpoloviční většina z nich stála za Hitlerem ať již z náklonosti k jeho osobě nebo z kariérismu, a to navzdory zločinům, které převážná většina z nich odmítala. Často zmiňovaným argumentem proč vytrvat až do úplného konce, byla obrana vlasti a svých blízkých nikoliv Hitlerova režimu. Nicméně zde rovněž působil faktor obavy, co by se stalo s jejich rodinami, pokud by velící generálové odmítli poslušnost nebo složili zbraně. V celkovém ohledu se tedy němečtí generálové stali poslušnými vykonavateli

¹³⁵ Zdroj: NEITZEL, Sönke. *Odposlechy, Němečtí generálové v britském válečném zajetí v letech 1942-1945*. Přeložil V. Čadský. Praha: Nakladatelství Ikar 2009. ISBN 978-80-249-1196-0. s. 263.

¹³⁶ Jedním z důvodů boje až do konce byla obava z totálního vyhubení Němců, které bylo šířeno vlastní propagandou. Tento názor měli také někteří z vězňených generálů. Zdroj: NEITZEL, Sönke. *Odposlechy, Němečtí generálové v britském válečném zajetí v letech 1942-1945*. Přeložil V. ČADSKÝ. Praha: Nakladatelství Ikar 2009. ISBN 978-80-249-1196-0. s. 58.

¹³⁷ General Heinrich Eberbach coby Rommelův podřízený zde rovněž uvedl postoj polního maršála k možnému státnímu převratu i jeho názor na Hitlerovo odstranění. „*Vůdce musíme zabít. Žádná jiná možnost není, ten muž byl ve všem hnací silou.*“ Zdroj: NEITZEL, Sönke. *Odposlechy, Němečtí generálové v britském válečném zajetí v letech 1942-1945*. Přeložil V. Čadský. Praha: Nakladatelství Ikar 2009. ISBN 978-80-249-1196-0. s. 354.

Hitlerovy vůle, která se po úvodních vítězstvích změnila téměř v bezmeznou víru v jeho slova. A to navzdory faktu, že jej téměř celé vyšší velení pokládalo za vojenského diletanta. Definitivním obratem ve vzájemných vztazích se stala bitva u Stalingradu. V okamžiku, kdy se válečné štěstí obrátilo k Německu zády, posílilo také hnutí odporu, které se již dříve pokusilo Hitlera několikrát zbavit. Výsledkem kolektivního snažení pučistů se stal slavný atentát z 20. července 1944. Navzdory velmi dobře připravenému plánu byla celá operace odsouzena k nezdaru a to především v důsledku neochoty ústředních představitelů puče v kritický okamžik rychle a razantně zasáhnout. Jednou ze slabin celého plánu byla také Stauffenbergova dvojí role.¹³⁸ A tak se nakonec rozhodujícím faktorem stal kalkul podpořený strachem z možných následků neúspěšného převratu, který v konečném důsledku převážil misky vah na Hitlerovu stranu. Samotné důvody k provedení státního převratu se rovněž u mnoha z nich velmi lišily. A tak nezdařený puč zločinecký režim nesvrhl, ale naopak jej upevnil. Souběžně s odvetnými akcemi ze strany politického vedení státu, přešla výkonná moc nad ozbrojenými silami do rukou SS a Strany. Novým velitelem rezervní armády jmenoval Hitler říšského vůdce SS Heinricha Himmlera. Do pravomoci říšského vůdce SS spadl po svém založení 25. října 1944 rovněž *Volkssturm* (lidová domobrana), představující poslední mobilizační rezervu. Ministr propagandy Josef Goebbels byl jmenován generálním zplnomocněncem k vedení totální války, díky čemuž získali straničtí župní vedoucí na svých územích pozici politicko-ideologických vůdců, disponujících pravomocí úplné mobilizace veškerých zdrojů, určených k obraně říše. V rámci utužení stranické linie v armádě došlo rovněž k posílení instituce nacionálně socialistických vedoucích důstojníků NSFO (*Nationalsozialistische Führungsoffiziere*). Posledním krokem bylo nahrazení uvolněných postů po členech puče, které nyní převzali pouze straně a vůdci loajální důstojníci. V konečné krvavé lázni pak nechal Hitler popravit více než 5000 osob z celkového počtu 7000 zatčených.¹³⁹ K přezkoumání všech podezřelých armádních důstojníků byl zřízen tzv. *čestný dvůr*¹⁴⁰, jehož úkolem bylo jednotlivé případy prověřit a rozhodnout o jejich vině či nevině. Důstojníci, kteří byli čestným dvorem shledáni vinnými, byli z armády buď propuštěni, nebo

¹³⁸ Hrabě Stauffenberg byl atentátníkem a zároveň také ústřední postavou celého puče.

¹³⁹ Zdroj: GRÜNBERG, Karol. SS Hitlerova černá garda. Přeložil R. Vyhlídal. Praha: Nakladatelství svoboda, 1981. ISBN 25-077-8. s. 270.

¹⁴⁰ Čestnému dvoru předsedal jako služebně nejstarší polní maršál Gerd von Rundstedt. Dalšími jeho členy byli: polní maršál Wilhelm Keitel, generálplukovník Heinz Guderian, generál Walter Schroth a generálplukovník Karl Wilhelm Specht. Hitlerova pověření zde byli ještě generál Karl Kriebel generálporučík a Heinrich Kirchheim. Důkazy k jednotlivým případům předkládaly orgány Gestapa. Zdroj: SCHEIBERT, Horst. *To byl Guderian*. Přeložil V. Pauer. Plzeň: Mustang s.r.o. 1994. ISBN 80-85831-12-0. s. 156-157 a GRÜNBERG, Karol. SS Hitlerova černá garda. Přeložil R. Vyhlídal. Praha: Nakladatelství svoboda, 1981. ISBN 25-077-8. s. 269-270.

s hanbou vyhození. V obojím případě se však jednalo o předpoklad k jejich předání lidovému soudu Dr. Rolanda Freislera.

Mnoho důstojníků, kteří se na slavném pokusu o atentát 20. července 1944 podíleli, vedle odstranění Hitlera sledovalo rovněž své vlastní cíle, přesto si Claus Schenk von Stauffenberg, Werner von Haeften, Ludwig Beck, Erich Fellgiebel, Merz von Quirnheim, Friedrich Olbricht, Hans Oster, Hellmut Stieff, Carl Heirrich von Stülpnagel, Hennig von Treskow, Erich von Witzleben a Caesar von Hofacker zaslouží být uvedeni, neboť se pokusili pomocí atentátu svrhnout stávající zločinecký režim ještě v okamžiku, kdy lidské oběti na německé straně byly na padesáti procentech svého konečného stavu.

6.3 Železný kříž ve stínu hákového kříže

Jak v kontextu válečných operací německé branné moci za druhé světové války vnímat význam Železného kříže? V Hitlerových rukou se stal symbolem ocenění německých vojáků a jejich spojenců za příkladné vedení války o „životní prostor“. Vede již výše popsaných válečných zločinů, padajících na vrub útvarům německých ozbrojených sil, je důležité si uvědomit, že již samotné počáteční plánování útočné války, bylo válečným zločinem. Z toho vyplývá, že nejen národně socialistické vedení státu v čele s Hitlerem, ale také samotné vrchní velení německé branné moci, jehož vysocí důstojníci se na přípravách od samého počátku podíleli, byli tedy vzhledem k obeznámení se skutečným smyslem a cílem své práce plně spoluodpovědní. Od okamžiku, kdy německá vojska zahájila přepadení Polska a odstartovala tím druhou světovou válku, byl Železný kříž přesně v opačné pozici, než v době svého vzniku v roce 1813. Od počátku války zastával především úlohu vytouženého bojového ocenění, jehož držitelé (především držitelé Rytířských křížů) byli náležitě oslavováni dobovou propagandou. Novinové stánky, propagandistické pohlednice, rozhlas a také filmové týdeníky plnily fotografie nových držitelů Rytířských křížů, kteří tímto prostřednictvím měli vytvářet příklady pro své nástupce a rovněž formovat mládež, pro kterou se dosažení nejvyššího vojenského vyznamenání stalo vysněným cílem. Z těchto důvodů také mnoho vysoce vyznamenaných vojáků německého wehrmachtu navštěvovalo mládežnická setkání Hitlerjugend. Ve velké oblibě byla rovněž propaganda válečných hrdinů ve výrobních závodech říše, případně také na veřejných či sportovních událostech. Přesto je však velmi obtížné Železný kříž v jeho čtvrté generaci posuzovat jako pouhé vojenské vyznamenání bez poskvrny. S následnými zločiny, páchanými také jednotkami wehrmachtu na všech frontách, není dost dobře možné vnímat jeho tehdejší význam pozitivně a to i v těch případech, kdy byly jeho jednotlivé stupně uděleny coby ocenění za bojovou činnost německých vojáků na

frontách. Jednoznačně přitěžujícím argumentem je pak samotné posouzení některých konkrétních případů udělení, a to nejen Železných křížů, ale také jeho vyšších stupňů. Z nich vyplývá, že i vysoká vojenská vyznamenání, jako byl Rytířský kříž, byla udělována také jako ocenění za páchaní válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Následující čtyři příklady tuto tezi jednoznačně potvrzují.

Jürgen Stroop SS-Obergruppenführer. Na jaře 1943 byl pověřen říšským vůdcem SS Himmlerem velením vybraných jednotek SD, SS, armády, bezpečnostní policie a ukrajinského praporu SS Trawniki, učených k likvidaci povstání ve varšavském židovském ghettu. S nasazením více jak dvou tisíc mužů a těžkých zbraní povstání po čtyřech týdnech bojů krvavě potlačil. Celá Stroopova „velká akce“ byla ukončena vyhozením varšavské Velké synagogy do povětří. Podle dochované zprávy SS bylo celkem zabito 56065 osob. Zbylé židovské obyvatelstvo bylo následně odesláno do vyhlazovacích táborů Majdanek a Treblinka. Dne 18. června 1943 proběhla ve varšavském parku Lazieki slavnostní recepce, při které SS-Obergruppeführer Friedrich-Wilhelm Krüger Stroopa osobně vyznamenal Železným křížem I. třídy. O celém průběhu povstání byla sepsána detailní správa tzv. „Stroop Bericht“¹⁴¹, jejíž jedna kopie byla po válce zajištěna americkými vojáky a posloužila jako důkazní materiál soudnímu tribunálu v Norimberku.

Friedrich Jeckeln SS-Gruppenführer a generál policie. Po zahájení východního tažení 22. června 1941, vystřídal řadu vysokých funkcí v rámci týlových represivních složek SS na Ukrajině a v Lotyšsku. V rámci Einsatzgruppe C se podílel na masakrech u Kamence Podolského, Babím Jaru, Rownu a Dněpropetrovsku. V říjnu 1941 nechal zlikvidovat obyvatele ghetta v Rize. V následujících dvou letech vedl řadu protipartyzánských akcí na běloruském území. Rytířský kříž obdržel 27. 8. 1944. jako vyšší velitel SS a policie, působící v rámci 18. armády (policejní útvary v Litvě) Skupiny armád Sever. Dubové ratolesti obdržel (jako 802. držitel) 8. 3. 1945 jako velitel V. horského sboru SS. Po válce byl předán do Lotyšska, kde byl za své válečné zločiny odsouzen k trestu smrti a 3. února 1946 popraven.

Erich von dem Bach-Zelewski - SS Obergruppenführer a generál policie, pověřený Hitlerem 2. srpna 1944 potlačením Varšavského povstání. Pod jeho velením zde působil SS-Gruppenführer **Heinz Reinefarth**. Prvního srpna 1944 převzal Reinefarth velení 12 haličských rot ukrajinských policejních jednotek určených k potlačení Varšavského povstání. Od 1. srpna do 3. října 1944 spadal pod Reinefarthovo velení rovněž zvláštní pluk SS

¹⁴¹ Fotokopie originálu textové části originálu Stroopovy zprávy dostupná na: http://www.kurt-bauer-geschichte.at/PDF_Lehrveranstaltung%202008_2009/30_Stroop-Bericht.pdf

„Dirlewanger“ (jemuž velel **Dr. Oskar Dirlewanger**) doplněn II. praporem (Ázerbájdžánců), dále horský pluk „Berkmann“ pod velením kpt. Huberta Mertelsmanna a posílený 72. granátnický pluk Waffen-SS pod velením brigádního štábního šéfa Waffen-SS Sturmbannführera Iwana Frolova a úderná brigáda Waffen-SS „RONA“ (29. granátnická divize SS) pod velením Bronislava Kaminskiho spolu s I. a II. praporem východomuslimského pluku SS pod velením SS-Sturmbannführera Franze Liebermanna. Tyto jednotky se během akcí v polském hlavním městě vyznačovaly maximální brutalitou. Odhadovaný počet jejich obětí se pohybuje od 100 000 - 150 000 z řad povstalců a civilního obyvatelstva. Během nasazení zvláštních útvarů SS, složených z tzv. východních dobrovolníků a také zločinců, docházelo k četným vraždám a znásilňování civilního obyvatelstva a také k rabování. Za své působení ve Varšavě obdržel Heinz Reinefarth přezdívku „varšavský vrah“, „řezník“ nebo „kat“¹⁴². Bez pomoci Rudé armády po 64 dnech bojů polská zemská armáda kapitulovala. Po potlačení povstání obdrželi Erich von dem Bach-Zelewski a Dr. Oskar Dirlewanger dne 30. září 1944 Rytířské kříže a Heinz Reinefarth Dubové ratolesti.

Na základě těchto příkladů je velmi obtížné vnímat Železný kříž při jeho čtvrtém obnovení jako ryze vojenské vyznamenání. Z obdobných důvodů je problematická také jeho rehabilitace u současné německé společnosti. Navzdory tomu se však rád stále těší značné popularitě. V souvislosti angažmá německých spolkových sil v Afganistánu v roce 2007, proběhla veřejná debata v podobě petice za znovuobnovení řádu Železného kříže. Velmi rychle bylo nashromážděno více než 5000 podpisů na její podporu. Během následných debat historiků a politických zástupců však bylo zřejmé, že rád obnoven nebude. Důvodů proti tomuto kroku byla celá řada. Vedle politických argumentů zde byl rovněž zmíněn historický fakt, že k jeho obnovení docházelo pouze za bezprostředního ohrožení státu. Tuto podmínku ovšem působení Bundeswehru v rámci sil NATO v Afganistánu nespĺňuje. Namísto něj byl zřízen Čestný kříž Spolkové armády, který je mu však v mnohém vizuálně podobný.

¹⁴² Po váce Reinefarth působil řadu let jako starosta Westerlāndu ve Schlesvicku Holštýnsku. Určitou dobu také jako volený zástupce v zemském sněmu. Zdroj: <http://akademie-nordkirche.de/veranstaltungen/archiv/386>

7 Závěr

Účelem této práce bylo představit držitele Rytířského kříže z řad tzv. československých Němců, kteří se během druhé světové války zúčastnili jako vojáci německé branné moci Hitlerových dobovačných tažení. Jedná se o mnoho rozličných osudů, které je možné rozdělit jednak podle věku a příslušnosti k určité společenské vrstvě, tak také podle toho zda svůj vstup do ozbrojených sil učinili dobrovolně či nikoliv. Současná generace na tyto válečné události a osoby nahlíží s poznáním příčin a důsledků druhé světové války, o kterých však většina z tehdejších dobrovolníků i odvedenců z řad wehrmachtu nevěděla téměř nic. Na druhé straně se však mnoho z nich rovněž ztotožňovalo s velmocenskými ambicemi tehdejšího Německa, prezentovanými výroky a činy jeho vůdce Adolfa Hitlera. Nacisté již krátce po svém tzv. uchopení moci 30. ledna 1933 nenechali nikoho na pochybách, že jejich vláda bude vládou diktátorskou. Rovněž v souladu s antisemitskými prohlášeními z řady dřívějších politických mítinků byly zavedeny známé Norimberské zákony, které se staly doslova metlou části německé populace. Určitou předzvěstí toho, co mělo přijít, byl vznik koncentračních táborů, následován koncem třicátých let celostátním pogromem, nazvaným Křišťálová noc. Navzdory uzavřenému konkordátu s římskokatolickou církví se určité perzekuce dotkly rovněž německých věřících. Synonymem celého režimu se pak stalo Gestapo, jehož působení v Německu i na okupovaných územích neblaze proslulo svou brutalitou.

Výraznou popularitu získal Hitler u obyčejných Němců také vypovězením Versailleské smlouvy, kterou mnoho z nich považovalo za nepřijatelnou již v době jejího vzniku. Zaznamenaný hospodářský růst Německa byl však spojen především s nastartovanou zbrojní výrobou, která vzhledem k enormním finančním investicím zároveň německou ekonomiku značně vyčerpávala. V celkovém ohledu byla Hitlerovou cílenou investicí do budoucí války, která měla německému hospodářství tyto počáteční vklady mnohonásobně vrátit. A tak když 1. září 1939 začala druhá světová válka, mnoho vojáků wehrmachtu pod vlivem tehdejší propagandy a nadšení ze znovuobnovené moci státu v „bismarckovském duchu“ nadšeně táhlo do nových bitev, tak jako to učinili jejich otcové v první světové válce a jejich dědové v době sjednocovacích válek, přesně v souladu s názorem pruského generála Carla von Clausewitze, který považoval „*Válku za pokračování politiky pouze jinými prostředky.*“

Jedním z výrazných spojovacích článků mezi novou Velkoněmeckou říší a starým císařstvím se stal právě Železný kříž, který však společně s hákovým křížem dostal od národně socialistického režimu také pomyslný „polibek smrti“.

8 Seznam informačních zdrojů

7.1 Vydané prameny a literatura

BEKKER, Cajus. Výška útoku 4000. Přeložil V. Jílek. Plzeň: Mustang s.r.o. 1995. ISBN 80-85831-72-4.

BERGER Pavel. *10800 Sestřelů, Jagdgeschwader 52, Historie neúspěšnější stíhací jednotky všech dob*. Praha: Ares 2001. ISBN 80-86158-13-6.

BERGER, Florian. *Ritterkreuzträger aus Österreich und den k.u.k. Kronländern*. Wien: Selbstverlag Florian Berger, 2006. ISBN-13: 978-3950130744.

BRÜTTING, Georg. *Německá bombardovací esa*. Plzeň: Mustang s.r.o., 1996 ISBN 80-7191-227-1

BRÜTTING, Georg. *Německá esa na střemhlavých bombardérech*. Plzeň: Mustang s.r.o., 1995. ISBN 80-85831-53-8

CARTARIUS, Ulrich. *Opposition gegen Hitler, Deutscher Widerstand 1933-1945*. Berlin: Wolf Jobst Siedler Verlag, 1984. Nr.03549 3

EBERLE, Henrik a UHL, Matthias. *Akta Hitler*. Vyd. 2. Přeložil V. Čadský. Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar. 2005. ISBN 978-80-249-1507-4 (druhé vydání)

EMMERT, František. *Češi ve wehrmachtu, zamlčované osudy*. Praha: Vyšehrad, 2005. ISBN 80-7021-805-3

FRASCHKA, Günter. *S Meči a Brilianty*. Plzeň: Mustang s.r.o., 1996. ISBN 80-7191-130-5.

FREYER, Paul, Herbert. *Smrt na všech mořích*. Přeložil PhDr. B. Hruška. Praha: Naše vojsko 1979. 28-095-82.

GEBHART, J., KUKLÍK, J.. *Velké dějiny zemí Koruny české XV a*, Praha: Paseka 2007. ISBN 80-7185-582-0

GEBHART, J., KUKLÍK, J.. *Velké dějiny zemí Koruny české, XV b*. Praha: Paseka, 2007. ISBN 978-80-7185-835-5.

GRÜNBERG, Karol. *SS Hitlerova černá garda*. Přeložil R. Vyhlídal. Praha: Nakladatelství svoboda, 1981. ISBN 25-077-8.

HEYDECKER, Joe a LEEB, Johannes. *Norimberský proces*. Přeložil V. Čadský. Praha: Nakladatelství Ikar, 2007. ISBN 978-80-249-0940-0.

CHANT, Christopher a kolektiv. *Hitlerovi generálové*. Přeložil I. Rušák. Praha: Svojtka & Co., 1998. ISBN 80-7237-050-2.

JANÁK, Jan a HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1989. ISBN 80-04-21189-5

JEDREZEJEWSKI, Dariusz a LALAK, Zbigniew. *Ocelová Lavina*. Přeložil P. SKÁLA. Hostomice: Intermodel, 1995. ISBN 80-901976-0-4.

KLIMENT, Charles a K. NAKLÁDAL, Břetislav. *Slovenská armáda 1939-1945*. Levné knihy KMa, 2006. ISBN 80-7309-395-2.

KMOCH, Pavel. *Provinění proti národní cti, „Malá retribuce“ v českých zemích a trestní komise v Benešově u Prahy*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2475-6

KRIEGER, Karl-Friedrich a MÜLLER, Heiner a VOLRATH, Hanna. *Dějiny Německa*. Vyd. 2. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004 ISBN 80-7106-188-3.

KUROWSKI, Franz. *Kříž proti hvězdě*. Praha: Naše vojsko s.r.o., 2008. ISBN 80-206-0585-1.

LUCAS, James. *Poslední rok německé armády*. Přeložil K. Šuchman. Plzeň: Mustang spol. s.r.o., 1994. ISBN 80-85831-61-9.

MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. ISBN 978-0-9797969-1-3.

MATTSON, Georgy, L. *Das Reich, historie druhé divize SS v letech 1939-1945*. Přeložil P. Tůma. Praha: Svojtka & Co. 2003. ISBN 80-7237-573-3.

MATYÁŠ, Svatopluk. *Psala mi esa Luftwaffe*. Cheb: Svět křídel, 2005. ISBN 80-86808-23-8.

MATYÁŠ, Svatopluk. *Stíhací esa Luftwaffe*, Cheb: Svět křídel, 1994. ISBN 80-85280-21-3.

MESSENGER, Charles. *Hitlerův gladiátor, Život a boje velitele tankové armády Seppa Dietricha*. Přeložil L. Háčik. Praha: Svojtka & Co., 2008 ISBN 978-80-7352-620-7.

MESSENGER, Charles. *Poslední prusač*. Přeložil J. Richter. Brno: Nakladatelství Books, 1998. ISBN 80-95914-88-3.

NEITZEL, Sönke. *Odposlechy, Němečtí generálové v britském válečném zajetí v letech 1942-1945*. Přeložil V. Čadský. Praha: Nakladatelství Ikar 2009. ISBN 978-80-249-1196-0

NIEMANN, Detlev. *Bewertungs-Katalog Deutschland 1871-1945*. Hamburg: Niemann Verlag, 2008. ISBN 978-3934001053.

NOVOTNÝ, František. *Veleobři oceánů*. Praha: Albatros plus, 2003. ISBN 80-00-01170-0

PAVLÍK, Svetozár. *Vyznamenání a bojové odznaky Třetí říše*. Martin: Kozák-Press, 2007. ISBN 978-80-969292-6-9.

PRINCE, Alfred. *Poslední rok Luftwaffe*. Přeložil K. Šuchman a E. Kilberger. Plzeň: Mustang s.r.o., 1995. ISBN 80-7191-047-3.

PROKŠ, Petr. *Konec říše Hohenzollernů Politika císařského Německa vůči carskému a sovětskému Rusku (1914 až 1917/1918)*. Praha: Naše vojsko s.r.o. 2010. ISBN 978-80-206-1088-1.

SEEMEN VON, Gerhard. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945*. Oldenburg: Podzun-Pallas-Verlag GmbH, 1976. ISBN: 978-3790900514.

SCHEIBERT, Horst. *To byl Guderian*. Přeložil V. Pauer. Plzeň: Mustang s.r.o. 1994. ISBN 80-85831-12-0

SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945 Die Inhaber des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939....* Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2.

SCHNEIDER, J. W. *Verleihung genehmigt! - Eine Bild- und Dokumentargeschichte der Ritterkreuzträger der Waffen-SS und Polizei*. San Jose: R. James Bender Publishing, 1977. ISBN 0-912138-15-7.

STOCKERT, Peter. *Die Eichenlaubträger 1940 - 1945, 4 Band*. Bad Friedrichshall: Nussbaum Medien, 1998. ISBN 3-932915-01-1.

VEBER, VÁCLAV. *Dějiny Rakouska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-239-4

WERNITZ, Frank. *Das Eiserne Kreuz 1813-1870-1914, Geschichte und Bedeutung einer Auszeichnung*. Wien: Verlag Militaria GmbH, 2013. ISBN 978-3-902526-58-8.

WILLIAMSON, Gordon. *The Iron Cross: A History*. Poole: Blandford Press, 1984. ISBN 978-0713714609

WILLIAMSON, Gordon. *SS Hitlerův nástroj teroru*. Přeložil J. Bumbálek. Praha: Svojtka & Vašut, 1996. ISBN 80-7180-118-4

WOLF, Jakub. *Mzda činu*. Brno: Český spisovatel s.r.o., 2010. ISBN 978-80-87391-33-4

7.2 Internetové zdroje

Smlouva mezi Česko-Slovenskou republikou a Německou řídí o otázkách státního občanství a opce č. 300/1938 Sb. [11. 10. 2017, 17:20 hod] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgm4f6mzqgawta>

webové stránky Sudetendeutsche Landsmannschaft Bundesverband E.V. [13. 10. 2017, 14:05 hod] dostupné z: http://www.sudeten.de/cms/?Historie:1919_-_1945

Výnos o zřízení protektorátu Čechy a Morava č. 75/1939 Sb. [12. 10. 2017, 15:15 hod.] Dostupné z: http://data-krizovatka.skauting.cz/plajner/05/priloha/13_3.html

Ernst Maisel, in: Internationales Biographisches Archiv 45/1949 vom 31. Oktober 1949, im Munzinger-Archiv. [20. 10. 2017, 17:45 hod] Dostupné z: <https://www.munzinger.de/search/go/document.jsp?id=00000002905>

Stroop Bericht [18. 11. 2017, 17:14 hod] dostupné z: http://www.kurt-bauer-geschichte.at/PDF_Lehrveranstaltung%202008_2009/30_Stroop-Bericht.pdf

Zákon c.8/1935“ o znovuvybudování ozbrojených sil“[15. 11. 2017, 11:47 hod] dostupný z:
<http://www.verfassungen.de/de/de33-45/wehrmachtaufbau35.htm>

č. 44822/41 „*Pokyny k zaházení s politickými komisaři*, [20. 11. 2017, 19:13 hod] dostupné z:
http://germanhistorydocs.ghi-dc.org/pdf/deu/German58_ed.pdf

Oberkommando der Wehrmacht, Anordnungen für die Behandlung sowjetischer Kriegsgefangener in allen Kriegsgefangenenlagern, 8. September 1941[20. 11. 2017, 10:46, hod] dostupné z:

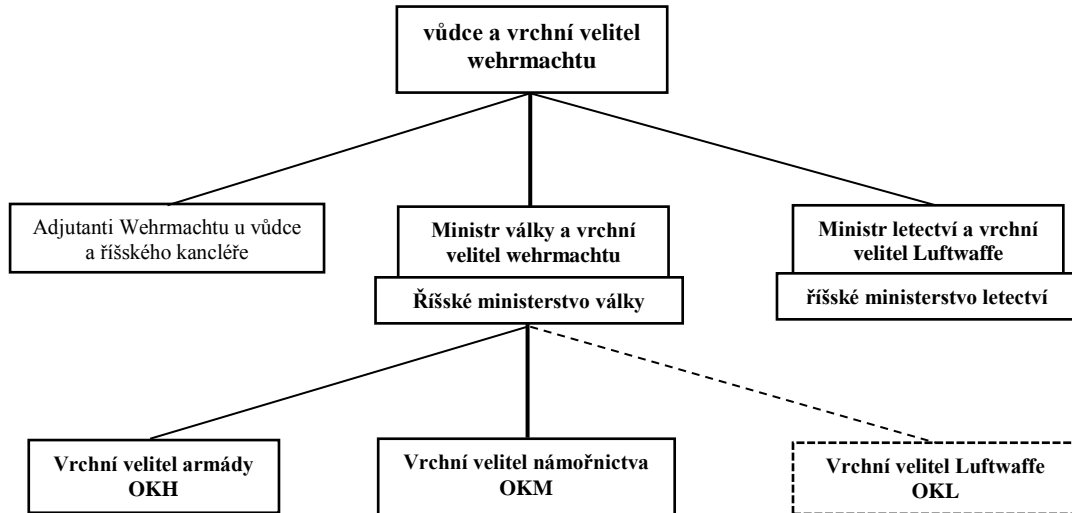
http://www.1000dokumente.de/index.html?c=dokument_de&dokument=0090_gef&object=facsimile&pimage=1&v=100&nav=&l=de

8.3 Televizní dokumenty

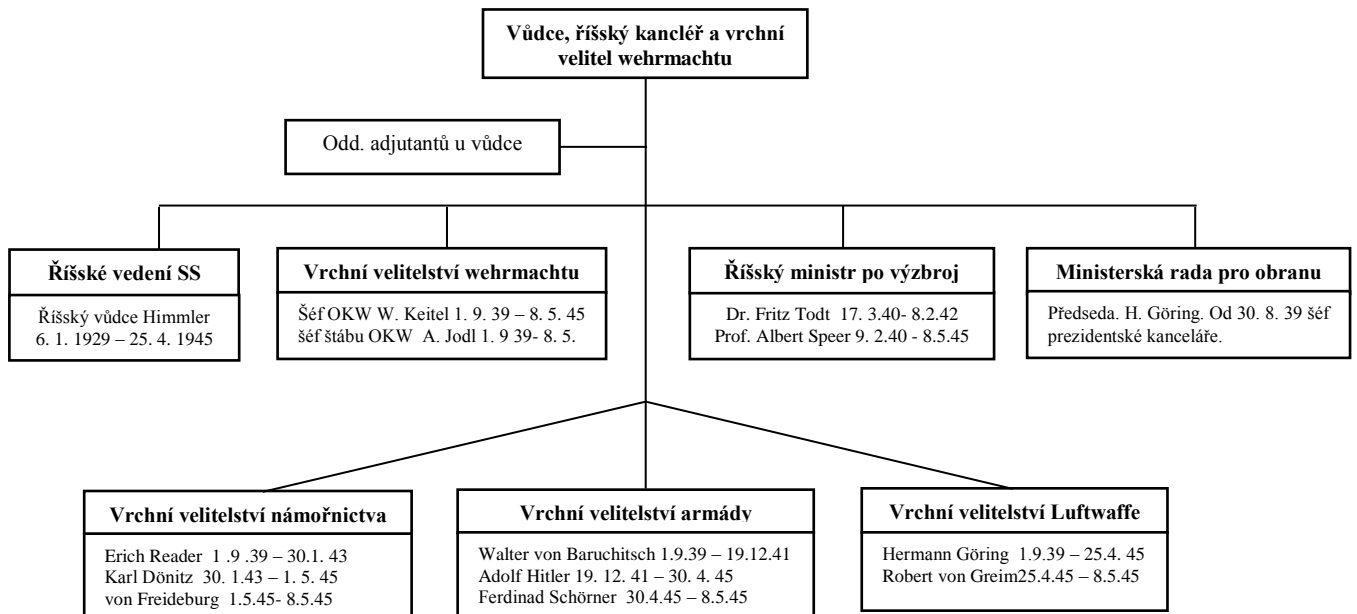
Geheimnisse des Dritten Reiches, šestidílný cyklus ZDF-Dokumentation 2011. SRN. Režie: Florian Dietrich, Stefan Brauburger, Christian Frey, Christoph Wermke, Thomas Staehler, scénář: Christian Frey, Thomas Staehler

8 Přílohy

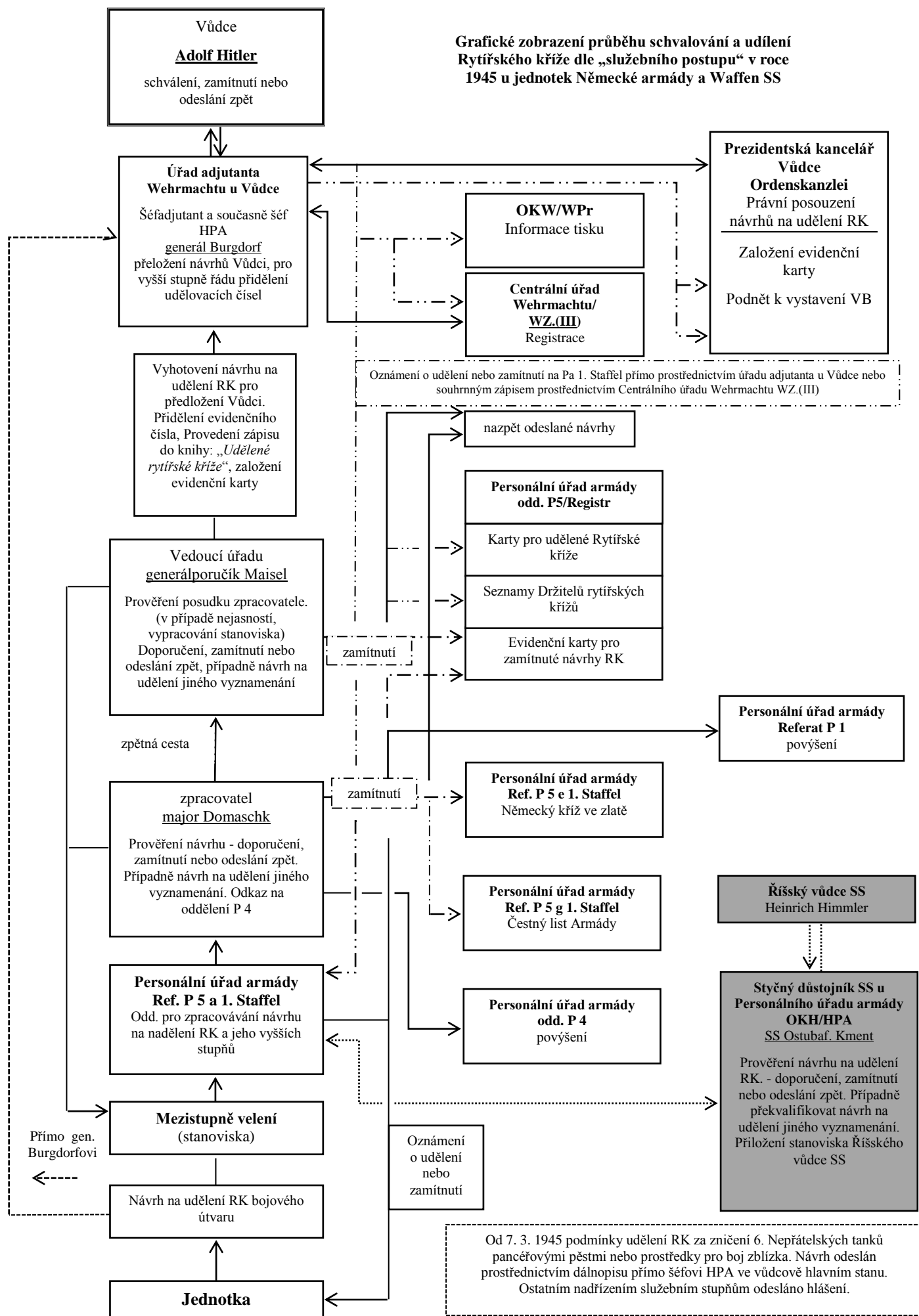
Velitelská struktura vrchního velení wehrmachtu (1935 – 1938)

Velitelská struktura vrchního velení wehrmachtu (1939 – 1945)

Grafické zobrazení průběhu schvalování a udělení Rytířského kříže dle „služebního postupu“ v roce 1945 u jednotek Německé armády a Waffen SS

Držitelé Rytířského kříže původem z Čech

Jméno	hodnost	útvár v době vyznamenání	Rytířský kříž	Dubové ratolesti	Meče
Ballasko Otto Edler v.	Oblt.	Staffelkpt. 9/ KG.1. <i>Hindenburg</i>	13.8.1942		
Bausch Friedrich	Leutnant	Zugfhr. d. 3 Kpn.	12.3.1945		
Böhm Walter	Ofw.	1. Pz. Aufkl. Abt. 8	17.3.1945		
Bukatschek Otto	Uffz.	i. d. 10. Schtz. Rgt. 52	24.7.1941		
Capesius Kurt	Hptm.	m.F.b. III/K.G. 66	30.11.1944		
Elbl Josef	Oberst	Kdr. G. R. 330	22.8.1943		
Fischer Siegfried	Ofw.	i.d. 8 / St.G. 1	28.2.1945		
Fraps Ernst	Obgefr.	i.d. 2. / Pz. Jäg. Abt. 28.	18.5.1942		
Goldbruch Kurt	Oblt.	Staffelkpt. 8./SG 1	28.1.1945		
Gottstein Rainer	Obersturmbanfr.	Kdr. der Sipo u. SD im Kampfraum Budapest	6.2.1945		
Grünert Anton	Oblt.	Chef. 3./St. Gesch. Abt. 201	15.3.1943		
Hammer Ernst	Gen. Mjr.	Kommandant der 75. Infanterie Division	20.12.1941		
Hampf Josef	Oblt. d. R	Chef 3. / Geb.Jäg.Rgt. 85	10.9.1943		
Haschberger Max	ObFahnr.	Oberfähnrich Ord. Offz. I./G.R. 481	27.8.1943		
Hawelka Heinrich	Oblt. d. R.	Adj. III./G.R. 413	22.1.1944		
Hönig Justin	Feldw.	Zugf. i.D. 3 /Pz. G.R. 41	18.2.1945		
Hoyer Adolf	Oblt. d. R	Chef 4./Pz.Aufkl.Abt. 120	8.10.1943		
Huß Walter	Hptm. d. R	Kdr. I/AR 240	21.9.1944		
Jansa Ernst	Obstlt.	Kdr. Flak-(Sturm)Rgt. 12(mot)	31.10.1944	1.2.1945	
Jansky Paul-Vinzenz	Oblt. d. R.	Chef 7./Jäg.Rgt. 49	12.8.1944		
Klar Eduard	Wachtm.	VB 3./AR 122	17.6.1943		
Klier Erich	Oblt. d.R.	Chef 5./Jäg.Rgt. 56	4.5.1944		
Krafft Heinrich	Obrlt.	Staffelkpt. 3./J.G. 51 " <i>Mölders</i> "	18.3.1942		
Kretschmer Franz	Lt. d. R.	Zugfhr. In d. 1. schw. Pz.Jäger-Abt. 656	17.12.1943		
Loos Gerhard	Leutnant	Flugzeugfhr. i. d. 1./JG 54	5.2.1944		
Lühne Richard	Uffz.	VB im Art.Rgt 389 I.D.	28.10.1944		
Mader Franz	Mjr. d. R.	Kdr. I./Gren.Rgt. 576 d. 305 ID	12.12.1944		
Martinek Robert	Gen. Mjr.	Kdr. 267. I.D.	26.12.1941	10.2.1944	
Mathes Josef	Owm.	Zugf. i. d. 3/ St. Gesch. Brig. 280	4.10.1944		
Mattusch Walter	Hauptsturmf.	Kdr. II. /SS-Pz.GR 3 " <i>Deutschland</i> "	6.5.1945		
Mildebrath Werner	Obstlt.	Kdr. I/Pz.Rgt. 5	12.8.1942		
von der Mosel Hans	Oberst	Kdr. G.R. 548	9.8.1942	18.9.1944	
Mosler Franz	Gefr.	Richtschütze i d. 9/IR 461	9.5.1942		
Offschany Karl	Feldw.	Zugf. i. d. 9/ IR 191	7.3.1941		
Petermann Viktor	Leutnant (Kr.O)	Flugzeugf. i. d. 6./JG 52	29.2.1944		
Petzold Joachim	Hptm.	Kdr. I./KG 27 " <i>Boelcke</i> "	18.5.1943		
Pietschmann August	Owm.	Nachr. Staffelhr. 8./A.R. 24	20.10.1944		
Pitschmann Karl	Feldw.	Fhr. Rgts.Pi.Zug./G.R. 57	9.6.1944		
Richter Walther	Ofw.	Bordmechaniker i.d. 5./K.G. 53 " <i>Legion Condor</i> "	28.2.1945		
Riedel Walter	Leutnant d. R	Fhr. 3./Pz.GR 73	14.4.1943		
Rott Walter	Oblt.	Chef 5./G.R. 1122	11.3.1945		
Schmied Josef	Uffz.	Gruppenf. i.d. 3./Pi.Btl. 198	26.1.1944		
Schnabl Ernst	Leutnant d. R	Fhr. 9.(MG.)Jäg.Rgt. 204	7.2.1944		
von Scholz Fritz	Brigadeführer	Kdr. SS-Rgt. "Nordland" i.d. SS-Div. "Wiking"	18.1.1942	12.3.1944	8.8.1944
Schroepfer Michael	Obgefr.	Richtschutz. i d. 14(Pz.Jäg.)I.R. 111	27.12.1941		
Taubert Richard	Hptm.	Staffelkpt. 5.(F)/Aufkl.Gr. 122	16.11.1942		
Träger Josef	Wachtm.	Geschützf. i.d./St.Gesch.Abt. 667	23.8.1943		
Wabro Franz	Uffz.	Gruppenf. i. d. Stabskp./GR 534	4.7.1944		
Wanka Karl	Obrlt. d. R.	Fhr. I./GR 446	23.2.1944	23.3.1945	
Weinelt Rudolf	Lt. d. R.	Fhr. 2./Pz.Pi.Btl. 19	12.11.1943		
Weiß Georg	Feldw.	Gruppenf. i.d. 6./G.R. 521	12.11.1943		
Wettengel Karl	Hptm. d. R	Adj. GR 559	24.1.1944		
Windschüttl Peter	Uffz. d. R.	Geschützf. i.d.14. (Pz.Jäg.)GR 72	22.7.1943		
Wurdak Franz	Feldw.	Zugf. i.d. 4 /Div. Btl. 137	13.9.1943		

Držitelé Rytířského kříže původem z Moravy

Jméno	hodnost	útvár v době vyznamenání	Rytířský kříž	Dubové ratolesti	Meče
Chowanetz Otto	Feldw.	Zugf. i. d. 1./GR 17	8.8.1943		
Drescher Otto	Gen. Lt.	Kdr. 267. ID	6.4.1944		
Felzmann Maximilian	Gen. Major	Kdr. 251. ID	28.11.1943	3.11.1944	
Heger Otto	Hptm d. R.	Kdr. II/Jäg. Rgt 227	21.9.1944		
Heger Rudolf	Oblt.	Fhr. 4./AR 96	20.1.1943		
Hlauschka Johan	Uffz.	Gruppenf. i. d. 3./GR 462	3.4.1943		
Hrustak Martin	Ofw.	Zugf. i-d. 7./G.R. 162	11.12.1943	14.5.1944	
Jaquet Fritz	Lt.	Adj. I./GR 62	8.5.1945		
Kahl Konrad	Hptm.	Kdr. I. / KG 30	13.8.1942		
Knirsch Walter	Feldw.	Zugf. i. d. 14./ GR 89	21.12.1944		
Kreuzigner Othmar	Oblt. d. R.	Chef 4./Pz.A.A. 19	14.5.1944	18.10.1944	
Lang Friedrich	Obrst	Flugzeugf. i. d. 1./Stuka-G 2 (Ju87)	23.11.1941	28.11.1942	2.7.1944
Materna Friedrich	Gen.Lt.	Kdr. 45 ID	5.8.1940		
Montag Alfred	Hptm. d.R.	Chef 2./St.Gesch.Brig. 909	21.4.1944	9.5.1945	
Muhr Johann	Lt.	Fhr. Des Flak-Panzerzuges der 9. Flak-Div.	22.11.1943		
Österreicher Karl	Gefr.	MG-Schutz. i.d. 11./GR 186	18.12.1942		
Patry Walter	Feldw.	Flugzeugf. i. d. 3./F)/Aufkl. Gr. 22	28.2.1945		
Potschka Hermann	Sturmabf.	Kdr. III./SS-Pz.Art.Rgt. 11 "Nordland" III. P.K.	26.12.1944		
Prchal Johann	Uffz.	Gruppenf. i. d. 7./GR 448	12.11.1943		
Prochaska Ernst	Lt. d. R.	Fhr. 8./Bau-Lehr-Rgt. z.b.V. 800 "Brandenburg"	16.9.1942		
Raus Erhard	Oberst	Kdr. 6. Schtz. Brigade	11.10.1941	22.8.1943	
Sauer Hermann	Oberst	kdr. Fest.Gren.Rgt. "Sauer" i. d. Fest. Brestlau	30.4.1945		
Zürner Herman. Ing.	Oblt. d. R.	Fhr. II./Pz.GR 10	28.12.1944		
Zwesken Rudolf	Ofw.	Flugzeugf. i. d. 6./JG 300	21.3.1945		

Držitelé Rytířského kříže původem ze Slezska

Jméno	hodnost	útvár v době vyznamenání	Rytířský kříž	Dubové ratolesti	Meče
Baumgartl Erich	Oblt.	Staffelkpt. 3./K.G. 55 "Greif"	31.7.1943		
Gerloch Bruno	Obstlt.	Kdr. AR 90	4.9.1940		
Hyza Josef	Major	stv. Fhr. GR 579	9.6.1944		
Kittel Otto	Ofw.	J.G. 54 Grünherz	29.10.1943	11.4.1944	25.11.1944
Kreuzer Franz	Uffz.	Gruppenf. i.d. 3./GR 89	15.1.1943		
Kunert Hans	Lt. d. R.	VB i. d. 4./AR 5	23.8.1944		
Reder Walter	Hptsturmf.	Kdr. I.(gep.)/SS-Pz. G.R. "Totenkopf"	3.4.1943		
Streit Karl	Feldw.	Zugf. i. d. 11./G.R. 461	26.8.1943		
Thiel Franz	Ofw.	Zugf. i.d. 7./Füs.Rgt. 22	11.3.1945		
Tost Ewald	Ofw.	Zugf. 1./G.R. 507	27.8.1944		

Držitelé Rytířského kříže žijící v Československu

Jméno	hodnost	útvár v době vyznamenání	Rytířský kříž	Dubové ratolesti	Meče
Horak Erich	Ofw.	Zugfhr. i. d. 6./ Füs. Rgt. 68	24.9.1943		
Buchner Franz	Oblt.	Schef 5./IR 30 (mot)	2.10.1941		
Malár Augustín	Gen.Maj.	Kdr. Slovak. Schnelle Div.	23.1.1942		
Turanec Josef	Gen.Maj.	Kdr. Slovak. Schnelle Div.	7.8.1942		

Držitelé Rytířského kříže původem z Československa

Jméno	hodnost	útvár v době vyznamenání	Rytířský kříž	Dubové ratolesti	Meče
Bittner Herwig	Lt.	Zugf. i.d. 1./St.Gesch.Abt. 270	18.1.1944		
Blümel Josef	Feldw.	Flugzeugfhr. i. d. 10(Pz.) SG3	28.1.1945		
Celerin Albert	Orlt.	Flugzeugf. U. Beob. i.d.Fernaufkl. Gruppe 4	10.10.1944		
Czorny Wilhelm	Gefr.	i. d. 2.(gp)/Pz.G.Rgt. "GD"	4.10.1944		
Fiedler Johann	Unterscharfhr.	Zugf. 5./SS-Pz.G.R. 6 "Theodor Eicke"	16.6.1944		
Fiedler Walter	Gefr.	Fernsprecher i.d. Stabsbattr. II./Art. Regt. 219	28.12.1944		
Flögel Josef	Ofw.	Flugzeugfhr. i.d. 3./Nacht-Schlacht-Geschw. 5	19.2.1945		
Franz Egon	Unterscharfhr.	3. /SS-Pz. G.R. 9. "Germania" SS-Div. Wiking,	16.10.1944		
Frieb Erwin	Lt.	Zugf. u. VB i.d. 1./AR 1558	19.2.1945		
Grohmann Franz	Obersturmfhr.	Chef 1. /SS. G. R. 3 "Deutschland", 2.SS-Pz.Div.	23.8.1944		
Grünner Georg-R.	Unterscharfhr.	im Rgt. "Mohr" i.d. Festung Brestlau,	10.3.1945		
Heidrich Kurt	Oblt.	Chef 5./Flak-Rgt. 341(mot)	24.10.1944		
Hoffer-Sulmthal Herbert	Lt.	Staffelfhr. i.d. II./SG 77 (Ju87)	8.8.1944		
Hotzy Theodor	Wacht.	Zugf. 3./Div. Füs.Btl. (A.A.) 7	9.6.1944		
Hrdlicka Franz	Hptm.	Staffelkpt. II./J.G. 77	18.10.1944	23.3.1945	
Hübner Ekhard	Lt.	Flugzeugfhr. i.d. 7./JG 3 "Udet"	3.5.1942		
Hulha Alois	Oblt.	Flugzeugfhr. i.d. 6./KG 53 "Legion Condor"	17.3.1945		
Jaeckel Egbert	Lt.	Flugzeugf. i.d. 3./StG. 2 "Immelmann"	14.5.1942		
Knaf Walter	Lt.	Zugf. i.d. 8./Pz. GR 2 "HG"	5.4.1944		
Kral Rupprecht	Uffz.	Geschützf. i.d. 14./GR 19	15.5.1944		
Krombholz Franz J.	Hauptsturmf.	Kdr. III./SS-Geb.Jäg.Rgt. 14 "Prinz Eugen"	28.3.1945		
Kunert Rudolf	Hptm. d. R.	Fhr. II./GR 401	21.9.1944		
Langer Albert	Gefr.	Gruppenf. I./GR 51 (mot)	7.4.1944		
Liebisch Franz	Obersturmf. d. R.	Chef i.d. 8 SS-Kav. Div. "Florian Geyer"	9.2.1945		
Miethig Rudolf	Leutnant	Staffelf. 3./JG 52	29.10.1942		
Münster Leopold	Feldw.	Flugzeugf. i. d. II./JG 3 "Udet"	21.12.1942	12.5.1944	
Neumann Rudolf	Hptm.	Staffelkpt. 2./SG 1	17.4.1945		
Nossek Rainer	Fhj. Ofw.	Flugzeugf. i.d. 10. (Pz)/SG 3	29.10.1944		
Obschil Alois	Obersturmf.	. 2./G.R. 1126 (559 V.G.D.) XIII. A. K., AOK 7,	28.3.1945		
Pollak Johan	Obgefr.	Fernsprecher im Stab. I./GR 434	4.5.1944		
Preussler Wilhelm	Ofw.	Zugf. 12./GR 12	9.6.1944		
Richter Franz	Gefr.	MG.-Schtz. 1./Pz.GR 114	14.5.1944		
Riedel Franz	Obersturmf.	Chef 7./SS-Pz.Rgt. 10 "Frunsbere" 3.Pz.AOK,	28.3.1945		
Riehs Otto	Obergfr.	Geschützf. i.d. 14.(Pz.Jäg.)GR 55	11.10.1943		
Romm Oskar	Ofw.	Flugzeugf. i.d. 1./J.G. 51 "Mölders"	29.2.1944		
Schäfer Oskar	Untersturmf.	Fhr. D. 3. Kpn./SS-Schw.Pz.Abt. 503	29.4.1945		
Schmitzer Franz	Obgefr.	Richtschutz. 4./AR 6	26.9.1942		
Schnaubelt Alois	Unterscharf.	Geschützf. i.d. 3./SS-Flak-Abt. 5 "Wiking"	16.11.1944		
Schneider Otto	Obersturmf.	Fhr. 7./SS-Pz.Rgt. 5. "Wiking",	4.5.1944		
Schön Rudolf	Lt. d. R.	Fhr. 3./Pi.Btl. 8(mot)	12.12.1944		
Semelka Waldemar	Lt.	Flugzeugf. i.d. 4./J.G. 52	4.9.1942		
Theissig Franz	Uffz.	Gr.Fhr. i.d. 13/GR 32	14.4.1945		
Tichy Ekkehard	Hptm.	Staffelkpt. i.d. IV.-(Sturm-)/JG 3 "Udet"	14.1.1945		
Wendrinisky Gustav	Oberscharf.	Zugf. i.d. 1./SS-Pz.Jäg.Abt. 8 "Florian Geyer"	27.1.1945		
Woidich Franz	Lt.	Flugzeugf. i.d. 3./J.G. 52	11.6.1944		
Wolf Karl	Uffz.	Gruppenf. i.d. 2./G.R. 432	28.2.1945		

Srovnání služebních hodností

1. Schütze, Grenadier, Flieger, Kanonier, Pionier, atd.	SS-Schütze SS-Grenadier atd.	vojín
2. Oberschütze	SS-Oberschütz	starší vojín
3. Gefreiter	SS-Sturmann	svobodník
4. Obergefreiter	SS-Rottenführer	desátník
5. Stabsgefreiter		
6. Unteroffizier, Oberjäger	SS-Unterscharführer	četař
7. Unterfeldwebel, Unterwachtmeister	SS-Scharführer	rotný
8. Fähnrich	SS-Standartenjunker	rotmistr
9. Feldwebel, Wachtmeister	SS-Oberscharführer	nadrotmistr
10. Oberfeldwebel, Oberwachtmeister	SS-Hauptscharführer	vrchní rotmistr (šikovatel)
11. Stabsfeldwebel, Stabswachtmeister	SS-Sturmscharführer	štábní rotmistr
12. Leutnant	SS-Unersturmführer	poručík
13. Oberleutnant	SS-Obersturmführer	nadporučík
14. Hauptmann, Rittmeister	SS-Hauptsturmführer	kapitán
15. Major	SS-Sturmbannführer	major
16. Oberstleutnant	SS-Obersturmbannführer	podplukovník
17. Oberst	SS-Standartenführer/Oberführer	plukovník
18. Generalmajor	SS-Brigadeführer	generálmajor
19. Generalleutnant	SS-Gruppenführer	generálporučík
20. General der Infanterie, Kav. Art. Pzt.	SS-Obergruppenführer	armádní generál
21. Generaloberst	SS-Oberstgruppenführer	generálplukovník
Gneralfeldmarschall		plní maršál

Zkratky, uvedené v textu

OKW – vrchní velitelství wehrmachtu (branné moci)

OKH – vrchní velitelství armády

GOK – Pruský královský úřad, spravující veškeré záležitosti udělování řádů a vyznamenání.

HPA – personální úřad armády

PKZ – prezidentská kancelář

JG – stíhací eskadra

KG – bombardovací eskadra

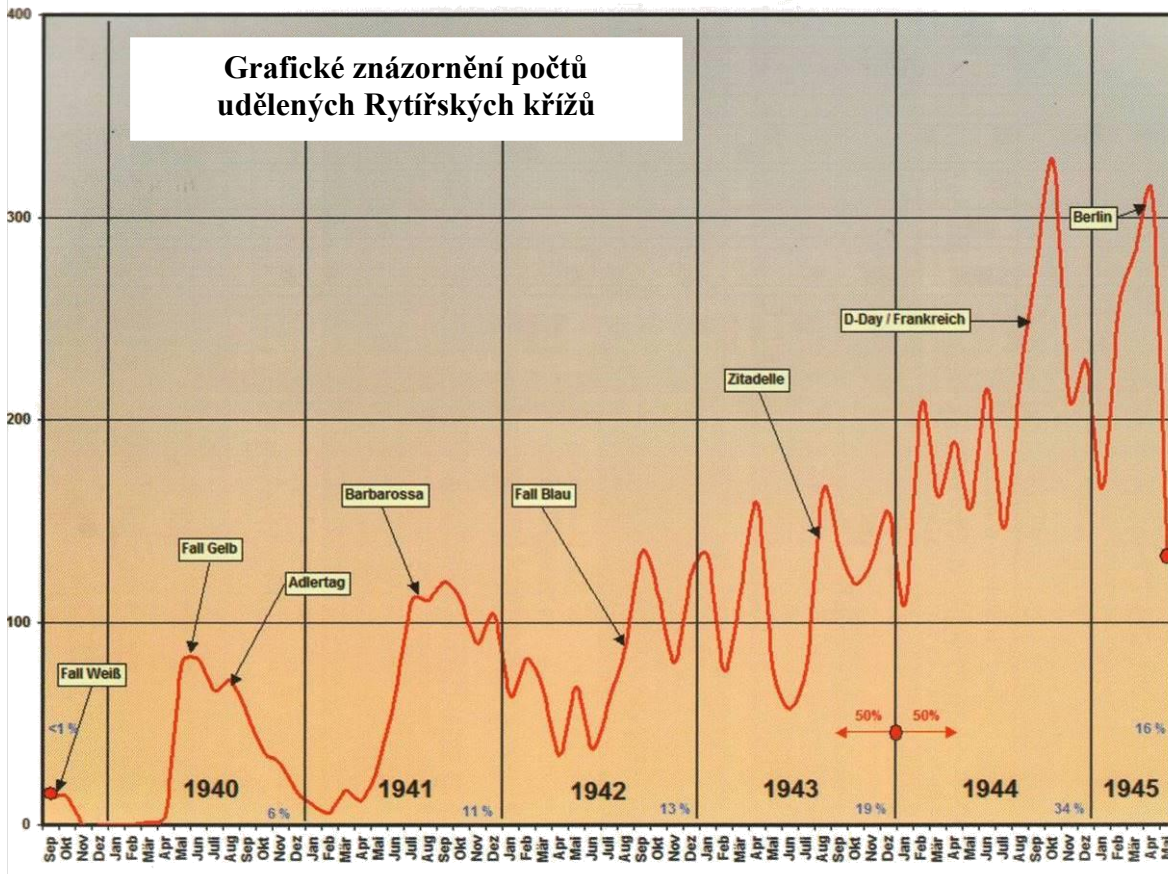
NjG- eskadra nočních stíhačů

StG – eskadra střemhlavých bombardérů

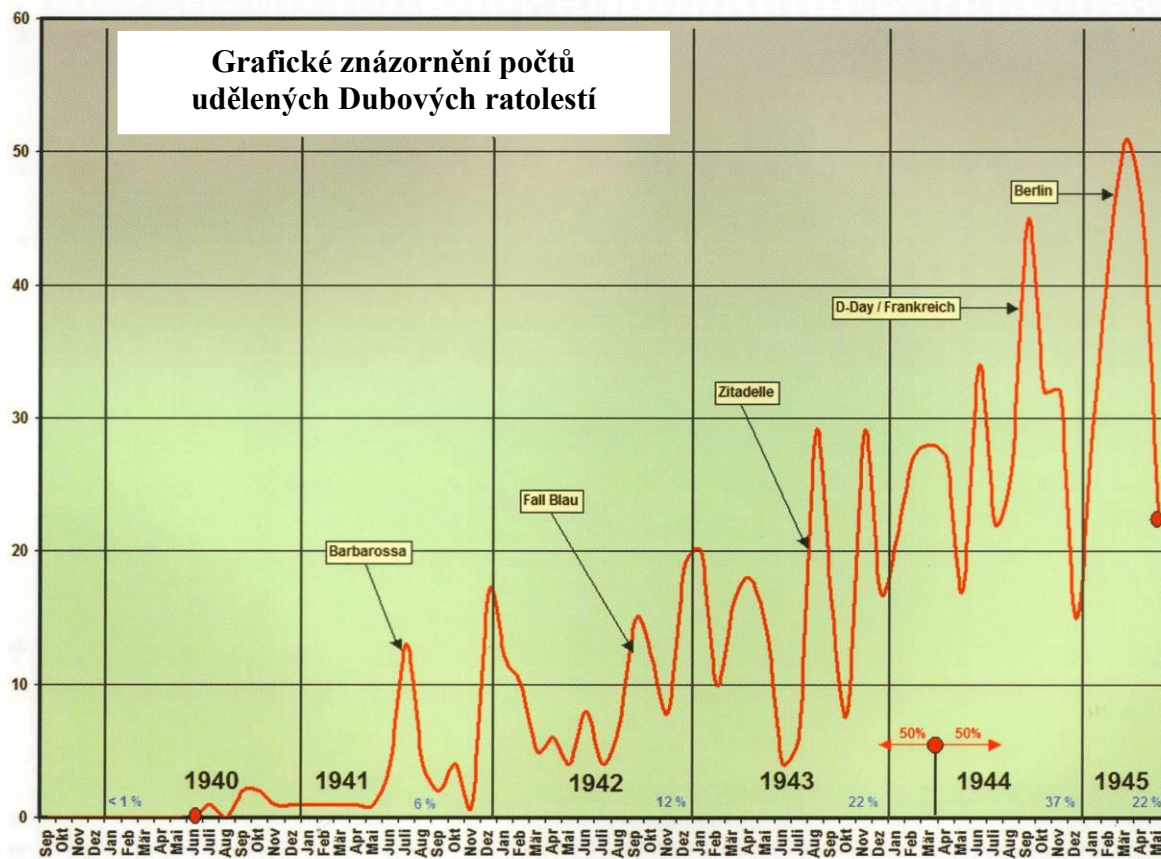
SG- eskadra bitevních letadel

SD – Sicherheitsdienst – bezpečnostní služba SS

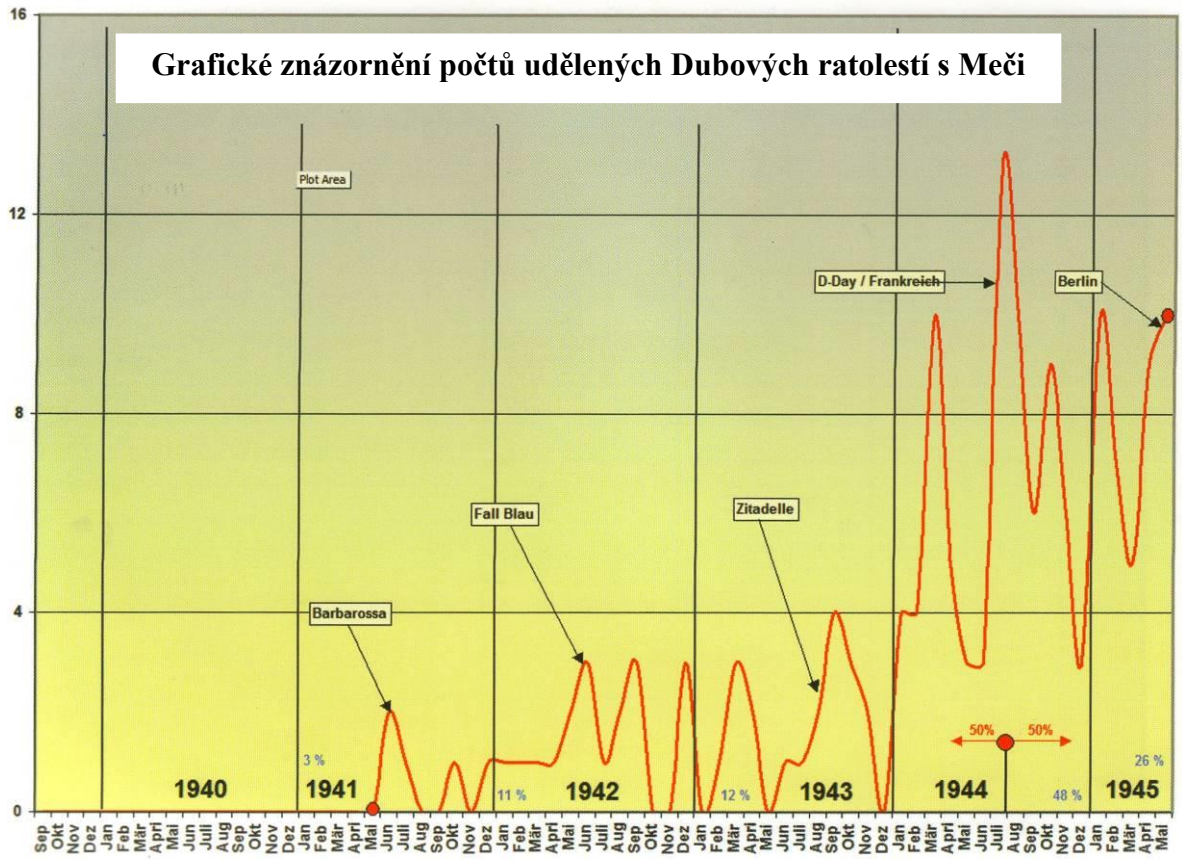
Obr. 1

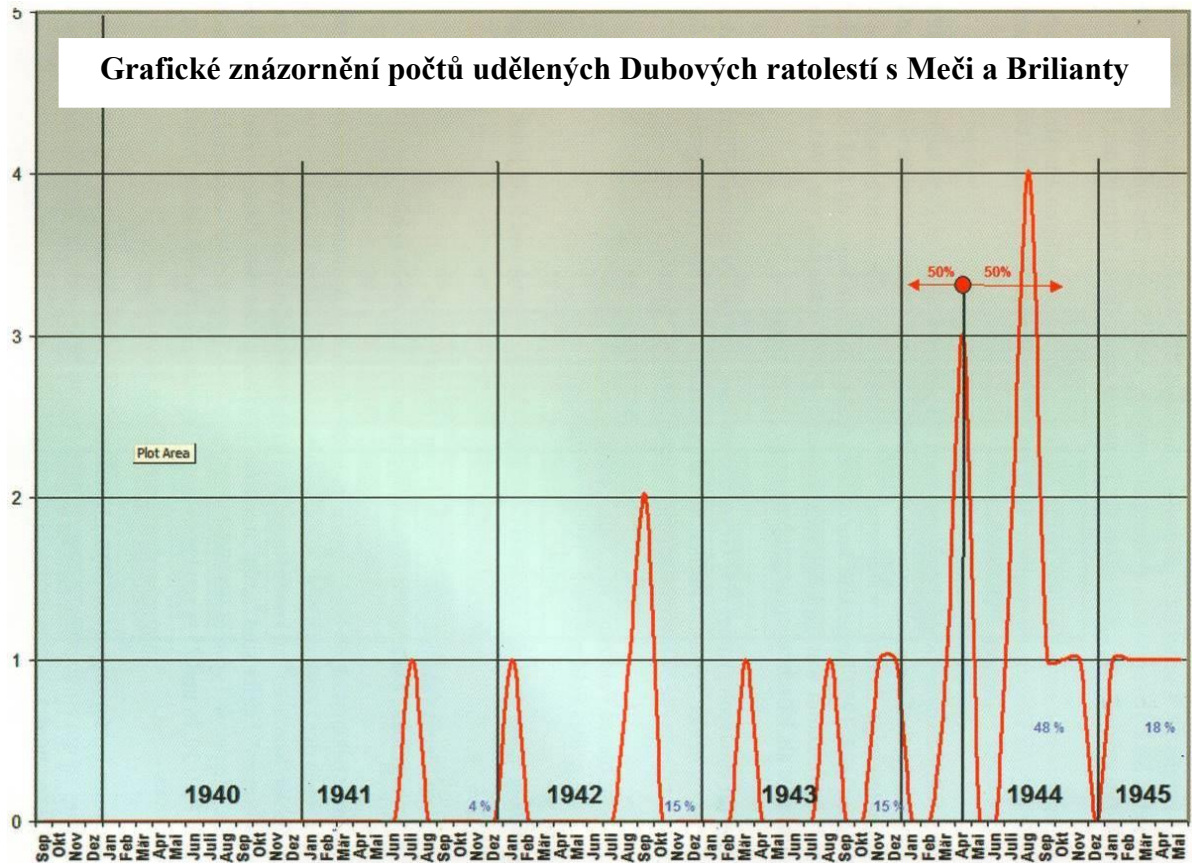
Obr. 2

Obr. 3

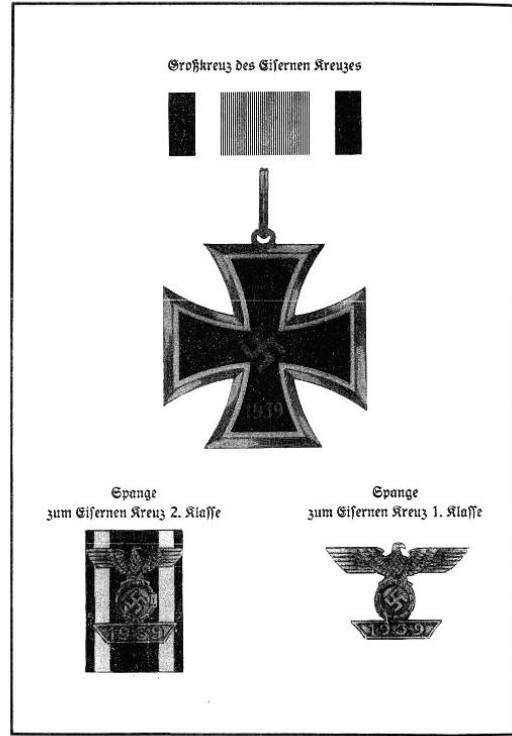
Obr. 4

Anlage
zu Artikel 1 der
vorliegenden Verordnung

Nach: Anlage

Zeichnungen von Reichsminister des Innern — gedruckt in der Reichsbucherei, Berlin.

Reichsgesetzblatt

Teil I

1939	Ausgegeben zu Berlin, den 2. September 1939	Nr. 159
200	Inhalt	Seite
1. 9. 39	Verordnung über die Erneuerung des Eisernen Kreuzes	1573

Verordnung über die Erneuerung des Eisernen Kreuzes. Vom 1. September 1939.

Nachdem ich mich entschlossen habe, das Deutsche Volk zur Abwehr gegen die ihm drohenden Angriffe zu den Waffen zu rufen, erneuere ich eingedenk der heldenmütigen Kämpfe, die Deutschlands Söhne in den früheren großen Kriegen zum Schutze der Heimat bestritten haben, den Orden des Eisernen Kreuzes.

Artikel 1

Das Eisene Kreuz wird in folgender Abstufung und Reihenfolge verliehen:

- Eisernes Kreuz 2. Klasse,
- Eisernes Kreuz 1. Klasse,
- Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes,
- Großkreuz des Eisernen Kreuzes.

Artikel 2

(1) Das Eisene Kreuz wird ausschließlich für besondere Tapferkeit vor dem Feinde und für hervorragende Verdienste in der Truppenführung verliehen.

(2) Die Verleihung einer höheren Klasse setzt den Besitz der vorangehenden Klasse voraus.

Artikel 3

Die Verleihung des Großkreuzes behalte ich mir vor für überragende Taten, die den Verlauf des Krieges entscheidend beeinflussen.

Artikel 4

(1) Die 2. Klasse und die 1. Klasse des Eisernen Kreuzes gleichen in Größe und Ausführung den bisherigen mit der Maßgabe, daß auf der Vorderseite das Hakenkreuz und die Jahreszahl 1939 angebracht sind.

Darstellende Dienststelle

Darstellung für die Verleihung des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes

_____, den _____ 194____

(Unterschrift)

(Dienstgrad und Dienststellung)

Am
ORR/DR 1. Staffel
a. D. D.

Obr. 11

Obr. 12

Obr. 13

Obr. 14

Obr. 15

Obr. 16

Seznam použitých fotografií:

1. *Grafické znázornění počtů udělených Rytířských křížů* převzato z: MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. s.VI.
2. *Grafické znázornění počtů udělených Dubových ratolestí* převzato z: MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. s.VII.
3. *Grafické znázornění počtů udělených Dubových ratolestí s Meči* převzato z: MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. s.VIII.
4. *Grafické znázornění počtů udělených Dubových ratolestí s Meči a Brilianty* převzato z: MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. s. IX.
5. *Fotokopie z knihy Verliehne Ritterkreuze Personálního úřadu armády*. Převzato z: SEEMEN VON, Gerhard. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945*. Oldenburg: Podzun-Pallas-Verlag GmbH, 1976. s. 384.
6. *Foto dokomuntů „Vorläufigens Besitzeugnis“*. Převzato z: SEEMEN VON, Gerhard. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945*. Oldenburg: Podzun-Pallas-Verlag GmbH, 1976. S. 414-415
7. *Výnos o obnovení Železného kříže 1939 – Železný kříž a Rytířský kříž*. Převzato z: https://de.wikipedia.org/wiki/Ritterkreuz_des_Eisernen_Kreuzes#/media/File:Stiftungserlass_Eisernes_Kreuz_1939.jpg
8. *výnos o obnovení Železného kříže 1939 – Spony k Železným křížům a Velkokříž*. Převzato z: https://de.wikipedia.org/wiki/Ritterkreuz_des_Eisernen_Kreuzes#/media/File:Abbildung_Stiftung_Eisernes_Kreuz_2._Teil.jpg
9. *Výnos o obnovení Železného kříže 1939*. Převzato z: https://de.wikipedia.org/wiki/Ritterkreuz_des_Eisernen_Kreuzes#/media/File:Stiftungslaut_Ritterkreuz_des_EK_1939.jpg
10. *Dokument Návrh na udělení Rytířského kříže*. foto z : MAERZ, Dietrich. *Das Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes und seine höheren Stufen*. Richmond: B&D Publishing, 2007. ISBN 978-0-9797969-1-3. s.35.
11. *Všechny stupně Rytířského kříže*. Převzato z: <https://www.facebook.com/762664110464045/photos/a.777020915695031.1073741837.762664110464045/827874490609673/?type=3&theater>
12. *Železný kříž II. I. Třídy a Rytířský kříž s Dubovými ratolestmi* (archiv autora)
13. *Železný kříž II. třídy 1939 a Válečný záslužný kříž II. třídy*. (archiv autora)
14. *Železný kříž I. třídy 1939 a Válečný záslužný kříž I. třídy*. (archiv autora)
15. *Propagační obraz Železný kříž 1939 formát A4*. (archiv autora)
16. *Propagační plakát Ritterkreuzträger a Hitlerjugend*. (archiv autora)

Informace k ostatním přílohám

Grafické zobrazení průběhu schvalování a udělení Rytířského kříže dle „služebního postupu“ v roce 1945 u jednotek Německé armády a Waffen SS (str. 175) převzato z: SCHERZER, Veit. *Die Ritterkreuzträger 1939-1945 Die Inhaber des Ritterkreuzes des Eisernen Kreuzes 1939...* Ranis, Jena: Scherzers Militaer-Verlag, 2007. ISBN 978-3-938845-17-2. s 36.